PUB. OVIDII NASONIS FASTORUM LIBRI 6., TRISTIUM...

Publius Ovidius Naso

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
42
5 D
20

Digitized by Google

PUB. OVIDII NASONIS

FASTORUM

LIBRI VI,

TRISTIUM

LIBRI V,

DE PONTE

LIBRI IV.

NEAPOLI, MDCCLVII.

Expenſis CHRISTOPHARI MIGLIACCIO,
& ab eodem venduntur libri in ſua Biblyotheca
D. Vi. Blaſii.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Die 12. menſis Februarii 1757.

REIMPRIMATUR.

FRAGGIANNI.

Carulli.

Digitized by Google

PUB. OVIDII NASONIS

VITA, ET OPERA.

OVidius Naſo Sulmone, quæ urbs eſt in Pelignis [ut ipſe quoque ſcribit] ex Equeſtri Naſonum familia Minervæ Quinquatriis natus eſt decimo quarto Kalendas Aprilis, Hircio, & Panſa conſulibus, qui bello Antoniano apud Mutinam in pugna ceciderunt. Cum fratre natu majore clariſſimis, & Grammaticis, & Rhetoribus Romæ operam dedit: ac ut patri magis obtemperaret, quam quod illo ſtudio delectaretur, Legibus quidem incumbere cœpit: ſed cum pater vita functus eſſet, ad humaniores muſas rediit, celeberrimoſque illorum temporum Poetas ſibi conciliavit; Æmilium Macrum Veronenſem, qui de herbis diligentiſſime ſcripſit; Ponticum, qui Thebaida compoſuit: Propertium Elegiarum, Batthum Jamborum ſcriptorem, & Horatium Flacchum. Uxores tres duxit, quarum duas repudiavit, cum tertia conjunctiſſime vixit, ex qua duas etiam filias ſuſcepit. Cum vero ad Juliam Auguſti filiam ſub Corynnæ nomine laſcivas de amoribus elegias ſcripſiſſe deprehenſum foret, in exilium annos quinquaginta natus ab Auguſto ipſe fuit ejectus, in Pontumque relegatus: ubi cum novem annos triſtiſſime exegiſſet, vita functus Tomis [ut Euſebius in Chronicis ſcribit] fuit ſepultus. Tametſi autem, & ipſe alia quædam jactat tegendi criminis gratia, & plerique aliter putant; illa tamen, quam dixi fuiſſe exilii cauſſam, ex his Sidonii Poetæ lepidiſſimis verſibus aperte demonſtratur:

Digitized by Google

Et te carmina per libidinoſa
Notum, Naſo tenet, Tomiſque miſſum,
Quondam Cæſareæ nimis puellæ
Falſo nomine ſubditum Corynnæ.

Multa nobis fœcunditatis ingenii ſui monumenta reliquit, partim in exilio, partim Romæ conſcripta. Nam in exilio, & de Triſtibus, & de Ponto, & in Ibin, & de morte Druſi ad Liviam Conſolationem, & duodecim Faſtorum libros, quorum ſex tantum extant, quanquam nuper omnes inventi ferantur, & Germanicum triumphum compoſuit. De piſcibus opuſculum inchoatum reliquit. Ante vero quam exularet, jam Artem amandi emiſerat, Amoris remedium, ſuos amores ad Corynnam amatorias Heroidum epiſtolas; Medeæ tragœdiam; quæ [ut ſcribit Fabius Quintil.] oſtentare videtur, quantum vir ille præſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare, quam indulgere maluiſſet: Metamorphoſin, quam ſubita relegatione perturbatus emendare non potuit: id quod ipſe carminibus perſpicue teſtatum reliquit:

Orba parente ſuo quicunque volumina tangis,
His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis foveas, non ſunt hæc edita ab illo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quicquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

Metamorphoſis autem, ut aliquid de Operis quoque inſcriptione dicamus, transformatio, transfiguratioque interpretari poteſt; quamvis enim & alia cognitu, per quam jucunda hoc in opere narrantur; illuc tamen omnia tendunt, ut quæcunque Metamorphoſes explicantur, concinne, apteque copulentur.

PUB.

PUB. OVIDII
NASONIS
FASTORUM
LIBER PRIMUS
Ad Cæſarem Germanicum.

TEmpora cum cauſis Latium digeſta per annum,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna canam.
Excipe pacato, Cæſar Germanice, vultu
Hoc opus, & timidæ dirige navis iter:
Officioque, levem non averſatus honorem,
Huic tibi devoto, numine dexter ades.
Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis:
Et quo ſit merito quæque notata dies.
Invenies illic, & feſta domeſtica vobis;
Sæpe tibi pater eſt, ſæpe legendus avus.
Quæque ferunt illi pictos ſignantia faſtos,
Tu quoque cum Druſo præmia fratre feres.
Cæſaris arma canant alii, nos Cæſaris aras:
Et quoſcunque ſacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum, dederis in carmina vires
Ingenium vultu ſtatque, caditque tuo.
Pagina judicium docti ſubitura movetur.
Principis, ut Clario miſſa legenda Deo.
Quæ ſit enim culti facundia ſenſimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus, & ad noſtras cum ſe tulit impetus artes,
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas eſt, Vates rege Vatis habenas;
Auſpice te felix totus, ut annus eat.

TEmpora digereret cum conditor urbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.

Digitized by Google

Scilicet arma magis, quam ſidera, Romule, noras,
  Curaque finitimos vincere major erat.
Eſt tamen & ratio, Cæſar, quæ moverit illum,
  Erroremque ſuum, quo tueatur, habet.
Quod ſatis eſt, utero matris dum prodeat infans!
  Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes a funere conjugis uxor
  Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
  Cum rudibus populis annua jura daret.
Martis erat primus menſis, Veneriſque ſecundus,
  Hæc generis princeps, ipſius ille pater.
Tertius a ſenibus, juvenum de nomine quartus,
  Quæ ſequitur, numero turba notata ſuo.
At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras:
  Menſibus antiquis addidit ille duos.
NE tamen ignores variorum jura dierum:
  Non habet officii lucifer omnis idem.
Ille nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur:
  Faſtus erit, per quem lege licebit agi.
Nec toto perſtare die ſua jura putaris:
  Qui jam faſtus erit, mane nefaſtus erat.
Nam ſimul exta Deos data ſunt, licet omnia fari,
  Verbaque honoratus libera Prætor habet.
Eſt quoque: quo populum jus eſt includere ſeptis:
  Eſt quoque qui nono ſemper ab orbe redit.
Vindicat Auſonias Junonis cura Kalendas:
  Idibus alba Jovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret: omnibus iſtis
  (Ne fallare cave) proximus ater erit.
Omen ab eventu eſt. Illis nam Roma diebus
  Marte ſub adverſo triſtia damna tulit.
Hæc mihi dicta ſemel, totis hærentia Faſtis,
  Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.
Ecce tibi fauſtum, Germanice, nuntiat annum:
  Inque meo primum carmine Janus adeſt.

Jane

Digitized by Google

Jane biceps, anni tacite labentis origo,
Solus de Superis: qui tua terga vides.
Dexter ades ducibus, quorum ſecura labore
Otia terra ferax, otia pontus abet.
Dexter ades, patribuſque tuis, populoque Quirini;
Et reſera nutu candida templa tuo.
Proſtera lux oritur, linguiſque, animiſque favete:
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
Lite vacent aures, inſanaque protinus abſint
Jurgia: differ opus, livida turba, tuum.
Cernis, odoratis ut luceat ignibus Æter,
Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum:
Et tremulum ſumma ſpargit in æde jubar.
Veſtibus intactis Tarpejas itur in arces:
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.
Jamque novi præeunt faſces, nova purpura fulget:
Et nova conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum præbent facienda juvenci,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Jupiter, arce ſua totum cum ſpectet in orbem,
Nil niſi Romanum, quod tueatur, habet.
Salve læta dies, meliorque revertere ſemper;
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen eſſe Deum dicam te, Jane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia Numen habet.
Ede ſimul cauſam, cur de cœleſtibus unus,
Sitque quod a tergo, ſitque quod ante, vides.
Hæc ego cum ſumptis agitarem mente tabellis:
Lucidior viſa eſt, quam fuit ante, domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Janus
Bina repens oculis obtulit ora meis.
Extimui: ſenſique metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.
Ille tenens baculum dextra, clavemque ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos.

Diſce metu poſito, Vates operoſe dierum,
Quod petis, & voces percipe mente meas
Me Chaos antiqui (nam ſum res priſca) vocabant
Adſpice quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer, &, quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aquæ, & tellus unus acervus erant.
Ut ſemel hæc rerum ſucceſſit lite ſuarum;
Inque novas abiit Maſſa ſoluta domos:
Altum flamma petit: propior locus aera cepit;
Sederunt medio terra, fretumque loco,
Tunc ego, qui fueram globus, & ſine imagine moles,
In faciem redii, dignaque membra Deo.
Nunc quoq; confuſæ quondam nota parva figuræ
Ante quod eſt in me, poſtque videtur idem,
Accipe quæſitæ quæ cauſa ſit altera formæ;
Hanc ſimul ut noris, officiumque meum.
Quicquid ubique vides, coelum, mare, nubila, terras;
Omnia ſunt noſtra clauſa, patentque manu.
Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi,
Et jus vertendi cardinis omne meum eſt.
Cum libuit pacem placidis emittere tectis,
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine lethifero totus miſcebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella ſeræ.
Præſideo foribus coeli, cum mitibus Horis:
It, redit officio Jupiter ipſe meo.
Inde vocor Janus; cui cum Cereale ſacerdos
Imponit libum, farraque mixta ſali:
Nomina ridebis, modo namque Patulcius idem,
Et modo ſacrifico Cluſius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetuſtas
Nomine diverſas ſignificare vices.
Vis mea narrata eſt: cauſam nunc diſce figuræ:
Jam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides,
Omnis habet geminas hinc, atq; hinc janua frontes.
E quibus hæc populum ſpectat, at illa larem.
Utque

Utque ſedens veſter primi prope limina tecti
Janitor egreſſus, introituſque videt:
Sic ego perſpicio cœleſtis janitor aulæ
Eoas partes, Heſperiaſque ſimul.
Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
Servet ut in ternas compita ſecta vias.
Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam,
Cernere, non moto corpore, bina licet.
Dixerat, & vultu, ſi plura requirere vellem,
Difficilem mihi ſe non fore, faſſus erat.
Sumpſi animum, grateſque Deo non territus egi,
Verbaque ſum ſpectans pauca locutus humum.
Dic, age, frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent, tunc eſt nova temporis ætas:
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis operitur frondibus arbor,
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
Tum blandi ſoles; ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, & renovatur aratro;
Hæc anni novitas jure vocanda fuit.
Quæſieram multis; non multis ille moratus,
Contulit in verſus ſic ſua verba duos.
Bruma novi prima eſt, veteriſque noviſſima Solis.
Principium capiunt Phœbus, & annus idem.
Poſtea mirabar, cur non ſine litibus eſſet
Prima dies: Cauſam percipe, Janus ait.
Tempora commiſi naſcentia rebus agendis;
Totus ab auſpicio ne foret annus iners.
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo;
Nec plus quam ſolitum teſtificatur opus.
Mox ego: Cur, quamvis aliorum numina placem,
Jane, tibi primo thura, merumque fero?

Ut poſſis aditum per me, qui limina ſervo,
Ad quoſcumque voles, inquit, habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
Et damus alternas, accipimuſque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
Omnia principiis, inquit, ineſſe ſolent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures,
Et primum viſam conſulit augur avem.
Templa patent, aureſque Deum; nec lingua caducas
Concipit ulla preces, dictaque pondus habent.
Deſierat Janus; nec longa ſilentia feci,
Sed tetigi verbis ultima verba meis.
Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica, dixi,
Et data ſub niveo condita mella favo?
Omen, ait, cauſa eſt, ut res ſapor ille ſequatur;
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur, video: ſtipis adjice cauſam,
Pars mihi de feſto ne labet ulla tuo.
Riſit, &, O quam te fallunt tua ſæcula, dixit
Qui ſtipe mel ſumpta dulcius eſſe putas.
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc eſt ſummus, habendi
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc ſunt, quam priſci temporis annis,
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
Dum caſa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Jupiter anguſta vix totus ſtabat in æde,
Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quœ nunc Capitolia gemmis,
Paſcebatque ſuas ipſe Senator oves.
Nec pudor, in ſtipula placidam cepiſſe quietem;
Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe, ſuo.
Jura dabat populis poſito modo Prætor aratro,
Et levis argenti lamina crimen erat.

At

At poſtquam fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit ſummos vertice Roma Deos;
Creverunt, & opes, & opum furioſa cupido:
Et, cum poſſideant plurima, plura petunt.
Quærere ut abſumant, abſumpta requirere certant,
Atque ipſæ vitiis ſunt alimenta vices.
Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab unda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc eſt: dat cenſus honores:
Cenſus amicitias, pauper ubique jacet.
Tu tamen auſpicium cur ſit ſtipis utile quæris:
Curque juvent noſtras æra vetuſta manus.
Æra dabant olim; melius nunc omen in auro eſt:
Victaque conceſſit priſca moneta novæ.
Nos quoq; tēpla juvant, quamvis antiqua probemus,
Aurea majeſtas convenit iſta Deo.
Laudamus veteres; ſed noſtris utimur annis:
Mos tamen eſt æque dignus uterque coli.
Finierat monitus: placidis ita rurſus, ut ante,
Clavigerum verbis alloquor ipſe Deum.
Multa quidem didici; ſed cur navalis in ære
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine, dixit:
Ni vetus ipſa dies extenuaſſet opus.
Cauſa ratis ſupereſt. Thuſcum rate venit in amnem,
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum:
Cœlitibus regnis ab Jove pulſus erat:
Inde diu genti manſit Saturnia nomen:
Dicta quoque eſt Latium terra, latente Deo.
At bona poſteritas puppim formavit in ære,
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.
Ipſe ſolum colui, cujus placidiſſima lævum
Radit arenoſi Tybridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma eſt, incædua ſylva virebat:
Tantaque res paucis paſcua bubus erat.

Arx mea collis erat, quem cultrix nomine noſtro
Nuncupat hæc ætas, Janiculumque vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Eſſet, & humanis Numina mixta locis.
Non dum juſtitiam facinus mortale fugarat:
Ultima de Superis illa reliquit humum.
Proque metu populum ſine vi pudor ipſe regebat:
Nullus erat juſtis reddere jura, labor.
Nil mihi cum bello; pacem, poſteſque tuebar:
Et clavem oſtendens, Hæc, ait, arma gero.
Preſſerat ora Deus: tunc ſic ego noſtra reſolvi,
Voce mea voces eliciente Deo.
Cum tot ſint Jani, cur ſtas ſacratus in uno,
Hic, ubi templa foris juncta duobus habes.
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalii rettulit arma Tati.
Utque levis cuſtos armillis capta Sabinis
Ad ſummæ Tatios duxerat arcis iter.
Inde, velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit,
Arduus in valles per ſora Clivus erat.
Et jam contigerat portam; Saturnia cuſtos
Dempſerat oppoſitas invidioſa feras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam;
Ipſe meæ novi callidus artis opem.
Oraque, qua pollens ope ſum, fontana recluſi:
Sumque repentinas ejaculatus aquas.
Ante tamen madidis ſubjeci ſulfura venis,
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.
Cujus ut utilitas pulſis percepta Sabinis;
Quæ fuerat, tuto reddita forma loco eſt.
Ara mihi poſita eſt parvo conjuncta ſacello;
Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates, motiſque recluderis armis?
Nec mora, quæſiti reddita cauſa mihi eſt.
Ut pateant populo reditus ad bella profecto,
Tota patet dempta janua noſtra ſera.

Pace

Pace fores obdo, ne qua diſcedere poſſit:
Cæſareoque diu nomine clauſus ero.
Dixit, & attollens oculos diverſa tuentes;
Adſpexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat, & veſtri, Germanice, cauſa triumphi,
Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.
Jane, face æternos pacem, paciſque miniſtros,
Neve ſuum præſta, deſerat auctor opus.
Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere Faſtis,
Sacravere patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo, nymphaque Coronide natum
Inſula, dividua quam premit amnis aqua.
Jupiter in parte eſt, cepit locus unus utrumque;
Junctaque ſunt magno templa nepotis avo.
QUis vetat & ſtellas, ut quæque oriturq; cadiſq;
Dicere? promiſſi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primum,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illas pariter vitiiſque, jociſque
Altius humanis exercuiſſe caput.
Non Venus, & vinum ſublimia pectora fregit,
Officiumve fori, militiæve labor.
Nec levis ambitio, perfuſaque gloria fuco,
Magnarumve fames ſollicitavit opum.
Admovere oculis diſtantia ſidera noſtris:
Ætheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cœlum: non ut ferat Oſſan Olympus:
Summaque Peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoque ſub ducibus cœlum metabimur illis,
Ponemuſque ſuos ad ſtata ſigna dies.
ERgo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparſaque cœleſti rore madebit humus:
Octipedis fruſtra quærentur brachia Cancri,
Præceps occiduas ille ſubivit aquas.
Inſtiterint Nonæ: miſſi tibi nubibus atris
Signa dabunt imbres exoriente Lira.
Quatuor adde dies ductis ex ordine Nonis, Ja-

Digitized by Google

Janus Agonali luce piandus erit.
Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſa Miniſter,
Hoſtia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros,
Semper agat ne rogat, neç niſi juſſus agit.
Pars, quia non veniant, pecudes, ſed agantur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc feſtum priſcis, Agnalia dictum,
Una ſit ut proprio littera dempta loco.
An, quia prævіſos in aqua timet hoſtia cultros,
A pecoris lux eſt ipſa notata metu?
Pars etiam, fieri ſolitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tuliſſe diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia ſermo:
Veraque judicio eſt ultima cauſa meo.
Utque ea non certa eſt; ita Rex placare ſacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur:
Hoſtibus a domitis hoſtia nomen habet.
Ante, Deos homini quod conciliare valeret;
Par erat, & puri lucida mica ſalis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hoſpita navis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miſerat India coſtum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus aduſta ſono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis
Qui poſſet violas addere; dives erat.
Hic, qui nunc aperit percuſſi viſçera tauri,
In ſacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gaviſa eſt ſanguine porcæ,
Ulta ſuas merita cæde nocentis opes.
Nam ſata vere novo teneris lactentia ſulcis
Eruta ſetigeræ comperit ore ſuis.
Sus dederat pœnas, exemplo territus hujus

Pal-

Digitized by Google

Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit.
Rode, caper vitem: tamen hinc cum ſtabis ad aram,
In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.
Verba fides ſequitur: noxæ tibi deditus hoſtis
Spargitur affuſo cornua, Bacche, mero.
Culpa Sui nocuit, nocuit quoque culpa capellæ.
Quid bos? quid placidæ commeruiſtis oves?
Flebat Ariſtæus, quod apes cum ſtirpe necatas
Viderat incæptos deſtituiſſe favos.
Cærula quam genitrix ægre ſolata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima verba ſuis.
Siſte puer lacrymas; Proteus tua damna levabit;
Quoque modo repares, quæ periere, dabit.
Decipiat ne te verus tamen ille figuris,
Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis: reſolutaque ſomno
Alligat æquorei brachia capta ſenis.
Ille ſuam faciem transformat, & alterat arte:
Mox domitus vinclis in ſua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba,
Qua, dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure juvenci:
Quod petis a nobis, obrutus ille dabit.
Juſſa facit paſtor; fervent examina putri
De bove: mille animas una necata dedit.
Pavit ovis patrum, verbenas improba carpſit,
Quas pia Dis ruris ferre ſolebat anus.
Quid tuti ſupereſt? animam cum ponat in aris
Lanigerumque pecus, ruricolæque boves?
Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.
Quæ ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.
Exta canum Triviæ vidi libare Sapæos,

Digitized by Google

Et quicunque tuas accolit Æme, nives.
Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſellus:
Cauſa pudenda quidem, ſed tamen apta Deo,
Feſta Corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi.
Tertia, quæ ſolito tempore bruma refert.
Dj quoque cultores in idem venere lycæi,
Et quicunque jocis non alienus erat.
Panes, & in Venerem Satyrorum prona juventus,
Quæque colunt amnes, ſolaque rura Deæ.
Venerat, & ſenior pando Silenus aſello:
Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti,
Gramine veſtitis accubuere toris.
Vina dabat Liber: tulerat ſibi quiſque coronam,
Miſcendas large rivus agebat aquas.
Naiades effuſis aliæ ſine pectinis uſu,
Pars aderant comptis arte manuque comis
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat;
Altera diſſuto pectus aperta ſinu.
Exſerit hæc humerum; veſtes trahit illa per herbas;
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque inextinctæ. Silene, libidinis urunt:
Nequitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum Deus, & tutela Priapus,
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit, hanc optat, ſolam ſoſpirat in illam,
Signaque dat nutu; ſollicitatque notis.
Faſtus ineſt pulchris, ſequiturque ſuperbia formam:
Irriſum vultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat, & vino ſomnum faciente, jacebant
Corpora diverſis victa ſopore locis.
Lotis in herboſa ſub acernis ultima ramis.
Sicut erat luſu laſſa, quievit humo.
Surgit amans; animamque tenens, veſtigia furtim
Suſpen-

Digitized by Google

Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.
Ut tetigit niveæ ſecreta cubilia Nymphæ,
Ipſe ſui flatus ne ſonet aura, cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena ſoporis erat.
Gaudet; & a pedibus tracto velamine, vota
Ad ſua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector aſellus,
Intempeſtivos edidit ore ſonos.
Territa conſurgit Nymphæ; manibuſque Priapum
Rejicit; & fugiens concitat omne nemus.
At Deus obſcœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad Lunæ lumina riſus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hæc eſt
Helleſpontiaco victima grata Deo.
Intactæ fueratis aves, ſolatia ruris,
Aſſuetum ſylvis, innocuumque genus:
Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
Et facili dulces editis ore ſonos.
Sed nihil iſta juvant: quia linguæ crimen habetis,
Djque putant mentes vos aperire ſuas. [que eſt,
Nec tamen hoc falſum eſt: nam Djs, ut proxima quæ-
Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæſa eſt:
Juveruntque Deos indicis exta ſui.
Ergo ſæpe ſuo conjux abducta marito
Uritur in calidis alba Columba focis.
Nec defenſa juvant capitolia, quominus anſer
Det jecur in lances, Inachi lauta, tuas.
Nocte Deæ noctis criſtatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocat ore diem.
Interea Delphin clarum ſuper æthera ſydus
Tollitur, & patriis exerit ora vadis.

POſtera lux hyemem medio diſcrimine ſignat:
Æquaque præteritæ, quæ ſuperabit, erit.

PRoxima poſpiciet Tithono aurora relicto,
Ar-

Arcadiæ ſacrum pontificale Deæ.
Te quoque lux eadem, Turni ſoror, æde recepit;
Hic ubi virginea campus obitur aqua.
Unde petam cauſas horum, moremque ſacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipſa mone, quæ nomen habes a carmine dictum,
Propoſitoque fave, ne tuus erret honos.
Orta prior Luna (de ſe ſi creditur ipſi)
A magno Tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Evander, qui quanquam clarus utroque,
Nobilior ſacræ ſanguine matris erat.
Quæ ſimul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina vera Dei.
Dixerat hæc nato motus inſtare, ſibique
Multam præterito tempore nacta fidem.
Nam juvenis, nimium vera cum matre, fugatus
Deſerit Arcadiam, Parrhaſiumque larem.
Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter (inquit)
Siſte puer lacrymas, iſta ferenda tibi eſt.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit,
Sed Deus: offenſo pulſus es urbe Deo.
Nec meriti pœna pateris, ſed Numinis iram:
Eſt aliquid magnis crimen abeſſe malis.
Conſcia mens, ut cuique ſubeſt, ita concipit intra
Pectora pro facto, ſpemque, metumque ſuo.
Nec tamen ut primus mœres mala talia paſſus.
Obruit ingentes iſta procella viros.
Paſſus idem, Tyriis qui quondam pulſus ab oris
Cadmus in Aonia conſtitit exul humo.
Paſſus idem Tydeus, & idem Pagaſeus Jaſon:
Et quos præterea longa referre mora eſt.
Omne ſolum forti patria eſt, ut piſcibus æquor.
Ut volucri vacuo, quicquid in orbe patet.
Nec fera tempeſtas toto tamen horret in anno:
Et tibi [crede mihi] tempora veris erunt.
Vocibus Evander firmata mente parentis,

Nave

Nave ſecat fluctus, Heſperiamque tenet.
Jamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat, & Thuſcis obvius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui ſunt vada juncta Tarenti,
Adſpicit, & ſparſas per loca ſola caſas.
Utque erat, immiſſis puppim ſtetit ante capillis,
Continuitque manum torva regentis iter.
Et procul in dextram tendens ſub brachia ripam,
Pinea non ſano ter pede texta ferit.
Neve daret ſaltum properans inſiſtere ripæ.
Vix eſt Evandri, vixque retenta manu.
Dique petitorum (dixit) ſalvete locorum,
Tuque novos coelo terra datura Deos.
Fluminaque, & fontes, quibus utitur hoſpita tellus,
Et nemorum Divæ, Najadumque chori.
Eſte bonis avibus viſi natoque, mihique,
Ripaque felici tacta ſit iſta pede.
Fallor? an hi fient ingentia moenia colles?
Juraque ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis:
Quis tantum fati credat habere locum?
Et jam Dardaniæ tangent hæc littora pinus,
Hic quoque cauſa novi foemina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funeſta quid induis arma?
Indue: non humili vindice cæſus eris.
Victa tamen vinces, everſaque Troja reſurges;
Obruet hoſtiles iſta ruina domos.
Urite victrices Neptunia Pergama flammæ,
Non minor hic, toto eſt altior orbe cinis.
Jam pius Æneas ſacra, & ſacra altera, patrem
Afferet: Illiacos accipe Veſta Deos.
Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem,
Et fient ipſo ſacra colente Deo.
Et penes Auguſtos patriæ tutela manebit:
Hanc fas imperii fræna tenere domum.
Inde nepos, natuſque Dei (licet ipſe recuſet)
Pon-

Pondera cœleſti mente paterna feret.
Utque ego perpetuis olim ſacrabor in aris.
Sic Auguſta novum Livia Numen erit.
Talibus ut dictis noſtros deſcendit in agros,
Subſtitit in medio præſcia lingua ſono.
Puppibus egreſſus Latia ſtetit exul in erba;
Felix exilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit, ſtabant nova tecta: nec alter
Montibus Auſoniis Arcade major erat.
Ecce boves illuc Erytheidas applicat Heros,
Emenſus longi claviger orbis iter.
Dumque huic hoſpitium domus eſt Tegeæa, vagantur
Incuſtoditæ læta per arva boves.
Mane erat: excuſſus ſomno Tirynthius hoſpes
De numero tauros ſenſit abeſſe duos.
Nulla videt, taciti quærens veſtigia furti:
Traxerat averſos Cacus in antra boves:
Cacus Aventinæ timor, atque infamia ſylvæ,
Non leve finitimis, hoſpitibuſque malum.
Dira viro facies, vires pro corpore; corpus
Grande: pater monſtri Mulciber hujus erat.
Proque domo longis ſpelunca receſſibus ingens
Abdita, vix ipſis invenienda feris.
Ora ſuper poſtes, affixaque brachia pendent,
Squallidaque humanis oſſibus albet humus.
Servata male parte bovum, Jove natus abibat;
Mugitum rauco furta dedere ſono.
Accipio, revocamur, ait, vocemque ſecutus
Impia per ſylvas victor ad antra venit:
Ille aditum fracti præſtruxerat objice montis:
Vix juga moviſſent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris: cœlum quoque ſederat illis:
Et vaſtum motu collabefactat onus.
Quod ſimul everſum eſt, fragor æthera terruit ipſum;
Ictaque ſubſedit pondere molis humus.
Prima movet Cacus collata prælia dextra;
Rem-

Remque ferox ſaxis, ſtipitibuſque gerit.
Queis ubi nil agitur, patrias male fortis ad artes
Confugit, & flammas ore ſonante vomit,
Quas quoties perſtat, ſpirare Typhoea credas,
Et rapidum Æthnæo fulgur ab igne jaci.
Occupat Alcides; adductaque clava trinodis,
Ter quater adverſi ſedit in ore viri:
Ille cadit mixtaſque vomit cum ſanguine flammas
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Jupiter unum
Victor, & Evandrum, ruricolaſque vocat.
Conſtituitque ſibi, quæ maxima dicitur, aram,
Hic ubi pars Urbis de bove nomen habet.
Nec tacet Evandri mater, prope tempus adeſſe,
Hercule quo tellus ſit ſatis uſa ſuo,
At felix vates, ut Dis gratiſſima vixit,
Poſſidet hunc Iani ſic Dea menſe diem.
IDibus in magni caſtus Jovis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libet ovis.
Redditaque eſt omnis populo provincia noſtro;
Et tuus Auguſto nomine dictus avus:
Perlege diſpoſitas generoſa per atria ceras;
Contigerunt nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de ſe vocat: alter Iſaurum,
Aut Cretum domitas teſtificatur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Meſſana ſuperbum:
Ille Numantina traxit ab urbe notam.
Et mortem, & nomen Druſo Germania fecit
Me miſerum, virtus quam brevis illa fuit.
Si petat a victis; tot ſumet nomina Cæſar,
Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno quidam celebres aut torquis adempti,
Aut corvi titulos auxiliaris habent.
Magne, tuum nomen rerum menſura tuarum eſt:
Sed qui te vicit, nomine major erat.
Nec gradus eſt ultra Fabios cognominis ullus:
Illa

Digitized by Google

Illa domus meritis Maxima dicta ſuis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
Hic ſocium ſummo cum Jove nomen habet.
Sancta vocant auguſta Patres: auguſta vocantur
Templa, ſacerdotum rite dicata manu.
Hujus & augurium dependet origine verbi,
Et quodcunque ſua Jupiter auget ope.
Augeat imperium noſtri Ducis, augeat annos:
Protegat & veſtras querna corona fores.
Auſpicibuſque Deis tanti cognominis hæres
Omine ſuſcipiat, quo Pater Urbis, onus.
REſpiciet Titan actas ubi tertius Idus,
Fient Parrhaſiæ ſacra relata Deæ.
Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant.
Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor;
Mox honor eripitur, matronaque deſtinat omnis
Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus, ictu temeraria cæco
Viſceribus creſcens excutiebat onus:
Corripuiſſe patres auſas immitia nuptas,
Jus tamen ereptum reſtituiſſe ferunt.
Binaque nunc pariter Tegeæ ſacra parenti
Pro pueris fieri, virginibuſque jubent.
Scortea non illi fas eſt inferre ſacello,
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas veteres ritus; aſſiſte precanti;
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placatur, Poſtventaque, ſive ſorores,
Sive fugæ comites, Mænali diva, tuæ.
Altera, quod porro fuerat, ceciniſſe putatur;
Altera venturum poſtmodo quidquid erat.
CAndida te niveo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes, alta Moneta, gradus.
Nunc bene proſpicies Latiam, Concordia, turbam:
Nunc te ſacratæ conſtituere manus.
Furius antiqui populi ſuperator Hetruſci.

Vo-

Digitized by Google

Voverat, & voti ſolverat ille fidem.
Cauſſa, quod a patribus ſumptis ſeceſſerat armis
Vulgus; & ipſa ſuas Roma timebat opes.
Cauſſa recens melior: ſparſos Germania crines
Porrigit auſpiciis, dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libaſti munera gentis:
Templaque feciſti, quæ colis ipſe, Deæ.
Hæc tua conſtituit genitrix, & rebus, & ara,
Sola toro magni digna reperta Jovis.
Hæc ubi tranſieris, Capricorno Phœbo relicto,
Per juvenes curres ſigna regentis aquas.

SEptimus hinc oriens cum ſe demiſerit undis,
Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.

SYdere ab hoc, ignis, venienti nocte, Leonis
Qui micat in medio pectore, merſus erit.

TEr quater evolvi ſignantes tempora Faſtos:
Nec ſementiva eſt ulla reperta dies.
Tum mihi [ſenſit enim] lux hæc indicitur; inquit
Muſa: quid a Faſtis non ſtata ſacra petis;
Utque dies incerta ſacris, ſic tempora certa,
Seminibus jactis eſt ubi fœtus ager.
State coronati plenum ad præſepe juvenci,
Cum tepido veſtrum vere redibit opus:
Ruſticus emeritum palo ſuſpendat aratrum:
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice, da requiem terræ, ſemente peracta:
Da requiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat feſtum; pagum luſtrate coloni,
Et date paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres Telluſque, Cereſque,
Farre ſuo, gravidæ viſceribuſque ſuis.
Officium commune Ceres, & Terra tuentur:
Hæc præbet cauſam frugibus, illa locum.
Conſortes operum, per quas correcta vetuſtas,
Quernaque glans victa eſt utiliore cibo.
Frugibus immenſis avidos ſatiate colonos:

Ut

Ut capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus,
Nec nova per gelidas uſta ſit herba nives.
Cum ſerimus, cœlum ventis aperire ſerenis,
Cum latet, ætherea ſpargite ſemen aqua.
Neve graves cultis, Cerealia dona, cavete
Agmine læſuro depopulentur aves.
Vos quoque ſubjectis, formicæ, parcite granis:
Poſt meſſem prædæ copia major erit.
Interea creſcat ſcabræ rubiginis expers,
Nec vitio cœli palleat ægra ſeges.
Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxurioſa ſuis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec ſterilis culto ſurgat avena ſolo.
Triticeos fœtus, paſſuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.
Hoc ego pro vobis, hoc vos optate coloni:
Efficiatque ratas utraque Diva preces.
Bella diu tenuere viros: erât aptior enſis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula ceſſabant, verſique in pila ligones,
Factaque de raſtri pondere caſſis erat.
Gratia Dis, Domuique tuæ: religata catenis
Jampridem noſtro ſub pede bella jacent.
Sub juga bos veniat; ſub terras ſemen aratas,
Pax Cererem nutrit; pacis alumna Ceres.

AT quæ venturas præcedet ſexta Kalendas,
Hæc ſunt Ledæis templa dicata Deis:
Fratribus illa Deis, fratres de gente Deorum
Circa Juturnæ compoſuere lacus.

IPſum nos carmen deduxit Pacis ad aram:
Hæc erit a menſis fine ſecunda dies.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum deſint hoſtes, deſit quoque cauſſa triumphi,

Tu

Digitized by Google

Tu ducibus bello gloria major eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma
Canteturque ſera, nil, niſi pompa tuba.
Horreat Æneadas, & primus & ultimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit, amet,
Thura Sacerdotes pacalibus addite flammis;
Albaque precuſſa victima fronte cadat.
Utque domus, quæ præſtat eam, cum pace perennet,
Ad pia propenſos vota rogate Deos:
Sed jam prima mei pars eſt exacta laboris,
Cumque ſuo finem menſe libellus habet.

PUB. OVIDII NASONIS FASTORUM

LIBER SECUNDUS.

JAnus habet finem cum carmine creſcat & annus;
Alter ut it menſis, ſic liber alter eat.
Nunc primum velis, elegi, majoribus itis,
Exiguum, memini, nuper eratis opus.
Ipſe ego vos habui faciles in amore miniſtros,
Cum luſit numeris prima juventa ſuis.
Idem ſacra cano, ſignataque tempora Faſtis:
Ecquis ad hæc illinc crederet eſſe viam?
Hæc mea militia eſt; gerimus, quæ poſſumus, arma,
Dextraque non omni munere noſtra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto,
Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea tegimur, nec acuto cingimur enſe,
His habilis telis quilibet eſſe poteſt.
At tua proſequimur, ſtudioſo pectore, Cæſar,
Nomina, per titulos ingredimurque tuos.
Ergo ades, & placido paulum mea munera vultu
Reſpice, pacando ſi quid ab hoſte vacas.

Digitized by Google

Februa Romani dixere piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima ſigna fidem
Pontifices ab rege petunt, & flamine lanas:
Queis veterum lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina certis
Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo, qui cæſus ab arbore pura
Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.
Ipſe ego Flaminiam poſcentem Februa vidi:
Februa poſcenti pinea virga data eſt.
Denique quodcunque eſt, quo corpora noſtra piantu
Hoc apud intonſos nomen habebat avos.
Menſis ab his dictus, ſecta quod pelle Luperi
Omne ſolum luſtrant; idque piamen habent
Aut quia placatis ſunt tempora pura ſepulchri
Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas, omnemque mali purgamine cauſam
Credebant noſtri tollere poſſe ſenes.
Græcia principium moris fuit: illa nocentes
Impia luſtratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipſum quoque Pelea Phoci
Cæde per Æmonias ſolvit Acaſtus aquas:
Vectam frænati per inane draconibus Ægeus
Credulus immerita Phaſida Jovit ope
Amphiaraides Naupactoo Acheloo.
Solve nefas, dixit, ſolvit & ille nefas.
Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis
Fluminea tolli poſſe putatis aqua!
Sed tamen [antiqui ne neſcius ordinis erres
Primus ut eſt, Jani menſis, & ante fuit.
Qui ſequitur Janum, veteris fuit ultimus anni
Tu quoque ſacrorum, Termine, finis eras
Primus enim Jani menſis, quia Janua prima eſt
Qui ſacer eſt imis Manibus, imus erat.
Poſtmodo creduntur ſpatio diſtantia longo
Tempora bis quini continuaſſe viri.

Prin-

PRincipio menſis Phrygiæ contermina matri,
Soſpita delubris dicitur aucta novis.
Nunc ubi ſunt, illis quæ ſunt ſacrata Kalendis,
Templa Deæ? longa procubuere die.
Cætera ne ſimili caderent labefacta ruina,
Cavit ſacrati provida cura Ducis:
Sub quo delubris ſentitur nulla ſenectus;
Nec ſatis eſt homines, obligat ille Deos.
Templorum poſitor, templorum ſancte repertor,
Sit Superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi Cœleſtes, quos tu Cœleſtibus annos:
Proque tua maneant in ſtatione domo.
Tunc quoque vicini lucus celebratur Aſyli,
Qua petit æquoreas advena Tybris aquas.
Ad penetrale Numæ Capitolinumque tonantem,
Inque Jovis ſummi cæditur arce bidens.
Sæpe graves pluvias adopertus nubibus æther
Concitat, aut poſita ſub nive terra latet.

PRoximus Heſperias Titan abiturus in undas.
Gemmea purpureis cum juga demet equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad ſydera vultum,
Dicet, Ubi eſt hodie, quæ Lyra fulſit heri?
Dumque Lyram quærit, medii quoque terga Leonis
In liquidas ſubito merſa notabit aquas.

QUem modo cælatum ſtellis Delphina videbas,
Is fugiet viſus nocte ſequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum domino ſeu tulit ipſe Lyram.
Quod mare non novit? quæ neſcit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sępe ſequens agnam lupus eſt a voce retentus:
Sępe avidum fugiens reſtitit agna lupum.
Sæpe canes, leporeſque, umbra jacuere ſub una,
Et ſtetit in ſaxo proxima cerva leæ.
Et ſine lite loquax, cum Palladis alite, cornix
Sedit, & accipitri juncta columba fuit.

Cynthia ſæpe tuis fertur vocalis Arion,
Tanquam fraternis, obſtupuiſſe modis.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes,
Captaque erat Lyricis Auſonis ora ſonis.
Inde domum repetens puppim conſcendit Arion,
Atque ita quæſitas arte ferebat opes.
Forſitan, infelix, ventos, undaſque timebas,
At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator diſtricto conſtitit enſe,
Cæteraque armata conſcia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege navita puppim:
Non ſunt hæc digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pavidus, Mortem non deprecor, inquit,
Sed liceat ſumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram: capit ille coronam,
Quæ poſſet crines, Phœbe, decere tuos.
Induit & Tyrio diſtinctam murice pallam,
Reddidit icta ſuos pollice chorda ſonos.
Flebilibus numeris veluti canentia dura
Trajectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus deſilit undas;
Spargitur impulſa cærula puppis aqua.
Inde [fide majus] tergo delphina recurvo
Se memorant oneri ſuppoſuiſſe novo.
Ille ſedet, citharamque tenet, pretiumque vehendi,
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
Dj pia facta vident: aſtris delphina recepit
Jupiter, & ſtellas juſſit habere novem. (chilles,
NUnc mihi mille ſonos, quoq; eſt memoratus A-
Vellem, Mæonide, pectus ineſſe tuum:
Dum canimus ſacras alterno pectine Nonas:
Maximus hinc Faſtis accumulatur honos.
Deficit ingenium, majoraque viribus urgent;
Hæc mihi præcipuo eſt ore canenda dies.
Quid volui demens Elegis imponere tantum
Ponderis? Heroi res erat iſta pedis.

San-

Sancte Pater patriæ, tibi Plebs, tibi Curia nomen
Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen, Eques.
Res tamen ante dedit: ſero quoque vera tuliſti
Nomina; jampridem tu Pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Jupiter alto.
Nomen habes; hominum tu pater, ille Deum,
Romule, concedas; facit hic tua magna tuendo
Mœnia, quæ dederas tranſilienda Remo.
Te Tatius, parvique Cures, Cæninaque ſenſit:
Hoc duce Romanum eſt Solis utrumque latus.
Tu breve neſcio quid victæ telluris habebas;
Quodcunque eſt alto ſub Jove, Cæſar habet.
Tu rapis; hic caſtas duce ſe jubet eſſe maritas:
Tu recipis luco, reppulit ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent ſub Cæſare leges:
Tu domini nomen, principis ille tenet.
Te Remus incuſat: veniam dedit hoſtibus ille:
Cœleſtem fecit te pater, ille patrem.

JAm puer Idæus media tenus eminet alvo,
Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
Quin etiam ſi quis Borean horrere ſolebat,
Gaudeat; Zephiris mitior aura venit.

QUintus ab æquoreis nitidū jubar extulit undis
Lucifer, & primi tempora veris eunt.
Ne fallere tamen reſtant tibi frigora, reſtant:
Magnaque diſcendes ſigna reliquit hyems.

TErtia nox veniet: cuſtodem protinus Urſæ
Aſpicies geminos exeruiſſe pedes.
Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam,
Calliſto ſacri pars fuit una chori.
Illa Deæ tangens arcus, quos tangimus, arcus,
Eſte meæ teſtes virginitatis, ait.
Cynthia laudavit: promiſſaque fœdera ſerva,
Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera ſervaſſet, ſi non formoſa fuiſſet:
Cavit mortales de Jove crimen habet.

Mille feras Phœbe ſylvis vantata redibat,
Aut plus, aut medium ſole tenente diem.
Ut tetigit lucum (denſa niger ilice lucus,
In medio gelidæ fons erat altus aquæ.)
Hac, ait, in ſylva, virgo Tageæa, lavemur:
Erubuit falſo virginis illa ſono.
Dixerat hæc Nymphis, Nymphæ velamina ponunt.
Hanc pudet, & tardæ dat mala ſigna moræ.
Exuerat tunicas; uteri manifeſta tumore
Proditur indicio ponderis ipſa ſui.
Cui Dea, Virgineos perjura Lycaoni cœtus
Deſere, nec caſtas pollue, dixit aquas.
Luna novum decies inplerat cornibus orbem:
Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læſa furet Juno, formam mutatque puellæ.
Quid facis! invito pectore paſſa Jovem eſt.
Utque feræ vidit turpes in pellice vultus.
Hujus in amplexus Jupiter, inquit, eat.
Urſa per incultos errabat ſquallida montes.
Quæ fuerat ſummo nuper amanda Jovi.
Jam tria luſtra puer furto conceptus agebat:
Cum mater nato eſt obvia facta ſuo.
Illa quidem, tanquam cognoſcere, adſtitit amens
Et gemuit: gemitus verba parentis erant.
Hanc puer ignarus jaculo fixiſſet acuto,
Ni foret in ſuperas raptus uterque domos.(ctos:
Signa propinqua micant, prior eſt, quam dicimus Ar-
Arctophylax formam terga ſequentis habet.
Sævit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
Menaliam tactis ne lavet Arcton aquis.

IDibus agreſtis fumant altaria Fauni,
Hic ubi diſcretas inſula rumpit aquas.
Hęc fuit illa dies, in qua Vejentibus arvis,
Tercentum Fabii, ter cecidere duo.
Una domus vires, & onus ſuſceperat Urbis;
Sumunt gentiles arma profeſſa manus.

Egre-

Digitized by Google

Egreditur caſtris miles generoſus ab isdem,
E queis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextro eſt via proxima Jano:
Ire per hanc noli, quiſquis es, omen habet.
Illa fama refert Fabios exiſſe trecentos:
Porta vacat culpa: ſed tamen omen habet.
Ut celeri paſſu Cremeram tenuere rapacem?
(Turbidus hybernis ille fluebat aquis)
Caſtra loco ponunt: diſtrictis enſibus ipſi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter quam cum Lybica de rupe Leones
Invadunt ſparſos lata per arva greges.
Diffugiunt hoſtes, inhoneſtaque vulnera tergo
Accipiunt: Thuſco ſanguine terra rubet.
Sic iterum, ſic ſæpe cadunt, ubi vincere aperte
Non datur, inſidias, armaque tecta parant.
Campus erat: campi claudebant ultima colles,
Sylvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos, armentaque rara relinquunt:
Cætera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens undis pluvialibus auctus,
Aut nive, quæ Zephyro victa repente fluit:
Per ſata, perque vias fertur; nec ut ante ſolebat,
Riparum clauſas margine finit aquas:
Sic Fabii latis vallem diſcurſibus implent;
Quodque vident, ſpernunt: nec metus alter ineſt.
Quo ruitis generoſa domus? male creditur hoſti.
Simplex nobilitas perfida tela cave.
Fraude perit virtus in apertos undique campos
Proſiliunt hoſtes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidve, quod in miſero tempore reſtet, adeſt?
Sicut aper ſylvis longe latrantibus actus
Fulmineo celeres diſſipat ore canes;
Mox tamen ipſe perit, ſic non moriuntur inulti:
Vulneraque alterna dantque, feruntque manu.

Digitized by Google

Una dies Fabios ad bellum miſerat omnes:
  Ad bellum miſſos perdidit una dies.
Ut tamen Herculeæ ſupereſſent ſemina gentis,
  Credibile eſt ipſos conſuluiſſe Deos.
Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis.
  Unus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut poſſes olim tu, Maxime, naſci:
  Cui res cunctando reſtituenda foret.
Continuata loco tria ſidera, Corvus, & Anguis,
  Et medius Crater inter utrumque latet.
Idibus illa latent; oriuntur nocte ſequenti.
  Quæ tibi cur tria ſint tam ſociata, canam
Forte Jovi feſtum Phebus ſolemne parabat:
  Non faciet longas fabula noſtra moras.
I mea, dixit, avis, ne quid pia ſacra moretur:
  Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
Corvus, inauratum pedibus cratera recurvis,
  Tollit, & aerium pervolat altus iter,
Stabat aduc ficus duris denſiſſima pomis.
  Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur,
  Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Jamque fatur nigris longum capit unguibus hydrum
  Ad dominumque redit, fictaque verba refert.
Hic mihi cauſa moræ viarum obſeſſor aquarum
  Hic tenuit fonte, officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia Phœbus, & audes
  Fatidicum verbis fallere velle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
  De nullo gelidæ fonte bibentur aquæ.
Dixit, & antiqui monumenta perennia facti
  Anguis, avis, crater, ſidera juncta micant.
Tertia poſt Idus nudos aurora Lupercos
  Adſpicit: & Fauni ſacra bicornis eunt.
Dicite Pierides, ſacrorum quæ ſit origo:
  Attigerint Latias unde petita domos.

Pana

Pana Deum pecoris veteres coluiſſe feruntur
 Arcades: Arcadiis plurimus ille jugis.
Teſtis erat Pholoe: teſtes Stymphalides undæ:
 Quinque citis Ladon in mare currit aquis.
Cinctaque pinetis nemoris juga Nonacrini,
 Altáque Trœzenæ, Parrhaſiæque nives.
Pan erat armenti, Pan illic Numen equarum:
 Munus ob incolumes ille ferebat oves.
Tranſtulit Evander ſylveſtria numina ſecum:
 Hic ubi nunc urbs eſt, tunc locus urbis erat.
Inde Deum colimus, devectaque ſacra Pelaſgis.
 Flamen ad hæc priſco more Dialis erat.
Cur igitur currant, & cur ſic currere mos eſt,
 Nuda ferant poſita corpora veſte, rogas?
Ipſe Deus velox diſcurrere gaudet in altis
 Montibus, & ſubitas concitat ipſe feras.
Ipſe Deus nudus nudos jubet eſſe miniſtros:
 Nec ſatis ad curſus commoda veſtis erat.
Ante Jovem genitum terras habuiſſe feruntur
 Arcades: & Luna gens prior illa fuit.
Vita feris ſimilis, nullos agitata per uſus:
 Artis adhuc expers, & rude vulgus erat.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas
 Nectar erat palmis hauſta duabus aqua.
Nullus anhelabat, ſub adunco vomere taurus:
 Nulla ſub imperio terra colentis erat.
Nullus adhuc erat uſus equi: ſe quiſque ferebat
 Ibat ovis lana corpus amicta ſua.
Sub Jove durabant, & corpora nuda gerebant,
 Docta graves imbres, & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetuſti
 Moris, & antiquas teſtificantur opes.
Sed cur præcipue fugiat velamina Faunus,
 Traditur antiqui fabula plena joci,
Forte comes dominæ juvenis Tirynthius ibat:
 Vidit ab excelſo Faunus utrumque loco.

Digitized by Google

Vidit, & incaluit Montanaque Numina, dixit
  Nil mihi vobiſcum eſt: hic meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis
  Mæonis, aurato conſpicienda ſinu.
Aurea pellebant tepidos umbracula ſoles:
  Quæ tamen Herculeæ ſuſtinuere manus.
Jam Bacchi nemus, & Timoli vineta tenebat:
  Heſperus, & fuſco roſcidus ibat equo.
Antra ſubit tofis laqueata, & pumice vivo.
  Garrulus in primo limine rivus erat.
Dumque parat epulas; potandaque vina miniſtri
  Cultibus Alciden inſtruit ille ſuis.
Dat tenues tunicas Getulo murice tinctas:
  Dat teretem zonam, qua modo tincta fuit.
Ventre minor zona eſt: tunicarum vincla relaxat.
  Ut poſſet magnas exeruiſſe manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
  Scindebant magni vincula parva pedes.
Ipſa capit clavamque gravem, ſpoliumque Leonis
  Conditaque in pharetra: ela minora ſua.
Sic epulis functi, ſic dant ſua corpora ſomno:
  Et poſitis juxta ſecubuere toris.
Cauſa, repertori vitis pia ſacra parabant,
  Quæ fecerint pure, cum foret orta dies.
Noctis erat medium (quid non amor improbus audet)
  Roſcida per tenebras Faunus ad antra venit.
Utque videt comites ſomno, vinoque ſolutos,
  Spem cadit in dominis eſſe ſoporis idem.
Intrat, & huc illuc temerarius errat adulter:
  Et præfert cautas, ſubſequiturque manus.
Venerat ad ſtrati captata cubilia lecti;
  Et felix prima ſorte futurus erat.
Ut tetigit fulvi ſetis hirſuta Leonis
  Vellera, pertimuit, ſuſtinuitque manus.
Attonituſque metu rediit: ceu ſæpe viator
  Turbatum viſo rettulit angue pedem.

Inde

Inde tori, qui junctus erat, velamina tangit
Mollia, mendaci decipiturque nota.
Adſcendit: ſpondaque ſibi propiore recumbit:
Et tumidum cornu durius inguens erat.
Interea tunicas ora ſubducit ab ima:
Horrebant denſis aſpera crura pilis.
Cætera tentantem cubito Tirynthius Heros
Reppulit: & ſummo decidit ille toro.
Fit ſonus: & comites inclamat, lumina poſcit
Mœonis, illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
Membraque de dura vix ſua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui videre jacentem.
Ridet amatorem Lyda puella ſuum.
Veſte Deus luſus fallentes lumina veſtes
Non amat: & nudos ad ſua ſacra vocat.
Adde peregrinis cauſas, mea Muſa, latinas:
Inque ſuo noſter pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæſa de more capella,
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque ſacerdotes verubus transjecta ſalignis
Exta parant, medias Sole tenente vias;
Romulus, & frater, paſtoraliſque juventus
Solibus, & campo corpora nuda dabant:
Cæſtibus, & jaculis, & miſſo pondere ſaxi
Brachia per luſus experienda dabant.
Paſtor ab excelſo: Per devia rura juvencos
Romule, prædones, & Reme, dixit, agunt.
Longum erat armari, diverſis exit uterque
Partibus: occurſu præda recepta Remi eſt.
Ut rediit, verubus ſtridentia detrahis exta:
Atque ait, Hæc certe non niſi victor edet.
Dicta facit, Fabiique ſimul: venit irritus illuc
Romulus, & menſas, oſſaque nuda videt.
Riſit, & indoluit Fabios potuiſſe, Remumque
Vincere, Quinctilios non potuiſſe ſuos.

Digitized by Google

Fama manet facti: poſito velamine currunt:
Et memorem famam, qui bene geſſit, habet.
Forſitan & quæras, cur ſit locus ille Lupercal:
Quæve locum tali nomine cauſa notet.
Ilia Veſtalis cœleſtia ſemina partu
Ediderat, patruo regna tenente ſuo.
Is jubet auferri parvos, & in amne necari.
Quid facis? ex iſtis Romulus alter erit.
Juſſa recuſantes peragunt lacrymoſa miniſtri:
Flent tamen, & geminos ad loca juſſa ferunt.
Albula, quem Tyberin merſus Tyberinus in undis
Reddidit, hybernis forte tumebat aquis.
Hic, ubi nunc fora ſunt, lintres errare videres:
Quaque jacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Hoc ubi venerunt (nec enim procedere poſſunt
Longius) ex illis unus, & alter ait:
Ah quam ſunt ſimiles! ah quam formoſus uterque!
Plus tamen ex illis iſte vigoris habet.
Si genus arguitur vultu, niſi fallit imago,
Neſcio quem vobis ſuſpicor eſſe Deum.
At ſi quis veſtræ Deus eſſet originis auctor,
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe, ſi non ope mater egeret,
Quæ facta eſt uno mater, & orba die.
Nata ſimul, moritura ſimul, ſimul ite ſub undas
Corpora, deſierat, depoſuitque ſinu.
Vagierant ambo: pariter ſenſiſſe putares,
Hi redeunt undis in ſua tecta genis.
Suſtinet impoſitos ſumma cavus alveus unda:
Heu quantum fati parva tabella tulit!
Alveus in limo ſylvis appulſus opacis.
Paulatim fluvio deficiente ſedet.
Arbor erat; remanent veſtigia: quæque vocatur
Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.
Venit ad expoſitos (mirum) lupa fœta gemellos.
Quis credat pueris non nocuiſſe feram?

Non

Non nocuiſſe parum eſt: prodeſt quoq; quos lupa nu-
Perdere cognatæ ſuſtinuere manus. [trit,
Conſtitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
Et lingit lingua corpora bina ſua.
Marte ſatos ſcires, timor abſuit: ubera ſugunt;
Et ſibi permiſſi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit: locus ille Lupercal.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quis vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta quid expectas, non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magno carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ;
Jam ſocer optatum nomen habebit avi.
Nam fuit illa dies, dura cum ſorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara ſui.
Quid mihi clamabat, prodeſt rapuiſſe Sabinas,
Romulus? (hoc illo ſceptra tenente fuit)
Si mea non vires, ſed bellum injuria fecit,
Utilius fuerat non rapuiſſe nurus.
Monte ſub Eſquilio multis incæduus annis
Junonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi venerunt pariter nuptæque, virique,
Suppliciter poſito procubuere genu.
Cum ſubito motæ tremuere cacumina Sylvæ,
Et Dea per lucos mira locuta ſuos.
Italidas matres, inquit, ſacer Hircus inito,
Obſtupuit dubio territa turba ſono.
Augur erat (nomen longis intercedit annis)
Nuper ab Etruſca venerat exul humo.
Ille caprum mactat: juſſæ ſua terga puellæ
Pellibus exſectis percutienda dabant.
Luna reſumebat decimo nova cornua motu:
Virque pater ſubito, nuptaque mater erat.
Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus:
Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.

Parc

Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis:
Maturumque utero molliter aufer onus.
ORta dies fuerit: tu deſine credere ventis:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant: & ſex reſerata diebus
Carceris Æolii janua lata patet.
JAm levis obliqua ſubſedit Aquarius urna:
Proximus æthereos excipe, Piſcis, equos.
Te memorant fratremq; tuum (nam juncta micatis
Signa) duos tergo ſuſtinuiſſe Deos.
Terribilem quondam fugiens Typhone Dione,
Tunc cum pro cœlo Jupiter arma tulit.
Venit ad Euphraten comitata cupidine parvo:
Inque Paleſtinæ margine ſedit aquæ.
Populus & cannæ riparum ſumma tegebant:
Spemque dabant ſalices hos quoque poſſe tegi.
Dum latet, inſonuit vento nemus: illa timore.
Pallet; & hoſtiles credit adeſſe manus.
Utque ſinu tenuit natum, ſuccurrite Nymphæ
Et Dis auxilium ferte duobus, ait:
Nec mora, proſiluit: Piſces ſubiere gemelli.
Pro quo, quæ cernis, ſidera nomen habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere menſis,
Ne violent timidi piſcibus ora, Syri.
PRoxima lux vacua eſt; at tertia dicta Quirino:
Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.
Sive quod haſta Curis priſcis eſt dicta Sabinis:
Bellicus a telo venit in aſtra Deus.
Sive ſuo Regi nomen poſuere Quirites:
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.
Nam Pater armipotens, poſtquã nova mœnia vidit,
Multaque Romulea bella peracta manu;
Jupiter, inquit, habet Romana potentia vires;
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamvis intercidit alter,
Pro ſe, proque Remo, qui mihi reſtat, erit.

Unus

Unus erit, quem tu tolles in ſydera cœli;
Tu mihi dixiſti: ſint rata dicta Jovis.
Jupiter annuerat, nutu tremefactus uterque
Eſt polus, & cœli pondera ſenſit Atlas.
Eſt locus, antiqui Capreæ dixere paludem:
Forte tuis illic, Romule, jura dabas.
Sol fugit, & removent ſubeuntia nubila Cœlum:
Et gravis effuſis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc miſſis abrumpitur ignibus Æther,
Fit fuga: Rex patriis aſtra petebat equis.
Luctus erat, falſæque Patres in crimine cædis:
Hæſiſſetque animis forſitan illa fides.
Sed procul e longa veniebat Julius Alba:
Lunaque fulgebat; nec facis uſus erat.
Cum ſubito motu ſepes tremuere ſiniſtræ.
Rettulit ille gradus, horrueruntque comæ.
Pulcher, & humano major, trabeaque decorus
Romulus in media viſus adeſſe via.
Et dixiſſe ſimul: Prohibe lugere Quirites,
Ne violent lacrymis numina noſtra ſuis.
Thura ferant, placentq; novum pia turba Quirinum,
Et patrias artes, militiamque colant.
Juſſit: & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic Patres, juſſaque verba refert.
Templa Deo fiunt: collis quoque dictus ab illo eſt:
Et referunt certi ſacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem ſtultorum feſta vocetur,
Accipe: parva quidem cauſa, ſed apta ſubeſt.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Laſſabant agiles aſpera bella viros.
Plus erat in gladio, quam curvo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant:
Primitias Cereri farra refecta dabant.
Uſibus admoniti, flammis torrenda dederunt;
Multaque peccato damna tulere ſuo.

Nam

Nam modo verrebant nigras pro farre favillas,
Nunc ipſas ignes corripuere caſas.
Facta Dea eſt Fornax; læti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec ſtata ſacra facit:
Inque foro, multa circum pendente tabella,
Signatur certa Curia quæque nota.
Stultaque pars populi, quæ ſit ſua Curia, neſcit:
Sed facit extrema ſacra relicta die:
EST honor & tumulis animas placare paternas.
Parvaque in extructas munera ferre pyras.
Parva petunt Manes: pietas pro divite grata eſt
Munere: non avidos Styx habet ima Deos.
Tegula porrectis ſatis eſt vallata coronis,
Et ſparſæ fruges, parvaque mica ſalis,
Inque mero mollita Ceres, violæque ſolutæ:
Hæc habeat media teſta relicta via.
Nec majora veto; ſed & his placabilis umbra eſt
Adde preces poſitis; & ſua verba focis.
Hunc morem Æneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, juſte Latine, tuas.
Ille patris genio ſolemnia dona ferebat:
Hinc populi ritus edidicere novos.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, parentales deſeruere dies.
Non impune fuit: nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo: buſtis exiſſe feruntur,
Et tacite quæſti tempore noctis avi:
Perque vias Urbis, latioſque ululaſſe per agros
Deformes animas vulgus inane ferunt.
Poſtea præteriti tumulis redduntur honores;
Prodigiiſque venit, funeribuſque modus.
Dum tamen hæc fient, viduæ ceſſate puellæ:
Expectet puros pinea tæda dies.

Nec

Digitized by Google

Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
Comas virgineas haſta recurva comas.
Conde tuas, Hymenæe, faces, & ab ignibus atris,
Aufer: habent alias mœſta ſepulchra faces.
Dj quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ, ſtentque ſine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa ſepulchris
Errant: nunc poſito paſcitur umbra cibo.
Non tamen hoc ultra quam quot de menſe ſuperſunt
Luciferi, quot habent carmina noſtra pedes.
Hanc, quia juſta ferunt, dixere feralia lucem;
Ultima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis reſidens annoſa puellis
Sacra facit Tacitæ, non tamen ipſa tacet.
Et digitis tria thura tribus ſub limine ponit,
Qua brevis occultum mus ſibi fecit iter.
Tunc cantata tenet cum fuſco licia rhombo;
Et ſeptem nigras verſat in ore fabas.
Quodque pice adſtrinxit, quod acu trajecit ahena,
Obſutum mentha torret in igne caput.
Vina quoque inſtillat, vini quodcunque relictum eſt,
Aut ipſa, aut comites, plus tamen ipſa bibit.
Hoſtiles linguas, inimicaque junximus ora,
Dicit diſcedens; ebriaque exit anus.
Protinus a nobis, quæ ſit Dea Muta, requires.
Diſce, per antiquos quæ mihi nota ſenes.
Jupiter immodico Juturnæ victus amore
Multa tulit, tanto non patienda Deo.
Illa modo in ſylvis inter coryleta jacebat:
Nunc in cognatas deſiliebat aquas.
Convocat hic Nymphas, Latiū quæcumq; tenebant;
Et jacet in medio talia verbo choro.
Invidet ipſa ſibi, vitatque quod expedit illi,
Veſtra ſoror, ſummo concubuiſſe Deo.
Conſulite ambobus: nā quæ eſt mea magna voluptas;
Utilitas veſtræ magna ſororis erit.

Vos

Vos illi in prima fugienti obſiſtite ripa,
Ne ſua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerant Nymphæ Typerinides omnes,
Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos.
Forte fuit Nais, Lara nomine: prima ſed illi
Dicta bis antiquum ſylliba nomen erat,
Ex vitio poſitum: ſæpe illi dixerat Almo,
Nata, tene linguam, nec tamen illa tenet.
Quæ, ſimul ac tetigit Juturnæ ſtagna ſororis,
Effuge, ait, ripas; dicta refertque Jovis.
Illa etiam Junonem addit: miſerataque nuptas,
Naida Juturnam vir tuus, inquit, amat.
Jupiter intumuit: quaque eſt non uſa modeſte,
Eripuit linguam: Mercuriumque vocat.
Duc hanc ad Manes [locus ille ſilentibus aptus]
Nympha, ſed infernæ Nympha paludis erit.
Juſſa Jovis fiunt; accepit lucus euntes:
Dicitur illa duci tunc placuiſſe Deo.
Vim parat hic; vultu pro verbis illa precatur.
Et fruſtra muto nititur ore loqui.
Fitque gravis, geminoſque parit, qui compita ſervāt,
Et vigilant noſtra ſemper in urbe, Lares.
PRoxima cognati dixere Chariſtia chari;
Et venit ad ſocios turba propinqua Deos.
Scilicet a tumulis, & qui periere propinquis,
Protinus ad vivos ora referre juvat:
Poſtque tot amiſſos, quidquid de ſanguine reſtat,
Adſpicere, & generis denumerare gradus.
Innocui veniant: procul hinc, procul impius eſto
Frater, & in partus mater acerba ſuos:
Cui pater eſt vivax; qui matris digerit annos,
Quæ premit inviſam ſocrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres abſint, & Jaſonis uxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit:
Et ſoror, & Prognæ Tereuſque duabus iniquus,
Et quicumque ſuas per ſcelus auget opes.
Djs

Djs generis date thura boni: Concordia fertu
Illo præcipue mitis adeſſe die.
Et libate dapes: ut grati pignus honoris
Nutriat incinctos miſſa patella Lares.
Jamque ubi ſuadebit placidos nox umida ſomnos,
Larga precaturi ſumite vina manu.
Et, bene nos, bene tu Patriæ pater optime Cæſar,
Dicite, ſuffuſo per ſacra verba mero.

NOX ubi tranſierit, ſolito celebretur honore,
Separat indicio, qui Deus arva ſuo.
Termine, ſive lapis, ſive es defoſſus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque numen habes.
Te duo diverſa domini de parte coronant,
Binaque ſerta tibi, binaque liba ferunt.
Ara fit hic, ignem curta fert ruſtica teſta
Sumptum de tepidis ipſa colona focis.
Ligna ſenex minuit: conciſaque conſtruit alte;
Et ſolida ramos figere tentat humo.
Tunc ſicco primas irritat cortice flammas:
Stat puer, & manibus lata caniſtra tenet.
Inde, ubi ter fruges medios immiſit in ignes,
Porrigit inciſos filia parva favos.
Vina tenent alii: libantur ſingula flammis,
Spectant, & linguis candida turba favent.
Spargitur & cæſo communis Terminus agno:
Nec queritur, lactens cum ſibi porca datur.
Conveniunt, celebrantque dapes vicinia ſupplex,
Et cantant laudes, Termine ſancte, tuas.
Tu populos, urbeſque, regna ingentia finis:
Omnis erit ſine te litigioſus ager.
Nulla tibi ambitio eſt: nullo corrumperis auro:
Legitima ſervas credita rura fide.
Si tu ſignaſſes olim Thyreatida terram,
Corpora non letho miſſa trecenta forent:
Non foret Otyades congeſtus tectus in armis.
O quantum patriæ ſanguinis ille dedit?

Quid

Quid, nova cum fierent Capitolia nempe Deorum
Cuncta Jovi ceſſit turba, locumque dedit?
Terminus, ut veteres memorant, inventus in æde
Reſtitit; & magno cum Jove templa tenet.
Nunc quoque, ſe ſupra nequid niſi ſidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine, poſt illud levitas tibi libera non eſt
Qua poſitus fueris in ſtatione, mane.
Nec tu vicino quicquam concede roganti,
Ne videare hominem præpoſuiſſe Jovi.
Et ſeu vomeribus, ſeu tu pulſabere raſtris,
Clamato: Meus eſt hic ager, ille tuus.
Eſt via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illic lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri ſextus ab urbe lapis.
Gentibus eſt aliis data tellus limite certo;
Romanæ ſpatium eſt urbis, & orbis idem.

NUnc mihi dicenda eſt Regis fuga: traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina menſe dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna: vir injuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everteret urbes;
Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Namque trium minimus, proles manifeſta ſuperbi,
In medios hoſtes nocte ſilente venit.
Nudarunt gladios: Occidite, dixit, inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniuſque pater:
Qui mea crudeli laceravit verbere terga:
Dicere ut hoc poſſet, verbera paſſus erat.
Luna fuit: ſpectant juvenem, gladioſque recondunt,
Tergaque deducta veſte notata vident.
Flent quoque, & ut ſecum tueatur bella precantur,
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamque potens, miſſo genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod ſibi monſtret iter.

Hor-

Hortus odoratis ſuberat cultiſſimus herbis,
Septus humum rivo lene ſonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia ſumma metit.
Nuntius, ut rediit, decuſſaque lilia dixit;
Filius, Agnoſco juſſa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæſis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda ſuis.
Ecce, nefas viſu, mediis altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit.
Conſulitur Phœbus: ſors eſt ita reddita: Matri
Qui dederit primus oſcula, victor erit.
Oſcula quiſque ſuæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet
Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oſcula Terræ,
Creditus offenſo procubuiſſe pede.
Cingitur interea Romanis Ardea ſignis,
Et patitur longas obſidione moras.
Dum vacat, & metuunt hoſtes committere pugnam,
Luditur in caſtris; otia miles agit.
Tarquinius juvenes ſocios dapibuſque, meroque
Accipit, ex illis Rege creatus ait:
Dum nos ſollicitos pigro tenet Ardea bello,
Nec ſinit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio torus eſt ſocialis? & ecquid
Conjugibus noſtris mutua cura ſumus?
Quiſque ſuam laudat: ſtudiis certamina creſcunt;
Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit cui dederat clarum Collatia nomen:
Non opus eſt verbis, credite rebus, ait.
Nox ſupereſt: tollamur equis, urbemque petamus.
Dicta placent: frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos regalia protinus illi
Tecta petunt: cuſtos in fore nullus erat.

Ecce

Digitized by Google

Ecce nurum Regis fuſis per colla coronis
  Inveniunt poſito pervigilare mero.
Inde cito paſſu petitur Lucretia, cujus
  Ante torum calathi, lanaque mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebant:
  Inter quas tenui ſic ait illa ſono:
Mittenda eſt domino [nunc nunc properate puellæ]
  Quamprimum noſtra facta lucerna manu,
Quid tamen audiſtis? nam plura audire poteſtis:
  Quantum de bello dicitur eſſe ſuper.
Poſtmodo victa cades: melioribus, Ardea, reſtas
  Improba, quæ noſtro cogis abeſſe viros.
Sint tantum reduces: ſed enim temerarius ille
  Eſt meus; & ſtricto quolibet enſe ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
  Me ſubit: & gelidum pectora frigus habet.
Deſinit in lacrymas: inceptaque fila remittit;
  In gremio vultum depoſuitque ſuo.
Hoc ipſam decuit: lacrymæ decuere pudicam,
  Et facies animo dignaque, parque fuit.
Pone metum, veni, conjux ait, illa revixit;
  Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea juvenis furiales regius ignes
  Concipit, & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niveuſque color, flavique capilli,
  Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non eſt:
  Quoque minor ſpes eſt, hoc magis ille cupit.
Jam dederat cantus lucis prænuntius ales;
  Cum referunt juvenes in ſua caſtra pedes.
Carpitur attonitos abſentis imagine ſenſus
  Ille: recordanti plura magiſque placent.
Sic ſedit, ſic culta fuit: ſic ſtamina nevit.
  Neglectæ collo ſic jacuere comæ.
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
  Hic color, hæc facies, hic decor oris erat,

Ut

Digitized by Google

Ut ſolet a magno fluctus langueſcere flatu;
Sed tamen a vento, qui fuit, unda tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præſentia formæ,
Quem dederat præſens, forma, manebat amor.
Ardet; & injuſti ſtimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque metumque toro.
Exitus in dubio eſt: Audebimus ultima, dixit,
Viderit, audentes forsne, Deusne juvet.
Cepimus audendo Gabios quoque. Talia fatus:
Enſe latus cinxit: Tergaque preſſit equi.
Accipit ærata juvenem Collatia porta,
Condere jam vultus Sole parente ſuos.
Hoſtis, ut hoſpes init penetralia Collatini:
Comiter accipitur: ſanguine junctus erat.
Quantum animis erroris ineſt! parat inſcia rerum
Infelix epulas hoſtibus illa ſuis.
Functus erat dapibus: poſcunt ſua tempora ſomnum.
Nox erat, & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum vagina liberat enſem;
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos:
Utque torum preſſit, Ferrum, Lucretia, mecum eſt,
Natus ait Regis Tarquiniuſque vocor.
Illa nihil, neque enim vocem vireſque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam ſtabulis deprenſa relictis,
Parva ſub infeſto cum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugnans,
Clamet? at in dextra, qui vetet, enſis erat.
Effugiet? poſitis urgentur pectora palmis,
Tunc primum externa pectora tacta manu.
Inſtat amans hoſtis pretio, precibuſque, miniſque:
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis, eripiam, dixit, per crimina vitam:
Falſus adulterii teſtis adulter ero.
Interimam famulum, cum quo deprenſa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu:

Quid,

Quid victor gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox ſtetit una tuis!
Jamque erat orta dies; ſparſis ſedet illa capillis,
Ut ſolet ad nati mater itura rogum.
Grandævumque patrem fido cum conjuge caſtris
Evocat & poſita venit uterque mora.
Utque vident habitum: quæ luctus cauſa, requirunt;
Cui paret exequias, quove ſit icta modo.
Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
Ora: fluunt lacrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc conjux lacrymas ſolantur, & orant,
Indicet, & cæco flentque, paventque metu.
Ter conata loqui, ter deſtitit, auſaque quarto
Non oculos adeo ſuſtulit illa ſuos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus: eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipſa meum.
Quodque poteſt, narrat: reſtabant ultima, flevit:
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor, conjuxque coacto,
Quam, dixit, veniam vos datis, ipſa nego.
Nec mora, celato figit ſua pectora ferro:
Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.
Tunc quoq; jam moriens, ne non procumbat honeſte
Reſpicit: hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce ſuper corpus communia damna gementes,
Obliti decoris virque, paterque jacent.
Brutus adeſt, tandemque animo ſua nomina fallit:
Fixaque ſemianimi corpore tela rapit.
Stillantemque tenens generoſo ſanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante ſonos.
Per tibi ego hunc juro fortem, caſtumque cruorem,
Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt,
Tarquinium profuga pœnas cum ſtirpe daturum:
Jam ſatis eſt virtus diſſimulata diu.
Illa jacens ad verba oculos ſine lumine movit:
Viſaque concuſſa dicta probare coma.
Fertur in exequias animi matrona virilis:

Et

Et ſecum lacrymas, invidiamque trahit,
Vulnus inane patet; Brutus clamore Quirites.
Concitat, & regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit: capit annua Conſul
Jura: dies regnis illa ſuprema fuit.

FAllimur? an veris prænuncia venit hirundo
Et metuit ne qua verſa recurrat hyems?
Sæpe tamen Prognæ nimium properaſſe quereris
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.

JAmque duæ reſtant noctes de menſe ſecundo,
Marſque citos junctis curribus urget equos.
Ex vero poſitum permanſit Equiria nomen,
Quæ Deus in campo perſpicit ipſe ſuo.
Jure venis; Gradive; locum tua tempora poſcunt
Signatuſque tuo nomine menſis adeſt.
Venimus in portum, libro cum menſe peracto,
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

PUB. OVIDII NASONIS FASTORUM

LIBER TERTIUS

BEllice depoſitis clypeo pauliſper, & haſta
Mars ades, & nitidas caſſide ſolve comas:
Forſitan ipſe roges, quid ſit cum Marte Poetæ.
A te, qui canitur nomina menſis habet.
Ipſe vides manibus peragi fera bella Minervæ:
Num minus ingenuis artibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora ſume,
Cuſpidis: invenies, & quid inermis agas.
Tunc quoque inermis eras, cum te romana ſacerdos
Cepit, ut huic Urbi ſemina magna dares.
Sylvia Veſtalis (quid enim vetat inde moveri)
Sacra lavaturas mane petebat aquas.

Digitized by Google

Ventum erat ad mollem declivo tramite ripam:
Ponitur e ſumma fictilis urna coma.
Feſta recedit humi; ventoſque accepit aperto
Pectore; turbatas reſtituitque comas.
Dum ſedet, umbroſæ ſalices, volucreſque canoræ
Fecerunt ſomnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis ſurrepit ocellis,
Et cadit a mento languida facta manus,
Mars videt hanc, ipſamque cupit, potiturque cupita:
Et ſua divina furta fefellit ope.
Somnus abit: jacet ipſa gravis, jam ſcilicet intra
Viſcera Romanæ conditor urbis erat.
Languida conſurgit, neſcit cur languida ſurgat.
Et peragit tales arbore nixa ſonos.
Utile ſit fauſtumque precor, quod imagine ſomni
Vidimus, an ſomno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis ædem cum lapſa capilis
Decidit ante ſacros lanea virta focos.
Inde duæ pariter (viſa mirabile) palmæ.
Surgunt: ex illis altera major erat:
Et gravibus ramis totum protexerat orbem:
Contigeratque ſua ſidera ſumma coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas;
Terreor, admonitu, corque timore micat.
Martia picus avis gemino pro ſtipite pugnant,
Et Lupa tuta per hos utraque palma fuit.
Dixerat, & plenam non firmis viribus urnam
Suſtulit: implerat dum ſua viſa refert.
Interea creſcente Remo, creſcente Quirino.
Cœleſti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret curſibus annus.
Reſtabant nitido jam duo ſigna Deo:
Sylvia fit mater: Veſtæ ſimulacrha feruntur
Virgineas oculis oppoſuiſſe manus.
Ara Deæ certe tremuit, pariente miniſtra;
Et ſubiit cineres territa flamma ſuos.

Hoc

Digitized by Google

Hoc ubi cognovit contemptor Amulius æqui.
 (Nam raptas fratri victor habebat opes.)
Amne jubet mergi geminos: ſcelus unda refugit
 In ſicca pueri deſtituuntur humō.
Lacte quis infantes neſcit creviſſe ferino?
 Et Picum expoſitis ſæpe tuliſſe cibos?
Non ego te tantæ nutrix Laurentia gentis
 Nec taceam veſtras, Fauſtule, pauper, opes.
Veſter honor veniet, cum Laurentalia dicam:
 Acceptus Geniis illa December habet.
Martia ter ſenos proles adoleverat annos:
 Et ſuberat flavæ jam nova barba comæ.
Omnibus agricolis, armentorumque magiſtris
 Iliadæ fratres jura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum ſanguine læti,
 Et redigunt actos in ſua rura boves.
Ut genus audierant, animos pater editus auget:
 Et pudet in parvis nomen habere caſis.
Romuleoque cadit trajectus Amulius enſe:
 Regnaque longævo reſtituuntur avo.
Mœnia conduntur: quæ quamvis parva fuerunt,
 Non tamen expediit tranſiluiſſe Remo.
Jam modo quæ fuerant ſylvæ, pecorumque receſſus,
 Urbs erat: Æternæ cum pater urbis ait:
Arbiter armorum, de cujus ſanguine credor
 Natus, & ut credat, pignora multa dabo.
A te principium Romano ducimus anno:
 Primus de patrio nomine menſis erit.
Vox rata ſit; patrioque vocat de nomine menſem
 Dicitur hæc pietas grata fuiſſe Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores,
 Hoc dederat ſtudiis bellica turba ſuis.
Pallada Cecropidæ *, Minoja Creta Dianam,
 Vulcanum tellus Hypſipylæa colit;
Junonem Sparte, Pelopejadeſque Mycenæ;
 Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.

Mars Latio venerandus erat; quia præſidet armis;
Arma feræ genti remque, decuſque dabant.
Quod ſi forte vacat, peregrinos inſpice Faſtos:
Menſis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Phaliſcis:
Sextus apud Populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaque tempora conſtat,
Factaque Telegoni mœnia celſa manu.
Quintum Laurentes; bis quintum Æquicolus acer
A tribus hunc primum turba forenſis habet
Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Convenit: hic genti quartus utrique Deus
Romulus hos omnes ut vinceret ordine ſaltem
Sanguinis auctori tempora prima dedit,
Nec totidem Veteres, quot nunc, habuere Kalendas
Ille minor geminis menſibus annus erat.
Nondum tradiderat victas victoribus artes
Græcia, facundum ſed male forte genus.
Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem
Mittere qui poterat pila, diſertus erat.
Quis tunc, aut Hyadas, aut Plejadas Atlantea
Senſerat? aut geminos eſſe ſub axe polos?
Eſſe duas Arctos? quarum Cynoſura petatur
Sidoniis: Helicen Graja carina notet?
Signaque, quæ longo frater percenſeat anno,
Ire per hæc uno menſe ſororis equos?
Libera currebant, & inobſervata per annum
Sidera: conſtabat ſed tamen eſſe Deos.
Non illi cœlo labentia ſigna tenebant,
Sed ſua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illaque de fœno: ſed erat reverentia fœno.
Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
Inde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carente
Menſibus egerunt luſtra minora decem.

Annus

Digitized by Google

Annus erat, decimum cum Luna receperat orbem:
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare ſolemus:
Seu quia bis quino fœmina menſe parit:
Seu quod aduſque decem numero creſcente venitur;
Principium ſpatiis ſumitur inde novis.
Inde pares centum denos ſecrevit in orbes
Romulus, haſtatos inſtituitque decem.
Et totidem Princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora; legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Tratienſibus ille,
Quoſque vocant Ramnes, Luceribuſque dedit.
Aſſuetos igitur numeros ſervavit in anno,
Hoc luget ſpatio fœmina mœſta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ
Martis, ad hæc animum ſigna referre potes.
Laurea flaminibus quæ toto perſtitit anno,
Tollitur: & frondes ſunt in honore novæ.
Janua tunc Regis poſita viret arbore Phœbi,
Ante tuas itidem, Curia priſca, fores.
Veſta quoque ut ſolio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde quod arcana fieri novus ignis in æde
Dicitur; & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parva fides hinc annos iſſe priores,
Anna quod hoc cœpta eſt menſe Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores,
Ad ſpatium belli, perfide Pœne, tui.
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
Incipit, a numero nomina quiſquis habet.
Primus oliviferis Romam deductus ab arvis
Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.
Sive erat a Samio doctus, qui poſſe renaſci
Nos putat, Egeria ſive monente ſua.
Sed tamen errabant etiam tunc tempora, donec
Cæſaris in multis hæc quoque cura fuit.

Non hæc ille Deus, tantæque propaginis author
  Credidit officiis eſſe minora ſuis:
Promiſſumque ſibi voluit prænoſcere cœlum,
  Nec Deus ignotas hoſpes inire domos,
Ille moras Solis; quibus in ſua ſigna rediret,
  Traditur exactis diſpoſuiſſe notis.
Is decies ſenos tercentum, & quinque diebus
  Junxit, & e pleno tempora quarta die.
Hic anni modus eſt: in luſtrum accedere debet.
  Quæ conſummatur partibus una dies.
SI licet occultos monitus audire Deorum
  Vatibus, ut certe fama licere putat.
Cum ſis officiis, Gradive, virilibus aptus:
  Dic mihi matronæ cur tua feſta colant?
Sic ego: ſic poſita dixit mihi caſſide Mavors;
  Sed tamen in dextra miſſilis haſta fuit.
Nunc primum ſtudiis pacis Deus utilis armis
  Advocor: & greſſus in nova caſtra fero.
Nec piget incoepti: juvat hac quoque parte morari:
  Hoc ſolam ne ſe poſſe Minerva putet.
Diſce, Latinorum Vates operoſe dierum,
  Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parva fuit, ſi prima velis elementa referre,
  Roma: ſed in parva ſpes tamen hujus erat.
Moenia jam ſtabant populis anguſta futuris.
  Credita ſed turbæ tunc nimis ampla ſuæ.
Quæ fuerit noſtri ſi quæris regia nati,
  Adſpice de canna, ſtraminibuſque domum:
In ſtipula placidi capiebat munera ſomni:
  Et tamen ex illo venit in aſtra toro.
Jamque loco majus nomen Romanus habebat.
  Nec conjux illi, nec ſocer ullus erat.
Spernebat generos inopes vicinia dives:
  Et male credebar ſanguinis author ego.
In ſtabulis habitaſſe, & oves paviſſe nocebat.
  Jugeraque inculti pauca tenere ſoli.

Cum

Digitized by Google

Cum pare quæque ſuo coeunt volucreſque, feræque:
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet;
Extremis dantur connubia gentibus, at, quæ
Romano vellet nubere nulla fuit.
Indolui: patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
Feſta para Conſo: Conſus tibi cætera dicet,
Ipſo feſta die dum ſua ſacra canes:
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem:
Tunc primum generis intulit arma ſocer.
Jamque fere raptæ matrum quoq; nomen habebant:
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem:
Quas inter mea ſic eſt nurus auſa loqui:
O pariter raptæ, quoniam hoc commune tenemus:
Non ultra lente poſſumus eſſe piæ.
Stant acies: ſed ultra Dj ſint pro parte rogandi,
Eligite, hinc conjux, hinc pater arma tenet.
Quærendum eſt, viduæ fieri malitis, an orbæ:
Conſilium vobis forte, piumque dabo.
Conſilium dederat: parent, crineſque reſolvunt;
Mœſtaque funerea corpora veſte tegunt;
Jam ſteterant acies ferro, mortique paratæ:
Jam lituus pugnæ ſigna daturus erat:
Cum raptæ veniunt inter patreſque, viroſque;
Inque ſinu natos pignora cara tenent.
Ut medium campi ſciſſis tetigere capillis,
In terram poſito procubuere genu.
Et quaſi ſentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva ſuos.
Qui poterat, clamabat avum tunc denique viſum:
Et qui vix poterat, poſſe coactus erat.
Tela viris, animique cadunt: gladiiſque remotis
Dant ſoceri generis, accipiuntque manus.
Laudataſque tenent natas; ſcutoque nepotem
Fert avus: hic ſcuti dulcior uſus erat.

Digitized by Google

Inde diem, primaſque meas celebrare Kalendas
Oebaliæ matres non leve munus habent.
Aut quia committi ſtrictis mucronibus auſæ
Finierant lacrymis Martia bella ſuis:
Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
Rite colunt matres ſacra, diemque meum.
Quid? quod hyems, adoperta gelu, tunc denique cedit
Et pereunt lapſæ ſole repente nives,
Arboribus redeunt detonſæ frigore frondes;
Vividaque in tenero palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc qua ſe tollat in auras,
Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc foecundus ager: pecoris nunc hora creandi:
Nunc avis in ramo tecta, laremque parat.
Tempora jure colunt Latiæ foecunda parentes:
Quarum militiam, votaque partus habet.
Adde, quod excubias ubi Rex Romanus agebat,
Qui tunc Exquilias nomina collis habet.
Illic à nuribus Junoni templa Latinis
Hac ſunt, ſi memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora cauſis?
Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.
Mater amat nuptas; matrum me turba frequentat,
Hæc nos præcipue tam pia cauſa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.
Dicite: Tu nobis lucem; Lucina, dediſti,
Dicite. Tu voto parturientis ades.
Si qua tamen gravida eſt, reſoluto crine precetur
Ut ſolvat partus molliter ipſa ſuos.

QUis mihi nunc dicat, quare cœleſtia Martis
Arma ferant Salii, Mamuriumque canant?
Nympha, mone, nemori, ſtagnoque operata Dianæ,
Nympha, Numæ conjux, ad tua feſta veni.
Vallis Aricinæ ſylva præcinctus opaca
Eſt lacus, antiqua religione ſacer.

Hic

Digitized by Google

Hic latet Hyppolytus loris direptus equorum:
Unde nemus nullis illis aditur equis.
Licia dependent longas velantia ſepes,
Et poſita eſt meritæ multa tabella Deæ.
Sæpe potens voti frontem redimita coronis
Fœmina lucentes portat ab urbe faces.
Regna tenent fontes manibus pedibuſque fugaces:
Et perit exemplo poſtmodo quiſque ſuo.
Defluit incerto lapidoſus murmure rivus.
Sæpe, ſed exiguis hauſtibus, inde bibes.
Egeria eſt, quæ præbet aquas, Dea grata Camoenis
Illa Numæ conjux, conſiliumque fuit.
Principio nimium promptos ad bella Quirites
Molliri placuit jure, Deumque metu.
Inde datæ leges, ne fortior omnia poſſet,
Cœptaque ſunt pure tradita ſacra coli.
Exuitur feritas, armiſque potentius æquum eſt,
Et cum cive pudet conſeruiſſe manus.
Atque aliquis modo trux viſa jam vertitur ara;
Vinaque dat tepidis farraque ſalſa focis.
Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammas
Spargit, & effuſis æthera liceat aquas.
Non alias miſſi cecidere frequentius ignes.
Rex pavet; & vulgi pectora terror habet.
Cui Dea, ne nimium terrere, piabile fulmen
Eſt, ait, & ſævi flectitur ira Jovis.
Sed poterunt ritum Picus, Faunuſque piandi
Tradere, Romani numen uterque ſoli.
Nec ſine vi tradent adhibe tu vincula captis,
Atque ita, qua poſſint, edidit arte, capi.
Lucus Aventino ſuberat niger ilicis umbra,
Quo poſſes viſo dicere, Numen ineſt.
In media gramen, muſcoque adoperta virenti
Manabat ſaxo vena perennis aquæ.
Inde fere ſoli Faunus, Picuſque bibebant.
Huc venit, & fonti Rex Numa mactat ovem.

Plenaque odorati diſponit pocula Bacchi,
Cumque ſuis antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitum veniunt ſilveſtria numina fontem.
Et revelant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequitur: gelido Numa prodit ab antro,
Vinclaque ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abſceſſit, pugnando vincula tentant
Rumpere, pugnantes fortius illa tenent.
Tunc Numa: Dj nemorum factis ignoſcite noſtris,
Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo.
Quoque modo poſſit fulmen monſtrate piari.
Sic Numa; ſic quatiens cornua Faunus ait.
Magna petis, nec quæ monitu tibi dicere noſtro
Fas ſit, habent fines numina noſtra ſuos.
Di ſumus agreſtes, & qui dominamur in altis
Montibus, arbitrium eſt in ſua tela Jovi.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo,
At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici;
Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Juppiter huc veniet ſumma perductus ab arce,
Nubila promiſſi Styx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quaque trahant ſuperis ſedibus arte Jovem.
Scire nefas homini eſt, nobis conceſſa canentur,
Quæque pio dici Vatis ab ore licet.
Eliciunt cœlo te, Juppiter, unde minores,
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Conſtat Aventinæ tremuiſſe cacumina ſilvæ,
Terraque ſubſedit pondere preſſa Jovis.
Corda micant Regis: totoque e corpore ſanguis
Fugit, & hirſutæ diriguere comæ.
Ut rediit animus: Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum Rexque, paterque Deum.
Si tua contigimus manibus donaria puris,
Hoc quoque, quod petitur, ſi pia lingua rogat.

Annuit

Annuit oranti, ſed verum ambage remota
  Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput, dixit, cui Rex parebimus inquit:
  Cædenda eſt hortis eruta cepa meis.
Abdidit hic hominis: ſumes, ait ille capillos,
  Poſtulat hic animam: cui Numa, Piſcis ait.
Riſit, & his inquit, facito mea tela procures,
  O vir colloquio non abigende Deum.
Sed tibi protulerit cum totum craſtinus orbem
  Cynthius, imperii pignora certa dabo.
Dixit, & ingenti tonitu ſuper ethera motum
  Fertur adorantem deſtituitque Numam.
Ille redit lætus; memoratque Quiritibus acta,
  Tarda venit dictis, difficiliſque fides.
At certe credamus, ait, ſi verba ſequetur
  Exitus: en audi craſtina, quiſquis ades.
Protulerit totum cum terris Cynthius orbem,
  Jupiter imperii pignora certa dabit.
Diſcedunt dubii; promiſſaque tarda videntur;
  Dependetque fides a veniente die.
Mollis erat tellus, rorata mane pruina;
  Ante ſui populus limina Regis adeſt.
Prodit, & in ſolio medius conſedit acerno!
  Innumeri circa ſtantque, ſilentque viri:
Ortus erat ſummo tantummodo margine Phœbus:
  Sollicitæ mentes ſpeque, metuque pavent.
Conſtitit, atque caput niveo velatus amictu,
  Jam bene Dis notas ſuſtulit ille manus.
Atque ita, Tempus adeſt promiſſi muneris, inquit:
  Pollicitam dictis, Jupiter, adde fidem.
Dum loquitur, totum jam Sol emoverat orbem:
  Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit ſine nube Deus, tria fulmina miſit:
  Credite dicenti; mira, ſed acta loquor.
A media cœlum regione dehiſcere cœpit:
  Submiſere oculos cum Duce turba ſuos.

Digitized by Google

Ecce levi ſcutum verſatum leniter aura
  Decidit: a populo clamor ad aſtra venit.
Tolle munus humo, cæſa prius illa juvenca,
  Quæ dederat nulli colla premenda jugo.
Idque ancile vocat, quod ab omni parte reciſum eſt:
  Quemque notes oculis, angulus omnis abeſt.
Tunc memor Imperii ſortem conſiſtere in illo,
  Conſilium multæ calliditatis init.
Plura jubet fieri ſimili cælata figura:
  Error ut ante oculos inſidiantis eat.
Mamurius morum, fabræne exactior artis,
  Difficile eſt ulli dicere clauſit opus.
Cui Numa munificus. Facti pete præmia, dixit:
  Si mea nota fides, irrita nulla petes.
Jam dederat Saliis (a ſaltu nomina ducta)
  Armaque, & ad certos verba canenda modos.
Cum ſic Mamurius: Merces mihi gloria detur,
  Nominaque extremo carmine noſtra ſonent:
Inde ſacerdotes operi promiſſa vetuſto
  Præmia perſolvunt, Mamuriumque vocant:
Nubere ſi qua voles, quamvis properabitis ambo,
  Differ: habent parvæ commoda magna moræ.
Arma movent pugnam: pugna eſt altera maritis:
  Condita cum fuerint, aptius omen erit.
His etiam conjux apicati cincta Dialis
  Lucibus impexas debet habere comas.

TErtia nox demiſſa ſuos ubi moverit ortus.
  Conditus e geminis piſcibus alter erit.
Nam duo ſunt. Auſtris hic eſt, Aquilonibus ille
  Proximus; a ventis nomen uterque tenet

CUm croceis rorare genis Tithonia conjux
  Cœperit, & quintæ tempora lucis aget;
Sive eſt Arctophylax, ſive eſt piger ille Bootes,
  Mergetur, viſus effugietque tuos.
At non effugiet vindemitor, hoc quoque cauſam
  Unde trahat ſidus parva docere mora eſt.

Ampe-

Ampelon intonſum Satyro, Nymphaque creatum
Fertur Iſmariis Bacchus amaſſe jugis.
Tradidit huic vitem pendentem e frondibus ulmi
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uvas,
Decidit: amiſſum Liber in aſtra tulit.
SExtus ubi e terra clivoſum ſcandet Olympum
Phœbus, & alatis æthera carpet equis.
Quisquis ades, caſtæque colis penetralia Veſtæ
Cratera, Iliacis thuraque pone focis,
Cæſaris innumeris, quos maluit ipſe mereri,
Acceſſit titulis pontificalis honor.
Ignibus æternis æterni numina præſunt.
Cæſaris: imperii pignora juncta vides.
De veteris Trojæ digniſſima præda favilla;
Qua gravis Æneas tutus ab hoſte fuit.
Ortus ab Ænea tangit cognata ſacerdos
Numina; cognatum, Veſta, tuere caput.
Quos ſancta fovet ille manu, bene vivitis ignes:
Vivite inextincti, flammaque, duxque precor.
UNA nota eſt Martis nonis: ſacrata quod illis
Templa putant lucos Vejovis ante duos.
Romulus ut ſaxo locum circumdedit alto:
Cuilibet. Huc, dixit, confuge; tutus eris.
O quam de tenui Romanus origine crevit!
Turba vetus quam non invidioſa fuit!
Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obſtet;
Diſce quis iſte Deus, curque vocetur ita.
Juppiter eſt juvenis, juveniles aſpice vultus:
Aſpice deinde manus: fulmina nulla tenet.
Fulmina poſt auſos cœlum affectare Gigantes,
Sumpta Jovi primo tempore inermis erat.
Ignibus Oſſa novis, & Pelion altior Oſſa
Arſit, & in ſolida fixus Olympus humo:
Stat quoq; capra ſimul: Nymphæ paviſſe feruntur
Cretides infanti lac dedit illa Jovi.

Nunc

Digitized by Google

Nunc vocor ad nomen: vegrandia farra coloni,
Quæ male creverunt, veſcaque parva vocant.
Vis ea ſi verbi eſt, cur non ego Vejovis ædem,
Ædem non magni ſuſpicer eſſe Jovis?
Jamque ubi cæruleum variabunt ſidera coelum,
Suſpice: Gorgonei colla videbis equi,
Creditur hic cæſæ gravida cervice Meduſæ.
Sanguine reſperſis proſiluiſſe comis.
Huic ſupra nubes, & ſubter ſidera lapſo
Coelum pro terra, pro pede penna fuit.
Jamque indignanti nova fræna receperat ore,
Cum levis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fluitur coelo, quod pennis ante petebat:
Et nitidus ſtellis quinque, decemque micat.
PRotinus aſpicies venienti nocte Coronam
Gnoſſida, Theſeo crimine Dea facta eſt.
Jam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila regenda viro.
Sorte tori gaudens quid flebam ruſtica, dixit?
Utiliter nobis perfidus ille fuit.
Interea Liber depexos crinibus Indos
Vincit, & Eoo dives ab orbe redit.
Inter captivas facie præſtante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.
Flebat amans conjux, ſpatiataque littore curvo,
Edidit incultis talia verba comis.
En iterum, fluctus, ſimiles audite querelas:
En iterum lacrymas accipe, arena meas.
Dicebat memini, perjure, & perfide Theſeu,
Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoqae nulla viro, clamabo, foemina credat.
Nomine mutato cauſa relata mea eſt.
O utinam mea ſors, quo primum coeperat, iſſet
Jamque ego præſenti tempore nulla forem!
Quid me in deſertis morituram Liber arenis.
Servabas? potui dedoluiſſe ſemel.

Bac-

Bacche levis, leviorque tuis, quæ tempora cingunt;
Frondibus, in lacrymas, cognite Bacche, meas.
Auſus es ante oculos adducta pellice noſtros
Tam bene compoſitum ſollicitare torum?
Heu ubi pacta fides? ubi, quæ jurare ſolebas?
Me miſeram, quoties hæc ego verba loquor!
Theſea culpabas, fallacemque ipſa vocabas:
Judicio peccas turpius ipſe tuo.
Neſciat hoc quiſquam, tacitiſque doloribus urar,
Ne toties falli digna fuiſſe puter.
Præcipue cupiam celari Theſea ne te
Conſortem culpæ gaudeat eſſe ſuæ.
At puto, præpoſita eſt fuſcæ mihi candida pellex,
Eveniat noſtris hoſtibus ille color.
Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipſo eſt,
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche, fidem præſta; nec præfer amoribus ullam
Conjugis aſſuetæ ſemper amare virum.
Ceperunt matrem formoſi cornua tauri.
Me tua: at hic laudi eſt, illa pudendus amor.
Ne noceat, quod amo, nec enim tibi, Bacche nocebat,
Quod flammas nobis faſſus es ipſe tuas.
Nec, quod nos uris, mirum facis: ortus in igne
Diceris, & patria raptus ab igne manu.
Illa ego ſum, tu cui ſolitus promittere coelum,
Hei mihi pro coelo qualia dona fero!
Dixerat: audierat jamdudum verba querentis
Liber, ut a tergo forte ſecutus erat.
Occupat amplexu, lacrymaſque per oſcula ſiccat:
Et, pariter coeli ſumma petamus, ait.
Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula ſumes:
Nam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;
Vulcanus Veneri quam dedit: illa tibi.
Dicta facit: gemmaſque novem trãsformat in ignes:
Aurea per ſtellas nunc micat illa novem.

Digitized by Google

Sex ubi ſuſtulerit totidem quoque deſeret orbes,
  Purpureum rapido qui vehit axe diem.
Altera gramineo ſpectabis Equiria campo,
  Quem Tyberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejecta ſi forte; tenebitur unda,
  Cælius accipiet purverulentus equos.
IDibus eſt Annæ feſtum geniale perennæ,
  Non procul a ripis, advena Thybri tuis.
Plebs venit, ac virides paſſim disjecta per herbas
  Potat: & accumbit cum pare quiſque ſua.
Sub Jove pars durat: pauci tentoria ponunt:
  Sunt, quibus e ramis frondea facta caſa eſt.
Pars ſibi pro rigidis calamos ſtatuere columnis:
  Deſuper extentas impoſuere togas.
Sole tamen, vinoque calent, annoſque precantur,
  Quot ſumant cyathos: ad numerumque bibunt.
Invenies illic qui Neſtoris ebibat annos:
  Quæ ſit per calices facta Sybilla ſuos.
Illic & cantant quidquid didicere theatris;
  Et jactant faciles ad ſua verba manus.
Et ducunt poſito duras cratere choreas:
  Cultaque diffuſis ſaltat Amica comis.
Cum redeunt titubant: & ſunt ſpectacula vulgi.
  Et fortunatos obvia turba vocat.
Occurrit nuper (viſa eſt mihi digna relatu.
  Pompa) ſenem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc Dea ſit, quoniam rumoribus errat
  Fabula propoſito nulla tegenda meo.
Arſerat Æneæ Dido miſerabilis igne:
  Arſerat extructis in ſua fata rogis.
Compoſituſq; cinis, tumulique in marmore carmen,
  Hoc breve quod moriens ipſa reliquit, erat.
Præbuit Æneas & cauſam mortis, & enſem:
  Ipſa ſua Dido concidit uſa manu.
Protinus invadunt Numidæ ſine vindicree gnum
  Et potitur capta Maurus Jarba domo.

Seque

Seque memor ſpretum Thalamis tamen inquit Eliſę
  En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrii, quo quemqꝫ agit error: ut olim
  Amiſſo dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudatas acceperat aera meſſes.
  Inque cavos ſerant tertia muſta lacus.
Pellitur Anna domo, lacrymanſque ſororia linquit
  Moenia: Germaniæ juſta dat ante ſuæ.
Mixta bibunt molles lachrymis unguenta favillę
  Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque vale dixit, cineres ter ad ora relatos
  Preſſit, & eſt illis viſa ſubeſſe ſoror.
Nacta ratem, comiteſque fugę pede labitur æquo
  Moenia reſpiciens, dulce ſororis opus.
Fertilis eſt Melite, ſterili vicina Coſyræ
  Inſula, quam Lybici verberat unda freti.
Hanc petit hoſpitio Regis confiſa vetuſto:
  Hoſpes opum dives Rex ibi Battus erat.
Qui poſtquam didicit caſus utriuſque ſororis,
  Hæc, inquit, tellus quantulacumque tua eſt.
Et tamen hoſpitii ſervaſſet ad ultima munus.
  Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recenſebat bis ſol ſua: tertius ibat
  Annus, & exilio terra paranda nova eſt.
Frater adeſt belloq; petit, Rex arma peroſus,
  Nos ſumus imbelles, tu fuge ſoſpes, ait.
Juſſa fugit, ventoque ratem committit, & undis
  Aſperior quovis æquore frater erat.
Eſt prope piſcoſos lapidoſi Crathidis amnes
  Parvus ager; Cameren incola turba vocat.
Illuc curſus erat: nec longius abfuit inde,
  Quam quantum novies mittere funda poteſt.
Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura
  Findite remigio, navita dixit aquas.
Dumque parant torto ſubducere carbaſa lino,
  Percutitur rapido puppis adunca Noto:

Inque

Inque patens æquor, fruſtra pugnante magiſtro,
Fertur, & ex oculis viſa refugit humus.
Aſſiliunt fluctus: imoque a gurgite pontus
Vertitur, & canas alveus haurit aquas.
Vincitur ars vento nec jam moderator habenis
Utitur: at votis is quoque poſcit opem.
Jactatur tumidas exul Phoeniſſa per undas:
Humidaque oppoſita lumina veſte tegit.
Tunc primum Dido felix eſt dicta ſorori;
Et quæcumque aliquam corpore preſſit humum;
Lucitur ad Laurens ingenti flamine littus.
Puppis: & expoſitis omnibus hauſta perit.
Jam pius Æneas regno, nataque Latini.
Auctus erat: populos miſcueratque duos.
Littore dotali, ſolo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter;
Adſpicit errantem, nec credere ſuſtinet Annam
Eſſe: quid in Latios ipſa veniret agros?
Dum ſecum Æneas: Anna eſt, exclamat Achates:
Ad nomen vultus ſuſtulit illa ſuos.
Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miſeræ fata ſororis erant.
Senſit, & alloquitur trepidam Cytherejus heros:
Flet tamen admonitu mortis, Eliſa, tuæ.
Anna per hanc juro, quam quondam audire ſolebas
Tellurem fato proſperiore dari.
Perque Deos comites hac nuper ſede locatos,
Sæpe meas illos increpuiſſe moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iſte,
Hei mihi! credibili fortior illa fuit!
Ne refer adſpexi non illo corpore digna
Vulnera, Tartareas auſus adire domos.
At tu, ſeu ratio te noſtris appulit oris,
Sive Deus, regni commoda carpe mei;
Multa tibi memores, nil non debemus Eliſæ:
Nomine grata tuo, grata ſororis eris.

Talia

Talia dicenti (nec enim ſpes altera reſtat)
Credidit; errores expoſuitque ſuos.
Utque domum intravit Tyrios induta paratus;
Incipit Æneas; cætera turba ſilet.
Hanc tibi cur tradam, pia cauſa Lavinia conjux,
Eſt mihi, conſumpſi naufragus hujus opes.
Orta Tyro eſt, regnum Libyca poſſedit in ora,
Quam precor ut caræ more ſororis ames.
Omnia promittit, falſumque Lavinia vulnus.
Mente premit tacita, diſſimulatque metus.
Donaque cum viderat præter ſua lumina ferri
Multa palam, mitti clam quoque multa putat.
Non habet exactum, quid agat: furialiter odit;
Et parat inſidias, & cupit ultra mori.
Nox erat: ante torum viſa eſt adſtare ſorori
Squallenti Dido ſanguinolenta coma.
Effuge ne dubita, mœſtum fuge dicere tectum,
Sub verbum querulas impulit aera fores.
Exilit, & velox humili ſuper arva feneſtra
Se jacit: audacem fecerat ipſe timor.
Quaque metu rapitur, tunica velata recincta
Currit, ut auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuiſſe Numicius undis.
Creditur, & ſtagnis occuluiſſe ſuis.
Sidonis interea magno clamore per agros
Quæritur: apparent ſigna, notæque pedum.
Ventum erat ad ripas; inerant veſtigia ripis.
Suſtinuit tacitas conſcius amnis aquas.
Ipſa loqui viſa eſt: Placidi ſum Nympha Numici:
Amne perenne latens, Anna Perenna vocor.
Protinus erratis læti, veſcuntur in agris.
Et celebrant largo ſeque, diemque mero. [num:
Sunt quibus hæc Luna eſt, quia menſibus impleat an-
Pars Themin, Inachiam pars putat eſſe bovem.
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant:
Teque Jovi primos, Anna, dediſſe cibos.

Digitized by Google

Hæc quoq; quam referam, noſtras pervenit ad aures
 Fama: nec a veri diſſidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiam tunc tuta Tribunis
 Fugit, & in ſacri vertice montis erat.
Jam quoque, quem ſecum tulerant, defecerat illis
 Victus, & humanis uſibus apta Ceres.
Orta ſuburbanis quædam fuit Anna Bovillis
 Pauper, ſed multæ ſedulitatis anus.
Illa levis mitra canos incincta capillos
 Fingebat trepida ruſtica liba manu.
Atque ita per populum fumantia mane ſolebat
 Dividere: hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta, ſignum poſuere Perennæ,
 Quod ſibi defectis illa ferebat opem.
Nunc mihi cur cantent ſupereſt obſcoena puellæ.
 Dicere; nam coeunt, certaque proba canunt.
Nuper erat Dea facta: venit Gradivus ad Annam;
 Et cum ſeducta talia verba refert.
Menſe meo coleris: junxi mea tempora tecum:
 Pendet ab officio ſpes mihi magna tuo.
Armiger armigeræ correptus amore Minervę
 Uror: & hoc longo tempore vulnus alo.
Effice, Dj ſtudio ſimiles coeamus in unum.
 Conveniunt partes hæ tibi, comis anus.
Dixerat: illa Deum promiſſo ludit inani.
 Et ſtultam dubia ſpem trahit uſque mora.
Sæpius inſtanti, Mandata peregimus, inquit:
 Evicta eſt: precibus vix dedit illa manus.
Credit amans, thalamoſque parat: deducitur illuc
 Anna tegens vultus, ut nova nupta, ſuos.
Oſcula ſumpturus ſubito Mars aſpicit illam.
 Nunc pudor eluſum, nunc ſubit ira Deum.
Ludit amatorem caræ nova diva Minervæ:
 Nec res hac Veneris gratior ulla fuit.
Inde joci veteres, obſcœnaque verba canuntur,
 Et juvat hanc magno verba dediſſe Deo.

Præ-

Digitized by Google

Præteriturus eram gladios in Principe fixos,
Cum ſic a caſtis Veſta locuta focis:
Ne dubita meminiſſe: meus fuit ille Sacerdos:
Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipſa virum rapui, ſimulacraque nuda reliqui:
Quæ cecidit ferro, Cæſaris umbra fuit.
Ille quidem cœlo poſitos Jovis atria vidit,
Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicunque nefas auſi, prohibente Deorum
Numine, polluerant pontificale caput,
Morte jacent merita: teſtes eſtote Philippi,
Et quorum ſparſis oſſibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
Cæſaris, ulciſci juſta per arma patrem.

POſtera cum teneras Aurora refecerit herbas,
Scorpius a prima parte videndus erit.

TErtia poſt Idus lux eſt celeberrima Baccho;
Bacche, fave Vati, dum tua feſta cano.
Nec referam Semelen: ad quam niſi fulmina ſecum
Jupiter afferret, parvus inermis eras.
Nec puer ut poſſes maturo tempore naſci,
Expletum patrio corpore matris onus.
Biſtonas, & Scythicos longum eſt narrare triumphos,
Et domitas gentes, thurifer inde tuas.
Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris.
Tuque tuum fures acte Lycurge genu.
Ecce libet ſubitos piſces Thirrenaque monſtra
Dicere: ſed non eſt carminis hujus opus.
Carminis hujus opus cauſas exponere, quare
Vilis anus populos ad ſua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant, Gange totoque Oriente ſubacto,
Primitias magno ſuppoſuiſſe Jovi.
Cinnama tu primus, captivaque thura dediſti
Deque triumphato viſcera toſta bove.

No-

An quia de capitis fertur ſine matre paterni
Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo?
An quia perdomitis ad nos captiva Phaliſcis
Venit: & hoc ſignum littera prima docet?
An quod habet capitis legem: quæ pendere pœnas:
Ex illo jubeat furta recepta loco?
A quacumque trahas ratione vocabula, Pallas,
Pro ducibus noſtris ægida ſemper habe.
Summa dies e quinque tubas luſtrare canoras
Admonet, & forti ſacrificare Deæ.
Nunc potes ad Solem ſublato dicere vultu;
Hic here Phryxeæ vellera preſſit ovis.
ſeminibus toſtis ſceleratæ fraude novercæ
Suſtulerat, nullas, ut ſolet, herba comas.
Mittitur ad Tripodas, certa qui ſorte reportet,
Quam ſterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum ſemine nuntiat Helles.
Et juvenis Phryxi funera ſorte peti.
Utque recuſantem cives, & tempus, & Ino
Compulerant Regem juſſa nefanda pati.
Et ſoror, & Phryxus velati tempora vittis
Stant ſimul ante aras, junctaque fata gemunt.
ſpicit hos, ut forte pependerat æthere, mater;
Et ferit attonita pectora nuda manu.
nque Draconigenam nimbis comitantibus urbem
Deſilit, & natos eripit inde ſuos.
tque fugam capiant, Aries nitidiſſimus auro
Traditur, ille velut per freta longa duos.
icitur infirma cornu tenuiſſe ſiniſtra
Fœmina, cum de ſe nomina fecit aquæ.
ene ſimul periit, cum vult ſuccurrere lapſæ
Frater, & extentas porrigit uſque manus.
lebat, ut amiſſa gemini conſorte pericli,
Cæruleo junctam neſcius eſſe Deo.
ittoribus tactis Aries fit ſidus & hujus
Pervenit in Cholchas aurea lana domos.

TRes ubi luciferos veniens præmiſerit Eos;
Tempora nocturnis æqua diurna feret.
INde quater paſtor ſaturos ubi clauſerit hædos;
Canuerint herbæ rore recente quater.
Janus adorandus cum quo Concordia mitis,
Et Romana ſalus, araque pacis erit.
LUna regit menſes, hujus quoq; tempora menſis
Finit Aventino Luna colenda jugo.

PUB. OVIDII
NASONIS
FASTORUM
LIBER QUARTUS.

ALma fave, dixi, geminorum mater amorum;
Ad vatem vultus rettulit illa ſuos.
Quid tibi, ait, mecum? certe modo feſta canebas,
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Sis Dea reſpondi, de vulnere riſit, & aer
Protinus ex illa parte ſerenus erat.
Saucius, aut ſanus nunquam tua ſigna reliqui:
Tu mihi propoſitum, tu mihi ſemper opus.
Quæ decuit; primis ſine crimine luſimus annis;
Nunc teritur noſtris area major equis.
Tempora cum cauſis annalibus eruta priſcis.
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, menſem
Ut vatem: & menſem ſcis, Venus eſſe tuos
Mota Cytherea eſt leviter mea tempora myrt
Contigit: & , Coeptum perfice, dixit, opus
Senſimus: & cauſæ ſubito paruere dierum,
Dum licet, & ſpirant flamina navis eat.
Si qua tamen pars te de faſtis tangere debet,
Cæſar in Aprili quod tuearis habes.
Hic ad te magna deſcendit origine menſis,

Et

Et fit adoptiva nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum ſcriberet annum,
Vidit, & auctores rettulit ille ſuos.
Utque fero Marti primam dedit ordine ſortem,
Quid ſibi naſcenti proxima cauſa fuit:
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
Alterius voluit menſis habere locum.
Principiumque ſui generis, revolutaque querent
Sæcula; cognatos venit ad uſque Deas.
Dardanon Electra quis neſcit Atlantide natum
Scilicet Electram concubuiſſe Jovi.
Hujus Erichtonius; Tros eſt generatus ab illo;
Aſſaracon creat hic, Aſſaracuſque Capyn.
Proximus Anchiſes, cum quo commune parentis
Non dedignata eſt nomen habere Venus.
Hinc ſatus Æneas, pietas ſpectata per ignes,
Sacra, patremque humeris, altera ſacra tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Juli:
Unde domus Teucros Julia tangit anus.
Poſthumus hinc: quod ſylvis fuit ortus in altis
Sylvius in Latia gente vocatus erat.
Iſque, Latine, tibi pater eſt: ſubit alba Latinum:
Proximus eſt titulis Epitus alba, tuis.
Ille dedit captæ repetita vocabula Trojæ:
Et tuus eſt idem, Calpete factus avus.
Accipiens Regnum poſt hunc Tyberinus ab illo,
Dicitur in Thuſcæ gurgite merſus aquæ.
Jam tamen, Agrippam natum Romulumq; nepotem
Viderat, in Romulum fulmina miſſa ferunt.
Veni Aventinus poſt hos, locus unde vocatur
Mons quoque poſt illum tradita Regna Procæ,
Quem ſequitur diri Numitori germanus Amuli.
Ilia cum Lauſo de Numitore ſati.
Enſe cadit patrui Lauſus; placet Ilia Marti:
Teque parit gemino juncte Quirine Remum
Ille ſuos Venerem ſemper, Martemque parentes;

 Dixit

Dixit, & emeruit vocis habere fidem:
Neve ſecuturi poſſent neſcire nepotes.
Tempora Djs generis continuata dedit,
Sed Veneris menſem Grajo ſermone notatum
Auguror: a ſpumis eſt Dea dicta maris.
Nec tibi ſit mirum Græco rem nomine dici,
Itala nam tellus Græcia major erat.
Venerat Evander plena cum claſſe ſuorum
Venerat Alcides: Grajus uterque genus.
Hoſpes Aventinis armentum pavit in arvis
Claviger: & tanto eſt Albula pota Deo.
Dux quoque Neritius, teſtes Leſtrygones extant,
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et jam Telegoni, jam moenia Tyburis udi
Stabant, Argolica, quæ poſuere manus.
Venerat Atrides ſatis agitatus Haleſus;
A quo ſe dictam terra Phaliſca putat.
Adjice Trojanæ ſuaſorem Antenora pacis,
Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & poſt Antenora, flammis
Attulit Æneas in loca noſtra Deos.
Hujus erat Solymus Phrygia comes unus ab Ida:
A quo Sulmonis moenia nomen habent.
Sulmonis gelidi patriæ, Germanice, noſtræ,
Me miſerum Scythico, quam procul illa ſolo eſt!
Ergo age? tam longas ſed ſupprime, Muſa, querelas,
Non tibi ſunt moeſta ſacra canenda lyra.
Quo non livor adit? Sunt tibi menſis honorem
Eripuiſſe velint, invideantque Venus.
Nam quia Ver aperit tunc omnia, denſaque cedit
Frigoris aſperitas, foetaque terra petet.
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum;
Quem Venus injecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum digniſſima temperat orbem;
Illa tenet nullo regna minora Deo.
Juraque da coelo, terræ & natalibus undis;

Per-

Digitized by Google

Perque ſuos coitus continet omne genus.
Illa Deos omnes (longum eſt numerare) creavit?
Illa ſatis cauſas arboribuſque dedit.
Illa rudes animos hominum contraxit in unum;
Et docuit jungi cum pare quemque ſua.
Quid genus omne creat volucrū niſi blāda voluptas?
Non coeant pecudes, ſi levis abſit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat, at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ovis.
Depoſita ſequitur Taurus feritate juvencam,
Quem toti ſaltus, quem nemus omne tremit.
Vis eadem, lato quodcumque ſub æquore vivit
Servat; & innumeris piſcibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit ab illa
Venerunt cultus, mundaque cura ſui.
Primus amans carnem vigilatum nocte negata
Dicitur ad clauſas concinuiſſe fores:
Eloquiumque fuit duram exorare puellam:
Proque ſua cauſa quiſque diſertus erat.
Mille per hanc artes notæ, ſtudioque placendi,
Quæ latuere prius multa reperta ferunt.
Hanc quiſquam titulo menſis ſpoliare ſecundi
Audeat? a nobis ſit furor iſte procul.
Quid quod ubiq;potens,templiſq;frequentibus aucta
Urbe tamen noſtra jus Dea majus habet.
Pro Troja, Romane, tua Venus arma ferebat:
Cum gemuit teneram cuſpide læſa manum.
Coeleſteſque duas Trojano judice vicit.
Ah nolim victas hoc meminiſſe Deas.
Aſſaracique Nurus dicta eſt, ut ſcilicet olim
Magnus Juleos Cæſar haberet avos.
Nec Veneri tempus, quam Ver erat aptius ullum
Vere nitent terræ: vere remiſſus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formoſa Venus formoſo tempore digna eſt:

Utque ſolet, Marti continuata ſuo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes,
Ire; nec hybernas jam timuiſſe minas.
Rite Deam colitis Latiæ Matreſque, nuruſque:
Et vos queis vittæ, longaque veſtis abeſt.
Aurea marmoreo redimicula demite collo:
Nunc alii flores, nunc nova danda roſa eſt.
Vos quoque ſub viridi myrto jubet illa lavari:
Cauſaque cur jubeat, diſcite, certa ſubeſt.
Littore ſiccabat rorantes nuda capillos;
Viderunt Satyri, turba proterva Deam.
Senſit, & appoſita texit ſua corpora myrto:
Tuta fuit facto: voſque referre jubet:
Diſcite nunc, quare fortunæ thura virili
Detis eo, gelida, qui locus humet aqua.
Accipit ille locus poſito velamine cunctas;
Et vitium nudi corporis omne videt.
Ut tegat hoc, celetque viros fortuna virilis
Præſtat, & hoc parvo thura rogata facit.
Ne pigeat tritum niveo cum lacte papaver.
Sumere, & expreſſis mella liquata favis.
Cum primum cupido Venus eſt deducta marito;
Hoc bibit: ex illo tempore nupta fuit.
Illam ſuplicibus verbis plaçata; ſub illa
Et forma, & mores, & bona fama manet.
Roma pudicitia proavorum tempore lapſa eſt;
Cumæam, veteres, conſuluiſtis anum.
Templa jubet fieri Veneri; quibus ordine factis,
Inde Venus verſo nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido pulcherrima vultu
Reſpice: totque tuas, Diva, tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
Scorpius in virides præcipitatur aquas.
NOx ubi tranſierit, coelumque rubeſcere primo
Coeperit, & tactæ rore querentur aves:
Semuſtamque facem vigilata nocte viator
Ponet,

Ponet, & ad ſolitum ruſticus ibit opus:
Plejades incipiunt humeros relevare paternos;
Quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent.
Seu quod in amplexus ſex hinc venere Deorum,
Nam Steropem Marti concubuiſſe ferunt:
Neptuno Halcyonem, & te, formoſa Celæno,
Majan, & Electram, Taygetamque Jovi.
Septima mortali Merope tibi, Siſyphe, nupſit.
Poenitet; & facti ſola pudore latet.
Sive quod Electra Trojæ ſpectare ruinas
Non tulit: ante oculos oppoſuitque manum.
TEr ſine perpetuo coelum verſetur in axe,
Ter jungat Titan, terque reſolvat equos.
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu,
Flabit: & Ideæ feſta parentis erunt.
Ibunt ſemimares, & inania tympana tundent:
Aeraque tinnitus ære repulſa dabunt.
Ipſa ſedens molli comitum cervice feretur
Urbis per medias exululata vias.
Scena ſonat, ludique vocant: ſpectate Quirites,
Et fora Marte ſuo litigioſa vacent.
Querere multa libet; ſed me ſonus æris acuti
Terret, & horrendo lotos adunca ſono.
Da Dea, quas ſciter doctas, Cybeleja neptes,
Audit, & has curæ juſſit adeſſe meæ.
Pandite mandati memoris Heliconis alumnæ,
Gaudeat aſſiduo cur Dea magna ſono.
Sic ego ſic Erato: menſis Cytherejus illi
Ceſſit: quod teneri nomen amoris habet:
Reddita Saturno ſors hæc erat: optime Regum
A nato ſceptris excutiere tuis.
Ille ſuam metuens, ut quæque erat edita, prolem
Devorat, immerſam viſceribuſque tenet.
Sæpe Rhea queſta eſt toties foecunda, nec unquam
Mater; & indoluit fertilitate ſua.
Juppiter ortus erat; pro magno teſte vetuſtas

Digitized by Google

Creditur acceptam parce movere fidem.
Veſte latens ſaxum coeleſti gutture ſedit:
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua jamdudum reſonat tinnitibus Ide:
Tutus ut infanti vagiat ore puer.
Puer manibus clypeos, galeas pars tundit inanes:
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem; priſcique imitantia facti
Æra Deæ comites, raucaque terga movent:
Cymbala pro galeis, pro ſcutis tympana pulſant:
Tibia dat Phrygios, ut dedit ante modos.
Deſierat, cœpi, cur huic genus acre leonum
Præbeat inſolitas ad juga curva jubas?
Deſieram: coepit: feritas mollita per illam
Creditur: id curru teſtificata ſuo eſt
At cur turrifera caput eſt onerata corona?
An primis turres urbibus illa dedit?
Annuit. Unde venit, dixi, ſua membra ſecandi
Impetus? ut tacui, Pieris orſa loqui.
Phryx puer in ſilvis facie ſpectabilis altis.
Turrigeram caſto junxit amore Deam.
Hunc ſibi ſervari voluit, ſua templa tueri:
Et dixit, Semper fac puer eſſe velis:
Ille fidem juſſis dedit: &, Si mentiar, inquit,
Ultima, qua fallam, ſit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sagaritide deſinit eſſe
Quod fuit, hinc poenas exigit ira Deæ:
Najada vulneribus ſuccidit in arbore factis:
Illa perit: Fatum Najados arbor erat.
Hic furit, & credens thalami procumbere tectum
Effugit, & curſu Dindyma ſumma petit.
Et modo tolle faces, remove modo verbera, clamat:
Sæpe Paleſtinas jurat adeſſe Deas.
Ille etiam ſaxo corpus laniavit acuto;
Longaque in immundo pulvere tracta coma eſt.
Voxque fuit! Merui, meritas de ſanguine poenas

Ah pe-

Digitized by Google

Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc; onus inguinis aufert:
Nullaque ſunt ſubito ſigna relicta viri.
Venit in exemplum furor hic: molleſque miniſtri
Cædunt jactatis vilia membra comis:
Talibus Aoniæ facundā voce Camoenæ.
Reddita quæſiti cauſa furoris erat.
Hoc quoque dux operis moneas, precor, unde petita
Venerit: an noſtra ſemper in urbe fuit?
Dindymon, & Cymbelen, & amęnam fontibus Iden
Semper, & Iliacas mater amavit opes:
Cum Trojam Æneas Italos portaret in agros,
Eſt Dea ſacriferas pene ſecuta rates.
Sed nondum fatis Latio ſua numina poſci
Senſerat aſſuetis ſubſtiteratque locis.
Poſt, ut Roma potens opibus jam ſæcula quinque
Vidit, & indomito ſuſtulit orbe caput.
Carminis Euboici fatalia verba ſacerdos
Inſpicit: inſpectum tale fuiſſe ferunt.
Mater abeſt; Matrem jubeo Romane requiras
Cum veniet, caſta eſt accipienda manu.
Obſcuræ ſortis patres ambagibus errant:
Quæve parens abſit, quoque petenda loco.
Conſulitur Pæan: Divumque accerſite Matrem,
Inquit: in Idęo eſt invenienda jugo.
Mittuntur proceres, Phrygiæ tunc ſceptra tenebat
Attalus: Auſoniis rem negat ille viris.
Mira canam: longo tremuit cum murmure telus;
Et ſic eſt adytis Diva locuta ſuis.
Ipſa peti volui: ne ſit mora: mitte volentem:
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille ſoni terrore pavens, Proficiſcere, dixit;
Noſtra eris, in Phrygios Roma refertur avos.
Protinus innumeræ cædunt pineta ſecures:
Illa, quibus fugiens Phryx pius uſus erat.
Mille manus coeunt: & picta coloribus uſtis

Digitized by Google

Coeleſtum matrem concava puppis habet:
Illa ſui per aquas fertur tutiſſima nati;
Longaque Phryxeæ ſtagna ſororis adit;
Rhoeteumque capax, Sigeaque littora tranſit,
Et Tenedon veteres Eetionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo poſt terga relicta.
Quaque Caryſteis frangitur unda vadis.
Tranſit, & Icarium, lapſas ubi perdidit alas
Icarus, & vaſtæ nomina fecit aquæ.
Tunc læva Creten, dextra Pelopejadas undas
Deſerit, & Veneri ſacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere ſertum
Brontes, & Steropes Agmonideſque ſolent.
Æquoraque Afra legit, Sardoaque regna ſiniſtris
Proſpicit a remis Auſoniamque tenet.
Oſtia contigerat qua ſe Tyberinus in altum.
Dividit, & campo liberiore natat.
Omnis eques, mixtaque gravis cum plebe ſenatus
Obvius ad Tuſci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, natique, virique,
Quæque colunt ſanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia laſſant;
Vix ſubit adverſas hoſpita navis aquas.
Sicca diu fuerat tellus; ſitis uſſerat herbas;
Sedit limoſo-preſſa carina vado.
Quſquis adeſt operis pluſquam pro parte laborat
Adjuvat, & fortes voce ſonante manus.
Illa velut medio ſtabili ſedet inſula ponto.
Attoniti monſtro ſtantque, paventque viri.
Claudia quinta genus Clauſo referebat ab alto:
Nec facies impar nobilitate fuit.
Caſta quidem (ſed non eſt credita] rumor iniquus
Læſerat, & falſi criminis acta rea eſt.
Cultus, & ornatos varie fudiſſe capillos
Obfuit, ad rigidos linguaque prompta ſenes.
Conſcia mens recti famæ mendacia ridet,

Sed

Sed nos in vitium credula turba ſumus.
Hæc ubi caſtarum proceſſit ab agmine matrum,
Et manibus puram fluminis hauſit aquam.
Ter caput irrorat, ter tollit ad æthera palmas
Quicumque aſpicient, mente carere putant.
Summiſſoque genu, vultus in imagine divæ
Figit, & hos edit crine jacente ſonos.
Supplicis, alma tuæ genitrix fœcunda Deorum,
Accipe ſub certa conditione preces.
Caſta negor: ſi tu damnas, rapuiſſe fatebor:
Morte luam pœnas judice victa Dea.
Sed ſi crimen abeſt, tu noſtræ pignora vitæ
Re dabis, & caſtas caſta ſequere manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit:
Mira, ſed & ſcena teſtificata loquar.
Mota eſt, ſequiturq; ducem laudatque ſequendo,
Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus.
Fluminis ad flexum veniunt Tyberina priores
Atria dixerunt; unde ſiniſter abit.
Nox erat, & querno religant in ſtipite funem,
Dantque levi ſomno corpora functa cibo.
Lux erat, & querno ſolvunt a ſtipite funem:
Ante tamen poſito thura dedere foco.
Ante coronarunt puppem, & ſine labe juvencam
Mactarunt, operum, conjugiique rudem.
Eſt locus in Tyberin qua lubricus influit Almo,
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum veſte ſacerdos
Almonis dominam, ſacraque lavit aquis.
Exululant comites, furioſaque tibia flatur
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima vultu,
Credita vix tandem teſte pudica Dea:
Ipſa ſedens plauſtro porta eſt invecta Capena:
Sparguntur junctæ flore recente boves,
Naſica accepit: templi non perſtitit auctor.

Digitized by Google

Auguſtus nunc eſt: ante Metellus erat.
Subſtitit hic Erato, mora fit, dum cætera quæro
Dic, inquam, parva cur ſtipe quærat opes?
Contulit æs populus; de quo delubra Metellus
Fecit, ait: dandæ mos ſtipis inde manet.
Cur vicibus factis ineant convivia, quæro,
Tunc magis, indictas concelebrentque dapes.
Quod bene mutarit ſedem Berecynthia dixit,
Captant mutatis ſedibus omen idem.
Inſtiteram, quare primi Megaleſia ludi
Urbe forent noſtra, cum Dea (ſenſit enim)
Illa Deos, inquit, peperit teſſere parenti,
Principiumque dati mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui ſe excidere, vocamus?
Cum tantum a Phrygia Gallica diſtet humus?
Inter, ait, viridem Cybelen, altaſque Cælenas
Amnis it inſana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, queis eſt
Cura bonæ mentis, qui bibit inde, furit.
Non pudet herboſum, dixi, poſuiſſe moretum
In dominæ menſis? an ſua cauſa ſubeſt?
Lacte mero veteres uſi narrantur, & herbis,
Sponte ſua ſi quas terra ferebat, ait.
Candidus elixæ miſcetur caſeus herbæ,
Cognoſcat priſcos ut Dea priſca cibos.
POſtera cum cœlo motis Pallantias aſtris
Fulſerit, & niveos Luna levarit equos.
Qui dicet, quondam ſacrata eſt colle Quirini
Hac fortuna die publica, verus erit.
TErtia lux (memini) ludis erat, ac mihi quidā
Spectanti ſenior, contiguuſque loco.
Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæſar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Jubæ.
Dux mihi Cæſar erat ſub quo meruiſſe tribunus
Glorior; officiis præfuit ille meis.
Hanc ego militia ſedem, tu pace paraſti,

In-

Inter bis quinos uſus honore viros.
Plura locuturi ſubito ſubducimur imbre:
Pendula cœleſtes Libra movebat aquas.
Ante tamen, quam ſumma dies ſpectacula ſiſtat,
Enſifer Orion æquore merſus erit.
PRoxima victricem cum Romam inſpexerit Eos,
Et dederit Phœbo ſtella fugata locum.
Circus erit pompa celeber, numeroque Deorum,
Primaque ventoſis palma petetur equis.
Hi Cereris ludi: non eſt opus indice cauſa,
Sponte Deæ munus, promeritumque patet.
Panis erant primis virides mortalibus herbæ,
Quas tellus nullo ſollicitante dabat.
Et modo carpebant vivaci ceſpite gramen:
Nunc epulæ a tenera fronde cacumen erant.
Poſtmodo glans nata eſt, bene erat jam glāde reperta
Duraque magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato,
Mutavit glandes utiliore cibo.
Illa jugo tauros collum præbere coegit:
Tunc primum ſoles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio, chalybis jam maſſa placebat,
Heu heu! perpetuo debuit illa tegi.
Pace Ceres læta eſt: & vos optate coloni.
Perpetuam pacem, perpetuumque ducem
Farra Deæ, micæque licet ſalientis honorem
Detis & in veteres thurea grana focos.
Et ſi thura aberunt, unctas accendite tædas:
Parva bonæ Cereri, ſint modo caſta, placent.
A bove ſuccincti cultros removete miniſtri:
Bos aret, ignavam ſacrificate ſuem.
Apta jugo cervix, & non ferienda ſecuri,
Vivat, & in dura ſæpe laboret humo.
Exigit iſte locus, raptus ut Virginis edam:
Plura recognoſces: pauca docendus eris.
Terra tribus ſcopulis vaſtum procurrit in æquor

Tri-

Digitized by Google

Trinacris a poſitu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri; multas ea poſſidet urbes,
In quibus eſt culto fertilis Enna ſolo:
Frigida cœleſtum matres Arethuſa vocarat,
Venerat ad ſacras, & Dea flava dapes.
Filia, conſuetis, ut erat comitata puellis,
Errabat nudo per ſua prata pede.
Valle ſub umbroſa locus eſt aſpergine multa
Humidus ex alto deſilientis aquæ.
Tot fuerant illic: quot habet natura, colores
Pictaque diſſimili flore nitebat humus.
Quam ſimul aſpexit, Comites accedite, dixit;
Et mecum plenos flore referte ſinus.
Præda puellares animos delectat inanis,
Et non ſentitur ſedulitate labor.
Hæc implet calathos lento de vimine nexos,
Hæc gremium: laxos degravat illa ſinus.
Illa legit calthas: huic ſunt violaria curæ,
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.
Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amaranthe, moraris:
Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.
Plurima lecta roſa eſt, ſunt & ſine nomine flores:
Ipſa crocos tenues; liliaque alba legit:
Carpendi ſtudio paulatim longius itur,
Et dominam caſu nulla ſecuta comes.
Hanc videt, & viſam patrum velociter aufert;
Regnaque cæruleis in ſua portat equis.
Illa quidem clamabat, Io cariſſima mater,
Auferor, ipſa ſuos abſciderat que ſinus.
Panditur interea Diti via: jamque diurnum
Lumen inaſſueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis, cumulatis flore caniſtris,
Perſephone, clamat, ad tua dona, veni.
Ut clamata ſilet, montes ululatibus implent:
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Attonita eſt plangore Ceres; modo venerat Ennam:
Nec

Nec mora, Me miſeram! filia, dixit, ubi es?
Mentis inops rapitur, quales audire ſolemus
Threicias paſſis Mænadas ire comis.
Ut vitulo mugit ſua mater ab ubere rapto:
Et quærit foetus per nemus omne ſuos:
Sic Dea nec retinet gemitus, & concita curſu
Fertur; & e campis incipit, Enna, tuis:
Inde puellaris nacta eſt veſtigia plantæ,
Et preſſam noto pondere vidit humum.
Forſitan illa dies errori ſumma fuiſſet,
Si non turbaſſent ſigna reperta ſua.
Jamque Leantinos, Amenanaque flumina curſu
Præterit, & ripas, herbiter Açi, tuas.
Præterit & Cyanen & fontem lenis Anapi:
Et te vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam, Megareaque, Pantagiamque,
Quaque Simetheas accipit æquor aquas.
Antraque Cyclopum poſitis exuſta caminis,
Quique locus curvæ nomina falcis habet.
Himeran,&Didymen,Acragantaq;Tauromenomq;
Sacrorumque Melan paſcua læta bovum.
Hinc Camarinan adit,Thapſonque,& Eloria tempe
Quaque patet Zephyro ſemper apertus Eryx.
Jamque Peloriaden Lilybeaque, jamque Pachinon
Luſtrarat, terræ cornua prima ſuæ.
Quacunque ingreditur, miſeris loca cuncta querelis
Implet ut amiſſum cum gemit ales Ityn.
Perque vices modo Perſephone, modo Filia, clamat.
Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Perſephone Cererem, neque filia matrem
Audit, & alternis nomen utrumque perit.
Unaque, paſtorem vidiſſet, aut arva colentem.
Vox erat: Hac greſſus ecqua puella tulit?
Jam color unus ineſt rebus, tenebriſque teguntur
Omnia: jam vigiles conticuere canes.
Alta jacet vaſti ſuper ora Thyphoeos Ætne;
Cujus

Digitized by Google

Cujus anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris ſacris nunc quoque tæda datur.
Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper.
Non homini regio, non adeunda feræ.
Quo ſimul ac venit frenatos curribus angues
Jungit, & æquoreas ſicca pererrat aquas.
Effugit & ſyrtes & te, Zanclæa Charybdi,
Et vos Niſæi naufraga monſtra canes.
Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon.
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum ſedit gelido moeſtiſſima ſaxo,
Illud Cecropidæ nunc quoque triſte vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
Sors ſua cuique loco eſt: qui nunc Cerealis Eleuſis
Dicitur, hic Celei rura fuere ſenis.
Ille domum glandes, excuſſaque mora rubetis
Portat, & arſuris arida ligna focis.
Filia parva duas redigebat monte capellas,
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo [mota eſt Dea nomine matris]
Quid facis in ſolis incomitata locis?
Reſtitit & ſenior, quamvis onus urget, & orat,
Tecta ſuæ ſubeat quantulacunque caſæ
Illa negat: ſimularat anum, mitraque capillos
Preſſerat: inſtanti talia dicta refert.
Soſpes eas, ſemperque parens; mihi filia rapta eſt.
Heu melior quanto ſors tua ſorte mea eſt!
Dixit, & ut lacrymę (neq; enim lacrymare Deorũ eſt)
Decidit in tepidos lucida gutta ſinus.
Flent pariter molles animis virgoque, ſenexque,
E quibus hæc juſti verba fuere ſenis.
Sit tibi, quam raptam quæris, ſit filia ſoſpes;
Surge: nec exiguæ deſpice tecta caſæ.
Cui Dea, Duc, inquit, ſciſti: qua cogere poſſes:
Seque

Seque levat ſaxo, ſubſequiturque ſenem.
Dux comiti narrat, quod ſit ſibi Filius æger,
Nec capiat ſomnos, invigiletque malis.
Illa ſoporiferum parvos initura Penates
Colligit agreſti lene papaver humo.
Dum legit, oblito, fertur guſtaſſe palato,
Longamque imprudens exſolviſſe famem.
Quæ quia principio poſuit jejunia noctis,
Tempus habent coenæ ſidera viſa ſibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena:
Jam ſpes in puero nulla ſalutis erat.
Matre ſalutata [mater Metanira vocatur]
Jungere dignata eſt os puerile ſuo.
Pallor abit: ſubitaſque vident in corpore vires:
Tantus coeleſti venit ab ore vigor.
Tota domus eſt, hoc eſt materque, paterque,
Nataque: tres illi tota fuere domus,
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaque, & in ceris aurea mella ſuis.
Abſtinet alma Ceres; ſomnique papavera cauſam
Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
Noctis erat medium, placidique ſilentia ſomni:
Triptolemum gremio ſuſtulit illa ſuo.
Terque manu permulſit eum; tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda ſono:
Inque foco corpus pueri vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur ſomno ſtulte pia mater, & amens,
Quid facis? exclamat, membraque ab igne rapit:
Cui Dea, Dum non es, dixit, ſcelerata fuiſti:
Irrita materno ſunt mea dona metu.
Iſte quidem mortalis erit: ſed primus arabit,
Et ſeret, & culta præmia tollet humo.
Dixit, & egrediens, nubem trahit, inque Dracones
Tranſit, & aligero tollitur axe Ceres.
Sunion expoſitum, Pyræaque tuta receſſu
Lin-

Linquit; & in dextrum qui jacet ora latus,
Hinc adit Ægeum, quo Cycladas aſpicit omnes,
Joniumque rapax, Icariumque legit:
Perque urbes Aſiæ longum petit Helleſpontum:
Diverſumque locis alta pererrat iter;
Nam modo thurilegos Arabas, modo deſpicit Indos:
Hinc Lybis, hinc Meroe, ſiccaque terra ſubeſt,
Nunc adit Heſperios, Rhenũ, Rhodanumq; Padũq;
Teque future parens Tybri potentis aquæ.
Quo feror? immenſum eſt erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in coelo, liquidique immunia ponti
Alloquitur gelido proxima ſigna polo.
Parrhaſides ſtellæ [namque omnia noſſe poteſtis,
Æquoreas numquam cum ſubeatis aquas]
Perſephonem natam miſeræ monſtrate parenti,
Dixerat: huic Helice talia verba refert.
Crimine nox vacua eſt, Solem de virgine rapta
Conſule, qui late facta diurna videt.
Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Jovis fratri, tertia regna tenet.
Queſta diu ſecum, ſic eſt effata Tonantem,
Maximaque in vultu ſigna dolentis erant:
Si memor es, de quo mihi ſit Proſerpina nata:
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, ſola eſt injuria facti
Cognita, commiſſi præmia raptor habet.
At neque Perſephone digna eſt prædone marito:
Nec gener hoc nobis more parandus erat:
Quid gravius victore Gyge captiva tuliſſem,
Quam nunc, te coeli ſceptra tenente tuli:
Verum impune ferat: nos hæc patiamur inultæ
Reddat, & emendet facta priora novis.
Jupiter hanc lenit, factumque excuſat amore;
Nec gener eſt nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior: poſita eſt mihi regia coelo:
Poſſidet

Digitized by Google

Poſſidet alter aquas, alter inane Chaos.
Sed ſi forte tibi non eſt mutabile pectus,
Statque ſimul juncti rumpere vincla tori.
Hoc quoque tentemus, ſi quidem jejunia remanſit:
Sin minus Inferni conjugis uxor erit.
Tartara juſſus adit ſumptis caducifer alis:
Speque redit citius, certaque juſſa refert.
Rapta tribus, dixit, ſolvit jejunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Non ſecus indoluit, quam in modo rapta fuiſſet,
Moeſta parens, longa, vixque refecta mora eſt.
Atque ita; Nec nobis cœlum eſt habitabile, dixit,
Tartarea recipi me quoque valle jube.
Et factura fuit; pactus niſi Juppiter eſſet,
Bis tribus ut cœlo menſibus illa foret.
Tunc demum vultumque Ceres, animūque recepit:
Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ.
Largaque provenit ceſſatis meſſis in arvis,
Et vix congeſtas area cepit opes.
Alba decet Cererem veſtis: cerealibus albas
Sumite, nunc pulli velleris uſus abeſt.

OCcupat Apriles Idus cognomine victor.
Jupiter: hac illi ſunt data templa die
Hac quoque, ni fallor, populo digniſſima noſtro
Atria libertas coepit habere ſua.

LUce ſecutura tutos pete navita portus;
Ventus ab occaſu grandine mixtus erit.
Scilicet ut fuerit: tamen hæc Mutinenſia Ceſar
Grandine militia contulit arma ſua.

TErtia poſt Veneris cum lux ſurrexerit Idus
Pontifices forda ſacra litate bove.
Forda ferens bos eſt, foecundaque, dicta ferendo
Hinc etiam foetus nomen habere putant.
Nunc gravidum pecus eſt: gravidæ quoque ſemine terræ:
Telluri plenæ victima plena datur:
Pars cadit arce Jovis: ter denas curia vaccas

Acci-

Accipit, & largo ſparſa cruore madet.
Aſt ubi viſceribus vitulos rapuere miniſtri,
Sectaque fumoſis exta dedere focis.
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo eſt:
Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa, fructu non reſpondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modo ſiccus erat gelidis Aquilonibus annus
Nunc ager aſſidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis
Et levis obſeſſo ſtabat avena ſolo:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
Agnaque naſcendo ſæpe necabat ovem.
Silva vetus, nullaque diu violata ſecuri
Stabat, Mænalio ſacra relicta Deo.
Ille dabat tacitis animò reſponſa quieto
Noctibus, hic geminas Rex Numa mactat oves
Prima cadit Fauno: leni cadit altera Somno.
Sternitur in duro vellus utrumque ſolo.
Bis caput intonſum fontana ſpargitur unda;
Bis ſua faginea tempora fronde tegit.
Uſus abeſt Veneris, nec fas animalia menſis
Ponere, nec digitis annulus ullus ineſt.
Veſper ubi eſt, tectum ſupra nova vellera corpus
Ponis, adorato per ſua verba Deo
Interea placidam redimita papavere frontem
Nox venit, & ſecum ſomnia nigra trahit.
Faunus adeſt: oviumque premens pede vellera duro
Edidit a dextro talia verba toro.
Morte boum tibi Rex, Tellus placanda duarum
Det ſacris animas una juvenca duas.
Excutitur terrore quies: Numa viſa revolvit,
Et ſecum ambages, cæcaque juſſa refert.
Expedit errantem nemori gratiſſima conjux.
Et dixit; Gravidæ poſceris exta bovis.
Exta bovis gravidæ dantur: fœcundior annus
Prove-

Provenit; & fructum terra pecuſque ferunt
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
Juſſit, & admiſſos præcipitavit equos;
Ut titulum imperii quamprimum luce ſequenti
Auguſto juveni proſpera bella darent.
SEd jam præteritas ubi quartus Lucifer Idus
Reſpicit, hac Hyades Dorida nocte tenent.
TErtia poſt Hyades cum lux erit orta remotas,
Carcere partitos Circus habebit equos.
Cur igitur miſſæ junctis ardentia tædis
Terga ferent Vulpes, cauſa docenda mihi eſt.
Frigida Carſeolis, nec olivis apta ferendis
Terra, ſed ad ſegetes ingenioſus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam;
Parva, ſed aſſiduis humida ſemper aquis.
Hoſpitis antiqui ſolitas intravimus ædes;
Dempſerat emeritis jam juga Phœbus equis;
Is mihi multa quidem, ſed & hæc narrare ſolebat;
Unde meum præſens inſtrueretur opus.
Hoc, ait in campo (campumque oſtendit) habebat
Rus breve cum duro parca colona viro.
Ille ſuam peragebat humum ſive uſus aratri,
Seu curvæ falcis, ſive bidentis erat.
Hæc modo verrebat cum raro pectine pratum;
Nunc matris plumis ova fovenda dabat.
Aut virides malvas, aut fungos colligit albos:
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen aſſiduis exercet brachia telis;
Adverſuſque minas frigoris arma parat.
Filius hujus erat primo laſcivus in ævo;
Addideratque annos ad duo luſtra duos.
Is capit extremi Vulpem in convalle ſalicti:
Abſtulerat multas illa cohortis aves,
Captivam ſtipula, foenoque involvit, & ignes
Admovet: urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit veſtitos meſſibus agros;
Damno-

Digitized by Google

Damnoſis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit monumenta manent: nā vivere captā
Nunc quoque lex vulpem Carſeolana vetat:
Utque luat poenas genus hoc, Cerealibus ardet
Quoque modo ſegetes perdidit, illa perit.
PRoxima cum veniet terras viſura petentes
Memnonis in roſeis lutea mater equis.
De duce lanigeri pecoris, qui perdidit Hellen,
Sol abit: egreſſo victima major adeſt.
Vacca ſit, an taurus, non eſt cognoſcere promptum:
Pars prior apparet: poſteriora latent.
Seu tamen eſt taurus, ſive hoc eſt foemina ſignum:
Junone invita munus amoris habet.
NOx abiit, oriturque Aurora: palilia poſcor.
Non poſcor fruſtra, ſi favet alma Pales.
Alma Pales, faveas paſtorum ſacra canenti;
Proſequor officio ſi tua facta meo.
Certe ego de vitulo cinerem ſtipulamque fabalem
Sæpe tuli plena februa toſta manu.
Certe ego tranſilii poſitas ter in ordine flammas;
Virgaque rorales laurea miſit aquas.
Mota Dea eſt operique favet: navalibus exit
Puppis: habent ventos jammea vela ſuos.
I, pete virginea, populus, ſuffimen ab ara:
Veſta dabit: Veſtæ munere purus eris.
Sanguis equi ſuffimen erit, vitulique favilla:
Tertia res duræ culmen inane fabæ.
Paſtor oves ſaturas ad prima crepuſcula luſtret:
Unda prius ſpargat, virgaque verrat humum.
Frondibus, & fixis decorentur ovilia ramis:
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant puro de ſulfure fumi;
Tactaque fumanti ſulfure balet ovis.
Ure mares oleas, tædamque, herbaſque Sabinas;
Et crepet in mediis laurus aduſta focis.
Libaque de milio milii fiſcella ſequatur;

Ruſtica

Digitized by Google

Ruſtica præcipue eſt hoc Dea læta cibo.
Adde dapes in utrumque ſuas, dapibuſque refectus
Sylvicolam tepido lacte precare Palen.
Conſule, dic, pariter pecori, pecoriſque magiſtris:
Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Sive ſacro pavi, ſedive ſub arbore ſacra;
Pabulaque e buſtis inſcia carpſit ovis;
Seu nemus intravit vetitum, noſtriſve fugatę:
Sunt oculis Nymphæ, ſemicaperque Deus:
Seu mea falx ramo lucum ſpoliavit opaco,
Unde data eſt ægræ fiſcina frondis ovi:
Da veniam culpæ, nec, dum degrandinat, obſit
Agreſti Fauno ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſa lacus: ignoſcite Nymphæ,
Mota quod obſcuras ungula fecit aquas.
Tu Dea pro nobis fontes, fontanaque placa
Nomina tu ſparſos per nemus omne Deos,
Nec Dryada, nec nos videamus labra Dianæ,
Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos; valeant homineſq; gregeſq;
Et valeant vigiles, provida turba, canes.
Neve minus multos redigam, quam mane fuerunt
Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames; herbæ, frondeſque ſuperſint,
Quæque lavent artus, quæque bibantur aquæ.
Ubera plena premam; referant mihi caſeus æra:
Dentque viam liquido vimina rara fero.
Sitque ſalax Aries, conceptaque ſemina conjux
Reddat, & in ſtabulis multa ſit agna meis.
Lanaque proveniat nullas? læſura puellas.
Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor eveniant: & nos faciamus ad annum
Paſtorum dominæ grandia liba Pali.
His Dea placanda eſt, hæc tu converſus adorans
Dic ter, & in vivo perlue rore manus.
Dum licet; appoſita veluti cratera camella,
Lac

Lac niveum potes, purpureamque ſapam.
Moxque per ardentes ſtipulæ crepitantis acervos
Trajicias celeri ſtrenua membra pede.
Expoſitus mos eſt: moris mihi reſtat origo.
Turba facit dubium, coeptaque noſtra pede.
Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis
Excoquit: idcirco cum duce purgat oves.
An quia cunctarum contraria ſemina rerum
Sunt duo, diſcordes ignis, & unda Dei.
Junxerunt elementa patres: aptumque putarunt
Ignibus, & ſparſa tingere corpus aqua?
An, quod in his vitæ cauſa eſt, hæc perdidit exul.
His nova fit conjux, hæc duo magna putant?
Vix equidem credo, ſunt quia phaëthonta referre
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque; cum ſaxis paſtores ſaxa tenebant,
Scintillam ſubito proſiluiſſe ferunt.
Prima quidem periit ſtipulis: excepta ſecunda eſt
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneida fecit.
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Num tamē eſt vero propius cum condita Roma eſt
Transferri juſſos in nova tecta Lares?
Mutanteſque domum tectis agreſtibus ignem,
Et ceſſaturæ ſuppoſuiſſe caſæ?
Per flammas faliſſe pecus, ſaliſſe colonos;
Quod ſit natali nunc quoque, Roma, tuo.
Ipſe locum caſus Vati facit: Urbis, origo
Venit: ades factis, magne Quirine, tuis.
Jam luerat pœnas frater Numitoris & omne
Paſtorum gemino ſub duce vulgus erat.
Contrahere agreſtes, & moenia ponere utrique
Convenit: ambigitur nomina ponat uter.
Non opus eſt, dixit, certamine, Romulus, ullo:
Magna fides avium eſt: experiamur aves.
Res placet, alter init nemoroſi ſaxa Palati:

Alter

Alter Aventinum mane cacumen adit. (ter:
Sex Remus hic volucres bis ſex videt ordine fra-
Statur: & arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur qua moenia ſignet aratro.
Sacra pales aderat inde movetur opus.
Foſſa fit ad ſolidum; fruges jaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita ſolo.
Foſſa repletur humo, terræque imponitur ara;
Et novus accenſo funditur igne rogus.
Inde premens ſtivam deſignat mœnia ſulco:
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc Regis. Condenti Jupiter urbem,
Et genitor Mavors Veſtaque mater ades.
Quoſque pium eſt adhibere Deos, advertite cuncti:
Auſpicibus vobis hoc mihi ſurgat opus.
Longa ſit huic ætas dominæque potentia terræ,
Sitque ſub hac oriens, occiduuſque dies.
Ille precabatur; tonitru dedit omina lævo
Juppiter: & lævo fulmina miſſa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives;
Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipſe vocarat;
Sintque Celer, curæ, dixerat, iſta tuæ.
Neve, quis aut, muros, aut factam vomere foſſam
Tranſeat audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros,
Cœpit, & His populus, dicere tutus erit?
Nec mora tranſiliit: retro Celer occupat auſum:
Ille premit duram ſanguinolentus humum.
Hæc ubi Rex didicit, lacrymas introrſus obortas
Devorat, & clauſum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia ſervat;
Sicque meos muros; tranſeat hoſtis, ait.
Dat tamen exequias; nec jam ſuſpendere fletum
Suſtinet; & pietas diſſimulata patet.
Oſculaque applicuit poſito ſuprema feretro:

Atque ait: invito frater adempte, vale.
Arſuroſque artus unxit; fecere quod ille,
Fauſtulus, & moeſtas Acca ſoluta comas
Tunc juvenem non dum facti flevere Quirites;
Ultima plorato ſubdita flamma rogo eſt.
Urbs oritur [quis tunc hoc ulli crede - poſſet?]
Victorem terris impoſitura pedem.
Cuncta tegas, & ſis ſub magno Cæſare ſemper:
Sæpe etiam plures nominis hujus habe.
Et quoties ſteteris domito ſublimis in orbe,
Omnia ſint humeris inferiora tuis.

DIcta Pales nobis eſt: jam jam Vinalia dicam;
Una tamen media eſt inter utramque dies:
Numina vulgares Veneris celebrare puellæ,
Multa profeſſarum quæſtibus apta Venus.
Poſcite thure dato formam, populique favorem,
Poſcite blanditias dignaque verba joco.
Cumque ſua dominæ dare grata ſiſymbria myrtos
Textaque compoſita juncea vincla roſa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet: a Siculo vomina colle tenent,
Utque Syracuſas Arethſidas abſtulit armis
Claudius & bello te quoque cepit Eryx?
Carmine vivacis Vinus eſt tranſlata Sibyllæ,
Inque ſuæ ſtirpis maluit turbe coli.
Cur igitur feſtum Veneris Vinalia dicant.
Quærit, & quare ſit Jovis iſta dies?
Turnus, an Æneas Latiæ gener eſſet Amatæ,
Bellum erat: Hetruſcas Turnus adoptat opes.
Clarus erat, ſumptiſque ferox Mezentius armis:
Et vel equo magnus, vel pede major erat.
Quem Rutuli Turnuſque ſuis adſciſcere tentant,
Partibus; hæc contra dux quoque Thuſcus ait:
Stat mihi non parvo virtus: mea vulnera teſtor,
Armaque, quæ ſparſi ſanguine ſæpe meo.
Qui petis auxilium, non grandia divide mecum

Præ-

Digitized by Google

Præmia de lucubus proxima muſta tuis.
Nulla mora eſt operi, veſtrum eſt dare, vincere noſtrū
Quam velit: Æneas iſta negata mihi!
Annuerant Rutuli: Mezentius induit arma:
Induit Æneas, alloquiturque Jovem.
Hoſtica Tyrreno vota eſt vindemia Regi,
Jupiter e Latio palmite muſta feres.
Vota valent meliora; cadit Mezentius ingens,
Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis ſordidus uvis:
Redduntur merito debita vina Jovi.
Dicta dies hinc eſt vinalia, Jupiter illam
Vindicat, & feſtis gaudet ineſſe ſuis.

SEx ubi, quæ reſtant, luces Aprilis habebit,
In medio curſu tempora veris erunt.
Et fruſtra pecudem quæres Athamantidos Helles:
Signaque dant imbres: exoriturque Canis.
Hac mihi nomento Romam cum luce redirem;
Obſtitit in media candida turba via.
Flamen in antiquæ lucum, Robiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ovis.
Protinus acceſſi ritus ne neſcius eſſem:
Edidit hæc Flamen verba Quirine tuus.
Aſpera Robigo, parcas Cerealibus herbis:
Et tremat in ſumma lene cacumen humo.
Tu ſata ſideribus cœli nutrita ſecundis
Creſcere, dum fiant falcibus apta ſinas.
Vis tua non levis eſt: quæ tu frumenta notaſti,
Moeſtus in amiſſis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres,
Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu:
Quantum ſi culmos Titan incalfacit udos,
Tunc locus eſt iræ Diva timenda tuæ.
Parce, precor, ſcabraſque manus a meſſibus aufer:
Neve noce cultis: poſſe nocere ſatis eſt.
Nec teneras ſegetes ſed durum amplectere ferrum:

Quodque poteſt alios perdere perde prius.
Utilius gladios, & tela nocentia carpes,
Nil opus eſt illis: otia mundus agat.
Sarcula nunc dūruſque bidens & vomer aduncus
Ruris opes niteant: inquinet arma ſitus.
Conatuſque aliquis vagina ducere ferrum,
Adſtrictum longa ſentiat eſſe mora.
At tu ne viola Cererem: ſemperque colonus
Abſenti pōſſit ſolvere vota tibi.
Dixerat; a dextra villis mantile ſolutis,
Cumque meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis, vinumque dedit, fibraſque bidentis,
Turpiaque obſcoenæ vidimus exta canis.
Tum mihi cur detur, ſacris nova victima quæris?
(Quæſieram) cauſam percipe; Flamen ait.
Eſt Canis [Icarium dicunt] quo ſidere moto,
Tota ſitit tellus, præripiturque ſeges.
Pro Cane ſidereo Canis hic imponitur aræ:
Et quare pereat nil, niſi nomen, habet.
CUm Phrygis Aſſaraci Tithonia, fratre relicto:
Suſtulit immenſo ter jubar orbe ſuum.
Mille venit variis florum Dea nexa coronis:
Scena joci morem liberioris habet.
Exit & in Majas feſtum Florale Kalendas:
Tunc repetam: nunc me grandius urget opus.
Aufert Veſta diem: cognato Veſta recepta eſt
Limine; ſi juſti conſtituere patres.
Phoebus habet partem; Veſtæ pars altera ceſſit:
Quod ſupereſt illis, tertius ipſe tulit.
State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
Stet domus, æternos tres habet una Deos.

PUB.

Digitized by Google

PUB. OVIDII NASONIS FASTORUM

LIBER QUINTUS.

QUæritis unde putem Majo data nomina menſi?
Non liquido ſatis eſt cognita cauſa mihi:
Ut ſtat, & incertus qua ſit tibi neſcit eundum,
Cum videt ex omni parte viator iter.
Sic, quia poſſe datur diverſas reddere cauſas,
Quo ferar; ignoro, copiaque ipſa nocet.
Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Meduſæi, ſigna tenetis equi:
Diſſenſere Deæ: quarum Polyhymnia coepit
Prima; ſilent aliæ, dictaque mente notant;
Poſt Chaos, ut primum dara ſunt tria corpora mundo
Inque novas ſpecies omne receſſit opus:
Pondere terra ſuo ſubſedit, & æquora traxit:
At coelum levitas in loca ſumma tulit.
Sol quoque cum ſtellis nulla gravitate retentus,
Et vos Lunares exiluiſtis equi.
Sed neque terra diu cœlo, neque cætera Phæbo
Sidera cedebant? par erat omnis honor.
Sæpe aliquis ſolio quod tu, Saturne, tenebas:
Auſus de media plebe ſedere Deus:
Et latus Oceano quiſquam deus advena junxit:
Tethys & extremo ſæpe recepta loco eſt;
Donec honor, placidoque decens reverentia vultu
Corpora legitimis impoſuere toris.
Hinc ſata Majeſtas, quæ mundum temperat omnem
Quaque die partu eſt edita, magna fuit.
Nec mora: conſedit medio ſublimis Olympo
Aurea purpureo conſpicienda ſinu.
Conſedere ſimul Pudor & Metus; omne videres
Numen ad hanc vultus compoſuiſſe ſuos:

Digitized by Google

Protinus intravit mentes ſuſpectus honorum :
Fit pretium dignis, nec ſibi quiſque placet:
Hic ſtatus in Cœlo multos permanſit in annos
Dum ſenior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monſtra Gigantes
Edidit, auſuros in Jovis ire domum.
Mille manus illi dedit, & pro cruribus angues
Atque ait, In magnos arma movete Deos.
Extruere hi montes ad ſidera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Jovem.
Fulmina de Cœli jaculatus Juppiter arce,
Vertit in auctores pondera vaſta ſuos.
His bene majeſtas armis defenſa Deorum,
Reſtat: & ex illo tempore culta manet.
Aſſidet inde Jovi; Jovis eſt fidiſſima cuſtos:
Et præſtat ſine vi ſceptra tremenda Jovi.
Venit & in terras: coluerunt Romulus illam,
Et Numa: mox alii, tempore quiſque ſuo.
Illa patres in honore pio, matreſque tuetur.
Illa comes pueris, virginibuſque venit.
Illa datos faſces commendat, eburque curule.
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia, dicta probarunt.
Clioque, & curvæ ſcita Thalia lyræ.
Excipit Uranie, fecere ſilentia cunctæ.
Et vos audiri nulla, niſi illa, poteſt.
Magna fuit capitis quondam reverentia cani,
Inque ſuo pretio ruga ſenilis erat.
Martis opus juvenes animoſaque bella gerebant
Et pro Djs aderant in ſtatione ſuis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis
Conſilio patriæ ſæpe ferebat opem.
Nec niſi poſt annos patuit nunc Curia ſeros;
Nomen, & ætatis mite ſenatus habet.
Jura dabat populo ſenior, finitaque certis.
Legibus eſt ætas, unde petatur honos.

Et

Et medius juvenum, non indignantibus ipſis,
Ibat; & interior, ſi comes unus erat.
Verba quis auderet coram ſene digna rubore.
Dicere cenſuram longa ſenecta dabat.
Romulus hoc vidit; ſelectaque corpora Patres
Dixit, ad hos urbis ſumma relata novæ eſt;
Hinc ſua majores tribuiſſe vocabula Majo.
Tangor, & ætati conſuluiſſe ſuæ.
Et Numitor dixiſſe poteſt, Da Romule, menſem
Hunc ſenibus; nec avum ſuſtinuiſſe nepos.
Nec leve propoſitum pignus ſucceſſit honoris.
Junius a juvenum nomine dictus adeſt.
Tunc ſic, neglectos hedera redimita capillos,
Prima ſui coepit Calliopea chori.
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc ſata Plejone cum coelifero Atlante.
Jungitur, ut fama eſt. Plejadaſque parit.
Quarum Maja ſuas forma ſuperaſſe ſorores.
Traditur, & ſummo concubuiſſe Jovi.
Hæc enixa jugo cupreſſi feræ Cyllenes.
Æthetrium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalos ingens
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exul ab Arcadia Latios Evander in agros
Venerat: impoſitos, attuleratque Deos.
Hic, ubi nunc Roma eſt, orbis caput arbor, & herbæ,
Et paucæ pecudes, & caſa rara fuit.
Quo poſtquam ventum eſt, conſiſtite præſcia mater;
Nam locus imperii rus erit iſtud, ait.
Et matri, & Vati paret Nonacrius Heros;
Inque peregrina conſtitit hoſpes humo.
Sacraque multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipediſque Dei.
Semicaper coleris ſuccinctis, Faune, lupercis;
Cum luſtrant celebres vellera ſecta vias.

At tu materno donaſti nomine menſem
Inventor curvæ, furibus apte fidis.
Nec pietas hæc prima tua eſt: ſeptena putaris
Plejadum numero fila dediſſe lyræ
Hæc quoque deſierat: laudata eſt voce ſororum,
Quid faciam? turbæ pars erit omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adſit:
Nullaque laudetur, pluſve, minuſve mihi.

AB Jove ſurgat opus; prìma mihi nocte videnda
Stella eſt in cunas officioſa Jovis.
Naſcitur Oleniæ ſignum pluviale Capellæ.
Illa dati cœlum pluvia lactis habet.
Nais Amaltea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in ſylvis occuluiſſe Jovem.
Huic fuit hædorum mater formoſa duorum
Inter Dicteos conſpicienda greges;
Cornibus aeriis, atque in ſua terga recurvis;
Ubere, quod nutrix poſſet habere Jovis.
Lac dabat illa Deo: ſed fregit in arbore cornu.
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc Nymphe, cinxitque decentibus herbis
Et plenum pomis ad Jovis ora tulit.
Ille ubi res cœli tenuit, ſolioque paterno
Sedit, & invicto nil Jove majus erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet
Præſtitibus Majæ laribus videre Kalendæ
Aram conſtitui, parvaque ſigna Deum.
Ara erat illa quidem Curibus, ſed longa vetuſtas
Deſtruit, & ſaxo longa ſenecta nocet.
Cauſa tamen poſiti fuerat cognominis illis,
Quod præſtant oculis omnia tuta ſuis.
Stant quoque pro nobis, & præſunt mœnibus urbis
Et ſunt præſentes, auxiliumque ferunt.
Et canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem
Stabat, quæ ſtandi cum Lare cauſa fuit?

Ser.

Servat uterque domum, Domino quoq; fidus uterq;
Compita grata Deo, compita grata cani.
Exagitant & Lar, & turba Diania fures;
Pervigilantque Lares, pervigilantque canes:
Bina gemellorum quærebam ſigna Deorum
Uſibus annoſæ facta caduca moræ.
Mille Lares, Geniumque ducis, qui tradidit illos:
Urbs habet; & vici numina trina colunt.
Quo feror: Auguſtus menſis mihi carminis hujus
Jus dabit. Interea Diva canenda Bona eſt.
Eſt moles nativa: loco res nomina fecit;
Appellant ſaxum: pars bona montis ea eſt.
Huic Remus inſtiterat fruſtra, quo tempore fratri
Regna Palatinæ prima dediſtis aves.
Templa patres illic oculos exoſa viriles
Leniter acclivi conſtituere jugo.
Dedicat hæc veteris Clauſorum nominis hæres
Virgineo nullum corpore paſſa virum.
Livia reſtituit, ne non imitata maritum
Eſſet, & ex omni parte ſecuta virum.
POſtera cum roſeam pulſis Hyperionis aſtris
In matutinis lampada tollet equis.
Frigidus Argeſtes ſummas mulcebit ariſtas:
Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.
At ſimul inducent obſcura crepuſcula noctem,
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant tauri ſeptem radiantia flammis.
Navita quas Hyadas Grajus ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutriſſe putat; pars credidit eſſe
Tethyos has neptes, Oceanique ſenis.
Nondum ſtabat Atlas humeros oneratus olympo
Cum ſatus eſt forma conſpiciendus Hyas.
Hunc ſtirps Oceani maturis nixibus Æthra
Edidit, & Nymphas: ſed prior ortus Hyas.
Dum nova lanugo, pavidos formidine cervos
Terret, & eſt illi præda benigna lepus.

At poſtquam Virtus annis adolevit, in apros
Audet, & hirſutas cominus ire leas.
Dumque petit latebras fœtæ catuloſque leænæ,
Ipſe fuit Libicæ præda cruenta feræ.
Mater Hyan, & Hyan mœſtæ flevere ſorores;
Cervicemque polo ſuppoſiturus Atlas.
Victus uterque parens tamen eſt pietate ſororum:
Illa dedit cœlum: nomina fecit Hyas.
Mater ades florum, ludis celebranda jocoſis:
Diſtuleram partes menſe priore tuas:
Incipis Aprili: tranſis in tempora Maji.
Alter te fugiens, cum venit alter habet.
Cum tua ſint, cedantque tibi confinia menſum.
Convenit in laudes ille, vel iſte tuas.
Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris;
Hoc quoque cum Circi munere carmen eat.
Ipſa doce quæ ſis: hominum ſententia fallax.
Optima tu proprii nominis auctor eris.
Sic ego, ſic noſtris reſpondit Diva rogatis;
Dum loquitur, vernas efflat ab ore roſas.
Chloris eram, quæ Flora vocor: corrupta Latino
Nominis eſt noſtri littera Græca ſono,
Chloris eram Nymphe campi felicis, ubi audis
Rem fortunatis ante fuiſſe viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave eſt narrare modeſtæ,
Sed generum matri repperit illa Deum.
Ver erat: errabam; Zypherus conſpexit; abibam;
Inſequitur, fugio: fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas jus omne rapinae.
Auſus Erichthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptae:
Inque meo non eſt ulla querela toro.
Vere fruor ſemper: vere eſt nitidiſſima annus,
Arbor habet frondes, pabula ſemper humus.
Eſt mihi fœcundus dotalibus hortus in agris:
Aura fovet: liquidæ fonte rigatur aquæ;

Hunc

Hunc meus implevit generoſo flore maritus;
Atque ait, Arbitrium, tu Dea, floris habe.
Sæpe ego digeſtos volui numerare colores;
Non potui: numero copia major erat,
Roſcida cum primum foliis excuſſa pruina eſt,
Et variæ radiis intepuere comæ;
Tunc veniunt pictis incinctæ veſtibus horæ,
Inque leves calathos munera noſtra legunt;
Protinus accedunt Charites, nectuntque coronas;
Sertaque cœleſtes implicitura comas.
Prima per immenſas ſparſi nova ſemina terras,
Hujus egens tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de ſanguine florem:
Et manet in folio ſcripta querela ſuo.
Tu quoque nomen habes cultos, Narciſſe per hortos
Infelix, quod non alter, & alter eras!
Quod Crocon, aut Attyn referam, Cinyraque creatū.
De quorum per me ſanguine ſurgit honor:
Mars quoque, ſi neſcis, per noſtras editus artes
Juppiter, hoc ut adhuc neſciat, uſque precor.
Sancta Jovem Juno, nata ſine matre Minerva,
Officio doluit non eguiſſe ſuo.
Ibat, ut Oceano queretur facta mariti;
Reſtitit ad noſtras feſſa labore fores.
Quam ſimul adſpexi: Quid te, Saturnia, dixi,
Attulit? exponit, quem petat, illa locum.
Addidit, & cauſam; verbis ſolabar amicis
Non, inquit, verbis cura levanda mea eſt.
Si pater eſt factus neglecto conjugis uſu.
Juppiter, & ſolus nomen utrumque tenet;
Cur ego deſperem fieri ſine conjuge mater?
Et parere intacto, dummodo caſti, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris;
Et freta, tartareos excutiamque ſinus.
Vox erat in curſu: vultum dubitantis habebam
Neſcio quid: Nymphe, ſcire videris: ait.

Ter volui promittere opem, ter lingua retenta eſt,
  Ira Jovis magni cauſa timoris erat.
Fer, precor, auxilium dixit: celabitur auctor:
  Et Stygiæ numen teſtificabor aquæ.
Quod petis Oleniis, inquam: mihi miſſus ab arvis
  Flos dabit: eſt hortis unicus ille meis,
Qui dabat, Hoc dixit, ſterilem quoque tange juvencā
  Mater erit, tetigi, nec mora, mater erat,
Protinus hærentem decerpſi pollice florem,
  Tangitur, & tacto concipit illa ſinu.
Jamque gravis Thracen; & læva propontidos intrat
  Fique potens voti, Marſque creatus erat:
Qui memor accepti per me natalis Habeto
  Tu quoque Romulea, dixit, in Urbe locum.
Forſitan in teneris tantum mea Regna coronis
  Eſſe putes: tangit numen & arva meum.
Si bene floruerint ſegetes, erit area dives
  Si bene floruerit vinea, Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ, nitidiſſimus annus.
  Poma quoque eventum temporis hujus habent
Flore ſimul læſo pereunt viciæque, fabæque:
  Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ.
Vina quoque in magnis operoſe condita cellis
  Florent, & nebulæ dolia ſumma tegunt.
Mella meum manus: volucres ego mella daturas
  Ad violam, & cytiſos, & thyma grata voco
Nos quoq; idem facimus tunc cum juvenilibus annis
  Luxuriant animi, corporaque ipſa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar: at illa,
  Jus tibi diſcendi eſt, ſi qua requiris ait.
Dic, Dea, reſpondi, ludorum quæ ſit origo.
  Vix bene deſieram; rettulit illa mihi.
Cætera luxuriæ nondum iſtrumenta vigebant:
  Aut pecus, aut latam dives habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipſa pecunia dicta eſt
  Sed jam de vetito quiſque parabat opes.

Vene-

Venerat in morem populi depaſcere ſaltus
  Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
Vindice ſervabat nullo ſua publica vulgus;
  Jamque in privato paſcere inertis erat.
Plebis ad ædiles perducta licentia talis
  Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: mulctam ſubjere nocentes
  Vindicibus laudi publica cura fuit.
Mulcta data eſt ex parte mihi: magnoque favore
  Victores ludos inſtituere novos.
Parte locant clivi, qui tunc erat ardua rupes,
  Utile nunc iter eſt, Publiciumque vocant.
Annua credideram ſpectacula facta, negavit:
  Addidit & dictis altera verba ſuis.
Nos quoque tangit honos: feſtis gaudemus, & aris:
  Turbaque cœleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos:
  Et pro delictis hoſtia blanda fuit.
Sæpe Jovem vidi, cum jam ſua mittere vellet
  Fulmina, thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligimur, magnis injuria pœnis
  Solvitur: & juſtum præterit ira modum.
Reſpice Theſtiaden: flammis abſentibus arſit,
  Cauſa eſt, quod Phœbes ara ſine igne fuit.
Reſpice Tantaliden: eadem Dea tela tenebat.
  Virgo eſt: & ſpretos bis tamen ulta focos.
Hyppolite infelix, velles coluiſſe Dionem,
  Cum conſternatis diripereris equis.
Longa referre mora eſt collecta oblivia damnis,
  Me quoque Romani præteriere Patres.
Quid facerem? per quod fierem manifeſta doloris?
  Exigerem noſtræ qualia damna notæ?
Excidit officium triſti mihi; nulla tuebar
  Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant: violas arere videres,
  Filaque punicei languida facta croci.

Sæpe

Digitized by Google

Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipſa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ: venti nocuere protervi:
Florebant ſegetes: grandine læſa Ceres.
In ſpe vitis erat: cœlum nigreſcit ab Auſtris,
Et ſubita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec ſum crudelis in ira:
Cur repellendi ſed mihi nulla fuit:
Convenere patres, &, ſi bene floreat annus,
Numinibus noſtris annua feſta vovent.
Annuimus votis, Conſul cum conſule ludos
Poſthumio Lænas perſoluere mihi.
Quærere conabar, quare laſcivia major
His foret in ludis, liberiorque jocus:
Sed mihi ſuccurrit, Numen non eſſe ſeverum:
Aptaque deliciis munera ferre Deam.
Tempora ſutilibus pinguntur tota coronis;
Et latet injecta ſplendida menſa roſa.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat & imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formoſæ limen Amicæ
Cantat: habent unctæ mollia ſerta comæ.
Nulla coronata peraguntur ſeria fronte;
Nec liquidæ juncto flore bibuntur aquæ.
Donec eras mixtus nullis, Acheloe, racemis,
Gratia ſumendæ non erat ulla roſæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuiſſe coronam
Ex Ariadnæo ſidere noſſe potes.
Scena levis decet hanc: non eſt, mihi credite, non eſt
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebret meritricia ludos,
Non ex difficili cognita cauſa fuit.
Non eſt de tetricis, non eſt de magna profeſſis,
Vult ſua plebejo ſacra patere choro.
Et monet ætatis ſpecie dum floreat, uti,
Contemni ſpinam, cum cecidere roſæ.

Cur

Cur tamen, ut dantur veſtes Cerealibus albæ,
Sic eſt hæc cultu verſicolore decens?
An quia maturis albeſcit meſſis ariſtis:
Et color, & ſpecies floribus omnis ineſt?
Annuit: & motis flores cecidere capillis
Decidere in menſas ut roſa miſſa ſolet,
Lumina reſtabant: quorum me cauſa latebat,
Dum ſi errores abſtulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri,
Lumina ſunt noſtros viſa decere dies.
Vel quia nec flos eſt hebeti, nec flamma colore:
Atque oculos in ſe ſplendor uterque trahit:
Vel quia deliciis nocturna licentia noſtris
Convenit: a vero tertia cauſa venit;
Eſt breve præterea, de quo mihi quærere reſtat,
Si liceat, dixi: dixit & illa Licet:
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ, ſollicituſque lepus:
Non ſibi reſpondit ſylvas ceſſiſſe; ſed hortos,
Arvaque pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat, tenues feciſſet in auras,
Manſit odor, poſſes ſcire fuiſſe Deam.
Floreat ut toto carmen Naſonis in ævo,
Sparge precor donis pectora noſtra tuis.

NOcte minus quarta promet ſua ſidera Chiron
Semivir, & flavi corpore mixtus equi
Pelion Hæmoniæ mons eſt obverſus in Auſtros;
Summa virent pinu, cœtera quercus habet.
Phillyrides tenuit: ſaxo ſtant antra vetuſto
Quæ juſtum memorant incoluiſſe ſenem.
Ille manus olim miſſuras Hectora letho
Creditur in Lyricis detinuiſſe modis.
Venerat Alcides exhauſta parte laborum;
Juſſaque reſtabant ultima pæne viro.
Stare ſimul caſu Trojæ duo fata videres.
Hinc puere Æacides, hinc jove natus erat.

Exci-

Digitized by Google

Excipit hoſpitio juvenem Phyllirius Heros:
Et cauſam adventus quærit, & ille docet:
Reſpicit, interea clavam, ſpoliumque Leonis;
Virque, ait, his armis, armaque digna viro,
Nec ſe, quin horrens auderent tangere ſetis.
Vellus, Achilleæ continuere manus.
Dumque ſenex tractat ſquallentia tela venenis,
Excidit, & lævo fixa ſagitta pede eſt.
Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum;
Et gemit Alcides, Hæmoniuſque puer.
Ipſe tamen lectas Pagaſæis collibus herbas.
Temperat, & vana vulnera mulcet ope.
Virus edax ſuperabat opem, penituſque recepta
Oſſibus, & toto corpore peſtis erat.
Sanguine Centauri Lernææ ſanguis Echidnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat:
Stabat, ut ante patrem lacrymis perfuſit Achilles
Sic flendus Peleus, ſi moreretur, erat.
Sæpe manus ægras manibus mulcebat amicis:
Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oſcula ſæpe dedit, dixit quoque ſæpe jacenti,
Vive, precor, nec me, care relinque pater.
Nona dies aderat, cum tu juſtiſſime Chiron,
Bis ſeptem ſtellis corpora cinctus eras.

HUnc lyra curva ſequi cuperet;ſed idonea nō dū
Eſt via: nox aptum tertia tempus erit.

SCorpius in cœlo, cum cras luceſcere nonas
Dicimus; a media parte notandus erit.

HInc ubi protulerit formoſa ter Heſperus ora;
Ter dederint Phoebo ſidera victa locum.
Ritus erat veteris, nocturna Lemuria ſacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat brevior; nec adhuc pia Februa norant:
Nec tu dux menſum, Jane biformis, eras.
Jam tamen extincto cineri ſua dona ferebant:
Compoſitique nepos buſta piebat avi.

Men-

Menſis erat Majus, Majorum nomine dictus:
Qui partem priſci nunc quoque moris habet.
Nox ubi jã media eſt, ſomnumque ſilentia præbent:
Et canis, & variæ conticuiſtis aves.
Ille memor ritus veteris, timiduſque Deorum
Surgit: habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis,
Occurrat tacito ne levis umbra ſibi.
Cumque manus puras fontana perluit unda,
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Averſuſque jacit; ſed dum jacit, Hæc ego mitto,
His, inquit, redimo meque, meoſque fabis.
Hæc novies dicit, nec reſpicit umbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente ſequi.
Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat æra,
Et rogat, ut tectis exeat umbra ſuis.
Cum dixit novies, Manes exite paterni,
Reſpicit, & pure ſacra peracta putat.
Dicta ſit unde Dies, quæ nominis extet origo,
Me fugit, ex aliquo eſt invenienda Deo.
Plejade nate, mone virga venerande potenti,
Sæpe tibi eſt Stygii regia viſa Jovis.
Venit adoratus Caducifer, accipe cauſam
Nominis: ex ipſo eſt cognita Cauſa Deo.
Romulus ut tumulo fraternas abdidit umbras;
Et male veloci juſta ſoluta Remo;
Fauſtulus infelix, & paſſis Acca capillis
Spargebant lacrymis oſſa peruſta ſuis,
Inde domum redeunt ſub prima crepuſcula mœſti;
Utque erat in duro procubuere toro.
Umbra cruenta Remi viſa eſt aſſiſtere lecto,
Atque hæc exiguo murmura verba loqui.
En ego dimidium voti, parſque altera veſtri
Cernite, ſim qualis, qui modo talis eram.
Qui modo ſi volucres habuiſſem regna jubentes,
In populo potui maximus eſſe meo.

Nunc

Nunc elapſa rogi flammis, & inanis imago.
Hæc eſt ex illo forma relicta Remo.
Heu ubi Mars pater eſt? ſi vos modo vera locuti;
Uberaque expoſitis ille ferina dedit:
Quem lupa ſervavit manus hunc temeraria civis
Perdidit, o quanto mitior illa fuit!
Sæve Celer, crudelem animam per vulnera reddas:
Utque ego, ſub terras ſanguinolentus eas.
Noluit hoc frater: pietas æqualis in illo eſt.
Quod potuit, lacrymas Manibus ille dedit.
Hunc vos per lacrymas per veſtra alimenta rogate,
Ut celebrem noſtro ſignet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt
Lubrica prenſantes effugit umbra manus.
Ut ſecum fugiens ſomnos abduxit imago;
Ad Regem voces fratris uterque ferunt:
Romulus obſequitur, lucemque Remuria dixit
Illam, qua poſitis juſta feruntur avis.
Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere ſilentum;
Hic ſenſus verbi, vis ea vocis erat.
Fana tamen Lemures illi clauſere diebus:
Ut nunc ferali tempore operta vides.
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta.
Tempora, quæ nupſit, non diuturna fuit.
Hac quoque de cauſa, ſi te proverbia tangunt,
Menſe malas majo, nubere vulgus ait.
Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodem tempore feſta,
Inter ſe nulla continuata die.
Quorum ſi mediis Bæoton Oriona quæres,
Falſus eris ſigni cauſa canenda mihi eſt.
Juppiter: & lato qui regnat in æquore frater,
Carpebant ſocias, Mercuriuſque vias:
Tempus erat, quo verſa jugo referuntur aratra,
Et pronus ſaturæ lac bibit agnus ovis.

For-

Forte ſenex Hyrieus, anguſti cultor agelli
Hos videt, exiguam ſtabat ut ante caſam
Atque ita: Longa via eſt, nec tempora longa ſuperſunt
Dixit, & hoſpitibus janua noſtra patet.
Addidit & vultum verbis; iterumque rogavit.
Parent promiſſis; diſſimulatque Deos.
Tecta ſenis ſubeunt nigro deformia fumo;
Ignis in extremo ſtipite parvus erat.
Ipſe genu nixus flammas excuſſit ab aura,
Et promit quaſſas, comminuitque faces.
Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebat:
Et fumat teſta preſſus uterque ſua.
Dumque mora eſt, tremula dat vina rubentia dextra
Accipit æquoreus pocula prima Deus.
Quæ ſimul exauſit; Da nunc bibat ordine, dixit
Juppiter; audito palluit ille Jove.
Ut rediit animus, cultorem pauperis agri
Immolat, & magno torret in igne bovem.
Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
Promit fumoſo condita vina cado.
Nec mora; flumineam lino celaverit ulvam
Sic quoque non altis incubuere toris.
Nunc dape, nunc poſito menſæ nituere Lyæo;
Terra rubens crater, pocula fagus erant.
Verba fuere Jovis; Si quid fert impetus, ora;
Omne feres; placidi verba fuere ſenis.
Cara fuit conjux primæ mihi cura juventæ.
Cognita, nunc ubi ſit, quæritis? urna tegit.
Huic ego juratus, vobis in verba vocatis.
Conjugio dixi ſola fruere meo.
Et dixi, & ſervo, ſed enim diverſa voluntas
Eſt mihi, nec conjux, ſed pater eſſe volo.
Annuerant omnes; omnes ad terga juvenci
Conſtiterant, pudor eſt ulteriora loqui.
Tunc ſuper injecta texere madentia terra,
Jamque decem menſes: & puer ortus erat.

Tunc

Digitized by Google

Tunc Hyrieus, quia ſic geritu, vocat Urionà,
 Perdidit antiquum littera prima ſonum,
Creverat immenſum, comitem ſibi Delia ſumpſit,
 Ille Deæ cuſtos, ille ſatelles erat.
Verba movent iras non circumſpecta Deorum;
 Quam nequeam, dixit, jungere, nulla fera eſt,
Scorpion immiſit tellus: fuit impetus illi
 Curva gemelliparæ ſpicula ferre Deæ.
Obſtitit Orion, Latona nitentibus aſtris
 Addiſtit; & Meriti præmia, cixit, habe.

QUid quid &, Orion, & cætera ſidera mundo
 Cedere feſtinant, noxque coarctat iter?
Quid ſolito citius liquido jubar æquore tollit
 Candida Lucifero perveniente dies?
Fallor? an arma ſonant? non fallimur, arma ſonabant
 Mars venit; & veniens bellica ſigna dedit:
Ultor ad ipſe ſuos cœlo deſcendit honores,
 Templaque in Auguſto conſpicienda foro.
Et Deus eſt ingens, & opus debebat in urbe
 Non aliter nati Mars habitare ſui.
Digna giganteis hæc ſunt delubra trophæis;
 Hinc fera Gradivum bella movere decet.
Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceſſet,
 Seu quis ab Occiduo Sole domandus erit.
Perſpicit armipotens operis faſtigia ſummi:
 Et probat invictos illa tenere Deos.
Perſpicit in foribus diverſæ tela figuræ,
 Armaque terrarum milite victa ſuo.
Hinc videt Æneam oneratum pendere caro,
 Et tot Juleæ nobilitatis avos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem,
 Claraque diſpoſitis acta ſubeſſe viris,
Spectat & Auguſto prætextum nomine templum,
 Et viſum eſt lecto Cæſare majus opus.
Voverat hoc juvenis tunc cum pia ſuſtulit arma.
 A tantis princeps incipiendus erat.

Il-

Ille manus tendens, hic ſtanti milite juſto,
  Hinc conjuratis talia dicta dedit.
Si mihi bellandi pater eſt, Veſtæque ſacerdos
  Auctor & ulciſci nomen utrumque paro.
Mars ades, & ſatia ſcelerato ſanguine ferrum:
  Stetque favor cauſa pro meliore tuus,
Templa feres, & me victore vocaberis ultor.
  Voverat; & fuſo lætus ab hoſte redit.
Nec ſatis eſt meruiſſe ſibi cognomina Martis:
  Perſequitur Partha ſigna retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta ſagittis.
  Et circumfuſis invia fluminibus.
Addiderant animos Craſſorum funera genti;
  Cum periit miles, ſignaque, duxque ſimul.
Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat:
  Romanæque aquilæ ſignifer hoſtis erat.
Iſque pudor manſiſſet adhuc, niſi fortibus armis
  Cæſaris Auſoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
  Suſtulit, agnorunt ſigna recepta ſuos.
Quid tibi nunc ſolitæ mitti poſt terga ſagittæ?
  Quid loca? quid rapidi profuit uſus equi.
Parthe refers aquilas: victos quoque porrigis arcus.
  Pignora jam noſtri nulla pudoris habes.
Rite Deo templumque datum, nomenque bis Ulto:
  Emeritus voti debita ſolvit honor.
Solemnes ludos Circi celebrate, Quirites:
  Non viſa eſt fortem Scena decere Deum.
PLejades adſpicies omnes, totumque ſororum
  Agmen, ubi ante Idus nox erit una ſuper.
Tunc mihi non dubiis auctoribus incipit æſtas,
  Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior ſtellantia tollere taurum
  Indicat: huic ſigno fabula nota ſubeſt.
Præbuit ut taurus Tyriæ ſua terga puellæ
  Juppiter, & falſa cornua fronte tulit.

Illa

Digitized by Google

Illa jubam dextra, lævaque tenebat amictus;
Et timor ipſe novi cauſa decoris erat.
Aura ſinus implet, flavos movet aura capillos:
Sidoni, ſic fueras aſpicienda Jovi.
Sæpe puellares ſubduxit ab æquore plantas;
Et metuit tactus aſſilientis aquæ.
Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas,
Hæreat ut collo fortius illa ſuo.
Littoribus tactis ſtabat ſine cornibus ullis
Juppiter: inque Deum de bove verſus erat.
Taurus init cœlum: te, Sidoni, Juppiter implet;
Parſque tuum terræ tertia nomen habet.
Et cœli ſignum Phariam dixere juvencam:
Quæ bos ex homine eſt, ex bove facta Dea.
Tunc quoque priſcorum virgo ſimulacra annos
Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet.
Corpora oſt decies ſenos qui credidit virorum
Miſſa neci, ſceleris crimine damnat avos.
Fama vetus; tunc cum Saturnia terra vocata eſt,
Talia faticidi dicta fuere Dei.
Falcifero libata ſeni duo corpora, gentes.
Mittite, quæ Thuſcis excipiantur aquis:
Donec in hæc venit Tyrinthius arva, quotannis
Triſtia Leucadio ſacra peracta Deo.
Illum ſtramineos in aquam miſiſſe Quirites,
Herculis exemplo corpora falſa jaci:
Pars putat, ut ferrent juvenes ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.
Tybgi doce verum: tua ripa vetuſtior urbe eſt.
Principium ritus tu bene noſſe potes.
Tybris arundiferum medio caput extulit alveo;
Raucaque dimovit talibus ora ſonis.
Hæc loca deſertas vidi ſine mœnibus herbas;
Paſcebat paucos, utraque ripa boves.
Et quem nunc gentes Tyberim, noruntq; timentque,
Tunc etiam pecori deſpiciendus eram.

Arcadis

Digitized by Google

rcadis Evandri nomen tibi ſæpe refertur;
Ille meas remis advena torſit aquas;
enit, & Alcides turba comitatus Achiva:
Albula, ſi memini, tunc mihi nomen erat.
xcipit hoſpitio juvenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna fuit.
ictor abit, ſecumque boves Erytheida prædam
Abſtrahit: at comites longius ire negant:
Iagnaque pars horum deſertis manſit in agris:
Montibus his ponunt ſpemque, laremque ſuum.
æpe tamen patriæ dulci tanguntur amore.
Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus
Iittite me in Tyberin: Tyberinis vectus ut undis
Littus ad Inachium pulvis inanis eam.
iſplicet hæredi mandati cura ſepulchri;
Mortuus Auſoniæ conditur hoſpes humo.
cirpea pro domino in Tyberim jactatur imago,
Ut repetat Grajas per freta longa domos.
Iactenus: ut ſubiit vivo rorantia ſaxo.
Antra; leves curſum ſuſtinuiſtis aquæ.
CLare nepos Atlantis ades; quem montibus olim
Edidit Arcadiis Plejas una Jovi.
acis, & armorum ſuperis imiſque Deorum
Arbiter alato qui pede carpit iter;
æte lyræ pulſu, nitida quoque læte palæſtra;
Quo didicit culte lingua docente loqui.
empla tibi poſuere patres ſpectantia Circum
Idibus: ex illo eſt hæc tibi ſacra dies.
e quicunque ſuas profitentur vendere merces
Thure dato, tribuas ut ſibi lucra rogant.
ſt aqua Mercurii portæ vicina Capenæ.
Si juvat expertis credere, numen habet.
uc venit incinctus tunica mercator, & urna
Purus ſuffuſa, quam ferat haurit aquam.
da fit hinc laurus: lauro ſparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos ſunt habitura novos.

Spargit,

Digitized by Google

Spargit, & ipſe ſuos lauro rorante capillos;
Et peragit ſolita fallere voce preces.
Ablue præteriti perjuria temporis, inquit,
Ablue præterita perfida verba die,
Sive ego te feci teſtem, falſove citavi.
Non audituri numina vana Jovis.
Sive Deum prudens alium, Divamve fefelli;
Abſtulerint celeres improba verba Noti.
Et pareant veniente die periuria nobis,
Nec curent Superi, ſi qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudio lucro
Et face; ut emptori verba dediſſe juvet.
Talia Mercurius poſcentes ridet ab alto.
Se memor Ortygias ſurripuiſſe boves.

AT mihi pande, precor, tanto meliora petenti,
In geminos ex quo tempore Phoebus eat;
Cum totidem de menſe dies ſupereſſe videbis,
Quot ſunt Herculei facta laboris, ait,
Dic, ego reſpondi, cauſam mihi ſideris hujus:
Cauſam facundo reddidit ore Deus.
Abſtulerant raptas Phoeben, Phoebeſque ſororem
Tyndaridæ fratres hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntque ſuas & frater & Idas,
Leucippo fieri pactus uterque gener.
His amor, ut repetant, illis ut reddere nolint
Suadet: & ex cauſa pugnat uterque pari.
Effugere Oebalidæ curſu potuere ſequentes:
Sed viſum celeri vincere turpe fuga eſt.
Liber ab arboribus locus eſt, apta area pugnæ,
Conſtiterant illic: nomen Aphidna luco.
Pectora transjectus Lynceo Caſtor ab enſe
Non expectato vulnere preſſit humum.
Ultor adeſt Pollux: & Lyncea perforat haſta,
Qua cervix humeros continuata tegit.
Ibat in hunc Idas, vixque eſt Jovis igne repulſus:
Tela tamen dextræ fulmine tanta negant.

Jam-

Jamque tibi, Pollux, cœlum ſublime patebat:
Cum, Mea dixiſti percipe verba pater.
Quod mihi das uni cœlum, partire duobus:
Dimidium toto munere majus erit.
Dixit, & alterna fratrem ſtatione redemit,
Utile ſollicitæ ſidus utrumque rati.
Ad Janum redeat, qui quærit Aonia quid ſint:
Quæ tamen in faſtis hoc quoque tempus habent.
NOcte ſequente diem canis Erigonejus exit:
Eſt alio ſigni reddita cauſa loco.
PRoxima Vulcani lux eſt, quam Luſtria dicunt
Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.
QUatuor inde notis locus eſt quibus ordine lectis
Vel mos ſacrorum, vel fuga Regis ineſt.
NEc te prætereo, populi fortuna potentis
Publica; cui templum luce ſequente datum eſt.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphytrite,
Grata Jovi fulvæ roſtra videbis avis.
AUferet ex oculis veniens Aurora Booten;
Continuaque die ſidus Hyantis erit.

PUB. OVIDII
NASONIS
FASTORUM
LIBER SEXTUS.

HIc quoq; menſis habet dubias in nomine cauſas
Quæ placeant, poſitis omnibus, ipſe leges.
Facta canam; ſed erunt qui me finxiſſe loquantur;
Nullaque mortali Numina viſa putent.
Eſt Deus in nobis: agitante caleſcimus illo:
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Fas mihi præcipue vultus vidiſſe Deorum;
Vel quia ſum Vates, vel quia ſacra cano.
Eſt nemus arboribus denſum, ſecretus ab omni
Voce locus, ſi non obſtreperetur aquis.

Hinc ego querebam cœpti quæ menſis origo
  Eſſet, & in cura nominis hujus eram.
Ecce Deas vidi: non quas præceptor arandi
  Viderat Aſcræas cum ſequeretur oves.
Nec quas Priamides in aquoſæ vallibus Idæ
  Contulit: ex illis ſed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, ſui germana mariti:
  Hæc erat agnovi, quæ ſtat in arce Jovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar:
  Tunc Dea, quos fecit, ſuſtulit ipſa metus.
Namque ait, O vates Romani conditor anni,
  Auſe per exiguos magna referre modos.
Jus tibi feciſti Numen cœleſte videndi,
  Cum placuit numeris condere feſta tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis;
  Junius a noſtro numine nomen habet.
Eſt aliquid nupſiſſe Jovi, Jovis eſſe ſororem,
  Fratre magis, dubito, glorier anne viro,
Si genus aſpicitur, Saturnum prima parentem
  Feci: Saturni ſors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma eſt;
  Hæc illi a cœlo proxima terra fuit.
Si torus in pretio eſt, dicor matrona Tonantis:
  Junctaque Tarpejo ſunt mea templa Jovi.
An potuit Majo pellex dare nomina menſi?
  Hic honor in nobis invidioſus erit?
Cur igitur Regina vocor, princepſque Dearum?
  Aurea cur dextræ ſceptra dedere meæ?
An faciant menſem luces, Lucinaque ab illis,
  Dicar; & a nullo nomina menſe traham?
Tum me pœniteat poſuiſſe fideliter iras
  In genus Electræ, Dardaniamque domum.
Cauſa duplex iræ: rapto Ganimede dolebam:
  Forma quoque Idæo judice victa mea eſt.
Pœniteat, quod non fovi Carthaginis arces:
  Cum mea ſint illo currus, & arma loco.

Pœni-

Pœniteat Sparten, Argoſque, meaſque Mycenas,
Et veterem Latio ſuppoſuiſſe Samon.
Adde ſenem Tatium, Junonicolaſque Phaliſcos
Quos ego Romanis ſuccubuiſſe tuli.
Sed neque pœniteat, nec gens mihi carior ulla eſt,
Hic color hic teneo cum Jove templa meo.
Ipſe mihi Mavors, Commendo mœnia, dixit,
Hæc tibi tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides ſequitur: centum celebramur in aris
Nec levior quovis eſt mihi menſis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præſtat honorē
Roma: ſuburbani dant mihi munus idem.
Inſpice, quos habeat nemoralis Aricia Faſtos,
Et populus Laurens, Lanuviumque meum:
Eſt illic menſis Junonius: aſpice Tybur,
Et Præneſtinæ mœnia ſacra Deæ.
Junonale leges tempus: nec Romulus illas
Condidit, at noſtri Roma nepotis erat.
Finierat Juno, reſpeximus: Herculis uxor
Stabat, & in vultu ſigna dolentis erant.
Non ego, ſi toto mater me cedere cœlo
Juſſerit, invita matre, morabor, ait:
Nunc quoq; non luctor de nomine temporis hujus
Blandior; & partes pene rogantis ago.
Remque mei juris malim tenuiſſe precando;
Et faveas cauſæ forſitan ipſe meæ.
Aurea poſſedit ſocio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Jove ſumma tenet.
At decus omne mihi contigit origine menſis,
Unicus eſt, de quo ſollicitamur, honor.
Quid grave, ſi titulum menſis, Romane, dediſti
Herculis uxori, poſteritaſque memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Conjugis: huc captas appulit ille boves.
Hic male defenſus flammis, & dote paterna
Cacus Aventinam ſanguine tinxit humum.

Ad propiora vocor, populum digeſſit ab annis
Romulus in partes, diſtribuitque duas.
Hæc dare conſilium, pugnare paratior illa eſt,
Hæc ætas bellum ſuadet, at illa gerit.
Sic ſtatuit menſeſque nota ſecrevit eadem,
Junius eſt juvenum, qui fuit ante ſenum.
Dixit, & in litem ſtudio certaminis iſſent;
Atque ira pietas diſſimulata foret.
Venit Apollinea longas Concordia lauro
Nexa comas placidi lumen opuſque ducis.
Hæc ubi narravit Tatium fortemque Quirinum,
Binaque cum populis regna coiſſe ſuis;
Et lare communi ſoceros, generoſque receptos;
His nomen junctis Junius, inquit, habet.
Dicta triplex cauſa eſt: at vos ignoſcite, Divæ
Res eſt arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares a me: perierunt judice formæ.
Pergama: plus lædunt, quam juvat una, duæ.

PRima dies tibi Carna datur: Dea cardinis hæc eſt:
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo,
Unde datas habeat vires obſcurior, ævo
Fama, ſed e noſtro carmine certus eris.
Adjacet antiquus Tyberino lucus Helerni;
Pontifices illuc nunc quoque ſacra ferunt.
Inde ſata eſt Nymphe (Granen dixere priores)
Nequicquam multis ſæpe perita procis.
Rura ſequi, jaculiſque feras agitare ſolebat,
Nodoſaſque cava tendere valle plagas.
Non habuit pharetram, Phœbi tamen eſſe ſororem
Credebant; nec erat, Phœbe, pudenda tibi.
Huic aliquis juvenum dixiſſet amantia verba;
Reddebat tales protinus illa ſonos.
Hæc loca lucis habent nimis & cum luce pudoris:
Si ſecreta magis ducis in antra, ſequar.
Credulus antra ſubit: frutices hæc nacta reſiſtit:
Et latet, & nullo eſt invenienda modo.
Viderat hanc Janus, viſæque cupidine captus,

Ad

Digitized by Google

Ad duram verbis mollibus uſus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum
Utque comes ſequitur, deſtituitque ducem.
Stulta (videt Janus quæ poſt ſua terga gerantur)
Nil agis; en latebras reſpicit ille tuas.
Nil agis en, dixit: nam te ſub rupe latentem
Occupat amplexu, teque potitus ait.
Jus pro concubitu noſtro tibi Cardinis eſto:
Hoc pretium poſitæ virginitatis habe.
Sic fatus, ſpinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres, non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabant, ſed genus inde trahunt.
Grande caput: ſtantes oculi: roſtra apta rapinæ
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte volant; pueroſque petunt nutricis egentes
Et vitient cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris.
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen: ſed nominis hujus
Cauſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.
Sive igitur naſcuntur aves ſeu carmine fiunt:
Næniaque in volucres Marſa figurat anus.
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat:
Pectoraque exorbent avidis infantia linguis:
At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce ſui nutrix accurrit alumni,
Et rigido ſectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat qui frondibus olim.
Eſſe ſolet ſeris, quas nova læſit hyems.
Pervenit ad Granen, & rem docet: illa, Timorem
Pone, tuus ſoſpes, dixit alumnus erit.
Venerat ad cunas; flebant materque paterque:
Siſtite vos lacrymas; ipſa medebor, ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit

Fronde, ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus: & aquæ medicamen habebant
Extaque de porca cruda bimeſtre tenet.
Atque ita, Noctis aves extis puerilibus, inquit,
Parcite pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde, precor, pro fibris ſumite fibras
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavius profecta, ſub æthere ponit:
Quique adſint ſacris reſpicere illa vetat.
Virgaque Janalis de ſpina ſumitur alba,
Qua lumen thalamis parva feneſtra dabat.
Poſt illud neque aves cunas violaſſe feruntur;
Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis guſtentur larda Kalendis,
Mixtaque cum calido ſit faba farre, rogas?
Priſca Dea eſt, aliturque cibis quibus ante ſolebat
Nec perit adſcitas luxurioſa dapes:
Piſcis adhuc illis populis ſine fraude natabat;
Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis.
Nec Latium norat, quam præbet Jonia dives:
Nec quæ Pygmæo ſanguine gaudet avis.
Et præter pennas nihil in pavone placebat:
Nec tellus captas miſerat ante feras.
Jus erat in pretio, cæſa ſue feſta colebant:
Terra fabas tantum, duraque farra dabat.
Quæ duo mixta ſimul ſextis quicumque Kalendis
Ederit, huic lædi viſcera poſſe negant.
Arce quoque in ſumma Junoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta Camille, tuo.
Ante domus Manlj fuerat qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Jove.
Quam bene. Dj magni, pugna cecidiſſet in illa,
Defenſor ſolii, Jupiter alte, tui!
Vixit, ut occideret damnatus crimine regni:
Hunc illi titulum longa ſenecta dabat.
Lux eadem Marti feſta eſt, quem proſpicit extra
Appo-

Appoſitum dextræ porta Capena viæ.
Te quoque Tempeſtas meritam delubra fatemur
Cum pene eſt Corſis obruta claſſis aquis.
Hæc hominũ monumenta patent: ſi quærimus aſtra
Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.
POſtera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
Evocat: & multa terra madeſcit aqua.
MAne ubi bis fuerit, Phœbuſq; iteraverit ortus;
Factaque erit poſito rore bis uda ſeges,
Hac ſacrata die Thuſco Bellona duello
Dicitur, & Latio proſpera ſemper ades.
Appius eſt auctor, Pyrrho qui pace negata.
Multum animo vidit; lumine captus erat.
Proſpicit a templo ſummum brevis area Circum
Eſt ubi non parvæ parva columina notæ.
Hinc ſolet haſta manu belli prænuncia mitti;
In Regem, & gentes cum placet arma capi.
ALtera pars Circi Cuſtode ſub Hercule tuta eſt;
Quod Deus Euboico carmine munus habet
Muneris eſt tempus, qui nonas Lucifer ante eſt.
Si titulos quæris: Sylla probavit opus.
QUærebam nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi Semi pater; tunc mihi Sancus ait
Cuicumque ex illis dederis, ego munus habebo
Nomina terna fero, ſic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini.
Inque Quirinali conſtituere jugo.
ESt mihi (utque precor noſtris diuturnior annis)
Filia; qua felix ſoſpite ſemper ero.
Hanc ego cum vellem genero dare tempora tædis
Apta requirebam, quæque cavenda forent.
Tunc mihi poſt ſacras monſtratur Junius idus
Utilis, & nuptis, utilis eſſe viris.
Primaque pars hujus thalamis aliena reperta eſt.
Nam mihi ſic conjux Sancta Dialis ait.
Dones ab Iliaca placidus purgamina Veſta

Digitized by Google

Detulerit flavis in mare Tybris aquis.
Non mihi detonſæ crinem depectere buxo,
Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet.
Non tetigiſſe virum, quamvis Jovis ille ſacerdos
Quamvis perpetua ſit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet:
Ignea cum pura veſte nitebit humus.
TErtia poſt nonas removere Lycaona Phoebe
Fertur: & a tergo non habet urſa metum
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Aſpicere, & didici lubrice Tybri tuos.
Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt parvis æra recurva cibis.
MEns quoq; numē habet: Mēti delubra videmus
Vota metu belli perfide Pœne, tui.
Pœne rebellaras, & letho conſulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus abſtulerat: cum Menti vota ſenatus
Suſcipit, & melior protinus illa venit:
Aſpicit inſtantes mediis ſex lucibus idus.
Illa dies qua ſunt vota ſoluta Deæ.
VEſta fave: tibi nunc operata reſolvimus ora,
Ad tua ſi nobis ſacra venire licet.
In prece totus eram: cœleſtia Numina ſenſi:
Lætaque purpurea luce refulſit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Tu Dea non fueras aſpicienda viro.
Sed quæ neſcieram, quorumque errore tenebar,
Cognita ſunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuiſſe Palilia Romam,
Cum flammæ cuſtos æde recepta Dea eſt.
Regis opus placidi, quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære vides, ſtipula tunc tecta videres:
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus qui ſuſtinet atria Veſtæ,
Tunc

Tunc erat intonſi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuiſſe
Dicitur: & formæ cauſa probanda ſubeſt.
Veſta eadem eſt quæ terra: ſubeſt vigil ignis utrique
Significant ſedem terra, focuſque ſuam.
Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa:
Aere ſubjecto tam grave pendet onus.
Ipſa volubilitas ſubjunctum ſuſtinet orbem;
Quique premat partes angulus omnis abeſt.
Cumque ſit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum pluſve, minuſve latus.
Ni convexa foret, parti vicinior eſſet,
Nec medium terræ mundus haberet onus.
Arce Syracuſia ſuſpenſus in aere clauſo
Stat globus, immenſi parva figura poli.
Et quantum a ſummis, tantum ſeceſſit ab imit
Terra: quod ut fit, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus a pluvio vendicat imbre tholus.
Cur ſit virginibus, quæris, Dea culta miniſtris?
Inveniam cauſas hac quoque parte ſuas
Ex Ope Junonem memorant, Cereremque creatas
Semine Saturni: tertia Veſta fuit.
Utraque nupſerunt: ambæ peperiſſe feruntur:
De tribus impatiens reſtitit una viri.
Quid mirum, virgo ſi virgine læta miniſtra
Admittit caſtas in ſua ſacra manus?
Nec tu aliud Veſtam, quam vivā intellige flammā
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis amat.
Eſſe diu ſtultus Veſtæ ſimulacra putavi,
Mox didici curvo nulla ſubeſſet tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo:
Effigiem nullam Veſta, nec ignis habent.
Stat vi terra ſua: vi ſtando Veſta vocatur:

Cauſaque par Graj nomihis eſſe poteſt.
At focus a flammis, & quod fovet omnia, dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque veſtibulum dici reor: inde precando
Affamur Veſtam, quæ loca prima tenet.
Ante focos olim ſcamnis conſidere longis
Mos erat: & menſæ credere adeſſe Deos.
Nunc quoque cum fiunt antiquæ ſacra Vacunæ.
Ante Vacunales ſtantque, ſedentque focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetuſto.
Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.
Ecce coronatis panis dependet aſellis,
Et velant ſcabras florida ſerta molas.
Solo prius furnis torrebant farra coloni:
Et Fornacali ſunt ſtata ſacra Deæ.
Suppoſitum cineri panem focus ipſe parabat:
Strataque erat tepido tegula quaſſa ſolo.
Inde focum ſervat piſtor, dominamque focorum
Et quæ pumiceas verſat aſella molas.
Prætercam? referam ne tuum, rubicunde Priape,
Dedecus? eſt multi fabula plena joci.
Turrigera frontem Cybele redemita corona.
Convocat ęternos ad ſua feſta Deos.
Convocat & Satyros, &, ruſtica numina Nymphas
Silenus, quamvis nemo vocarat, adeſt.
Nec licet, & longum eſt, epulas narrare Deorum
In multo nox eſt pervigilata mero.
Hi temere errabant in opacæ vallibus Idæ:
Pars jacet & molli gramine membra levat.
Hi ludunt, hos ſomnus habet: pars brachia nectit,
Pars viridem celeri ter pede pulſat humum.
Veſta jacet, placidamque capit ſecura quietem
Sicut erat poſitum ceſpite fulta caput.
At ruber hortorum Cuſtos Nymphaſque, Deaſque
Captat, & errantes fertque, refertque pedes
Aſpicit & Veſtam, dubiũ eſt Nymphamque putarit
An-

An ſcierit Veſtam: ſciſſe ſed ipſe negat.
Spem capit obſcœnam furtimque accedere tentat,
Et fert ſuſpenſos corde micante gradus.
Forte ſenex, quo vectus erat Silenus aſellum
Liquerat ad ripas lene ſonantis aquæ.
Ibat, ut inciperet longi Deus Helleſponti,
Intempeſtivo cum rudit ille ſono.
Territa voce gravi, ſurgit Dea: convolat omnis
Turba: per infeſtas effugit ille manus.
Lampſacos hoc animal ſolita eſt mactare Priapo:
Apta aſini flammis indicis exta damus.
Quem tu Diva memor de pane monilibus ornas.
Ceſſat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis
Dicam Piſtoris quid velit ara Jovis.
Cincta premebantur trucibus capitolia Gallis,
Fecerat obſidio jam diuturna famem,
Jupiter ad ſolium ſuperis regale vocatis:
Incipe, ait Marti: protinus ille refert.
Scilicet ignotum eſt, quæ ſit fortuna meorum
Et dolor hic animi voce querentis eget.
Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori
Exigis: Alpino Roma ſub hoſte jacet.
Hæc eſt, cui fuerat promiſſa potentia rerum:
Jupiter hanc terris impoſiturus eras.
Jamque ſuburbanos Hetruſcaque contudit arma;
Spes erat in curſu, nunc lare pulſa ſuo eſt.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veſte triumphales occubuiſſe ſenes:
Vidimus Iliacæ transferri pignora Veſtæ
Sede: putant aliquos ſcilicet eſſe Deos:
At ſi reſpicerent, qua vos habitatis in arce,
Totque domos veſtras obſidione premi.
Nil opis in cura ſcirent ſupereſſe Deorum,
Et data ſollicita thura perire manu.
Atque utinam pugnæ pateat locus arma capeſſant;

Et ſi non poterunt exuperare, cadant.
Nunc inopes victus; ignavaque fata timentes.
Monte ſuo clauſos barbara turba premit.
Tunc Venus, & lituo pulcher, trabeaque Quirinus
Veſtaque pro Latio multa loquuta ſuo eſt.
Publica, reſpondit, cura eſt pro mœnibus iſtis,
Jupiter: & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo, quæ deſunt fruges, ſupereſſe putentur,
Effice: nec ſedes deſere, Veſta, tuas.
Quocumque eſt ſolidæ Cereris, cava machina frãgat;
Mollitaque manu duret in igne focus.
Juſſerat, & fratris virgo Saturnia juſſis
Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
Jam ducibus ſomnum dederat labor: increpat illos
Jupiter: & ſacro, quid velit, ore docet,
Surgite, & in medios de ſummis acribus hoſtes
Mittite quam minime tradere vultis, opem.
Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti
Tradere quam nolint, & jubeantur opem.
Eſſe Ceres viſa eſt, jaciunt cerealia dona:
Jacta ſuper galeas, longaque ſcuta ſonant.
Poſſe fame vinci ſpes edidit: hoſte repulſo
Candida Piſtori ponitur ara Jovi.
Forte revertebar feſtis Veſtalibus illa;
Qua via Romano nunc nova juncta foro eſt.
Huc pede matronam nudo deſcendere vidi.
Obſtupui tacitus, ſuſtinuique gradum.
Senſit anus vicina joco: juſſumque ſedere
Alloquitur quatiens voce tremente caput.
Hæc, ubi nunc fora ſunt, udæ tenuere paludes:
Amne redundatis foſſa madebat aquis.
Curtius ille lacus, ſiccas qui ſuſtinet aras,
Nunc ſolida eſt tellus, ſed lacus ante fuit.
Sæpe ſuburbanas rediens conviva per undas:
Cantat, & ad nautas ebria verba jacit.
Qua Velabra ſolent in Circum ducere pompas,
Nil

Nil præter ſalices craſſaque canna fuit.
Nondum conveniens diverſis iſte figuris
Nomen ab averſo ceperat amne Deus;
Hic quoque lucus erat juncis, & arundine denſus,
Et pede velato non adeunda palus.
Stagna receſſerunt, & aquas ſua ripa coercet,
Siccaque nunc tellus; mos tamen ille manet,
Reddiderat cauſam: Valeas anus optima, dixi,
Quod ſupereſt ævi molle ſit omne tui:
Cætera jampridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mænia Dardanides nuper nova fecerat Ilus.
Ilus adhuc Aſiæ dives habebat opes.
Creditur armiferæ ſignum cœleſte Minervæ.
Urbis in Iliacæ deſiluiſſe jugo.
Cura videre fuit: vidi templumque, locumque
Huc ſupereſt illic, Pallada Roma tenet.
Conſulitur Smintheus: locoque obſcurus opaco
Hos non mentito reddidit ore ſonos:
Æthercam ſervate Deam: ſervabitis urbem:
Imperium ſecum, transferet illa loci.
Servat,& incluſam ſummam transfert Ilus in arce.
Curaque ad hæredem Laomedonta venit.
Sub Priamo ſervata parum: ſic ipſa volebat;
Ex quo judicio forma revicta ſua eſt.
Seu genus Adraſti, ſeu furtis aptus Ulyſſes,
Seu pius Æneas, eripuere Deam.
Auctor in incerto res eſt Romana: tuetnr.
Veſta, quod aſſiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere Patres, quo tempore Veſta
Arſit, & eſt tectis obruta pene ſuis:
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes.
Mixtaque erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demiſſo crine miniſtræ:
Abſtulerat vires corporis ipſe timor.
Provolat in medium, & magna, Succurrite, voce

Non eſt auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis.
Non ea ſunt voto, ſed rapienda manu.
Me miſerum! dubitatis? ait dubitare videbat,
Et pavidas poſito procubuiſſe genu.
Haurit aquas, tollenſque manus, Ignoſcite, dixit.
Sacra vir intrabo non adeunda viro.
Si ſcelus eſt in me commiſſi pœna redundet.
Sic capitis damno Roma ſoluta mei.
Dixit, & irrupit: factum Dea rapta probavit.
Pontificiſque ſui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis ſacræ ſub Cæſare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, eſtque focis,
Nullaque dicetur vittas temeraſſe ſacerdos
Hoc Duce, nec viva defodietur humo.
Sic inceſta perit: quia quem violavit in illa
Conditur: & Tellus Veſtaque numen idem eſt.
Tum ſibi Callaico Brutus cognomen ab hoſte
Fecit, & Hiſpanam ſanguine tinxit humum
Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis;
Nec populum toto pectore feſta juvant.
Craſſus ad Euphraten Aquilas, natûque, ſuoſque
Perdidit, & letho eſt ultimus ipſe datus:
Parthe, quid exultas? dixit Dea: ſigna remittes,
Quique necem Craſſi vindicet, ultor erit.
AT ſimul auritis violæ dementur aſellis.
Et Cereris fruges aſpera ſaxa terent.
Navita puppe ſedens, Delphina videbimus inquit
Humida cum pulſo nox erit orta die.
JAm Phryx, a nupta quereris Tithone relinqui,
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres (veſtrum Matralia feſtum)
Flavaque Thebanæ reddite liba Deæ.
Pontibus, & magno juncta eſt celeberrma Circos
Area quæ poſito de bove nomen habet.
Hac ibi luce ferunt Matutæ ſacra parenti

Scep-

Sceptriferas Servi templa dediſſe manus.
Quæ Dea ſit, quare famulas a limine templi
Arceat (arcet enim) libaque toſta petat;
Bacche racemiferos hedera redimite capillos,
Si domus illa tua eſt, dirige vatis opus.
Arſerat obſequio Semele Jovis accipit Ino
Te puer, & ſumma ſedule nutrit ope.
Intumuit Juno, rapta quod pellice natum
Educet, at ſanguis ille ſororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas, & imagine falſa:
Tuque cadis patria, parve Learche, manu.
Mœſta Learcheas mate tumulaverat umbras,
Et dederat miſeris omnia juſta rogis.
Hæc quoque funeſtos ut erat laniata capillos.
Proſilit, & cunis te, Melicerta rapit.
Eſt ſpatio contracta brevi, freta bina repellit,
Unaque pulſatur terra duabus aquis.
Huc venit inſanis natum complexa lacertis,
Et ſecum e celſo mittit in alta jugo.
Excipit illæſos Panope, centumque ſorores:
Et placido lapſu per ſua Regna ferunt.
Non dum Leucothoe, non dum puer ille Palæmon.
Vorticibus denſis Tybridis ora tenent.
Lucus erat, dubium eſt, Semele, Stimelene vocetur,
Mænadas Auſonias incoluiſſe ferunt.
Quærit ab his Ino, quæ gens foret: Arcadas eſſe
Audit, & Evandrum ſceptra tenere loci.
Diſſimulata Deam Latias Saturnia Bacchas,
Inſtimulat fictis inſidioſa ſonis;
O nimium faciles, o toto pectore captæ?
Non venit hæc veſtris hoſpes amica choris.
Fraude petit, ſacrique parat cognoſcere ritum:
Quo poſſit pœnas pondere, pignus habet.
Vix bene deſierat, complent ululatibus auras.
Tyades, effuſis per ſua colla comis.
Injiciuntque manus, puerumque avellere pugnant.

Quas

Quos ignorat adhuc invocat illa Deos:
Dique, virique loci, miſeræ ſuccurrite matri:
Clamor Aventinæ ſaxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oethæus Iberas,
Audit, & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu, quæ modo vim ferre parabant
Turpia fœmineæ terga dedere fugæ:
Quid petis hinc (cognorat enim) matertera Bacchi?
An Numen, quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim, præſentia nati
Continet, & furiis in ſcelus iſſe pudet.
Rumor, ut eſt velox, agitatis pervolat alis.
Eſtque frequens, Ino, nomen in ore tuum.
Hoſpita Carmentis fidos intraſſe penates
Diceris, & longam depoſuiſſe famem.
Liba ſua properata manu Tegeæa ſacerdos
Traditur, & ſubito cocta dediſſe loco.
Nunc quoque liba juvant feſtis Matralibus: illa
Ruſtica ſedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait o vates venientia fata reſigna,
Qua licet hoſpitiis hoc, precor adde meis.
Parva mora eſt, cœlum vates, ac numina ſumit,
Fitque ſui toto pectore plena Dei.
Vix illam ſubito poſſes cognoſcere: tanto
Sanctior, & tanto, quam modo, major erat.
Læta canam: gaude defuncta laboribus Ino.
Dixit, & huic populo proſpera ſemper ades.
Numen eris pelagi, natum quoque pontus habebit
In noſtris aliud ſumite nomen aquis:
Leucothoe Grajis, Matura vocabere noſtris,
In portus nato jus erit omne tuo.
Quem nos Portumnum, ſua lingua Palæmona dicet,
Eſte precor noſtris equus uterque locis.
Annuerat: promiſſa fides, poſuere labores:
Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea eſt:
Cur vetet ancillas accedere, quæritis? odit.

Prin-

Principiumque odii, ſi ſinat ipſa canam,
Una miniſtrarum ſolita eſt, Cadmei, tuarum
Sæpe ſub amplexus conjugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilexit: ab illa
Comperit agricolis ſemina toſta dari.
Ipſa quidem feciſſe negat: ſed fama recepit.
Hoc eſt, cur odio ſit tibi ſerva manus.
Non tamen hanc pro ſtirpe ſua pia mater adoret
Ipſa parum felix viſa fuiſſe parens.
Alterius prolem melius mandabitus illi.
Utilior Baccho, quam fuit ipſa ſuis.
Hanc tibi, quo properas, memorant dixiſſe Rutili?
Luce mea Marſo conſul ab hoſte cades.
Exitus acceſſit verbis, flumenque Theloni.
Purpureum mixtis ſanguine fluxit aquis.
Proximus annus erat: Pallantide cæſus eadem
Didius hoſtiles ingeminavit opes.
Vix eadem, Fortuna, eſt tua, auctorque, locuſque
Sed ſuperinjectis quis latet iſte togis?
Servius eſt: hoc conſtat enim, ſed cauſa latendi
Diſcrepat, & dubium me quoque mentis habet.
Dum Dea furtivos timide profitetur amores;
Cœleſtemque homini concubuiſſe pudet;
Arſit enim magno correpta cupidine regis,
Cæcaque in hoc uno non fuit illa viro.
Nocte domum parva ſolita eſt intrare feneſtra:
Unde Feneſtellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos
Oraque ſunt multa regia tecta toga.
An magis eſt verum, poſt Tullj funera plebem
Confuſam placidi morte fuiſſe ducis?
Nec modus ullus erat: creſcebat imagine luctus,
Donec eum poſitis occuluere togis.
Tertia cauſa mihi ſpatio majore canenda eſt:
Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia, conjugio ſceleris mercede parato,

His

His ſolita eſt dictis exſtimulare Virum:
Quid juvat eſſe pares, te noſtræ cede ſororis;
Moque tui fratris, ſi pia vita placet?
Vivere debuerant & vir meus, & tua conjux,
Si nullum auſuri majus eramus opus.
Et caput, & regnum facito dotale parentis.
Si vir es, i, dictas exige dotis opes,
Regia res ſcelus eſt: ſocero cape regna necato;
Et noſtras patrio ſanguine tinge manus,
Talibus inſtructus ſolio privatus in alto.
Sederat, attonitum vulgus ad arma ruit.
Hinc cruor, hinc cædes, infirmaque vincitur ætas
Sceptra gener ſocero rapta Supernus habet.
Ipſe ſub Eſquiliis, ubi erat ſua regia, cæſus
Concidit in dura ſanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta, feroxque vias.
Corpus ut aſpexit, lacrymis auriga profuſis
Reſtitit: hunc tali corripit illa ſono.
Vadis? an expectas pretium pietatis amarum?
Duc, inquam, invitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facti: dictus ſceleratus ab illa
Vicus, & æterna res ea preſſa nota.
Poſt tamen hoc auſa eſt templũ monumenta parẽtis
Tangere: mira quidem, ſed tamen acta loquar
Signum erat in ſolio reſidens ſub imagine Tulli:
Dicitur hoc oculis oppoſuiſſe manum:
Et vox audita eſt: Vultus abſcondite noſtros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veſte data tegitur: vetat hanc Fortuna moveri:
Et ſic e templo eſt ipſa locuta ſuo.
Ore revelato qua primum luce patebit
Servius, hæc poſiti prima pudoris erit:
Parcite matronæ, vetitas attingere veſtes:
Solemnes ſatis eſt voce movere preces.
Sitque caput ſemper Romano tectus amictu,

Quis

Digitized by Google

Qui Rex in noſtra ſeptimus Urbe fuit.
Arſerat hoc templum: ſigno tamen ille pepercit
Ignis; opem nato Mulciber ipſe tulit.
Namque pater Tulli Vulcanus, Ocreſia mater,
Præſignis facie Corniculana fuit.
Hanc ſecum Tanaquil ſacris de more pararis.
Juſſit in ornatum fundere vina focum.
Hinc inter cineres obſcœni forma virilis
Ante fuit, aut viſa eſt: ſed fuit illa magis.
Juſſa foco captiva fovet: conceptus ab illa
Servius a cœlo ſemina gentis habet,
Signa dedit genitor tunc cum caput igne coruſco
Contigit, inque comis flammeus arſit apex.
Te quoque magnifica, Concordia dedicat æde
Livia, quam caro præſtitit illa viro.
Diſce tamen, veniens ætas: ubi Livia nunc eſt
Porticus, immenſæ tecta fuere domus.
Urbis opus domus una fuit: ſpatiumque tenebat,
Quo brevius muſis oppida multa tenent.
Hæc æquata ſolo eſt, nullo ſub crimine regni,
Sed quia luxuria viſa nocere ſua.
Suſtinuit tantas operum ſubvertere moles
Totque ſuas hæres perdere Cæſar opes.
Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur.
Cum judex, alios quod monet, ipſe facit.
Nulla nota eſt veniente die, quam dicere poſſis
Idibus invicto ſunt data templa Jovi.
Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
Nunc ades o cœptis, flava minerva, meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in Urbe.
Quid ſibi perſonæ quid ſtola longa, volunt?
Sic ego: ſic poſita Tritonia cuſpide dixit:
Poſſem utinam doctæ verba referre Deæ.
Temporibus veterum, tibicinis uſus avorum
Magnus, & in magno ſemper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis.

Can-

Digitized by Google

Cantabat moeſtis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempuſque ſequutum
Quod ſubito gratæ frangeret artis opus.
Adde quod Ædilis, pompa qui funeris irent,
Artifices ſolos juſſerat eſſe decem.
Exilio mutant Urbem, Tiburque recedunt:
Exilium quodam tempore Tibur erat.
Quæritur in ſcena cava tibia, quæritur aris:
Ducit ſupremos nænia nulla choro.
Servus erat quidam quantolibet ordine dignus
Tibure, ſed longo tempore liber erat.
Rure dapes parat ille ſuo, turbamque canoram
Convocat: ad feſtas convenit illa dapes.
Nox erat; & vinis oculique, animique natabant
Cum præcompoſito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid ceſſas convivia ſolvite? dixit:
Auctor vindictæ jam venit ecce tuæ.
Nec mora, convivæ valido titubantia vino
Membra movet: dubii ſtantque, labantque pedes
At dominus: Diſcendite, ait, plauſtroque morātes
Suſtulit, in plauſtro ſcirpea lata fuit.
Alliciunt ſomnos tempus, motuſque, merumque:
Potaque ſe Tibur turba redire putat.
Jamque per Eſquilias Romanam intraverat urbem;
Et mane in medio plauſtra fuere Foro.
Callidus, ut poſſet ſpecie, numeroque Senatum
Fallere perſonis imperat ora tegi.
Admiſcetque alios: & ut hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis veſtibus ire jubet.
Sic reduces bene poſſe tegi: ne forte notentur
Contra collegæ juſſa rediſſe ſui.
Res placuit: cultuque novo licet idibus uti,
Et canere ad veteres verba jocoſa modos.
Hæc ubi perdocuit, Supereſt mihi diſcere, dixi,
Cur ſit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, agit tali mea nomine feſta:
Eſt-

Eſtque ſub inventis hæc quoque turba meis,
Prima terebrato per rara foramina buxo,
Ut daret, effeci, tibia longa ſonos.
Vox placuit; liquidis faciem referentibus undis
Vidi, virgineas intumuiſſe genas.
Ars mihi non tanti eſt; valeas, mea tibia, dixi.
Excipit abjectam ceſpite ripa ſuo.
Inventam Satyrus primum miratur: at uſum
Neſcit, & inflatum neſcit habere ſonum.
Et modo dimittit digitos, modo concipit auras;
Jamque inter Nymphas arte ſuperbus erat.
Provocat & Phœbum: Phœbo ſuperante pependit:
Cæſa receſſerunt a cute membra ſua.
Sum tamen inventrix, auctorq; ego carminis hujus
Hoc eſt cur noſtros ars colat iſta dies.
TErtia lux veniet, qua tu Didone Thyene,
Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc eſt illa dies magnæ purgamina Veſtæ
Tybri per etruſcas in mare mittis aquas.
SI qua fides ventis Zephyro date carbaſa nautæ,
Cras veniet noſtris ille ſecundus aquis.
AT pater Heliadum radios ubi tinxerit undis
Et cinget geminos ſtella ſerena polos;
(Nam duo ſunt Auſtris hic Aquilonibus ille
Proximus, a vento nomen uterque tenet)
Tollet humo validos proles Harica lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volſcos, Æquoſque fugatos
Vidorat in campis Alcida terra tuis.
Unde ſuburbano clarus Tyburte triumpho,
Vectus es in naveis, Poſthume victor equis.
JAm ſex, & totidem luces de menſe ſuperſunt:
Huic unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit o Geminis, & Cancri ſigna rubeſcunt:
Cœpit Aventina Pallas in arce coli.
JAm tua Laomedon oritur nurus: ortaque noctem
Pel-

Pellit, & e pratis cana pruina fugit.
Reddita, quiſquis is eſt, Summano templa feruntur,
Tum, cum Romanis Pyrrhe timendus eras.
HAnc quoq.cum patriis Galatea receperit undis
Plenaque ſecuræ terra quietis erit;
Surgit humo jnvenis telis afflatus avitis:
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota eſt injuria Theſei:
Devovit natum credulus ille ſuum.
Non impune pius juvenis Træzena petebat,
Dividit obſtantes pectore taurus aquas:
Solliciti terrentur equi fruſtraque retenti.
Per ſcopulos dominum, duraque ſaxa trahunt.
Exciderat curor ruiſque morantibus artus
Hyppolitus lacero corpore raptus erat:
Reddideratque animam, multum indignante Diana
Nulla Coronides, cauſa doloris, ait.
Namque pio juveni vitam ſine vulnere reddam;
Et cedant arti triſtia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis;
Profuerant Glauci Manibus illa prius:
Tunc cum obſervatas augur deſcendit in herbas;
Uſus, & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba ſalubra dixit:
Depoſitum terra ſuſtulit ille caput.
Lucus eum, nemoriſque tui, Dictynna receſſu
Cedat: Aricino Virbius ille lacu.
At Pluto, Clothoque dolet, hæc fila teneri,
Et fieri regni jura minora ſui.
Juppiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimiæ noverat artis opem:
Phœbe querebaris, Deus eſt placare parenti;
Propter te, fieri quod vetat, ipſe facit.
NOn ego te, quamvis properabis vincere Cæſar,
Si vetet auſpicium, ſigno movere velim.
Sint tibi Flaminius, Thraſymenaque littora teſtes.

Per

Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora ſi veteris quæris temeraria damni,
Quartus ab extremo menſe bis ille dies,
POſtera lux melior, ſuperat Maſiniſſa Syphacem;
Et cecidit telis Aſdrubal ipſe ſuis.
TEmpora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis
Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ Fortis honores!
Poſt ſeptem luces Junius actus erit.
Ite Deam læti fortem celebrate Quirites:
In Tyberis ripa munera Regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba:
Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ juvenum convivia lintres:
Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc, quia qui poſuit, de plebe fuiſſe
Fertur; & ex humili ſceptra tuliſſe loco.
Convenit & ſervis: ſerva quia Tullius ortus
Conſtituit dubiæ templa propinqua Deæ.
ECce ſuburbana rediens male ſobrius æde
Ad ſtellas aliquis talia verba jacit.
Zona latet tua nunc, & cras fortaſſe latebit,
Dehinc erit, Orion, aſpicienda mihi.
At ſi non eſſet potus, dixiſſet eadem
Venturum Tempus ſolſtitiale die.
LUcifero ſubeunte Lares delubra tulerunt,
Hic ubi ſit docta multa corona manu.
Tempus idem Statoris erit, quam Romulus olim
Ante Palatini condidit ora jugi.
TOt reſtant de menſe dies, quot nomina Parcis,
Gum data ſunt trabeæ templa Quirine, tuæ.
TEmpus Juleis cras eſt natale Kalendis.
Pierides cœptis addite ſumma meis,
Dicite Pierides, quis vox adduxerit illuc,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego; ſic Clio, Clari monumenta Philippi
Aſpi-

Aſpicis unde trahit Martia caſta genus.
Martia ſacrifico deductum nomen ab Anco;
In qua par facies nobilitate fuit.
Par animo quoque forma ſuo reſpondet in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque ſimul.
Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris!
Laudamus magnas hac quoque parte Deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæſaris illi:
O decus, o ſacra fœmina digna domo,
Sic tecinit Clio, doctæ aſſenſere ſorores,
Annuit Alcides, increpuitque lyra.

FINIS.

PUB. OVIDII NASONIS TRISTIUM

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

Per Proſopopejam exul, & infelix Poeta librum ſuum admonet, ut e Scythia ad Urbem profectu-rus eo abitu accedat, quo exules utuntur, mandatq; quid velit reſponderi ſciſcitantibus, quid ipſe agat. Docet ſimul quomodo ſe excuſet; ſi forte carmina hæc minora videbuntur ejus ingenio. Poſtremo jubet, ut Palatium evitet: unde fulmen emiſſum in ſe fuiſſe commemorat.

PArve (nec invideo) ſine me liber ibis in urbem
Hei mihi! quo domino non licet ire tuo.
Vade, ſed incultus, qualem decet exulis eſſe.
Infelix habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo velent vaccinia ſucco:
Non eſt conveniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes;
Hirſutus paſſis, ut videare comis.
Felices ornent hæc inſtrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.
Neve liturarum pudeat, qui viderit illas,
De lacrimis factas ſentiat eſſe meis.
Vade liber, verbiſque meis loca grata ſaluta;
Contingam certe, quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo, noſtri non immemor illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requiret, erit:

G Vivere

Digitized by Google

Vivere me dices, ſalvum tamen eſſe negabis;
id quoque quod vivam, munus habere Dei,
Atque ita te cautus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus eſt, forte loquare, dabis.
Protinus admonitus reperet mea crimina lector;
Et peragat populi publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis:
Cauſa patrocinio non bona pejor erit:
Invenies aliquem, qui me ſuſpiret ademptum:
Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis;
Et tacitus ſecum, ne quis malus audiat, optet;
Sit mea lenito Cæſare pœna minor.
Nos quoque quiſquis erit, nè ſit miſer ille precamur
Placatos miſero, qui volet eſſe Deos.
Quæque volet, rata ſint: ablataque Principis ira
Sedibus in Patriis det mihi poſſe mori.
Ut perages mandata, Liber culpabere forſan;
Ingeniique minor laude ferere mei.
Judicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
Quærere queſito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſe
Hæſurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque quæ facio, judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice caſus,
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique ſecurus famæ Liber ire memento;
Nec tibi ſit lecto diſpoſuiſſe pudor.
Non ita ſe nobis præbet fortuna ſecundam,
Ut tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore;
Quærendique mihi nominis ardor erat.

Car-

Carmina nunc ſi non ſtudiumque, quod obfuit, odi;
Sit ſatis: ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen, i, pro me tu, cui licet, aſpice Romam.
Dj facerent, poſſem nunc meus eſſe liber?
Nec te quod venias magnam peregrinus in Urbem,
Ignotum populo poſſe venire puta.
Ut titulo careas, ipſo noſcere colore;
Diſſimulare velis, te licet eſſe meum.
Clam tamen intrato, ne te mea carmina lædant,
Non ſunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quia ſis meus eſſe legendum.
Non putet, e gremio rejiciatque ſuo.
Inſpice, dic, titulum; non ſum præceptor Amoris
Quas meruit pœnas, jam dedit illud opus.
Forſitan expectes an in alta palatia miſſum
Scandere te jubeam, Cęſareamque domum.
Ignoſcant auguſta mihi loca, Djque locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina, ſed timeo, qui nocuere Deos.
Terretur minimo pennæ ſtridore columba,
Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
Non procul a ſtabulis audet diſcedere: ſi qua
Excuſſa eſt avidi dentibus agná Lupi.
Vitaret cœlum Phaeton, ſi viveret; & quos
Optarat Aulte, tangere nollet equos.
Me quoque quæ ſenſi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infeſto, cum tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de claſſe Capharea fugit,
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
Ergo cave liber, & timida circumſpice mente:
Ut ſatis a media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus; Icariis nomina fecit aquis.

Difficile eſt tamen hic remis utaris, an aura,
Dicere: conſilium reſque, locuſque dabunt.
Si poteris tradi vacuo, ſi cuncta videbis
Mitia; ſi vires fregerit ira ſuas.
Si quis erit, qui te dubitantem, & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
Luce bona, dominoque tuo felicior ipſo,
Pervenias illuc, & mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantum ne noceas: dum vis prodeſſe videto,
Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.
Quæque quieſcebat, ne mota reſæviat ira:
Et pœnæ tu ſis altera cauſa cave.
Cum tamen in noſtro fueris penetrale receptus,
Contigeriſque tuam ſcrinia curva domum.
Aſpicies illic poſitos ex ordine fratres,
Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.
Cætera turba palam titulos oſtendit apertos;
Et ſua detecta nomina fronte gerit:
Tres procul obſcura latitantes parte videbis:
Hi quoque, quod nemo neſcit, amare docent.
Hos tu, vel fuge, vel ſi ſatis oris habebis,
Oedipodas facito, Telegonaſque voces.
Deque tribus moneo, ſi qua eſt tibi cura parentis,
Ne quemquam, quamvis ipſe docebit, ames.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
Nuper ab exequiis carmina capta meis.
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunæ vultum corpora poſſe meæ.
Namque ea diſſimilis ſubito eſt effecta priori,
Flendaque nunc aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, ſi quæris, habebam;
Sed vereor tardæ cauſa fuiſſe moræ.
Sed ſi quæ ſubeunt, tecum liber omnia ferres,
Sarcina laturo magna futurus eras.

LOR-

Digitized by Google

Longa via eſt, propera: nobis habitabitur orbis
Ultimus, a terra terra remota mea.

ELEGIA II.

ARGUMENTUM

In exilium proficiſcens Poeta, jubente Auguſto, deprehenſuſque in medio mari; fluctibusque, pene obrutus, Deos precatur, ut ipſi ſaltem ignoſcant, nec cum Cæſare ipſum funditus perdant; Probatque multis exemplis, poſſe eos id facere: Deſcribit deinde tempeſtatem. Tum Deos precatur, ut ſe incolumem ad Tomitas perducant.

DI maris, & cœli (quid enim niſi vota ſuperſunt?)
Solvere quaſſatæ parcite membra ratis.
Neve, precor, magnæ ſubſcribite Cæſaris iræ.
Sæpe, premente Deo fert Deus alter opem.
Mulciber in Trojam, pro Troja ſtabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Ænæam propior Saturnia Turno:
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyſſem;
Eripuit patruo ſæpe Minerva ſuo.
Et nobis aliquod, quamvis diſtamus ab illis,
Quid vetat irato Numen adeſſe Deo?
Verba miſer fruſtra non proficientia perdo:
Ipſa graves ſpargunt ora loquentis aquæ.
Terribiliſque Notus jactat mea verba, preceſque,
Ad quos mittuntur, non ſinit ire Deos.
Ergo iidem venti, ne cauſa lædar in una,
Velaque neſcio quo, votaque noſtra ferunt.
Me miſerum, quanti montes volvuntur aquarum,
Jam jam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ deducto ſubſidunt æquore valles!
Jam jam tacturas tartara nigra putes.
Quocunque aſpicio, nihil eſt niſi pontus, & æther,
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani murmure venti,

Neſcit, cui domino pareat unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adverſa prælia fronte gerit:
Rector in incerto eſt; nec quid fugiatve, petatve
Invenit: ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes niſi vana ſalutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exule conjux,
Hoc unum noſtri fletque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora Ponto:
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.
Dj bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus:
Ne mihi mors miſero bis patienda foret.
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hinc fluctus fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt undecimoque prior.
Nec lethum timeo: genus eſt miſerabile lethi.
Demite naufragium; mors mihi munus erit
Eſt aliquid, fatove ſuo, ferrove cadentem.
In ſolida moriens ponere corpus humo.
Eſt mandata ſuis aliquid ſperare ſepulchra,
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece; non ego ſolus
Hic vehor: immeritos cur mea pœna trahit?
Proh Superi, virideſque Dei, quibus æquora curæ!
Utraque jam veſtras ſiſtite turba minas.
Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc

Hanc ſinite infelix in loca juſſa feram:
Si quam promerui pœnam me perdere vultis,
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar, in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet ipſe feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læſos.
Contenti noſtris, Dii, precor, eſte malis.
Nec tamen, ut cuncti miſerum ſervare velitis,
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
Ut mare confidat, ventiſque ferentibus utar
Ut mihi parcatis; num minus exul ero?
Non ego divitias avidus ſine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii ſtudioſus, Athenas:
Oppida non Aſiæ, non loca viſa prius.
Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocoſe tuas.
Quod facile eſt, opto ventos (quis credere poſſet?)
Sarmatis eſt tellus, quam mea vota petunt,
Obligor ut tangam ſævi fera littora Ponti;
Quodque ſit a patria tam fuga tarda queror.
Neſcio quo videam poſitos ut in orbe Tomitas,
Exilii facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compeſcite fluctus:
Pronaque ſint noſtræ numina veſtra rati,
Seu magis odiſtis, juſſæ me advertite terræ:
Supplicii pars eſt hac regione mori.
Ferte quid hic facio? rapidi mea corpora venti;
Auſonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæſar: quid quem fugat ille, tenetis?
Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui: nec quæ damnaverit ille
Crimina, defendi faſve, pimve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt.

Digitized by Google

A culpa facinus ſcitis abeſſe mea.
Imo ita, vos ſcitis ſi me meus abſtulit error:
Stultaque mens nobis non ſcelerata fuit:
Quamlibet e minimis domui ſi favimus illi,
Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi:
Hoc duce ſi dixi felicia ſæcula: proque
Cæſare thura pius, Cæſaribuſque dedi:
Si fuit hic animus nobis; ita parcite Divi;
Sin, minus, alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vaneſcere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non caſus; ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem?

E L E G I A III.

A R G U M E N T U M.

Miſerabiliter exponit Poeta conſternationem illam, qua affectus eſt, poſteaquam juſſit eum Cæſar in exilium abire: quidq; ea nocte etiam egerit, quæ fuit illi in Urbe noviſſima, declarat. Miſerabiliter deinde uxoris & domeſticorum lacrymas deſcribit. Se ſe dicit tandem mari concreditum; tantamque in Jonio mari tempeſtatem coortam, ut ipſi etiam nautæ ſalutem ſuam deſperaverint.

CUm ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in urbe fuit;
Dum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me diſcedere Cæſar
Finibus extremæ juſſerat Auſoniæ.
Nec ſpatium, nec mens fuerat ſatis apta parandi,
Torpuerant longa pectora noſtra mora.
Non mihi ſervorum, comitis non cura legendi
Non aptę profugo veſtis, opiſve fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,

Et

Digitized by Google

Et tandem ſenſus convaluere mei.
Alloquor extremum mœſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipſa tenebat,
Imbre per indignas uſque cadente genas:
Nata procul Lybicis aberat diverſa ſub oris
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocunque aſpiceres, luctus, gemituſque ſonabant
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrent,
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quieſcebant voces hominumque, canumque
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens & ab hac capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuere Lari.
Numina vicinis habitantia ſedibus inquam,
Jamque oculis nunquam templa videnda meis.
Diique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini:
Eſte ſalutati tempus in omne mihi.
Et quanquam ſero clypeum poſt vulnera ſumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam.
Cœleſtique viro, quis me deceperit error,
Dicite: pro culpa me ſcelus eſſe putet:
Ut quod vos ſcitis pœnæ quoque ſentiat auctor,
Placato poſſim non miſer eſſe Deo.
Hac prece adoravi ſuperos ego, pluribus uxor,
Singultu medios impediente ſonos.
Illa etiam ante lares ſparſis proſtrata capillis
Contingit extructos ore tremente focos:
Multaque in adverſos effudit verba penates
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat:
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebat amore:

Digitized by Google

Ultima ſed juſſæ non erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante? Quid urges
Vel quo feſtinas ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam, propoſitæ quę foret apta viæ.
Ter limen tetigi, ter ſum revocatus, & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rurſus ſum multa loquutus;
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi, meque ipſe fefelli;
Reſpiciens oculis pignora cara meis. [inquã
Denique quid propero? Scythia eſt, quo mittimur,
Roma relinquenda eſt: utraque juſta mora eſt.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur,
Et domus & fidæ dulcia membra domus;
Quoſque ego dilexi fraterno more ſodales:
O mihi Theſea pectora juncta fide!
Dum licet amplectar, nunquam fortaſſe licebit
Amplius in lucro eſt, quæ datur hora mihi.
Nec mora: ſermoni verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor & flemus; cælo nitidiſſimus alto,
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam ſi mea membra relinquã.
Et pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt.
Sic doluit Metius, tum cum in contraria verſos
Ultores habuit proditionis equos.
Tum vero exoritur clamor gemituſque meorum,
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærent
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta meis.
Non potes avelli; ſimul hinc; ſimul ibimus, inquit:
Te ſequar, & conjux exulis exul ero.
Et mihi facta via eſt, & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ ſarcina parva rati.
Te jubet a patria diſcedere Cæſaris ira,

Me

Digitized by Google

Me pietas: pietas hæc mihi, Cæſar erit.
Talia tentabat, ſicut tentaverat ante.
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, ſive illud erat ſine funere ferri,
Squallidus immiſſis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuiſſe domo.
Utque reſurrexit, fædatis pulvere turpi
Crinibus & gelida membra levavit humo;
Se modo, deſertos modo deploraſſe Penates;
Nomen: & erepti ſæpe vocaſſe viri;
Nec gemuiſſe minus, quod ſi natæve; meumve
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos;
Et voluiſſe mori, moriendo ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non periiſſe mei.
Vivat, & abſentem quoniam ſic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymantidos urſæ,
Æquoreaſque ſuo ſidere turbat aquas.
Nos tamen Jonium noſtra non findimus æquor
Sponte, ſed audaces cogimus eſſe metu.
Me miſerum quantis nigreſcunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ, puppique recurvæ
Inſilit, & pictos, verberat unda meos.
Pinea texta ſonant pulſi ſtridore rudentes:
Aggemit, & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelidum pallore timorem,
Jam ſequitur victus non regit arte ratem.
Utque parum validus non proficientia rector
Cervicis gelidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit; ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video tela dediſſe rati.
Quod niſi mutatas emiſerit Æolus auras
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis leva de parte relictis

Digitized by Google

Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas quæſo contendere terras:
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeoque repelli
Increpuit quantis viribus unda latus;
Parcite cærulei vos ſaltem Numina Ponti,
Infeſtumque mihi ſit ſatis, eſſe Jovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti.
Si modo qui periit non periiſſe poteſt.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

Amici fidem laudat Poeta, quod etiam in adverſis eum nunquam deſeruerit: quam rem raros admodum ex tam multis fatetur ſibi præſtitiſſe. Simul eum hortatur, ut in priſtino amore perſiſtat, nec Auguſtum timeat.

O Mihi poſt ullos nunquam memorande ſodales,
Et cui præcipue ſors mea viſa ſua eſt.
Attonitum qui me (memini) chariſſime, primus
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo:
Qui mihi conſilium vivendi mite dediſti,
Cum foret in miſero pectore mortis amor.
Scis bene cui dicam poſitis pro nomine ſignis:
Officium nec te fallit amice tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis:
Perpetuuſque animæ debitor hujus ero.
Spiritus hic in vacuas pius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo.
Quam ſubeant animo meritorum oblivia noſtro,
Et longa pietas excidat iſta die.
Di tibi ſint faciles; & opis nullius egentem
Fortunam præſtent diſſimilemque meæ.
Si tamen hæc maris vento ferretur amico,
Ignoraretur forſitan iſta fides.
Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non infernas vivus adiſſet aquas.

Ut

Ut foret exemplum veri Phocæus amoris;
Fecerunt furiæ, triſtis Oreſta, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidiſſet in hoſtes,
Hyrtacido Niſo gloria nulla foret.
Scilicet, ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro, eſt inſpicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna ſereno,
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit, fugiunt, nec noſcitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis:
Vix duo, treſve mihi de tot ſuperſtis amici
Cætera fortunæ non mea turba fuit.
Quo magis, o pauci rebus ſuccurrite lapſis,
Et date naufragio littora tuta meo:
Neve metu falſo nimium trepidare timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adverſis etiam laudavit in armis,
Inque ſuis amat hanc Cæſar in hoſte probat.
Cauſa mea eſt melior, qui non contraria fovi
Arma: ſed hanc merui ſimplicitate fugam.
Invigiles igitur noſtris pro caſibus, oro,
Deminui ſi qua Numinis ira poteſt.
Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes,
Pluſquam quæ fieri res ſinit ille petit.
Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent,
Parvaque quot ſiccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora ratamque,
Quamvis acciderint non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet,
Meque velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius eſſet,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent.
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exuperante meas.

Produ-

Pro duce Neritio docti mala noſtra Poetæ
Scribite Neritio, nam mala plura tuli.
Ille brevi ſpatio multis erravit in annis.
Inter Dulichias, Iliacaſque domos.
Nos freta ſideribus totis diſtantia menſos.
Sors tulit in Geticos, Sarmaticoſque ſinus.
Ille habuit, fidamque manum, ſocioſque fideles
Me profugum comites deſeruere mei.
Ille ſuam lætus patriam, victorque petebat:
A patria fugio victus, & exul ego.
Nec mihi Dulichium domus eſt Ithaceve, Sameve
Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis.
Sed quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patienſque laborum;
Invalidæ vires, ingeniumque mihi.
Ille erat aſſidue ſævis agitatus in armis;
Aſſuetus ſtudiis mollibus ipſe ſui.
Me Deus oppreſſit, nullo mala noſtra levante:
Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Jove ſit tumidis qui regnat in undis,
Illum Neptuni, me Jovis ira premit.
Adde quod illius pars maxima ficta laborum eſt:
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Deniquè quæſitos tetigit tamen ille Penates;
Quæque diu petiit, contingit arva tamen.
At mihi perpetuo patria tellure carendum eſt,
Ni fuerunt læſi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

Uxoris fidem, & induſtriam laudat Poeta: quod cum nonnulli inhiarent ejus opibus, ipſa ingenio, & amicorum præſidio integra omnia ſervaverit. Unde Poeta verecunde tantum pollicetur, eam fore ſuis carminibus immortalem.

NEC tantum Clario Lyde dilecta Poetæ,
Nec tantum Coo Battis amata ſuo eſt;
Pectoribus quantum tu noſtris, Uxor, inhæres,
Digna minus miſero, non meliore viro.
Te mea ſuppoſita veluti trabe fulta ruina eſt:
Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facis, ut ſpolium ne ſim: nec nuper ab illis,
Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax ſtimulante fame, cupiduſque cruoris
Incuſtoditum captat ovile lupus:
Aut ut edax vultur corpus circumſpicit, ecquod
Sub nuda poſitum cernere poſſit humo:
Sic mea neſcio quis, rebus male fidus acerbis,
In bona venturus, ſi paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſubmovit amicos
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quam miſero: tam vero teſte probaris,
Hic aliquod pondus ſi modo teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris uxor,
Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu ſi Mœonium vatem ſortita fuiſſes
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ:
Sive tibi hoc debes, nullâ pia facta magiſtra,
Cumque nova mores ſunt tibi luce dari.
Fœmina ſeu Princeps, omnes tibi culta per annos
Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ:
Aſſimilemque ſui longa aſſuetudine fecit:
Grandia ſi parvis aſſimilare licet.

He

Hei mihi, nō magnas quod habent mea carmina vires,
Noſtraque ſunt meritis ora minora tuis.
Si quid, & in nobis vivi fuit ante vigoris,
Extinctum longis excipit omne malis:
Prima locum ſanctas Heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conſpicerere tui.
Quantumcunque tamen præconia noſtra valebunt:
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

Amicum admonet Poeta, ut gemma faciem ſuam inſculptam intuens, ejus exilii recordetur; dematq; illi coronam ex hedera: ſi quidem hujuſmodi inſignia conveniunt felicibus Poetis. Mandat tamen inſculptæ imaginis loco legatur opus Metamorphoſeon in quindecim libellos digeſtum, quos quamvis ipſe in exilium proficiſcens in ignem conjecerit, tamen eoſdem pluribus exemplis conſcriptos extare intelligit: Poſtremo ſex verſus mandat conſcribi in prima libelli fronte, quo lector admoneatur illud opus inemendatum ſubita ejus conſternatione circumferri.

SIquis habes noſtris ſimilis in imagine vultus,
Deme meis hederas Bacchica ſerta comis.
Iſta decent lætos felicia ſigna Poetas:
Temporibus non eſt apta corona meis.
Hæc ubi diſſimulas, ſentis tamen, optime, dici,
In digito qui ferſque, referſque tuo:
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara relegati, qua potes ora vides.
Quæ quoties ſpectas, ſubeat tibi dicere forſan,
Quam procul a nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina major imago
Sunt mea, quæ mando qualiacunque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domum quod fuga rupit opus.

Hæc

Hæc ego diſcedens, ſic bene multa meorum,
Ipſe mea poſui mœſtus in igne manus.
Utque cremaſſe ſuum fertur ſub ſtipite natum
Theſtias, & melior matre fuiſſe ſoror.
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Impoſui rapidis viſcera noſtra rogis.
Vel quod eram Muſis, ut crimina noſtra peroſus:
Vel quod adhuc creſcens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata; ſed extant,
[Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo:
Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.
Ablatum mediis opus eſt incudibus illud,
Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto, laudatus abunde,
Non faſtiditus ſi tibi lector, ero.
Hos quoque ſex verſus in prima fronte libelli,
Si præponendos eſſe putabis, habe:
Orba parente ſuo cuicunque volumina tangis
His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas: non hæc ſunt edita ab illo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, eram.

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM.

Queritur Poeta eum, quocum diu familiariter vixerat ſubita Poetæ conſternatione, & exilii ruina fidem mutaſſe. Mox tamen illum admonet, ut in fide permaneat, quo ejus officium laudare queat.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina; converſis Solque recurret equis.
Terra feret ſtellas: cœlum findetur aratro:
Unda

Neſcit, cui domino pareat unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adverſa prælia fronte gerit:
Rector in incerto eſt; nec quid fugiatve, petatve
Invenit: ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes niſi vana ſalutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exule conjux,
Hoc unum noſtri fletque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora Ponto:
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.
Dj bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus:
Ne mihi mors miſero bis patienda foret.
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hinc fluctus fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt undecimoque prior.
Nec lethum timeo: genus eſt miſerabile lethi.
Demite naufragium; mors mihi munus erit
Eſt aliquid, fatove ſuo, ferrove cadentem.
In ſolida moriens ponere corpus humo.
Eſt mandata ſuis aliquid ſperare ſepulchra,
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece; non ego ſolus
Hic vehor: immeritos cur mea pœna trahit?
Proh Superi, virideſque Dei, quibus æquora curæ!
Utraque jam veſtras ſiſtite turba minas.
Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc

Digitized by Google

Hanc ſinite infelix in loca juſſa feram:
Si quam promerui pœnam me perdere vultis,
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar, in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet ipſe feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læſos.
Contenti noſtris, Dii, precor, eſte malis.
Nec tamen, ut cuncti miſerum ſervare velitis,
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
Ut mare confidat, ventiſque ferentibus utar
Ut mihi parcatis; num minus exul ero?
Non ego divitias avidus ſine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii ſtudioſus, Athenas:
Oppida non Aſiæ, non loca viſa prius.
Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocoſe tuas.
Quod facile eſt, opto ventos (quis credere poſſet?)
Sarmatis eſt tellus, quam mea vota petunt,
Obligor ut tangam ſævi fera littora Ponti;
Quodque ſit a patria tam fuga tarda queror.
Neſcio quo videam poſitos ut in orbe Tomitas,
Exilii facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compeſcite fluctus:
Pronaque ſint noſtræ numina veſtra rati,
Seu magis odiſtis, juſſæ me advertite terræ:
Supplicii pars eſt hac regione mori.
Ferte quid hic facio? rapidi mea corpora venti;
Auſonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæſar: quid quem fugat ille, tenetis?
Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui: nec quæ dammaverit ille
Crimina, defendi faſve, pimve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt,

 A cul-

Digitized by Google

A culpa facinus ſcitis abeſſe mea.
Imo ita, vos ſcitis ſi me meus abſtulit error:
Stultaque mens nobis non ſcelerata fuit:
Quamlibet e minimis domui ſi favimus illi,
Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi:
Hoc duce ſi dixi felicia ſæcula: proque
Cæſare thura pius, Cæſaribuſque dedi:
Si fuit hic animus nobis; ita parcite Divi;
Sin, minus, alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vaneſcere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non caſus; ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem?

ELEGIA III.

ARGUMENTUM.

Miſerabiliter exponit Poeta conſternationem illam, qua affectus eſt, poſteaquam juſſit eum Cæſar in exilium abire: quidq; ea nocte etiam egerit, quæ fuit illi in Urbe noviſſima, declarat. Miſerabiliter deinde uxoris & domeſticorum lacrymas deſcribit. Se ſe dicit tandem mari concreditum; tantamque in Jonio mari tempeſtatem coortam, ut ipſi etiam nautæ ſalutem ſuam deſperaverint.

CUm ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in urbe fuit;
Dum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me diſcedere Cæſar
Finibus extremæ juſſerat Auſoniæ.
Nec ſpatium, nec mens fuerat ſatis apta parandi,
Torpuerant longa pectora noſtra mora.
Non mihi ſervorum, comitis non cura legendi
Non aptę profugo veſtis, opiſve fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,
Et

Digitized by Google

Et tandem ſenſus convaluere mei.
Alloquor extremum mœſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipſa tenebat,
Imbre per indignas uſque cadente genas:
Nata procul Lybicis aberat diverſa ſub oris
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocunque aſpiceres, luctus, gemituſque ſonabant,
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrent,
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quieſcebant voces hominumque, canumque
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens & ab hac capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuere Lari.
Numina vicinis habitantia ſedibus inquam,
Jamque oculis nunquam templa videnda meis.
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini:
Eſte ſalutati tempus in omne mihi.
Et quanquam ſero clypeum poſt vulnera ſumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam.
Cœleſtique viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa me ſcelus eſſe putet:
Ut quod vos ſcitis pœnæ quoque ſentiat auctor,
Placato poſſim non miſer eſſe Deo.
Hac prece adoravi ſuperos ego, pluribus uxor,
Singultu medios impediente ſonos.
Illa etiam ante lares ſparſis proſtrata capillis
Contingit extructos ore tremente focos:
Multaque in adverſos effudit verba penates
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat:
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebat amore:

Ultima ſed juſſæ non erat illa fugæ .
Ah quoties aliquo dixi properante ? Quid urges
Vel quo feſtinas ire , vel unde , vide .
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam , propoſitæ quæ foret apta viæ .
Ter limen tetigi , ter ſum revocatus , & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat .
Sæpe vale dicto , rurſus ſum multa loquutus ;
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi .
Sæpe eadem mandata dedi , meque ipſe fefelli ;
Reſpiciens oculis pignora cara meis . [inquã
Denique quid propero ? Scythia eſt , quo mittimur ,
Roma relinquenda eſt : utraque juſta mora eſt .
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur ,
Et domus & fidæ dulcia membra domus ;
Quoſque ego dilexi fraterno more ſodales :
O mihi Theſea pectora juncta fide !
Dum licet amplectar , nunquam fortaſſe licebit
Amplius in lucro eſt , quæ datur hora mihi .
Nec mora : ſermoni verba imperfecta relinquo ,
Amplectens animo proxima quæque meo .
Dum loquor & flemus ; cælo nitidiſſimus alto ,
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat .
Dividor haud aliter , quam ſi mea membra relinquã
Et pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt .
Sic doluit Metius , tum cum in contraria verſos
Ultores habuit proditionis equos .
Tum vero exoritur clamor gemituſque meorum ,
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus .
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærent
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta meis .
Non potes avelli ; ſimul hinc ; ſimul ibimus , inquit :
Te ſequar , & conjux exulis exul ero .
Et mihi facta via eſt , & me capit ultima tellus :
Accedam profugæ ſarcina parva rati .
Te jubet a patria diſcedere Cæſaris ira ,

Me

Digitized by Google

Me pietas: pietas hæc mihi, Cæſar erit.
Talia tentabat, ſicut tentaverat ante.
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, ſive illud erat ſine funere ferri,
Squallidus immiſſis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuiſſe domo.
Utque reſurrexit, fædatis pulvere turpi
Crinibus & gelida membra levavit humo;
Se modo, deſertos modo deploraſſe Penates;
Nomen: & erepti ſæpe vocaſſe viri;
Nec gemuiſſe minus, quod ſi natæve; meumve
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos;
Et voluiſſe mori, moriendo ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non periiſſe mei.
Vivat, & abſentem quoniam ſic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymantidos urſæ,
Æquoreaſque ſuo ſidere turbat aquas.
Nos tamen Jonium noſtra non findimus æquor
Sponte, ſed audaces cogimus eſſe metu.
Me miſerum quantis nigreſcunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ, puppique recurvæ
Inſilit, & pictos, verberat unda meos.
Pinea texta ſonant pulſi ſtridore rudentes:
Aggemit, & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelidum pallore timorem,
Jam ſequitur victus non regit arte ratem.
Utque parum validus non proficientia rector
Cervicis gelidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit; ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video tela dediſſe rati.
Quod niſi mutatas emiſerit Æolus auras
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis leva de parte relictis

Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas quæſo contendere terras:
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeoque repelli
Increpuit quantis viribus unda latus;
Parcite cærulei vos ſaltem Numina Ponti,
Infeſtumque mihi ſit ſatis, eſſe Jovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti.
Si modo qui periit non periiſſe poteſt.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

Amici fidem laudat Poeta, quod etiam in adverſis eum nunquam deſeruerit: quam rem raros admodum ex tam multis fatetur ſibi præſtitiſſe. Simul eum hortatur, ut in priſtino amore perſiſtat, nec Auguſtum timeat.

O Mihi poſt ullos nunquam memorande ſodales,
Et cui præcipue ſors mea viſa ſua eſt.
Attonitum qui me (memini) chariſſime, primus
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo:
Qui mihi conſilium vivendi mite dediſti,
Cum foret in miſero pectore mortis amor.
Scis bene cui dicam poſitis pro nomine ſignis:
Officium nec te fallit amice tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis:
Perpetuuſque animæ debitor hujus ero.
Spiritus hic in vacuas pius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo.
Quam ſubeant animo meritorum oblivia noſtro,
Et longa pietas excidat iſta die.
Dj tibi ſint faciles; & opis nullius egentem
Fortunam præſtent diſſimilemque meæ.
Si tamen hæc maris vento ferretur amico,
Ignoraretur forſitan iſta fides.
Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non infernas vivus adiſſet aquas.

Ut

Ut foret exemplum veri Phocæus amoris;
Fecerunt furiæ, triſtis Oreſta, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidiſſet in hoſtes,
Hyrtacido Niſo gloria nulla foret.
Scilicet, ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro, eſt inſpicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna ſereno,
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit, fugiunt, nec noſcitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis:
Vix duo, treſve mihi de tot ſuperſtis amici
Cætera fortunæ non mea turba fuit.
Quo magis, o pauci rebus ſuccurrite lapſis,
Et date naufragio littora tuta meo:
Neve metu falſo nimium trepidare timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adverſis etiam laudavit in armis,
Inque ſuis amat hanc Cæſar in hoſte probat.
Cauſa mea eſt melior, qui non contraria fovi
Arma: ſed hanc merui ſimplicitate fugam.
Invigiles igitur noſtris pro caſibus, oro,
Deminui ſi qua Numinis ira poteſt.
Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes,
Pluſquam quæ fieri res ſinit ille petit.
Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent,
Parvaque quot ſiccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora ratamque,
Quamvis acciderint non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet,
Meque velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius eſſet,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent.
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exuperante meas.

Produ-

Pro duce Neritio docti mala noſtra Poetæ
Scribite Neritio, nam mala plura tuli.
Ille brevi ſpatio multis erravit in annis.
Inter Dulichias, Iliacaſque domos.
Nos freta ſideribus totis diſtantia menſos.
Sors tulit in Geticos, Sarmaticoſque ſinus.
Ille habuit, fidamque manum, ſocioſque fideles
Me profugum comites deſeruere mei.
Ille ſuam lætus patriam, victorque petebat:
A patria fugio victus, & exul ego.
Nec mihi Dulichium domus eſt Ithaceve, Sameve
Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis.
Sed quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patienſque laborum;
Invalidæ vires, ingeniumque mihi.
Ille erat aſſidue ſævis agitatus in armis;
Aſſuetus ſtudiis mollibus ipſe ſui.
Me Deus oppreſſit, nullo mala noſtra levante:
Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Jove ſit tumidis qui regnat in undis,
Illum Neptuni, me Jovis ira premit.
Adde quod illius pars maxima ficta laborum eſt:
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Denique quæſitos tetigit tamen ille Penates;
Quæque diu petiit, contingit arva tamen.
At mihi perpetuo patria tellure carendum eſt,
Ni fuerunt læſi mollior ira Dei.

Digitized by Google

ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

Uxoris fidem, & induſtriam laudat Poeta: quod cum nonnulli inhiarent ejus opibus, ipſa ingenio, & amicorum præſidio integra omnia ſervaverit. Unde Poeta verecunde tantum pollicetur, eam fore ſuis carminibus immortalem.

NEC tantum Clario Lyde dilecta Poetæ,
Nec tantum Coo Battis amata ſuo eſt;
Pectoribus quantum tu noſtris, Uxor, inhæres,
Digna minus miſero, non meliore viro.
Te mea ſuppoſita veluti trabe fulta ruina eſt:
Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facis, ut ſpolium ne ſim; nec nuper ab illis,
Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax ſtimulante fame, cupiduſque cruoris
Incuſtoditum captat ovile lupus:
Aut ut edax vultur corpus circumſpicit, ecquod
Sub nuda poſitum cernere poſſit humo:
Sic mea neſcio quis, rebus male fidus acerbis,
In bona venturus, ſi paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſubmovit amicos
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quam miſero: tam vero teſte probaris,
Hic aliquod pondus ſi modo teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris uxor,
Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu ſi Mœonium vatem ſortita fuiſſes
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ:
Sive tibi hoc debes, nullâ pia facta magiſtra,
Cumque nova mores ſunt tibi luce dari.
Fœmina ſeu Princeps, omnes tibi culta per annos
Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ:
Aſſimilemque ſui longa aſſuetudine fecit:
Grandia ſi parvis aſſimilare licet.

Hei mihi, nō magnas quod habent mea carmina vires,
Noſtraque ſunt meritis ora minora tuis.
Si quid, & in nobis vivi fuit ante vigoris,
Extinctum longis excipit omne malis:
Prima locum ſanctas Heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conſpicerere tui.
Quantumcunque tamen præconia noſtra valebunt:
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

Amicum admonet Poeta, ut gemma faciem ſuam inſculptam intuens, ejus exilii recordetur; dematq; illi coronam ex hedera: ſi quidem hujuſmodi inſignia conveniunt felicibus Poetis. Mandat tamen inſculptæ imaginis loco legatur opus Metamorphoſeon in quindecim libellos digeſtum, quos quamvis ipſe in exilium proficiſcens in ignem conjecerit, tamen eoſdem pluribus exemplis conſcriptos extare intelligit: Poſtremo ſex verſus mandat conſcribi in prima libelli fronte, quo lector admoneatur illud opus inemendatum ſubita ejus conſternatione circumferri.

SIquis habes noſtris ſimilis in imagine vultus,
Deme meis hederas Bacchica ſerta comis.
Iſta decent lætos felicia ſigna Poetas:
Temporibus non eſt apta corona meis.
Hæc ubi diſſimulas, ſentis tamen, optime, dici,
In digito qui ferſque, referſque tuo:
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara relegati, qua potes ora vides.
Quæ quoties ſpectas, ſubeat tibi dicere forſan,
Quam procul a nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina major imago
Sunt mea, quæ mando qualiacunque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.

Hæc

Digitized by Google

Hæc ego diſcedens, ſic bene multa meorum,
Ipſe mea poſui mœſtus in igne manus.
Utque cremaſſe ſuum fer [illegible] ſub ſtipite natum
Theſtias; & melior matre fuiſſe ſoror.
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Impoſui rapidis viſcera noſtra rogis.
Vel quod eram Muſis, ut crimina noſtra peroſus:
Vel quod adhuc creſcens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata; ſed extant,
[Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo:
Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.
Ablatum mediis opus eſt incudibus illud,
Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto, laudatus abunde,
Non faſtiditus ſi tibi lector, ero.
Hos quoque ſex verſus in prima fronte libelli,
Si præponendos eſſe putabis, habe:
Orba parente ſuo cuicunque volumina tangis
His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas: non hæc ſunt edita ab illo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, eram.

E L E G I A VII.

A R G U M E N T U M.

Quæritur Poeta eum, quocum diu familiariter vixerat ſubita Poetæ conſternatione, & exilii ruina fidem mutaſſe. Mox tamen illum admonet, ut in fide permaneat, quo ejus officium laudare queat.

In caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina; converſis Solque recurret equis.
Terra feret ſtellas: cœlum findetur aratro:

Unda

Neſcit, cui domino pareat unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adverſa prælia fronte gerit:
Rector in incerto eſt; nec quid fugiatve, petatve
Invenit: ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes niſi vana ſalutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exule conjux,
Hoc unum noſtri fletque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora Ponto:
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.
Dj bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus:
Ne mihi mors miſero bis patienda foret.
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo;
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hinc fluctus fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt undecimoque prior.
Nec lethum timeo: genus eſt miſerabile lethi.
Demite naufragium; mors mihi munus erit
Eſt aliquid, fatove ſuo, ferrove cadentem.
In ſolida moriens ponere corpus humo.
Eſt mandata ſuis aliquid ſperare ſepulchra,
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece; non ego ſolus
Hic vehor: immeritos cur mea pœna trahit?
Proh Superi, virideſque Dei, quibus æquora curæ!
Utraque jam veſtras ſiſtite turba minas.
Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc

Digitized by Google

Hanc ſinite infelix in loca juſſa feram:
Si quam promerui pœnam me perdere vultis,
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar, in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet ipſe feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læſos.
Contenti noſtris, Dii, precor, eſte malis.
Nec tamen, ut cuncti miſerum ſervare velitis,
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
Ut mare confidat, ventiſque ferentibus utar
Ut mihi parcatis; num minus exul ero?
Non ego divitias avidus ſine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii ſtud oſus, Athenas:
Oppida non Aſiæ, non loca viſa prius.
Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocoſe tuas.
Quod facile eſt, opto ventos (quis credere poſſet?)
Sarmatis eſt tellus, quam mea vota petunt,
Obligor ut tangam ſævi fera littora Ponti;
Quodque ſit a patria tam fuga tarda queror.
Neſcio quo videam poſitos ut in orbe Tomitas,
Exilii facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compeſcite fluctus:
Pronaque ſint noſtræ numina veſtra rati.
Seu magis odiſtis, juſſæ me advertite terræ:
Supplicii pars eſt hac regione mori.
Ferte quid hic facio? rapidi mea corpora venti;
Auſonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæſar: quid quem fugat ille, tenetis?
Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui: nec quæ dammaverit ille
Crimina, defendi faſve, pimve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt.

A culpa facinus ſcitis abeſſe mea.
Imo ita, vos ſcitis ſi me meus abſtulit error:
Stultaque mens nobis non ſcelerata fuit:
Quamlibet e minimis domui ſi favimus illi,
Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi:
Hoc duce ſi dixi felicia ſæcula: proque
Cæſare thura pius, Cæſaribuſque dedi:
Si fuit hic animus nobis; ita parcite Divi;
Sin, minus, alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vaneſcere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non caſus; ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem?

ELEGIA III.

ARGUMENTUM.

Miſerabiliter exponit Poeta conſternationem illam, qua affectus eſt, poſteaquam juſſit eum Cæſar in exilium abire: quidq; ea nocte etiam egerit, quæ fuit illi in Urbe noviſſima, declarat. Miſerabiliter deinde uxoris & domeſticorum lacrymas deſcribit. Se ſe dicit tandem mari concreditum; tantamque in Jonio mari tempeſtatem coortam, ut ipſi etiam nautæ ſalutem ſuam deſperaverint.

CUm ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in urbe fuit;
Dum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me diſcedere Cæſar
Finibus extremæ juſſerat Auſoniæ.
Nec ſpatium, nec mens fuerat ſatis apta parandi,
Torpuerant longa pectora noſtra mora.
Non mihi ſervorum, comitis non cura legendi
Non aptę profugo veſtis, opiſve fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,
Et

Et tandem ſenſus convaluere mei.
Alloquor extremum mœſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipſa tenebat,
Imbre per indignas uſque cadente genas:
Nata procul Lybicis aberat diverſa ſub oris
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocunque aſpiceres, luctus, gemituſque ſonabant
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrent,
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quieſcebant voces hominumque, canumque
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens & adhuc capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuere Lari.
Numina vicinis habitantia ſedibus inquam,
Jamque oculis nunquam templa videnda meis.
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini:
Eſte ſalutati tempus in omne mihi.
Et quanquam ſero clypeum poſt vulnera ſumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam.
Cœleſtique viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa me ſcelus eſſe putet:
Ut quod vos ſcitis pœnæ quoque ſentiat auctor,
Placato poſſim non miſer eſſe Deo.
Hac prece adoravi ſuperos ego, pluribus uxor,
Singultu medios impediente ſonos.
Illa etiam ante lares ſparſis proſtrata capillis
Contingit extructos ore tremente focos:
Multaque in adverſos effudit verba penates
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat:
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebat amor:

 Ultima

Ultima ſed juſſæ non erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante? Quid urges
Vel quo feſtinas ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam, propoſitæ quę foret apta viæ.
Ter limen tetigi, ter ſum revocatus, & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rurſus ſum multa loquutus;
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi, meque ipſe fefelli;
Reſpiciens oculis pignora cara meis. [inquã
Denique quid propero? Scythia eſt, quo mittimur,
Roma relinquenda eſt: utraque juſta mora eſt.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur,
Et domus & fidæ dulcia membra domus;
Quoſque ego dilexi fraterno more ſodales:
O mihi Theſea pectora juncta fide!
Dum licet amplectar, nunquam fortaſſe licebit
Amplius in lucro eſt, quæ datur hora mihi.
Nec mora: ſermoni verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor & flemus; cælo nitidiſſimus alto,
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam ſi mea membra relinquã
Et pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt.
Sic doluit Metius, tum cum in contraria verſos
Ultores habuit proditionis equos.
Tum vero exoritur clamor gemituſque meorum,
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærent
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta meis.
Non potes avelli; ſimul hinc; ſimul ibimus, inquit:
Te ſequar, & conjux exulis exul ero.
Et mihi facta via eſt, & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ ſarcina parva rati.
Te jubet a patria diſcedere Cæſaris ira,

Me

Digitized by Google

Me pietas: pietas hæc mihi, Cæſar erit.
Talia tentabat, ſicut tentaverat ante.
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, ſive illud erat ſine funere ferri,
Squallidus immiſſis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuiſſe domo.
Utque reſurrexit, fædatis pulvere turpi
Crinibus & gelida membra levavit humo;
Se modo, deſertos modo deploraſſe Penates;
Nomen: & erepti ſæpe vocaſſe viri;
Nec gemuiſſe minus, quod ſi natæve; meumve
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos;
Et voluiſſe mori, moriendo ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non periiſſe mei.
Vivat, & abſentem quoniam ſic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymantidos urſæ,
Æquoreaſque ſuo ſidere turbat aquas.
Nos tamen Jonium noſtra non findimus æquor
Sponte, ſed audaces cogimus eſſe metu.
Me miſerum quantis nigreſcunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ, puppique recurvæ
Inſilit, & pictos, verberat unda meos.
Pinea texta ſonant pulſi ſtridore rudentes:
Aggemit, & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelidum pallore timorem,
Jam ſequitur victus non regit arte ratem.
Utque parum validus non proficientia rector
Cervicis gelidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit; ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video tela dediſſe rati.
Quod niſi mutatas emiſerit Æolus auras
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis leva de parte relictis

Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas quæſo contendere terras:
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeoque repelli
Increpuit quantis viribus unda latus;
Parcite cærulei vos ſaltem Numina Ponti,
Infeſtumque mihi ſit ſatis, eſſe Jovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti.
Si modo qui periit non periiſſe poteſt.

E L E G I A IV.

A R G U M E N T U M.

Amici fidem laudat Poeta, quod etiam in adverſis eum nunquam deſeruerit: quam rem raros admodum ex tam multis fatetur ſibi præſtitiſſe. Simul eum hortatur, ut in priſtino amore perſiſtat, nec Auguſtum timeat.

O Mihi poſt ullos nunquam memorande ſodales,
Et cui præcipue ſors mea viſa ſua eſt.
Attonitum qui me (memini) chariſſime, primus
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo:
Qui mihi conſilium vivendi mite dediſti,
Cum foret in miſero pectore mortis amor.
Scis bene cui dicam poſitis pro nomine ſignis:
Officium nec te fallit amice tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis:
Perpetuuſque animæ debitor hujus ero.
Spiritus hic in vacuas pius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo.
Quam ſubeant animo meritorum oblivia noſtro,
Et longa pietas excidat iſta die.
Dj tibi ſint faciles; & opis nullius egentem
Fortunam præſtent diſſimilemque meæ.
Si tamen hæc maris vento ferretur amico,
Ignoraretur forſitan iſta fides.
Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non infernas vivus adiſſet aquas.

Ut

Ut foret exemplum veri Phocæus amoris;
Fecerunt furiæ, triſtis Oreſta, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidiſſet in hoſtes,
Hyrtacido Niſo gloria nulla foret.
Scilicet, ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro, eſt inſpicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna ſereno,
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit, fugiunt, nec noſcitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis:
Vix duo, treſve mihi de tot ſuperſtis amici
Cætera fortunæ non mea turba fuit.
Quo magis, o pauci rebus ſuccurrite lapſis,
Et date naufragio littora tuta meo:
Neve metu falſo nimium trepidare timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adverſis etiam laudavit in armis,
Inque ſuis amat hanc Cæſar in hoſte probat.
Cauſa mea eſt melior, qui non contraria fovi
Arma: ſed hanc merui ſimplicitate fugam.
Invigiles igitur noſtris pro caſibus, oro,
Deminui ſi qua Numinis ira poteſt.
Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes,
Pluſquam quæ fieri res ſinit ille petit.
Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent,
Parvaque quot ſiccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora ratamque,
Quamvis acciderint non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet,
Meque velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius eſſet,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent.
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exuperante meas.

Produ-

Pro duce Neritio docti mala noſtra Poetæ
Scribite Neritio, nam mala plura tuli.
Ille brevi ſpatio multis erravit in annis.
Inter Dulichias, Iliacaſque domos.
Nos freta ſideribus totis diſtantia menſos.
Sors tulit in Geticos, Sarmaticoſque ſinus.
Ille habuit, fidamque manum, ſocioſque fideles
Me profugum comites deſeruere mei.
Ille ſuam lætus patriam, victorque petebat:
A patria fugio victus, & exul ego.
Nec mihi Dulichium domus eſt Ithaceve, Sameve
Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis.
Sed quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patienſque laborum;
Invalidæ vires, ingeniumque mihi.
Ille erat aſſidue ſævis agitatus in armis;
Aſſuetus ſtudiis mollibus ipſe ſui.
Me Deus oppreſſit, nullo mala noſtra levante:
Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Jove ſit tumidis qui regnat in undis,
Illum Neptuni, me Jovis ira premit.
Adde quod illius pars maxima ficta laborum eſt:
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Denique quæſitos tetigit tamen ille Penates;
Quæque diu petiit, contingit arva tamen.
At mihi perpetuo patria tellure carendum eſt,
Ni fuerunt læſi mollior ira Dei.

Digitized by Google

ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

Uxoris fidem, & induſtriam laudat Poeta: quod cum nonnulli inhiarent ejus opibus, ipſa ingenio, & amicorum præſidio integra omnia ſervaverit. Unde Poeta verecunde tantum pollicetur, eam fore ſuis carminibus immortalem.

NEC tantum Clario Lyde dilecta Poetæ,
  Nec tantum Coo Battis amata ſuo eſt;
Pectoribus quantum tu noſtris, Uxor, inhæres,
  Digna minus miſero, non meliore viro.
Te mea ſuppoſita veluti trabe fulta ruina eſt:
  Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facis, ut ſpolium ne ſim: nec nuper ab illis,
  Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax ſtimulante fame, cupiduſque cruoris
  Incuſtoditum captat ovile lupus:
Aut ut edax vultur corpus circumſpicit, ecquod
  Sub nuda poſitum cernere poſſit humo:
Sic mea neſcio quis, rebus male fidus acerbis,
  In bona venturus, ſi paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſubmovit amicos
  Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quam miſero: tam vero teſte probaris,
  Hic aliquod pondus ſi modo teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris uxor,
  Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu ſi Mœonium vatem ſortita fuiſſes
  Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ:
Sive tibi hoc debes, nullā pia facta magiſtra,
  Cumque nova mores ſunt tibi luce dari.
Fœmina ſeu Princeps, omnes tibi culta per annos
  Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ:
Aſſimilemque ſui longa aſſuetudine fecit:
  Grandia ſi parvis aſſimilare licet.

Digitized by Google

Hei mihi, nō magnas quod habent mea carmina vi-
Noſtraque ſunt meritis ora minora tuis. [res,
Si quid, & in nobis vivi fuit ante vigoris,
Extinctum longis excipit omne malis:
Prima locum ſanctas Heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conſpicerere tui.
Quantumcunque tamen præconia noſtra valebunt:
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

Amicum admonet Poeta, ut gemma faciem ſuam inſculptam intuens, ejus exilii recordetur; dematq; illi coronam ex hedera: ſi quidem hujuſmodi inſignia conveniunt felicibus Poetis. Mandat tamen inſculptæ imaginis loco legatur opus Metamorphoſeon in quindecim libellos digeſtum, quos quamvis ipſe in exilium proficiſcens in ignem conjecerit, tamen eoſdem pluribus exemplis conſcriptos extare intelligit: Poſtremo ſex verſus mandat conſcribi in prima libelli fronte, quo lector admoneatur illud opus inemendatum ſubita ejus conſternatione circumferri.

SIquis habes noſtris ſimilis in imagine vultus,
Deme meis hederas Bacchica ſerta comis.
Iſta decent lætos felicia ſigna Poetas:
Temporibus non eſt apta corona meis.
Hæc ubi diſſimulas, ſentis tamen, optime, dici,
In digito qui ferſque, referſque tuo:
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara relegati, qua potes ora vides.
Quæ quoties ſpectas, ſubeat tibi dicere forſan,
Quam procul a nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina major imago
Sunt mea, quæ mando qualiacunque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domum quod fuga rupit opus.

Hæc

Hæc ego diſcedens, ſic bene multa meorum,
  Ipſe mea poſui mœſtus in igne manus.
Utque cremaſſe ſuum fer[illegible] ſub ſtipite natum
  Theſtias; & melior m[illegible] fuiſſe ſoror.
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
  Impoſui rapidis viſcera noſtra rogis.
Vel quod eram Muſis, ut crimina noſtra peroſus:
  Vel quod adhuc creſcens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata; ſed extant,
  [Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
  Otia delectent, admoneantque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo:
  Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.
Ablatum mediis opus eſt incudibus illud,
  Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto, laudatus abunde,
  Non faſtiditus ſi tibi lector, ero.
Hos quoque ſex verſus in prima fronte libelli,
  Si præponendos eſſe putabis, habe:
Orba parente ſuo cuicunque volumina tangis
  His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas: non hæc ſunt edita ab illo,
  Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
  Emendaturus, ſi licuiſſet, eram.

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM.

Queritur Poeta eum, quocum diu familiariter vixerat ſubita Poetæ conſternatione, & exilii ruina fidem mutaſſe. Mox tamen illum admonet, ut in fide permaneat, quo ejus officium laudare queat.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retro
  Flumina; converſis Solque recurret equis.
Terra feret ſtellas: cœlum findetur aratro:

Unda

Unda dabit flammas : & dabit ignis aquas :
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt :
Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam :
Et nihil eſt , de quo non ſit habenda fides.
Hæc ego vaticinor, quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.
Tanta ne te fallax cepere oblivia noſtri ?
Afflictumque fuit tantus adire timor?
Ut neque reſpiceres , neque ſolarere jacentem
Dure? nec exequias proſequerere meas.
Illud amicitiæ ſanctum , & venerabile nomen
Nunc tibi pro vili , ſub pedibuſque jacet?
Quid fuit ingenti proſtratum mole ſodalem
Viſere, & alloqui parte levare tui?
Inque meos ſi non lacrimas dimittere caſus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui.
Idque quod ignoti faciunt vale dicere ſaltem,
Et vocem populi , publicaque ora ſequi?
Denique lugubres vultus, numquamque videndos
Cernere , ſupremo dum licuitque die?
Dicendumque ſemel toto non amplius ævo
Accipere, & parili reddere voce, vale.
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti ,
Et lacrymas animi ſigna dedere ſui.
Quid niſi convictu , cauſſiſque valentibus eſſem,
Temporis : & longi junctus amore tibi.
Quid niſi tot luſus , & tot mea ſeria noſſes.
Tot noſſem luſus; ſeriaque ipſe tua?
Quid ſi dumtaxat Romæ mihi cognitus eſſes ,
Adſcitus toties in genus omne joci.
Cuncta ne in æquoreos abjerunt irrita ventos?
Cuncta ne Lethæis merſa feruntur aquis?
Nec ego te genitum placida reor urbe Quirini ,
Urbe , meo quæ jam non adeunda pede eſt.
Sed ſcopulis ponti , quos hæc habet ora ſiniſtri ,

In-

Digitized by Google

Inque feris Scythiæ, Sarmaticiſque jugis.
Et tua ſunt ſilicis circum præcordia venæ;
Et rigidum ferri ſemina pectus habet.
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera; tigris erat.
At mala noſtra minus, quam nunc aliena putaſſes;
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis:
Ut careant numeris tempora prima ſuis.
Effice, peccati ne ſim memor hujus, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM.

Queritur Poeta, vulgum ſequi fortunam, & ſcundis tantum rebus adeſſe amico, at in adverſis eum deſtituere: quod quidem re ſibi cognitum fuiſſe docet: Siquidem antequam relegaretur ab Auguſto, multos habuit amicos; at poſtquam ſubita ruina corruit, neminem invenit, in cujus præſidio acquieſceret, quum per Cæſaris modeſtiam, id præſtare licuiſſet, quandoquidem ab eo hoſtilis erga amicum amor etiam probetur. Amico tandem gratulatur, quod ſtudio & doctrina magnam ſibi laudem, paraverit: gravioribus diſciplinis intentus, cum ipſe ob laſciviorem Muſam gravem in ſe calamitatem derivare.

DEtur inoffenſæ vitam tibi tangere metam,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam poſſent pro te mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigere Deos.
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila; ſolus eris.
Aſpicis, ut veniant ad candida tecta columbæ?
Accipiat, nullas ſordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Utque

Utque comes radios per Solis euntibus umbra eſt,
Cum latet hic preſſus nubibus illa fugit.
Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus,
Quæ ſimul inducta nube teguntur abit.
Hæc precor ut ſemper poſſint tibi falſa videri:
Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum ſtetimus, turbæ quantum ſatis eſſet, habebat
Nota quidem, ſed non ambitioſa domus.
At ſimul impulſa eſt, omnes timuere ruinam:
Cautaque communi terga dedere fugæ;
Sæva, nec admiror metuunt ſi fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque ſolent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum,
Quolibet inviſo Cæſar in hoſte probat.
Nec ſolet iraſci (neque enim moderatior alter)
Cum quis in adverſis, ſi quid amavit, amet.
De comite Argolici poſtquam cognovit Oreſtæ,
Narratur Piladen ipſe probaſſe Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno ſemper Achille,
Laudari ſolita eſt Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theſeus comes iret amico,
Tartareum dicunt indoluiſſe Deum.
Euryali, Niſique fide tibi, Turne, relata,
Credibile eſt lacrymis immaduiſſe genas.
Eſt etiam miſeris pietas, & in hoſte probatur,
Hei mihi! quam paucos hæc mea dicta movent.
Hic ſtatus, hæc rerum nunc eſt fortuna mearum,
Debeat ut lacrymas nullus adeſſe modus.
At mea ſunt, propria quamvis mœſtiſſimo caſu,
Pectora pro ſenſu facta ſerena tuo;
Hoc mihi venturum jam tum cariſſime vidi,
Ferret adhuc iſtam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, ſeu vitæ labe carentis,
Eſt pretium nemo pluris habendus erit.
Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes.
Quælibet eloquio ſit bona cauſa tuo.

His

His ego commotus, dixi tibi protinus ipſi:
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hoc mihi non ovium fibræ, tonitruſve ſiniſtri,
Linguave ſervatæ, pennave dixit avis.
Augurium ratio eſt, & conjectura futuri:
Hac divinavi, notitiamque tuli.
Quæ quoniam rata ſunt, tota mihi mente, tibique
Gratulor ingenium non latuiſſe tuum.
At noſtrum tenebris utinam latuiſſet in imis:
Expediit ſtudio lumen abeſſe meo.
Utque tibi proſunt artes; facunde ſeveræ;
Diſſimiles illis ſic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea eſt: ſcis artibus illis,
Auctoris mores abſtinuiſſe ſui.
Scis vetus hoc juveni luſum mihi carmen, & iſtos,
Ut non laudandos, ſic tamen eſſe jocos.
Ergo ut defendi nullo mea poſſe colore,
Sic excuſari crimina poſſe puto.
Qua potes excuſa, nec amici deſere cauſam:
Quo pede cœpiſti, ſic bene ſemper eas.

E L E G I A IX.

A R G U M E N T U M.

Laudat navim Ovidius, quam in ſinu Corinthiaco accepit, & quum altera navi, diu eundem curſum tenuiſſet, quem navis Poetæ, quumque poſtea ex Samothracia ſolverent utriuſque navigationem & loca deſcribit. Optat deinde ut incolumis Tomum navis eum perferat, quod ſi contigerit. Minervæ ſe agnam immolaturam pollicetur. Poſtremo Caſtorem, & Pollucem precatur, utrique navi adſint.

EST mihi, ſitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & a picta caſſide nomen habet.
Sive opus eſt velis, minimam bene currit ad auram:
Sive opus eſt remo, remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta eſt vincere curſu;

Oc-

Occupat egreſſas quamlibet ante rates.
Et patitur fluctus, fertque aſſilientia longe
Æquora: nec ſęvis victa madeſcit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
Fida manet trepidæ duxque, comeſque fugæ.
Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
Æquora, Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vaſti ſecet hoſtia ponti.
Quaſque petit Getici littoris intret aquas.
Quæ ſimul Æoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter.
Fleximus in lævum curſus, & ab Hectoris urbe
Venimus in portus, Imbria terra tuos.
Inde levi vento Zerynthia littora nactis
Threiciam tetigit feſſa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis eſt Stentora petenti,
Hac dominum tenus eſt illa ſecuta ſuum.
Nam mihi Biſtonios placuit pede carpere campos;
Helleſpontiacas illa relegit aquas:
Dardaniamque petit ductoris nomen habentem:
Et te ruricola, Lampſace tuta Deo.
Quaque per anguſtas vectæ male virginis unda
Seſton Abydena ſeparat urbe fretum.
Hincque Propontiacis hærentem Cyzicon oris,
Cyzicon Æmoniæ nobile gentis opus.
Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces:
Hic locus eſt gemini janua vaſta maris.
Hæc precor evincat, propulſaque fortibus auſtris
Tranſeat inſtabiles ſtrenua Cyaneas.
Thyniacoſque ſinus, & ab his per Apollinis urbem
Vecta ſub Anchiali mœnia, findat iter.
Inde Meſembriacos portus, & Odeſſon, & arces
Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
Et quos Alcathoi memorant a mœnibus ortos
Sedibus his profugos conſtituiſſe Lares.
A quibus adveniat Miletida ſoſpes ad urbem
Offenſi

Digitized by Google

Offenſi quo me compulit ira Dei.
Hanc ſi contigerit, meritæ cadet agna Minervæ,
Non facit ad noſtras hoſtia major opes.
Vos quoq; Tyndaridæ; quos hæc colit inſula fratres
Mite precor, duplici numen adeſſe viæ.
Altera namque parat Simplegadas ire perarctas,
Scindere Biſtonias altera puppis aquas:
Vos facite ut ventos, loca cum diverſa petamus,
Illa ſuos habeat, nec minus iſta ſuos.

ELEGIA X.

ARGUMENTUM.

Excuſat ſe Ovidius ſi quid forte in ejus carmine incultum fuit, & minus elegans, culpamque hujus rei, omnem rejecit in tempeſtatem, & fluctus, quibus obſtrepentibus ſe hæc ſcripſiſſe narrat.

Littera quæcumque eſt toto tibi lecta libello,
Eſt mihi ſollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc, me gelido tremerem cum menſe Decēbri
Scribentem mediis Adria venit aquis:
Aut poſtquam bimarem curſu ſuperavimus Iſthmon
Alteraque eſt noſtræ ſumpta carina fugæ.
Quod facerem verſus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægeas obſtupuiſſe puto.
Ipſe ego nunc miror tantis animique, mariſque
Fluctibus ingenium non cecidiſſe meum.
Heu ſtupor hunc ſtudio, ſive huic inſania nomen,
Omnis ab hac cura mens relevata mea eſt.
Sæpe ego nimboſis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes ſidere pontus erat:
Fuſcabatque diem cuſtos Erimantidos Urſæ,
Aut Hyadas ſævis auxerat Auſter aquis.
Sæpe maris pars intus erat; tamen ipſe trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.
Nunc quoque contenti ſtridet Aquilone rudentes,
Inque modum cumuli concava ſurgit aqua.
Ipſe gubernator tollens ad ſidera palmas.

Ex-

Digitized by Google

Expoſcit votis, immemor artis, opem.
Quocunque aſpicio, nihil eſt, niſi mortis imago,
Quam dubia timeo mente, timenſque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipſo:
Plus habet infeſta terra timoris aqua.
Nam ſimul inſidiis hominum pelagique laboro:
Et faciunt geminos enſis & unda metus.
Ille meo vereor ne ſperet ſanguine prædam,
Hæc titulum noſtræ mortis habere velit.
Barbara pars læva eſt avidæ ſubſtructa rapinę.
Quam cruor, & cædes, bellaque ſemper habent,
Cumque ſit hybernis agitatum fluctibus æquor,
Pectora ſunt ipſis turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoſcere, candide lector,
Si ſpe ſunt, ut ſunt inferiora tua.
Non hæc in noſtris, ut quondam ſcribimus hortis:
Nec conſuete meum lectule; corpus habes.
Jactor in indomito brumali luce profundo:
Ipſaque cæruleis cartha feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturque, quod auſim
Scribere, ſe rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem; ſed eodem tempore quæſo
Ipſe modum ſtatuam carminis, illa ſui.

PUB.

Digitized by Google

PUB. OVIDII NASONIS TRISTIUM

LIBER SECUNDUS.

Ad Auguſtum Cæſarem

ARGUMENTUM.

Precatur Auguſtum Ovidius; ut ſi non reditum velit, mitius tamen, ac tutius exilium concedat. Dicitque ſe tentare ſi forte carmina, quæ illi antea nocuere, nunc poſſint ſalutem reddere; quemadmodum Achillis haſta, quæ Telephum & vulneravit & ſanavit. Longo igitur, & artificioſo conatur Cæſarem placare, & oſtendens ſe multa de eo ſcripſiſſe. Enumeratq; Poetas alios quam plurimos, qui nunquam ulla clade affecti ſunt, quamvis mordacia, aut turpia poemata ediderint.

QUid mihi vobiſcum eſt infelix cura, libelli,
 Ingenio perii, qui miſer ipſe meo.
Cur modo damnatas repeto, mea crimina muſas?
 An ſemel eſt pœnã commeruiſſe parũ?
Carmina fecerunt, ut me cognoſcere vellent
 Omine non fauſto fœmina virque meo.
Carmina fecerunt, ut me, moreſque notaret
 Jampridem inviſa Cæſar ab Arte meos.
Deme mihi ſtudio, vitæ quoque crimina demes,
 Acceptum refero verſibus, eſſe nocens.
Hoc pretium vitæ, vigilatorumque laborum
 Cepimus: ingenio eſt pœna reperta meo.
Si ſaperem doctas odiſſem jure ſorores,

Digitized by Google

Numina cultori pernicioſa ſuo.
At nunc tanta meo comes eſt inſania morbo,
Saxa memor refero rurſus ad icta pedem.
Scilicet, ut victus repetit gladiator arenam,
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forſitan ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus, opemque ferat:
Muſaque quæ movit, motam quoque leniat iram:
Exorant magnos carmina ſæpe Deos.
Ipſe quoque Auſonias Cæſar matreſque, nuruſque
Carmina turrigeræ dicere juſſit Opi.
Juſſerat, & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit, quos ætas aſpicit una ſemel.
His precor exemplis tua nunc mitiſſime Cæſar,
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem juſta eſt, nec me meruiſſe negabo:
Non adeo noſtro fugit ab ore pudor.
Sed niſi peccaſſem, tu quid concedere poſſes?
Materiam veniæ ſors tibi noſtra dedit.
Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Juppiter; exiguo tempore inermis erit.
Nunc ubi detonuit, ſtrepituque exterruit orbem;
Purum diſcuſſis aera reddit aquis.
Jure igitur genitorque Deum, rectorque vocatur
Jure capax mundus nil Jove majus habet.
Tu quoque cum patriæ rector dicare, paterque,
Utere more Dei numen habentis idem.
Idque facis: nec te quiſquam moderatius unquam
Imperii potuit fræna tenere ſui.
Te veniam Partho ſuperato ſæpe dediſti,
Non conceſſurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos, & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæque dies bellum, belli tibi ſuſtulit iram;
Parſque ſimul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hoſtem
Sic

Sic cur ſe victum gaudeat, hoſtis habet.
Cauſa mea eſt melior, quia non contraria dicor
Arma, nec hoſtiles eſſe ſecutus opes.
Per mare, per terras, per tertia Numina juro,
Per te præſentem, conſpicuumque Deum.
Hunc animum: faviſſe tibi, vir maxime, meque
Qua ſola potui mente fuiſſe tuum.
Optavi peteres cœleſtia ſidera tarde,
Parſque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te, cumque omnibus unus
Ipſe quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque crimina noſtra,
Mille locis plenos nominis eſſe tui.
Inſpice majus opus, quod adhuc ſine fine reliqui,
In non credendos corpora verſa modos.
Invenies veſtri præconia nominis illuc:
Invenies animi pignora noſtra modos.
Non tua carminibus major ſit gloria, nec quo,
Ut major fiat, creſcere poſſit, habet.
Fama Jovis ſupereſt: tamen hunc ſua facta referri,
Et ſe materiam carminis eſſe, juvat.
Cumque Gigantei memorantur prælia belli,
Credibile eſt lætum laudibus eſſe ſuis.
Te celebrant alii quanto decet ore, tuaſque
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuſo, taurorum ſanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus & nobis nimium crudeliter hoſtis,
Delicias legit qui tibi cumque meas.
Carmina ne noſtris ſic te venerantia libris
Judicio poſſint candidiore legi.
Eſſe ſed irato quis te mihi poſſet amicus?
Vix tunc ipſe mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quaſſata domus ſubſidere partes
In proclinatas omne recumbit onus.
Cunctaque, Fortuna rimam faciente dehiſcunt

Ipſa ſuo quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæſitum odiũ mihi carmine quaq;
Debuit eſt vultus turba ſecuta tuos.
At memini, vitamque meam, moreſque probabas
Illo, quem dederas prætereuntis equo.
Quod ſi non prodeſt, & honeſti gratia nulla
Redditur, at nullum crimen adeptus eram.
Nec male commiſſa eſt nobis fortuna reorum,
Liſque decem decies inſpicienda viris.
Res quoque privatas ſtatui ſine crimine judex:
Deque mea faſſa eſt pars quoque victa fide,
Me miſerum potui! ſi non extrema nocerent,
Judicio tutus non ſemel eſſe tuo.
Ultima me perdunt, imoque ſub æquore mergit
Incolumem toties una procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva, ſed omnes
Preſſere hoc fluctus, Oceanuſque, caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam.
Præda fuit canibus non minus ille ſuis.
Scilicet in Superis etiam fortuna luenda eſt;
Nec veniam læſo Numine caſus habet.
Illa namque die, qua me malus abſtulit error,
Parva quidem periit, ſed ſine labe domus,
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur in ævo
Clara, nec illius nobilitate minor.
Et neque divitiis, nec paupertate notanda:
Unde ſit in neutrum conſpiciendus eques.
Sit quoque noſtra domus, vel cenſu parva, vel ortu;
Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter uſus,
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Naſonem novit, & audet
Non faſtiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Muſis accepta, ſub uno,

Sed

Sed non exiguo, crimine lapſa domus.
Atque ea ſic lapſa eſt, ut ſurgere ſi modo leſi
Ematuruerit Cæſaris ira, queat.
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta eſt,
Ut fuerit noſtro ſenior illa metu.
Vita data eſt, citraque necem tua conſtitit ira,
O princeps; parce viribus uſe tuis.
Inſuper accedunt, te non adimente, paternæ
(Tanquam vita parum muneris eſſet) opes.
Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
Nec mea ſelecto judice juſſa fuga eſt,
Triſtibus invectus verbis (ita Principe dignum)
Ultus es offenſas, ut decet, ipſe tuas.
Adde, quod edictum quamvis immane, minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
Parcaque fortunæ ſunt data verba meæ.
Nulla quidem ſano gravior, mentiſque potenti
Pœna eſt, quam tanto diſplicuiſſe viro.
Sed ſolet interdum fieri placabile Numen.
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat ſævi fulmine tacta Jovis.
Ipſe licet ſperare vetes, ſperabimus atque.
Hoc unum fieri te prohibente poteſt.
Spes mihi magna ſubit, cum te, mitiſſime Princeps,
Spes mihi, reſpicio cum mea facta, cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora non eſt
Æqualis rabies, continuuſque furor.
Sed modo ſubſidunt, intermiſſique ſileſcunt,
Vimque putes illos depoſuiſſe ſuam.
Sic abeunt redeuntque mei variantque timores;
Et ſpem placandi dantque, negantque tui.
Per Superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque
Tempora, Romanum ſi modo nomen habent.
Per Patriam, quæ te tuta, & ſecura parenti eſt;

Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram;
Sic tibi, quem ſemper factis, animoque mereris,
Reddatur gratæ debitus urbis amor.
Livia ſic tecum ſociales compleat annos,
Quæ, niſi te, nullo conjuge digna fuit.
Quæ ſi non eſſet, cælebs te vita deceret;
Nullaque, cui poſſes eſſe maritus, erat.
Soſpite ſic te ſit natus quoque ſoſpes, & olim
Imperium regat hoc cum ſeniore ſenex:
Utque tui faciunt ſidus juvenile, nepotes
Per tua, perque ſui facta parentis eant:
Sic aſſueta tuis ſemper victoria caſtris
Nunc quoque ſe præſtet; notaque ſigna petat.
Auſoniumque Ducem ſolitis circumvolet alis
Ponat, & in nitida laurea ſerta comis.
Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas;
Auſpicium cui das grande, Deoſque tuos.
Dimidioque tui præſens es, & aſpicis urbem:
Dimidio procul es, ſævaque bella geris.
Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte,
Inque coronatis fulgeat altus equis.
Parce precor, flumenque tuum fera tela recondе,
Heu nimium miſero cognita tela mihi.
Parce, pater patriæ; nec nominis immemor hujus
Olim placandi ſpem mihi tolle tui.
Non precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe Deos.
Mitius exilium ſi das propiuſque roganti,
Pars erit e pæna magna levata mea.
Ultima perpetior medios projectus in hoſtes:
Nec quiſquam patria longius exul abeſt.
Solus ad egreſſus miſſus ſeptemplicis Iſtri,
Parrhaſiæ gelido virginis axe premor.
Jazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alii cauſa tibi ſint graviore fugati,

Ulterior nulli, quam mihi terra data eſt.
Longius hac nihil eſt, niſi tantum frigus, & hoſtis
Et maris adſtricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars eſt Romana ſiniſtri.
Proxima Baſternæ, Sauromatæque tenent.
Hæc eſt Auſonio ſub jure noviſſima, vixque
Hæſit in imperii margine terra tui.
Unde precor ſupplex ut nos in tuta releges,
Ne ſit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene ſubmovet Iſter
Neve tuus poſſim civis ab hoſte capi.
Fas prohibet Latio quemquam de ſanguine natum
Cæſaribus ſalvis barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen, & error;
Alterius facti culpa ſilenda mihi.
Nam non ſum tanti, ut renovē tua vulnera, Cæſar;
Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel.
Altera pars ſupereſt, qua turpi crimine tactus
Arguor obſcœni doctor adulterii.
Fas ergo eſt aliqua cœleſtia pectora falli,
Et ſunt notitia multa minora tua?
Utque Deos, cœlumque ſimul ſublime tuenti
Non vacat exiguis rebus adeſſe Jovi:
Ex te pendentem ſic dum circumſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii, Princeps, ſtatione relicta?
Imparibus legeres carmina facta modis.
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Luſibus ut poſſis advertere numen ineptis;
Excutiaſque oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt? nunc Illyris ora domanda,
Rhætica nunc præbent, Thraciaque arma metum
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques timida captaque ſigna manu,
Nunc te prole tua juvenem Germania ſentit,

Digitized by Google

Bellaque pro magno Cæſare Cæſar agit.
Denique ut in tanto, quantum non extitit unquam,
Corpore, pars nulla eſt, quæ libet imperii.
Urbs quoque te, & legem laſſat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas,
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum,
Unquam te noſtros evoluiſſe jocos?
At ſi (quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeveræ
Scripta, nec a tanto Principe digna legi.
Non tamen idcirco legum contraria juſſis
Sunt ea: Romanas erudiuntque nurus:
Neve quibus ſcribam poſſis dubitare; libellus
Quatuor hos verſus e tribus unus habet.
Eſt procul vittæ tenues, inſigne pudoris,
Quæque tegis medior inſtita longa pedes:
Nil, niſi legitimum, conceſſaque furta canemus.
Inque meo nullum carmina crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigidas ſubmovimus arte.
Quas ſtola contingi, vittaque ſumpta vetat?
At matrona poteſt alienis artibus uti,
Quodque trahat, quamvis non doceatur habet.
Nil igitur matrona legat, quæ carmine ab omni
Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.
Quodcunque attigerit (ſi qua eſt ſtudioſa ſiniſtri)
Ad vitium mores inſtruet inde ſuos.
Sumpſerit annales [nihil eſt hirſutius illis]
Facta ſit unde parens Ilia nempe leget.
Sumpſerit Æneadum genitrix ubi prima requiret,
Æneadum genitrix unde ſit alma Venus.
Perſequar inferius [modo ſi licet ordine ferri]
Poſſe nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit:
Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
Igne quid utilius? Siquis tamen urere tecta Com-

Digitized by Google

Comparat, audaces inſtruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina ſalutem,
Quæque juvet monſtrat, quæq; ſit herba nocent.
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator;
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.
Diſcitur innocuas, ut agat facundia cauſas
Protegit hæc ſontes, immeritoſque premit.
Sic igitur carmen, recta ſi mente legatur,
Conſtabit nulli poſſe nocere meum.
Et tandem vitium quicunque hinc concipit errat.
Et nimium ſcriptis abrogat illa meis.
Ut tamen hoc fatear; ludi quoque ſemina præbent
Nequitiæ: tolli tota theatra jube.
Peccandi cauſam quam multis ſæpe dederunt,
Martia cum durum ſternit arena ſolum.
Tollatur Circus, non tuta licentia Circi eſt?
Hic ſedit ignoto juncta puella viro.
Cum quædam ſpatientur in hac, ut amator eodem
Conveniat quare porticus ulla patet?
Quis locus eſt templis anguſtior? hæc quoque vitet
In culpam ſi qua eſt ingenioſa ſuam.
Cum ſteterit Jovis æde: Jovi ſuccurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Junonis templa ſubibit,
Pellicibus multis indoluiſſe Deam.
Pallade conſpecta, natum de crimine Virgo
Suſtulerit quare quæret Erichthonium,
Venerit in templum magni tua munera Martis
Stat Venus ultori juncta viro ante fores.
Iſidis æde ſedens cur hanc Saturnia quæret,
Egerit Jonio, Boſphorioque mari:
In Venerem Anchiſes, in Lunam Latmius Heros,
In Cererem Jaſon, qui referatur, erit.
Omnia perverſas poſſunt corrumpere mentes
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.
At procul a ſcripta ſolis Meretricibus Arte

Submovet ingenuas pagina prima manus.
Quæcunque erumpit, qua non ſinit ire ſacerdos,
Protinus hæc vetiti criminis acta rea eſt.
Non tamen eſt facinus verſus evolvere molles;
Multa licet caſtæ non facienda legant.
Sæpe ſupercilii nudas matrona ſeveri,
Et Veneris ſtantes ad genus omne videt.
Corpora Veſtales oculi meritricia cernunt:
Nec domino pœnæ res ea cauſſa fuit.
At quare in noſtra nimia eſt laſcivia Muſa?
Curve meus cuiquam ſuadet amare liber?
Nil niſi peccatum, manifeſtaque culpa fatenda eſt:
Pœnitet ingenii: judiciique mei.
Cur non Argolicis potius quæ condidit armis,
Vexata eſt iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas: & mutua vulnera fratrum?
Et ſeptem portas ſub duce quamque ſuo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius eſt patriæ facta referre labor:
Denique cum meritis impleveris omnia Cæſar,
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque trahunt oculos radiantia lumina ſolis:
Traxiſſent animum ſic tua facta meum.
Arguor immeritos tenuis mihi campus aratur
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago ſe credere, ſi qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forſan & hoc dubitem, numeris levioribus aptus
Sim ſatis, in parvos ſufficiamque modos.
At ſi me jubeas domitos Jovis igne Gigantes
Dicere, conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii eſt immania Cæſaris acta
Condere materia ne ſuperetur opus.
Et tamen auſus eram; ſed detrectare videbar.
Quodque nefas damno viribus eſſe tuis.
Ad leve rurſus opus, juvenilia carmina, veni:

Et

Et falſo movi pectus amore meum.
Non equidem vellem, ſed me mea fata trahebant,
Inque meas pœnas ingenioſus eram.
Hei mihi cur didici? cur me docuere parentes?
Litteraque eſt oculos ulla morata meos.
Hæc tibi me inviſum laſcivia fecit, ob Artes
Quas ratus es vetitos ſollicitaſſe toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta Magiſtro:
Quodque parum novit, nemo docere poteſt.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quiſquam eſt adeo media de plebe maritus,
Ut dubius vitio ſi pater ille meo.
Crede mihi, diſtant mores a carmine noſtro:
Vita verecunda eſt, Muſa jocoſa mea.
Magnaque pars mendax operum eſt, & ficta meorũ:
Plus ſibi permiſit compoſitore ſuo.
Nec liber indicium eſt animi: ſed honeſta voluptas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius eſſet atrox: conviva Terentius eſſet:
Eſſent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique compoſui teneros non ſolus amores.
Compoſito pœnas ſolus amore dedi.
Quid niſi cum multo Venerem confundere vino
Præcepit Lyrici Teia Muſa ſenis?
Lesbia quid docuit Sappho, niſi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus, & ille fuit.
Nec tibi Battiade, nocuit, quod ſæpe legenti
Delicias verſu faſſus es ipſe tuas.
Fabula jucundi nulla eſt ſine amore Menandri:
Et ſolet hic pueris, virginibuſque legi.
Ilias ipſa quid eſt aliud, niſi adultera de qua
Inter amatorem pugna, virumque fuit?
Quid prius, eſt illic flamma Chryſeidos? aut quæ
Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyſſea eſt, niſi fœmina propter amorem,

Dum vir abeſt, multis una petita procis?
Quid niſi Mæonide; Venerem, Martemque ligatos
Narrat in obſcœno corpora prenſa toro?
Unde, niſi indicio magni ſciremus Homeri,
Hoſpitis igne duas incaluiſſe Deas?
Omne genus ſcripti gravitate Tragœdia vincit.
Hæc quoque materiam ſemper amoris habet?
Nam quid in Hippolyto eſt, niſi cæcæ flamma nover-
Nobilis eſt Canace fratris amore ſui. (cæ?
Quid? non Tantalides agitante Cupidine currus
Piſæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum ſanguine mater,
Concitus a læſo fecit amore dolor.
Fecit amor ſubitas volucres cum pellice Regem:
Quæque ſuum luget nuncquoque mater Iten.
Si non Æropem frater ſceleratus amaſſet,
Averſos Solis non legeremus Equos.
Impia nec tragicos tetigiſſet Scylla cothurnos,
Ni patrium crimen deſecuiſſet amor.
Qui legis Electram, & egentem mentis Oreſtem,
Ægyſthi crimen, Tyndaridoſque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem letho fallax hoſpita pene dedit?
Quid loquar Hermionem? quid te Schæneja virgo?
Teque Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen, Danaeſque nurum? matremq; Lyæi?
Hæmonaque? & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Theſeo quidve Pelaſgum
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Jole, Pyrrhique parens, huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas, Iliacuſque puer.
Tempore deficiar, tragicos ſi perſequar ignes:
Vixque meus capiet nomina nuda liber.
Eſt & in obſcœnos deflexa Tragœdia riſus:
Multaque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
In-

Digitized by Google

Infregiſſe ſuis fortia facta modis.
Junxit Ariſtides Mileſia crimina ſecum:
Pulſus Ariſtides nec tamen urbe ſua eſt.
Nec qui deſcripſit corrumpi ſemina matrum,
Eubius impuræ conditor hiſtoriæ:
Nec qui compoſuit nuper Sybaritida, fugit,
Nec qui concubitus non tacuere ſuos.
Sunt ea doctorum monumenta mixta virorum:
Muneribuſque ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis:
Et Romanus habet multa jocoſa liber.
Utque ſuo Martem cecinit gravis Ennius ore,
Ennius ingenio maximus, arte rudis.
Explicat ut cauſas rapidi Lucretius ignis;
Cauſarumque triplex vaticinatur opus.
Sic ſua laſcivo cantata eſt ſæpe Catullo
Fœmina cui falſum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores.
In quibus ipſe ſuum faſſus adulterium eſt.
Par fuit exigui, ſimiliſque licentia Calvi,
Detexit variis qui ſua facta modis.
Quid referā Ticidæ, quid Memmi carmen? apud quos
Rebus abeſt nomen, nominibuſque pudor.
Cinna quoq: his comes eſt, Cinnaq: procacior Anſer,
Et leve Cornificis, parque Catonis, opus:
Et quorum libris modo diſſimulata Perilla,
Nomine nunc legitur dicta, Metelle tuo.
Is quoque Phaſiacas Argo, qui duxit in undas,
Non potuit Veneris furta tacere ſuæ.
Nec minus Hortenſi, nec ſunt minus improba Servi
Carmina, quis dubitet nomina tanta ſequi?
Vertit Ariſtidem Siſenna, nec obfuit illi
Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe jocos.
Non fuit opprobrio celebraſſe Lycordia Gallo
Sed linguam nimio non tenuiſſe mero.
Credere juranti durum putat eſſe Tibullus,

Hoc etiam de ſe quod neget illa viro.
Fallere cuſtodem demum docuiſſe fatetur,
Seque ſua miſerum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ, ſignumve probaret
Per cauſam meminit, ſe tetigiſſe manum.
Utque refert, digitis ſæpe eſt, nutuque locutus,
Ut tacitam menſæ duxit in orbe notam.
Et quibus e ſuccis abeat de corpore livor,
Impreſſo fieri qui ſolet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti ſervet, peccet, ut illa minus.
Scit cui latretur, cum ſolus obambulet ipſe,
Cur toties clauſas excreet ante fores.
Multaque dat furti talis præcepta, docetque
Qua nuptæ poſſint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi: legiturque Tibullus,
Et placet, & jam te Principe notus erat.
Invenies eadem blandi præcepta Properti,
Diſtrictus minima nec tamen ille nota eſt;
His ego ſucceſſi: quoniam præſtantia candor.
Nomina virorum diſſimulare jubet.
Non timui, fateor, ne qua tot iere carinæ
Naufraga, ſervatis omnibus una foret.
Sunt aliis ſcriptæ, quibus alea luditur, artes.
Hæc eſt ad noſtro non leve crimen avos.
Quid valeant tali, quo poſſis plurima jactu
Figere damnoſos, effugiaſque canes.
Teſſera quot habeat numeros: diſtante vocato
Mittere quo deceat, quo dare miſſa modo.
Diſcolor ut recto graſſetur limite miles,
Cum medius gemino calculus hoſte perit.
Ut mage velle ſequi ſciat, & revocare priorem,
Nec tuto fugiens incomitatus eat.
Parva ſedet ternis inſtructa tabella lapillis:
In qua viciſſe eſt continuaſſe ſuos.
Quiq; alii luſus neque enim nunc perſequar omnes

:Per-

Perdere rem caram tempora noſtra ſolent.
Ecce canit formas alius, jactuſque pilarum;
Hic artem nandi præcipit, ille trochi:
Compoſita eſt aliis fuſcandi cura coloris.
Hic epulis leges, hoſpitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monſtrat
Quæque docet liquido teſta ſit apta mero.
Talia fumoſo luduntur menſe Decembri.
Quæ jam non ulli compoſuiſſe nocet.
His ego deceptus non triſtia carmina feci;
Sed triſtis noſtros pœna ſecuta jocos.
Denique nec video de tot ſcribentibus unum,
Quem ſua perdiderit Muſa: repertus ego.
Quod ſi ſcripſiſſem mimos obſcœna jocantes,
Qui ſemper vetiti crimen amoris habent?
In quibus aſſidue cultus procedit adulter;
Verbaque det ſtulto callida nupta viro.
Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
Spectat: & e magna parte Senatus adeſt.
Nec ſatis inceſtis temerari vocibus aures:
Aſſueſcunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
Plauditur: & magno palma favore datur.
Quodque minus prodeſt, pœna eſt lucroſa Poetæ;
Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
Inſpice ludorum ſumptus, Auguſte, tuorum:
Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu ſpectaſti, ſpectandaque ſæpe dediſti,
Majeſtas adeo comis ubique tua eſt:
Luminibuſque tuis, totus, quibus utimur, orbis,
Scenica vidiſti lentus adulteria.
Scribere ſi fas eſt imitantes turpia mimos,
Materiæ minor eſt debita pœna meæ.
An genus hoc ſcripti faciunt ſua pulpita tutum?
Quodque libet, nimis ſcena licere dedit?
Et mea ſunt populo ſaltata poemata ſæpe:
Sæpe

Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus veſtris ut priſca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu.
Sic quæ concubitus varios, Venerisque figuras
Exprimat, eſt aliquo parva tabella loco.
Utque ſedet vultu faſſus Telamonius iram,
Inque oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos ſiccat digitis Venus uda capillos,
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella ſonant alii telis inſtructa cruentis.
Parſque tui generis, pars tua facta canit.
Invida me ſpatio natura coercuit arcto,
Ingenio vires, exiguaſque dedit:
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor
Contulit in Tyrios arma, virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem, teneroſque Amaryllidis ignes
Bucolicis juvenis luſerat ante modis.
Nos quoque jampridem ſcripto peccavimus iſto,
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te delicta notantem
Præterii toties irrequietus eques.
Ergo quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens; nunc nocuere ſeni
Sera redundavit veteris vindicta libelli,
Diſtat & a meriti tempore pœna ſui.
Nec tamen omne meum credas opus eſſe remiſſum,
Sæpe dedi noſtræ grandia vela rati.
Sex ego Faſtorum ſcripſi, totidemque libellos;
Cumque ſuo finem menſe volumen habet:
Idque tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
Et tibi ſacratum ſors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis ſcriptum regale cothurnis,
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Dictaque ſunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
Deſuit

Deſuit in facies corpora verſa novas.
Atque utinam revoces animum pauliſper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi.
Pauca quibus prima ſurgens ab origine mundi
In tua deduxi tempora, Cæſar opus.
Aſpiceres quantum dederis mihi pectoris ipſe:
Quoque favore animi teque, tuoſque canam.
Non ego mordaci diſtrinxi carmine quemquam:
Nec meus ullius crimina verſus habet.
Candidus a ſalibus ſuffuſis felle refugi.
Nulla venenato littera mixta joco eſt.
Inter tot populi, tot ſcripti millia noſtri,
Quem mea Calliope læſerit unus ero.
Non igitur noſtris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluiſſe, malis.
Nec mihi credibile eſt quemquam inſultare jacenti
Gratia candori ſi qua relata meo eſt.
His precor, atque aliis poſſint tua numina flecti
O pater, o patriæ cura, ſaluſque tuæ.
Non ut in Auſonium redeam, niſi forſitan olim,
Cum longo pœnæ tempore victus eris.
Tutius exilium, pauloque quietius oro,
Ut par delicto ſit mea pęna ſuo.

Digitized by Google

PUB. OVIDII NASONIS TRISTIUM

LIBER TERTIUS

ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

Librum Romam mittit Poeta incultum quidem, & ſordidum, inducitq; illum errare per varia urbis loca, precariq; Auguſtum, ut patri exuli, & poetæ det veniam. Sed cum nuſquam recipi ſe videat, rogat manus plebejas ut eum illæ ſaltem accipiant, ut habeat ubi poſſit divertere.

MIſſus in hanc venio timidi liber exulis urbem,
Da placidā feſſo, lector amice manum.
Neve reformida, ne ſim tibi forte pudori
Nullus in hac charta verſus amare docet.
Nec domini fortuna mei eſt, ut debeat illam
Infelix ullis diſſimulare jocis.
Id quoque quod viridi quondam male luſit in ævo,
[Heu nimium ſero!] damnat, & odit opus.
Aſpice quid portem; nihil hic niſi triſte videbis,
Carmine temporibus conveniente ſuis.
Clauda, quod alterno ſubſidunt carmina verſu:
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque ſum cedro flavus, nec pumice levis,
Erubui domino cultior eſſe meo.
Littera ſuffuſas quod habet maculoſa lituras.
Lęſit opus lacrymis ipſe Poeta ſuum.
Si qua videbuntur caſu non dicta latine.
In qua ſcribebat, barbara terra fuit.

Dicite,

Dicite, lectores, ſi non grave, qua ſit eundum;
Quaſque petam ſedes hoſpes in urbe liber.
Hæc ubi ſum furtim lingua titubante locutus,
Qui mihi monſtraret, vix fuit unus iter.
Dj tibi dent, noſtro quod non tribuere Poetæ,
Molliter in patria vivere poſſe tua.
Duc age; namque ſequor, quamvis terraque, marique
Longinquo referam laſſus ab orbe pedem.
Paruit, & ducens, Hæc ſunt fora Cæſaris inquit:
Hæc eſt a ſacris quæ via nomen habet.
Hic locus eſt Veſtæ, qui Pallada ſervat, & ignem:
Hic fuit antiqui Regia parva Numæ.
Inde petens dextram, Porta eſt, ait iſta Palati.
Hic Stator; hoc primum condita Roma loco eſt.
Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conſpicuos poſtes, tectaque digna Deo.
En domus hęc, dixi, Jovis eſt: quod ut eſſe putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum: Non fallimur, inquam:
Et magni verum eſt hanc Jovis eſſe domum.
Cur tamen appoſita velatur janua lauro?
Cingit, & anguſtas arbor opaca fores?
An quia perpetuos meruit domus iſta triumphos?
An quia Leucadio ſemper amata Deo eſt.
Ipſa ne quod feſta eſt, an quod facit omnia feſta?
Quam tribuit terris, pacis an iſta nota eſt?
Utque viret ſemper laurus nec fronde caduca
Carpitur: æternum ſic habet illa decus.
Cauſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice ſervatis unum, Pater optime, civem,
Qui procul extremo pulſus in orbe latet.
In quo pœnarum quas ſe meruiſſe fatetur,
Non facimus cauſam, ſed ſuus error habet.
Me miſerū, vereorque locum, vereorque potentem
Et quatitur trepido littera noſtra metu.

Aſpi-

Aſpicis exangui chartam pallere colore?
Aſpicis alternos intremuiſſe pedes?
Quandocunque precor, noſtro placanda parenti
Iiſdem ſub dominis aſpiciare domus.
Inde tenore pari gradibus ſublimia celſis
Ducor ab intonſi candida templa Dei:
Signa peregrinis ubi ſunt alterna columnis
Belides, & ſtricto ſtat ferus enſe pater:
Quæque viri docto veteres fecere novique
Pectore, lecturis inſpicienda patent.
Quærebam fratres exceptis ſcilicet illis,
Quos ſuus optaret non genuiſſe parens.
Quærentem fruſtra cuſtos me ſedibus illis
Præpoſitus ſancto juſſit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro,
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
Atria libertas tangere paſſa ſua eſt.
In genus auctoris miſeri fortuna redundat;
Et patimur nati quam tulit ipſe fugam.
Forſitan & nobis olim minus aſper, & illi
Evictus longo tempore Cæſar erit. [eſt)
Di precor, atque adeo (neq; enim mihi turba roganda
Cæſar, ades voto maxime Dive meo.
Interea, quoniam ſtatio mihi publica clauſa eſt,
Privato liceat delituiſſe loco.
Vos quoque, ſi fas eſt, confuſa pudore repulſæ,
Sumite plebejæ carmina noſtra manus.

ELEGIA II.

ARGUMENTUM.

In hac Elegia quæritur Poeta, quod fata eum in Scythiam copulerint; nec Sacerdoti ſuo opem tulerint Apollo, aut Pierides. Deinde dicta ſe in Scythia in aſſiduo fletu, & mœrore degere. Poſtremo Deos præcatur tu tandem ei mori liceat.

ERgo erat in fatis Scythiam quoq; viſere noſtris,
Que-

Quæque Lycaonio terra ſub axe jacet?
Nec vos Pierides nec ſtirps Latonia veſtro
Docta Sacerdoti turba tuliſtis opem?
Nec mihi, quod luſi vero ſine crimine prodeſt;
Quodque magis muſa eſt viſa jocoſa mea?
Plurima ſed pelago, terraque pericula paſſum
Uſtus ab aſſiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, ſecuraque in otia natus,
Mollis, & impatiens ante laboris eram.
Ultima nunc patior: nec me mare portubus orbum
Perdere, diverſæ nec potuere viæ.
Suffecitque malis animus: nam corpus ab illo
Accepit vires; vixque ferenda tulit.
Dum tamen & ventis dubius jactabar, & undis,
Fallebat curas ægraque corda labor.
Ut via finita eſt, & opus requievit eundi,
Et pœnę tellus eſt mihi tacta meæ.
Nil niſi flere libet; nec noſtro parcior imber
Lumine quam verna de nive manat aqua.
Roma, domuſque ſubit, deſideriumque locorum,
Quidquid & amiſſa reſtat in urbe mei.
Hei mihi quod toties noſtri pulſata ſepulchri
Janua, ſed nullo tempore aperta fuit!
Cur ergo tot gladios fugi? totieſque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Dj, quos experior nimium conſtanter iniquos,
Participes iræ, quam Deus unus habet.
Extimulate, precor, ceſſantia fata, meique
Interitus clauſas eſſe vetate fores.

Digitized by Google

ELEGIA III.

ARGUMENTUM.

Ad uxorem ſcribens ex Scythia, ſe excuſat, quod aliena manu ſcriptam miſerit epiſtolam: quod aliter non potuiſſe fieri oſtendit ob adverſam valetudinem, qua conflictabatur ſimulque incommoda commemorat. Sed præter cetera illud fatetur eſſe maximum, quod careat ipſius uxoris aſpectu. Mandat, ut ejus oſſa Romam deferantur in parva urna, & ſignentur epitaphio ab eo compoſito.

HÆc, mea ſi conjux miraris epiſtola, quare
  Alterius digitis ſcripta ſit; æger eram:
Æger in extremis ignoti partibus orbis:
  Incertuſque meæ pene ſalutis eram:
Quem mihi nunc animum dura in Regione jacenti
  Inter Sauromatas eſſe, Getaſque putas?
Nec cœlum patior, nec aquis aſſuevimus iſtis:
  Terraque neſcio quo non placet iſta modo:
Non domus apta ſatis: non hic cibus utilis ægro:
  Nullus Apollinea qui levet arte malum eſt.
Non qui ſoletur, non qui labentia tarde
  Tempora narrando fallat, amicus adeſt.
Laſſus in extremis jaceo populiſque, lociſque;
  Et ſubit affecto nunc mihi, quidquid abeſt.
Omnia cum ſubeant; vincis tamen omnia; conjux:
  Et plus in noſtro pectore parte tenet.
Te loquor abſentem: te vox mea nominat unam;
  Nulla venit ſine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam ſic me dicunt aliena locutum,
  Ut foret amentis nomen in ore tuum.
Si jam deficiat ſuppreſſo lingua palato,
  Vix inſtillato reſtituenda mero;
Nuntiet huc aliquis dominam veniſſe reſurgam,
  Speſque tui nobis cauſa vigoris erit.
Ergo ego ſum vitæ dubius: tu forſitan iſtic
  Jucundum noſtri neſcia tempus agis?

Non

Non agis affirmo, liquet hoc cariſſima nobis;
  Tempus agi ſine me non niſi triſte tibi:
Si tamen implevit mea ſors quos debuit annos.
  Et mihi vivendi tam cito finis adeſt.
Quantum erat o magni perituro parcere Divi,
  Vel ſaltem patria contumularer humo.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuiſſet,
  Vel præcepiſſet mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere vitam,
  Exul ut occiderem, nunc mihi vita data eſt.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris;
  Et fient ipſo triſtia fata loco?
Nec mea conſueto languefcent corpora lecto?
  Depoſitum nec me qui fleat, ullus erit.
Nec dominæ lacrymis in noſtra cadentibus ora
  Accedant animæ tempora parva meæ.
Nec mandata dabo? nec cum clamore ſupremo
  Labentes oculos condet amica manus:
Sed ſine funeribus caput hoc, ſine honore ſepulchri
  Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid ubi audieris, tota turbabere mente,
  Et feries pavida pectora fida manu;
Ecquid in has fruſtra tendens tua brachia partes,
  Clamabis miſeri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas, nec ſcinde capillos:
  Non tibi nunc primum, lux mea raptus ero.
Cum patriam amiſi tunc me periiſſe putato:
  Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc ſi forte potes, ſed non potes optima conjux,
  Finitis gaude tot mihi morte malis:
Quod potes externa forti mala corde ferendo:
  Ad mala jampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore noſtræ,
  Effugiatque avidos pars mea nulla rogos!
Nam ſi morte carens vacuas volat altus in auras
  Spiritus, & Samii ſunt rata dicta ſenis.

Inter

Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras:
Perque feros manes hoſpita ſemper erit.
Oſſa tamen facito parva referantur in urna:
Sic ego non etiam mortuus exul ero.
Non vetat hoc quiſquã. Fratrẽ Thebana peremptũ
Suppoſuit tumulo Rege vetante ſoror.
Atque ea cum foliis, & amomi pulvere miſce:
Atque ſuburbano condita pone ſolo.
Quoſque legat verſus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego, qui jaceo tenerorum luſor amorum.
Ingenio perii Naſo Poeta meo.
At tibi, qui tranſis, ne ſit grave, quiſquis amaſti,
Dicere Naſonis molliter oſſa cubent,
Hoc ſatis in tumulo eſt: etenim majora libelli.
Et diuturna magis ſunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen: & auctori tempora longa ſuo.
Tu tamen extincto feralia munera ferto:
Deque tuis lacrymis humida ſerta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis
Sentiet officium mœſta favilla pium.
Scribere plura libet: ſed vox mihi feſſa loquendo,
Dictandi vires, ſiccaque lingua negat.
Accipe ſupremo dictum mihi forſitan ore,
Quod tibi, qui mittit, non habet ipſe, vale

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

Amicum cariſſimum, quem propter Auguſtum non audet nominare, Poeta admonet ut magna atria, & potentes fugiat; qui quamvis poſſint plurimum prodeſſe, non proſunt, ſed potius nocent. Laudat deinde amici fidem quam ſibi in adverſis rebus nunquam defuiſſe cognovit, ſimulq; enumerat exilii ſui incommoda; Rogat poſtremo, ut quam poſſit, illi opem ferat.

O Mihi care quidem ſemper, ſed tempore duro

Co-

Cognite, res poſtquam procubuere meæ.
Uſibus edocto ſi quidquam credis amico,
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes præluſtria vita:
Sævum præluſtri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes:
Non proſunt: potius plurimum obeſſe ſolent.
Effugit hybernas demiſſa antenna procellas:
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Aſpicis, ut ſumma cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa ſimul retia mergat onus?
His ego ſi monitis monitus prius ipſe fuiſſem,
In qua debebam, forſitan [illegible] forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano [vix hoc tamen evenit ipſum]
Sic cadit, ut tacta ſurgere poſſit humo.
At miſer Elpenor tecto delapſus ab alto
Occurrit Regi flebilis umbra ſuo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempe quod hic alte, demiſſius ille volabat:
Nam pennas ambo nonne habuere ſuas?
Crede mihi: bene qui latuit bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Non foret Eumedes orbus, ſi filius ejus
Stultus Achilleos non adamaſſet equos.
Nec natum in flamma vidiſſet in arbore natas,
Cepiſſet genitor ſi Phaethonta Merops.
Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper;
Propoſitique memor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenſo ſpatium decurrere vitæ
Dignus es, & fato candidiore frui.
Quod pro te voveam miti pietate mereris.
Hæſuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,

Qualem credibile eſt ore fuiſſe meo.
Noſtra tuas [redacted]acrymas ſuper ora cadentes:
Tempore quas uno, fidaque verba dabas.
Nunc quoque [redacted]motum ſtudio defendis amicum,
Et mala vix ulla parte levanda levas:
Vive ſine invidia, molleſque inglorius annos.
Exige amicitias & tibi junge pares.
Naſoniſque tui, quod adhuc non exulat unum,
Nomen ama, Scythicus cætera pontus habet.
Proxima ſideribus tellus Erymantidos Urſæ
Me tenet, aſtricto terra peruſta gelu.
Boſphorus, & Danais, ſuperant, Scythiæque paludes,
Vixque ſatis [redacted] nomina pauca loci,
Ulterius nihil eſt, niſi non habitabile frigus.
Heu quam vicina eſt ultima terra mihi!
At longe patria eſt, longe eſt cariſſima conjux,
Quidquid, & hæc nobis poſt duo dulce fuit,
Sic tamen hæc abſunt, ut quæ contingere non eſt.
Corpore ſint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errant domus, urbs, & forma locorũ
Acceduntque ſuis ſingula facta locis:
Conjugis ante oculos, ſicut præſentis imago eſt;
Illa meos caſus ingravat, illa levat. [morem:
Ingravat hæc; quod abeſt: levat hæc, quod preſtat a-
Impoſitumque ſibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus noſtris hæretis amici
Dicere quos cupio nomine quemque ſuo.
Sed timor officium cautus compeſcit, & ipſos
In noſtro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis, gratique erat inſtar honoris,
Verſibus in noſtris nomina veſtra legi:
Quod quoniam eſt anceps intra mea pectora quemq;
Alloquar, & nulli cauſa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes verſus amicos
Protrahet: occulte ſi quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longa regione remotu
Abſim

Abſim vos animo ſemper adeſſe meo.
Et qua quiſque poteſt, oro, mala noſtra levate,
Fidam projecto neve negate manum.
Proſpera ſic maneat vobis fortuna: nec unquam
Contacti ſimili ſorte rogetis idem.

ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

Amici fidem perfectam, & cognitam in adverſis præcipue rebus laudat, quam dicit nunquam abituram ex ejus animo. Demum fatetur, ſe alia exigua ſpe, ut aliquando Auguſtus mitior fiat, & magis placidum tribuat exilium.

Uſus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre poſſis diſſimulare, fuit.
Ni me complexus vinclis propioribus eſſes,
Nave mea vento forſan eunte ſuo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere ruinam,
Verſaque amicitiæ terga dedere meæ:
Auſus, igne Jovis percuſſum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præſtas, nec longo cognitus uſu,
Quod veterum miſero vix duo treſve mihi.
Vidi ego confuſos vultus, viſuſve notavi,
Oſque madens fletu, pallidiuſque meo:
Et lacrymas cernens in ſingula verba cadentes,
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi:
Brachiaque excepi mœſto pendentia collo,
Et ſingultatis oſcula mixta ſonis.
Sum' quoque, Care, tuis defenſus viribus abſens:
Scis Carum veri nominis eſſe loco.
Multaque præterea manifeſti ſigna favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi poſſe tuos tribuant defendere ſemper
Quos in materia proſperiore juves.
Si tamen interea, quid in his ego perditus oris
(Quod te credibile eſt quærere) quæris, agam?

Digitized by Google

Sola comes noſtræ perſtitit illa fugæ.
Sola nec inſidias inter nec militis enſem:
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque cum perii, quis me deceperit error,
Et culpam in facto non ſcelus eſſe meo.
Scilicet hoc ipſo nunc æqua, quod abfuit ante,
Cum mecum juncti criminis acta rea eſt.
Nunc equidem vellem!(quoniam nocitura fuerunt)
Pieridem ſacris impoſuiſſe manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipſa ſororum:
Et carmen demens carmine læſus amo:
Sic nova Dulichio lotos guſtata palato;
Illo, quo nocuit grata ſapore fuit.
Sentit amans ſua damna fere, tamen hæret in illis,
Materiam culpæ perſequiturque ſuæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli;
Quodque mihi telum vulnera fecit amo.
Forſitan hoc ſtudium poſſit furor eſſe videri,
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtuto mentem vetat eſſe malorum,
Præſentis caſus immemoremque facit.
Utque ſuum Bacche non ſentit ſaucia vulnus,
Dum ſtupet Idæis exululata jugis.
Sic ubi mota calent ſacro mea pectora thyrſo,
Altior humano ſpiritus ille malo eſt.
Ille nec exilium; Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos ſentit habere Deos.
Utque ſoporiferæ biberem ſi pocula Lethes,
Temporis adverſi ſic mihi ſenſus abeſt.
Jure Deas igitur veneror mala noſtra levantes,
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ;
Et partim pelago, partim veſtigia terræ
Vel rate dignatas, vel pede noſtra ſequi.
Sint precor; hæ ſaltem faciles mihi: namque Deorum
Cæſare cum magno cætera turba facit.
Meque tot adverſis cumulant, quo littus arenas,
Quot-

Quotque fretum piſces, ovaque piſcis habet.
Vere prius flores æſtu numerabis ariſtas.
Poma per Autumnum, frigoribuſque nives.
Quam mala, quæ patior toto jactatus in orbe,
Dum miſer Euxini littora ſæva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum eſt.
Huc quoque ſunt noſtras fata ſecuta vias.
Hic quoque cognoſco natalis ſtamina noſtri,
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Utque neque inſidias, captiſque pericula matrem,
Vera quidem vidi, ſed graviora fide.
Vivere quam miſerum eſt interBaſlotque,Getaſque
Illum, qui populi ſemper in ore fuit!
Quam miſerum, porta vitam, muroque tueri:
Vixque ſui tutum viribus eſſe loci!
Aſpera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec niſi luſuta movimus arma manu.
Nunc ſenior gladioque latet, ſcutoque ſiniſtram,
Canitium galeæ ſubiicioque meam.
Aut dedice ſpecula cuſtos ubi ſigna tumultus,
Indus nunc trepida protinus arma manu.
Hoſtis habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia luſtrat equo.
Utque rapax pecudem, quæ ſe non texit ovili,
Per fata, per ſyvas, fertque, trahitque lupus.
Sic, ſi quem nondum portarum ſæpe receptum
Barbarus in campis repperis hoſtis, agis.
Aut ſequitur captur, conjectaque vincula collo
Accipit; aut telo virus habente cadit.
Hic ego ſollicitæ jaceo novus incola ſedis:
Heu nimium fati tempora longa mei!
Et tamen ad numeros, antiquaque ſacra reverti
Suſtinet in tantis hoſpita Muſa malis.
Sed neq;cui recitem:quiſquam eſt mea carmina,nec
Auribus accipiat verba Latina ſuis. (qui
Ipſe mihi, quid enim faciam?) ſcriboque, legoque
Tuta-

Tutaque judicio littera noſtra ſuo eſt.
ſæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ ſcripta, Getæque legent?
Sæpe etiam lacrymæ me ſunt ſcribente profuſæ.
Humidaque eſt fletu littera facta meo.
Corq; vetuſta meum tanquam nova, vulnera ſentit
Inque ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Cum vice mutata qui ſim, fuerimque recordor,
Et tulerit quo me caſus, & unda ſubit.
Sæpe manus demens ſtudiis irata, ſibique,
Miſit in arſuros carmina noſtra focos.
Atq; ita de multis, quoniam non multa ſuperſunt,
Cum venia facito, quiſquis es, iſta legas.
Tu quoq; non melius, quam ſunt mea tēpora, carmen
Interdicta mihi conſule, Roma boni.

ELEGIA II.

ARGUMENTUM.

Tiberium Germanicam expeditionem ſuſcepiſſe, in Schythiam ad Poetam fama pertulerat. Dicit ergo victoriam adeo fortaſſe partam fuiſſe cum hæc ſcriberet. Ejus autem triumpho dicit ſe mente intereſſe, quando quidem corpore non poſſit. Quod ſi quis ei triumphi formam retulerit quamvis ſero; tamen oſtendit ſe aditurum tanta letitia, ut proprium incommodum ſi poſt habituris tantæ letitiæ.

JAM fera Cæſaribus Germania, totus, ut orbis,
Victa potes flexo ſuccubuiſſe genu.
Altaque velantur fortaſſe Palatia fertis,
Thuraque in igne ſonant, inficiuntque diem;
Candidaque adducta collum percuſſa ſecuri
Victima purpureo ſanguine tingit humum.
Donaque amicorum templis promiſſa Deorum
Reddere victores Cæſar uterque parant:
Et qui Cæſareo juvenes ſub nomine creſcunt,
Perpetuo terras, ut domus iſta regat.

Cum-

Digitized by Google

Cumque bonis nuribus pro ſoſpite Livia nato
Munera dat meritis, ſæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ ſine crimine caſtos
Perpetua ſervant virginitate focos.
Plebs pia cumque pia lætatur plebe ſenatus;
Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
Nos procul expulſos communia gaudia fallunt,
Famaque tam longe non niſi parva venit.
Ergo omnis poterit populus ſpectare triumphos
Cumque ducum titulis oppida capta leget.
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus aliis pro tempore verſos,
Terribiles aliis, immemoreſque ſui.
Quorum pars cauſas, & res, & nomina quæret:
Pars referet, quamvis noverit ipſe parum;
Is, qui ſidonio fulget ſublimis in oſtro,
Dux fuerat belli, proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miſerabile figit,
Non iſto vultu, cum tulit arma, fuit.
Ille ferox oculis, & adhuc hoſtilibus ardens,
Hortator pugnæ, conſiliumque fuit.
Perfidus hic noſtros incluſit fraude locorum,
Squallida promiſſis qui tegit ora comis.
Illo, qui ſequitur, dicunt mactata miniſtro
Sæpe recuſanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes,
Plena feræ cædis, plena crucris erant.
Druſus in his quondam meruit cognomina terris,
Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva,
Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis,
Et Ducis invicti ſub pede mœſta ſedet.
Collaque Romanæ præbens animoſa ſecuri
Vincula fert illa, qua tulit arma manu.

Hos ſuper in curru Caeſar victore veheris
  Purpureus, populi rite per ora tui.
Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum,
  Undique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur (Ioque,
  Miles,) Io magna voce triumphe, canet.
Ipſe ſono, plauſuque ſimul, fremituque canentum
  Quadrijugos cernes ſæpe reſiſtere equos.
Inde petes arcem, & delubra faventia votis,
  Et dabitur merito laurea vota Jovi.
Hæc ego ſummotus, qua poſſum mente videbo;
  Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immenſas ſpatiantur littora terras,
  In cœlum celeri per venit illa via.
Illa meos oculos mediam deducit in urbem:
  Immunes tanti nec ſinit eſſe boni.
Invenietque animus, qua currus ſpectet eburnos:
  Sic certe in patria per breve tempus ero.
Vera tamen populus capiet ſpectacula felix,
  Lætaque erit præſens cum Duce turba ſuo.
At mihi fingenti tantum, longeque remoto
  Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atque procul Latio diverſus miſſus in orbem,
  Qui narret cupido vixerit iſta mihi.
Is quoque jam ſerum referet, veteremque triumphũ
  Quo tamen audiero tempore lætus, ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam,
  Cauſaque privata publica major erit.

Laus Deo ar.

Digitized by Google

ELEGIA III.

ARGUMENTUM.

Utramq; urſam precatur, ut Romam urbem, ac uxorem aſpiciat, ſibiq; referant ſit, ne ea mariti memor, an non. Poſtmodum ſe ipſum arguit quod dubitet de uxoris fide, a qua ſe amari intelligat: tum eam laudat, doletq; quod ſua cauſa in aſſiduo luctu verſetur. Demum hortatur, ut in fide permaneat.

MAgna, minorq; feræ, quarũ regis altera Grajas
  Altera Sidonias, utraque ſicca rates
Omnia cum ſummo poſitæ videatis in axe;
  Et maris occiduas non ſubeatis aquas.
Æthereamque ſuis cingens amplexibus arcem
  Veſter ab intacta circulus extet humo;
Aſpicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
  Dicitur Iliades tranſiliiſſe Remus.
Inque meam nitidos dominam convertite vultus.
  Sitque memor noſtri necne, referte mihi.
Hei mihi, cur nimium quæ ſunt manifeſta, requiro?
  Cur labat ambiguo ſpes mea mixta metu.
Crede quod eſt, & vis, ac, deſine tua vereri,
  Deque fide certa ſit tibi certa fides.
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ;
  Non mentitura tu tibi voce refer.
Eſſe tui memorem, de qua tibi maxima cura eſt,
  Quodque poteſt ſecum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tanquam præſentibus hæret.
  Teque remota procul, ſi modo vivit, amat;
Ecquid ut incubuit juſto mens ægra dolori,
  Lenis ab admonito pectore ſomnus abit.
Tunc ſubeunt curæ; dum te lectuſque, locuſque
  Tangit, & oblitum non ſinit eſſe mei.
Et veniunt queſtus, & nox immenſa videtur;
  Feſſaque jactati corporis oſſa dolent:
Non equidem dubito, quin hæc, & cætera fiant

Det-

Detque tuus mœſti ſigna doloris amor.
Nec cruciere minus, nec cum Thebana cruentum
Hectora Theſſalico vidi ab axe rapi.
Quid tamen ipſe precer dubito, nec dicere poſſum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Triſtis es? indignor, quod ſim tibi cauſa doloris,
Non es, ut amiſſo conjuge digna fores.
Tu vero tuo damna dole mitiſſima conjux,
Tempus, & a noſtris exige triſte malis.
Fleque meos caſus; eſt quædam flere voluptas:
Expletur lacrymis, egeriturque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, ſed eſſet
Mors mea: morte fores ſola relicta mea:
Spiritus hic per te patrias exiſſet in auras:
Sparſiſſent lacrymæ corpora noſtra piæ:
Supremoque die notum ſpectantia cœlum
Texiſſent digiti lumina noſtra tui.
Et cinis in tumulo poſitus jacuiſſet avito,
Tactaque naſcenti corpus haberet humus.
Denique & ut vixi, ſine crimine mortuus eſſem;
Nunc mea ſupplicio vita pudenda ſuo eſt.
Me miſerum! tu ſi cum diceris exulis uxor,
Avertis vultus, & ſubit ora rubor.
Me miſerum! ſi turpe putas mihi nupta videri:
Me miſerum ſi te jam pudet eſſe meam.
Tempus ubi eſt illud, quo te jactare ſolebas
Conjuge? nec nomen diſſimulare viri.
Tempus ubi eſt, quo te (niſi non vis illa referri)
Et dici memini, juvit, & eſſe meam?
Utque proba dignum eſt omni tibi dote placebam;
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres, ita res tibi magna videbar.
Quemve tuum malles eſſe, vir alter erat.
Nunc quoque ne pudeat, quod ſis mihi nupta, tuuſq;
Non debet dolor hinc, debet abeſſe pudor.
Cum cecidit Capaneus ſubito temerarius ictu

Num legis Evadnen erubuiſſe viro.
Nec quia Rex mundi compeſcuit ignibus ignes.
Ipſe ſuis Phaethon inficiandus eras.
Nec Semele Cadmo facta eſt aliena parenti,
Quod precibus periit ambitioſa ſuis.
Nec tibi, quod ſævis ego ſum Jovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor.
Sed magis in noſtri curam conſurge tuendi:
Exemplumque mihi conjugis eſto bonæ:
Materiamque tuis triſtem virtutibus imple,
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis noſſet, felix ſi Troja fuiſſet?
Publica virtutis per mala facta via eſt.
Ars tua, Tiphy: jacet, ſi non ſit in æquore fluctus;
Si valeant homines, ars tua, Phœbe jacet.
Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.
Dat tibi noſtra locum tituli fortuna; caputque
Conſpicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere temporibus, quorum nunc munere fretæs;
En patet in laudes area luta tuas.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

Amicum laudat, exponitq; Tomitani exilii incommoda; precaturq; eum latenter, ut ab Auguſto mitius, & paulo propinquius exilium petat, quod facile impetrari poſſe docet; quum magna ſit ipſius clementia: Poſtremo narrat, quemadmodum e locis non nimium longinquis fugerit Oreſtes cum Iphigenia ſorore, ablata etiam inde Diana ad meliora loca.

O Qui, nominibus cum ſis generoſus avorum
Exuperas morum nobilitate genus.
Cujus ineſt animo patrii candoris imago,
Non careat nervis candor ut iſte ſuis.
Cujus in ingenio patriæ facundia linguæ,

Qua

Qua prior in latio non fuit ulla foro.
Quod minime volui, poſitis pro nomine ſignis
Dictus es; ignoſcas laudibus ipſe tuis.
Nil ego peccavi tua te bona cognita produnt;
Si, quod es; appares, culpa ſoluta mea eſt.
Nec tamen officium noſtro tibi carmine factum
Principe tam juſto poſſe nocere puta.
Ipſe pater patriæ (quid enim civilius illo?)
Suſtinet in noſtro carmine ſæpe legi.
Nec prohibere poteſt, quia res eſt publica, Cæſar;
Et de communi pars quoque noſtra bono eſt.
Juppiter ingeniis præbet ſua numina vatum;
Seque celebrari quolibet ore ſinit.
Cauſa tua exemplo Superorum tuta Deorum eſt:
Quorum hic aſpicitur, creditur ille Deus.
Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
Non fuit arbitrii littera noſtra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, eſt injuria noſtra:
Incolumis cum quo ſæpe locutus eram.
Quo vereare minus, ut ſim tibi crimen amicus,
Invidiam, ſi qua eſt; auctor habere poteſt.
Nam tuus eſt primis cultus mihi ſemper ab annis
[Hoc ſaltem noli diſſimulare] pater.
Ingeniumq; meum [potes hoc meminiſſe] probabat:
Plus etiam, quam me judice dignus eram.
Deque meis illo referebat verſibus ore,
In quo pars magnæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus iſta recepit,
Sed prius auctori ſunt data verba tuo.
Nec data ſunt; mihi crede tamen, ſed in omnib' actis
Ultima ſi demas, vita tuenda mea eſt.
Hanc quoque, qua perii culpam, ſcelus eſſe negabis,
Si tanti ſeries ſit tibi nota mali.
Aut timor, aut error nobis non obfuit error:
Ah ſine me fati non meminiſſe mei.
Neve retractando nondum cœuntia rumpe

Vulnera; vix illis proderit ipſa quies.
Ergo, ut jure damus pœnas, ſic abfuit omne
Peccato facinus conſiliumque meo.
IdqueDeus ſentit,pro quo vel lumen ademptum eſt,
Nec mihi detractas poſſidet alter opes.
Forſitan hanc ipſam, vivat modo, finiet olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hic alio jubeat diſcedere, ſi non
Noſtra verecundo vota pudore carent.
Mitius exilium, pauloque propinquius oro,
Quique ſit a ſævo longius hoſte locum.
Tantaque in Auguſto clementia; ſi quis ab illo
Hæc peteret pro me, forſitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti.
Dictus ab Antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis:
Nec placidos portus hoſpita navis habet.
Sunt circa gentes, quæ prædam ſanguine quærunt:
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi quos audis hominum gaudere cruore.
Pene ſub ejuſdem ſideris igne jacent.
Nec procul a nobis locus eſt, ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ ſpargitur ara Deæ.
Hæc prius, ut memorant, non invidioſa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro ſuppoſita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacunque ſuæ.
Quo poſtquam dubium eſt pius an ſceleratus Oreſtes
Exactus furiis venerat ipſe ſuis.
Et comes exemplum veri Phocæus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus unus erant.
Protinus evincti triſtem ducuntur ad aram,
Quæ ſtabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc ſua mors, nec mors ſua terruit illū
Alter ab alterius funere mœſtus erat.
Et jam conſtiterat inter mucrone ſacerdos;
Cin-
Digitized by Google

Cinxerat, & Grajas barbara vitta comas.
Cum vice ſermonis fratrem cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta Deæ ſignum crudelia ſacra peroſæ
Tranſtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur Regio magni pene ultima Mundi,
Quam fugere homines. Djque propinqua mihi eſt.
Atque meam terram prope ſunt funebria ſacra:
Si modo Naſoni barbara terra ſua eſt.
O utinam venti, quibus eſt ablatus Oreſtes,
Placato referant & mea vela Deo.

ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

Amicum laudat Poeta, eumq; monet conſtanter munus amicitiæ exequatur, eiq; apud Auguſtum opem ferat. Oſtendit deinde multis exemplis tempore omnia moliri præter ejus curas; & oſtendit ſe ita deficere, ut non diu credat ſe ſuperviƈturum tantis malis, quam rem dicit ſibi ſolatio relictam eſſe.

O Mihi dilectos inter ſors prima ſodales,
Unica fortunis ara reperta meis.
Cujus ab alloquio anima hæc moribunda revixit;
Ut vigil infuſa Pallade flamma ſolet;
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percuſſæ confugiumque rati.
Cujus eram cenſu non me ſenſurus egentem,
Si Cæſar patrias eripuiſſet opes.
Temporis oblitum, dum me rapit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pene tuum.
Tu tamen agnoſcis, tactuſque cupidine laudis,
Ille ego ſum, cuperes dicere poſſe palam:
Certe ego, ſi ſineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
Intempeſtivus nominis obſtet honor.

Quid licet, & tutum intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuiſſe mei.
Utque facis, remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior aura Deo.
Et tutare caput nulli ſervabile, ſi non
Qui merſit, Stygia ſublevet illud aqua.
Teque quod eſt rarum, præſta conſtanter ab omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua proceſſus habeat fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipſe juveſque tuos.
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat, & veſtro rata querela toro.
Diligat & ſemper ſocius, & ſanguinis illo,
Quo pius affectu Caſtora frater amat.
Sic juvenis, ſimiliſque tibi ſit natus; & illum
Moribus agnoſcant quilibet eſſe tuum.
Sic faciat ſocerum tæda te nata jugali:
Nec tardum juveni dat tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

Hæc inconſideratius cum ſuperioribus conjunguntur, cum unius ſæparatæ Elegiæ argumentum videantur exequi: tractatur locus communis de vi temporis, ſeu conſuetudinis, qua cum mitigentur, & tolerabiliora evadant omnia, non tamen mitigari curas, & angores ſuos; mala ſe ipſa mora ingraveſcere, & exaſperari queritur Poeta.

TEmpore ruricolæ patiens fit taurus aratri
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque ſui juſſis obtemperat inda magiſtri
Bellua, ſervitium tempore victa ſubit.
Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis;
Vixque

Vixque merum capiant grana, quod intus habent:
Tempus & in canas ſemel producit ariſtas;
Et ne ſint triſti poma ſapore facit.
Hoc tenuat dentem terram findentis aratri:
Hoc rigidos ſilices, hoc adamanta terit:
Hoc etiam ſævas paulatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœſtaque corda lævat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas,
Præterquam curas attenuare meas.
Ut patria careo, bis frugibus area trita eſt:
Diſſiluit nudo preſſa bis uva pede.
Nec quæſita tamen ſpatio patientia longo eſt,
Menſque mali ſenſum noſtra recentis habet.
Scilicet, & veteres fugiunt juga ſæpe juvenci,
Et domitus fræno ſæpe repugnat equus.
Triſtior eſt etiam præſens ærumna priore.
Ut ſit enim ſibi par crevit, & aucta mora eſt.
Nec tam nota mihi, quam ſunt mala, noſtra fuerunt,
Sed magis hoc, quo ſint cognitura, gravant.
Eſt quoque non nihilum vires afferre recentes,
Nec præconſumptum temporis eſſe malis,
Fortior in ſylva novus eſt luctator arena,
Quam cui ſunt tarda brachia feſſa mora.
Integer eſt melior nitidus gladiator in armis
Quam cui tela ſuo ſanguine tacta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo ſolvitur imbre vetus:
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante
Quæ mala ſunt longa multiplicata die.
Credite, deficio, noſtroque a corpore quantum
Auguror, accedunt tempora parva malis.
Nam neque ſunt vires: nec qui color eſſe ſolebat
Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa, cutem.
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra, malique
In circumſpectu ſtat ſine fine ſui.
Urbis abeſt facies, abſunt mea cura ſodales

Digitized by Google

Et, qua nulla mihi carior, uxor abeſt.
Vulgus adeſt Scythicum, braccataque turba Getarũ:
Sic mala, quæ video, non videoque, nocent.
Una tamen ſpes eſt, quæ me ſolatur in iſtis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM.

Miratur Poeta quod biennio jam exacto, nullus ab amico acceperit litteras: quum hi præſertim ad eum ſcripſerint, quibuſcum amicitiæ uſus non fuerat jam probatus. Subjungit tamen malle ſe omnia credere, quam illum nullas ad eum dediſſe litteras, quas interceptas fuiſſe exiſtimat. Admonet poſtremo, ut ad eum ſcribat, ne ſemper excuſandus ſit.

BIS me Sol adiit gelidæ poſt frigora brumæ;
Biſque ſuum tacto Piſce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera verſus,
Quamlibet in paucos officioſa fuit.
Cur tua ceſſavit pietas, ſcribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus uſus erat?
Cur quoties alicui chartæ ſua vincula dempſi,
Illam ſperavi nomen habere tuum.
Dj faciant, ut ſæpe tua ſit epiſtola dextra
Scripta, ſed e multis reddita nulla mihi.
Quod precor, eſſe liquet: credam prius ora Meduſæ
Gorgonis anguineis cincta fuiſſe comis.
Eſſe canes utero ſub virginis eſſe Chimæram,
A truce quæ flammis ſeparat angue Leam.
Quadrupedes homines cum pectora pectore vinctos,
Tergeminumq; virum, tergeminumque canem,
Sphingaque, & Harpyas, ſerpentipedeſque Gigantes,
Centimanumque Gigen, ſemibovemque virum.
Hæc ego cuncta prius, quam te cariſſime credam
Mutatum curam depoſuiſſe mei.
Innumeri montes inter me teque, viæque,

Fluminaque, & campi, nec freta pauca jacent.
Mille poteſt caſus, a te quæ littera ſæpe
Miſſa ſit in noſtras rara venire manus:
Mille tamen caſus ſcribendo vince frequenter,
Excuſem ne te ſemper amice mihi.

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM.

Quinquagenarius Poeta queritur, ſe jam caneſcere in infeliciſſima regione, eo tempore quo frui debuiſſet patria, cariſſima conjuge, amicis, & cæteris: quæ ſi olim a Delphico Oraculo, aut Dodonea columba futura accepiſſet, vana dicit, ſe ea reſponſa exiſtimaturum fuiſſe, clariſſimaque ſententia dicit nihil tam validum eſſe, quod non ſubjaceat divinæ voluntati, ac potentiæ. Poſtremo cæteros admonet, ut ejus caſibus moniti, Auguſtum cujus potentia par eſt Diis immortalibus demereantur.

JAM mea cycneas imitantur tempora plumas:
Inficit, & nigras alba ſenecta comas.
Jam ſubeunt anni fragiles, & inertior ætas:
Jamque parum firmo me mihi ferre grave eſt.
Nunc erat, ut poſito deberem fine laborum
Vivere me nullo ſollicitante metu.
Quæque meæ ſemper placuerunt otia menti;
Carpere, & in ſtudiis molliter eſſe meis.
Et parvam celebrare domum, patrioſque Penates;
Et quæ nunc domino rura paterna carent;
Inque ſinu dominæ, cariſque nepotibus, inque
Securus patria conſenuiſſe mea.
Hæc mea ſic quondam peragi ſperaverat ætas:
Hos ego ſic annos ponere dignus eram.
Non ita Dis viſum eſt, qui me terraque, marique
Actum Sarmaticis expoſuere locis.
In cava ducuntur quaſſæ navalia puppes,
Ne temere in mediis diſſolvantur aquis.

Ne cadat, & multas palmas inhoneſtet adeptas!
  Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles, ut emeritis non eſt ſatis utilis armis,
  Ponit in antiquos quæ tulit arma, Lares:
Sic igitur tarda vires adimente ſenecta,
  Me quoque donari jam rude, tempus erit.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cœlum,
  Nec ſiccam Getico fonte levare ſitim.
Sed modo, quos habui, vacuos ſecedere in hortos:
  Nunc hominum viſu rurſus, & urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
  Optabam placide vivere poſſe ſenex.
Fata repugnarunt, quæ cum mihi tempora prima
  Mollia præbuerint poſteriora gravant.
Jamque decem luſtris omni ſine labe peractis,
  Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul a metis, quas pene tenere videbar,
  Curriculo gravis eſt facta ruina meo.
Ergo illum demens in me ſævire coegi,
  Mitius immenſus quo nihil orbis habet.
Ipſaque delictis victa eſt clementia noſtris:
  Nec tamen errori vita negata meo eſt.
Vita procul patria degenda ſub axe Boreo eſt:
  Qua maris Euxini terra ſiniſtra jacet.
Hæc mihi ſi Delphos, Dodonaque diceret ipſa,
  Eſſe videretur vanus uterque locus.
Nil adeo validum eſt, adamas licet alliget illud,
  Ut maneat rapido firmius igne Jovis.
Nil ita ſublime eſt, ſupraque pericula tendit,
  Non ſit ut inferius, ſuppoſitumque Deo.
Nam quamquam vitio pars eſt contracta malorum,
  Plus tamen exitii Numinis ira dedit.
At vos admoniti noſtris quoque caſibus eſte,
  Æquantem ſuperos emeruiſſe virum.

ELE-

ELEGIA IX.

ARGUMENTUM.

Inimico minatur Poeta, ſe in eum ſcripturum, niſi pœnituerit inimicitiarum.

SI licet, & pateris, nomen, facinuſque tacebo:
  Et tua Lethæis acta dabuntur aquis.
Noſtraque vincetur lacrymis clementia ſeris;
  Fac modo te pateat pœnituiſſe tui.
Fac modo te damnes, cupiaſque eradere vitæ
  Tempora, ſi poſſis, Tiſiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora noſtro,
  Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, ſicut ſum miſſus in orbem;
  Noſtra ſuas iſtuc porriget ira manus.
Omnia ſi neſcis Cæſar mihi jura reliquit.
  Et ſola eſt patria pœna carere mea.
Et patriam, modo ſit ſoſpes, ſperamus ab illo,
  Sæpe Jovis telo quercus aduſta viret.
Denique vindictæ ſi ſit mihi nulla facultas,
  Pierides vires, & ſua tela dabunt.
Ut Scythicis habitem longe ſummotus in oris;
  Siccaque ſint oculis proxima ſigna meis.
Noſtra per immenſas ibunt præconia gentes,
  Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
Ibit ad occaſum, quicquid dicemus ab ortu;
  Teſtis, & Heſperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar undas:
  Et gemitus vox eſt magna futura mei.
Nec tua te ſontem tantummodo ſæcula norint.
  Perpetuæ crimen poſteritatis erit.
Jam feror in pugnas, & nondum cornua ſumpſi,
  Nec mihi ſumendi cauſa ſit ulla velim.
Circus adhuc ceſſat, ſpargit tamen acer arenam
  Taurus, & infeſto jam pede pulſat humum.
Hoc quoque quā volui, plus eſt; cane, Muſa, receptus,
  Dum licet huic nomen diſſimulare ſuum.

ELE-

ELEGIA X.

ARGUMENTUM.

Lectorem docet, qua patria, quibus conſulibus natus ſit. Deinde totam ſuam vitam paucis perſcribit. Poſtremo exilii mala commemorat, quorum magnitudinem dicit ſe muſis conſolari, & illis acquieſcere.

ILle ego qui fuerim tenerorum luſor amorum,
Quem legis, ut noris, accipe poſteritas.
Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis,
Millia qui novies diſtat ab urbe decem.
Editus hic ego ſum: nec non, ut tempora noris,
Cum cecidit fato Conſul uterque pari.
Si quid & a proavis uſque eſt vetus ordinis hæres,
Non modo fortunæ munere factus eques:
Nec ſtirps prima fui, genito jam fratre creatus:
Qui tribus ante quater menſibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
Una celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armiferæ feſtis de quinque Minervæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
Imus ad inſignes urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
Fortia verboſi natus ad arma Fori.
At mihi jam puero cœleſtia ſacra placebant,
Inque ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis; totoque Helicone relicto,
Scribere conabar verba ſoluta modis.
Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et quod tentabam dicere, verſus erat.
Interea tacito paſſu labentibus annis,
Liberior fratri ſumpta, mihique toga eſt.
Induiturque humeris cum lato purpura clavo,

Et

Et ſtudium nobis quod fuit ante, manet.
Jamque decem vitæ frater geminaverat annos,
Cum perit; & cœpi parte carere mei:
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores:
Deque viris quibus pars tribus una fui.
Curia reſtabat: clavi menſura coacta eſt,
Majus erat noſtri viribus illud onus;
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram.
Et petere Aoniæ ſuadebant tuta Sorores
Otia; judicio ſemper amata meo.
Temporis illius colui, fovique poetas,
Quotque aderant vates rebar adeſſe Deos.
Sæpe ſuas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque necet ſerpens, quæ juvat, herba Macer
Sæpe ſuos ſolitus recitare Propertius ignes,
Jure ſodalitii qui mihi junctus erat.
Ponticus Heroo, Baſſus quoque clarus Jambo,
Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit noſtras nomeroſus Horatius aures,
Dum ferit Auſonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ:
Succeſſor fuit hic tibi Galle: Propertius illi:
Quartus ab his ſerie temporis ipſe fui:
Utque ego majores, ſic me coluere minores:
Notaque non tarde facta Thalia mea eſt.
Carmina cum primum populo juvenilia legi,
Barba refecta mihi biſve, ſemelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per urbem
Nomine non vero dicta Corynna mihi.
Multa quidem ſcripſi, ſed quæ vitioſa putavi,
Emendaturis ignibus ipſe dedi.
Tum quoq; cum fugerē, quædam placitura cremavi
Iratus ſtudio carminibuſque meis.
Molle cupidineis nec expugnabile telis.

Cor mihi, quodque levis cauſa moverer, erat.
Cum tamen hoc eſſem, minimoque accenderer igni,
Nomine ſub noſtro fabula nulla modo.
Pene mihi puero nec digna, nec utilis uxor
Eſt data, quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi ſucceſſit quamvis ſine crimine, conjux,
Non tamen in noſtro firma futura toro.
Ultima, quæ mecum ſeros permanſit in annos.
Suſtinuit conjux exulis eſſe viri.
Filia bis prima mea me fœcunda juventa,
Sed non ex uno conjuge, fecit avum.
Et jam compleтat genitor ſua fata, novemque
Addiderat luſtris altera luſta novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
Ille fuit, matri proxima buſta tuli.
Felices ambo, tempeſtiveque ſepulti.
Ante diem pœnæ quod periere meæ.
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
Sum miſer, & de me quod doluere nihil!
Si tamen extinctis aliquid niſi nomina reſtant,
Et gracilis ſtructos effugit umbra rogos.
Fama parentales, ſi vos mea contigit, umbræ;
Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro;
Scite, precor, cauſam [nec vos mihi fallere fas eſt]
Errorem juſſæ, non ſcelus eſſe fugæ.
Manibus id ſatis eſt, ad vos ſtudioſa revertor
Pectora quæ vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities, pulſis melioribus annis,
Venerat antiquas, miſcueratque comas.
Poſtque meos ortus Piſæa vinctus oliva
Abſtulerat decies præmia victor equo.
Cum maris Euxini poſitos ad læva Tomitas
Quærere me læſi Principis ira jubet:
Cauſa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
Indicio non eſt teſtificanda meo.
Quid referā comitumq; nefas, famuloſque nocentes?

Ipſa

Digitized by Google

Ipſa multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens eſt ſuccumbere; ſeque
Præſtitit invictam viribus uſa ſuis.
Oblituſque mei, ductæque per otia vitæ,
Inſolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra caſus pelagoque, quot inter
Occultum ſtellæ conſpicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego finitimis quamvis circumſonor armis,
Triſtia, quo poſſim, carmine fata levo.
Quod quamvis nemo eſt, cujus referatur ad aures,
Sic tamen abſumo, decipioque diem.
Ergo, quod vivo, duriſque laboribus obſto,
Nec me ſollicitæ tædia lucis habent.
Gratia, Muſa tibi: nam tu ſolatia præbes:
Tu curæ requies, tu medicina mali.
Tu Dux: tu comes es: tu nos abducis ab Iſtro:
In medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi (quod rarum) vivo ſublime dediſti
Nomen, ab exequiis quod dare fama ſolet.
Nec, qui detrectat præſentia, livor iniquo
Ullum de noſtris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum ſæcula noſtra Poetas,
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumque ego præponā multos mihi non minor illis
Dicor: & in toto plurimus orbe legor.
Si quod habent igitur Vatum præſagia veri;
Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus.
Sive favore tuli, ſive hanc ego carmine famam
Jure; tibi grates, candide lector, ago.

PUB.

Præmoneo nunquam ſcripta quod iſta legat.
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Et plures quorum nomina prima ſui.
Atque utinam numero nos non eſſemus in iſto.
Hei mihi! cur unquam Muſa locuta mea eſt?
Sed dedimus pœnas, Scythicique in finibus Iſtri
Ille pharetrati luſor amoris abeſt.
Quod ſupereſt ſocios ad publica carmina flexi,
Et memores juſſi nominis eſſe mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
Unde dolenda canam: multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
Materia eſt propriis ingenioſa malis:
Et quota fortunæ pars eſt in carmine noſtræ?
Felix qui patitur, quæ numerare poteſt.
Quot frutices ſylvæ, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet.
Tot mala pertulimus: quorum medicina, quieſque
Nulla, niſi in ſtudio eſt, Pieridumque mora.
Quis tibi, Naſo, mo duslacrymoſi carminis? inquis
Idem, fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte miniſtrat:
Nec mea ſunt, fati verba ſed iſta mei.
At mihi ſi cara patriam cum conjuge reddas,
Sint vultus hilares, ſimque quod ante fuit,
Lenior invicti ſi ſit mihi Cæſaris ira,
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Non tamen ut luſit, rurſus mea littera ludet.
Sit ſemel illa meo luxuriata joco.
Quod præbet ipſe canam: pœnæ modo parte levata
Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea noſtri quid agant niſi triſte libelli?
Tibia funeribus convenit iſta meis:
At poteras, inquis, melius mala ferre ſilendo,
Et tacitus caſus diſſimulare tuos.
Exigis, ut nulli gemitus tormenta ſequantur;
Ac-

Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipſe Perilleo Phalaris permiſit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis offenſus non ſit Achilles;
Tune fletus inhibes durior hoſte meos?
Cum faceret Nioben orbam Latonia proles;
Non tamen hanc ſiccas juſſit habere genas.
Eſt aliquid, fatale malum per verba levari:
Hoc querulam Prognen, Halcyonenque facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia ſaxa ſua.
Strangulat incluſus dolor, atque cor æſtuat intus;
Cogitur & vires multiplicare ſuas.
Da veniam potius, vel totos tolle libellos:
Si mihi quod prodeſt, hoc tibi, lector, obeſt.
Sed nec obeſſe poteſt: ulli nec ſcripta fuerunt
Noſtra, niſi auctori pernicioſa ſuo.
At mala ſunt, fateor, quis te mala ſumere cogit?
Aut quis deceptum ponere ſumpta vetat?
Ipſe nec emendo, ſed ut hic deducta legantur:
Non ſunt illa ſuo barbariora loco.
Nec me Roma ſuis debet conferre Poetis:
Inter Sarmaticos ingenioſus ero.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæque:
Ingenio ſtimulos ſubdere fama ſolet.
Nolumus aſſiduis animum tabeſcere curis:
Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
Cur ſcribam, docui, cur mittam quæritis illos?
Vobiſcum cupio quolibet eſſe modo.

ELE-

ELEGIA II.

ARGUMENTUM.

Ad uxorem ſcribens, dicit ſe corpore bene valere, quãvis mente langueat: oſtenditq; dolore eumdem eſſe, qui primo fuit, quam relegatus ſit ab Auguſto. Poſtea commemorat incõmoda quibus ſine fine cõficitur: & quandoquidem levis ſit exilii cauſa, & magna Cæſaris clementia, pro marito regem hortatur: nec ullã ſibi ſpem relictam, quam Auguſti clementiam.

ECquid, ut e Ponto nova venis epiſtola, palles?
Et tibi ſollicita ſolvitur illa manu?
Pone metum, valeo, corpuſque, quod ante laborum
Impatiens nobis, invalidumque fuit.
Sufficit: atque ipſo vexatum induruit uſu
An magis infirmo non vacat eſſe mihi.
Mens tamen ægra jacet, nec tẽpore robora ſumpſit
Affectuſque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora, ſpatioque ſuo coitura putavi
Vulnera; non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodeſt annoſa vetuſtas:
Grandibus accedunt tempore damna malis:
Pene decem totis aluit Pæantius annis.
Peſtiferum tumido vulnus ab angue datum.
Telephus æterna conſumptus tabe periſſet,
Si non quæ nocuit, dextra tuliſſet opem.
Et mea, ſi facinus nullum commiſimus, opto
Vulnera qui fecit, facta levare velit,
Contentuſque mei jam tandem parte laboris.
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat; ut multum, multum reſtabat acerbi;
Parſque meæ pœnae totius inſtar erit.
Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores,
Quotve ſoporiferum grana papaver habet.
Sylva feras quot alit, quot piſcibus unda natatur.
Quot tenerum pennis aera pulſat avis.
Tot premor adverſis: quae ſi comprendere coner,
Ica-

Digitized by Google

Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Utque viæ caſus ut amara pericula Ponti,
Ut taceam ſtrictas in mea fata manus:
Barbara me tellus, orbiſque noviſſima magni
Suſtinet, & ſævo cinctus ab hoſte locus.
Hinc ego trajicerer[neq;enim mea culpa cruenta eſt]
Eſſet quæ debet, ſi tibi cura mei.
Ille Deus; bene quo Romana potentia nixa eſt,
Sæpe ſuo victor lenis in hoſte fuit.
Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque:
Cæſare nil ingens mitius orbis habet.
Me miſerũ! quid agã, ſi proxima quæque relinquunt:
Subtrhais effracto tu quoque colla jugo?
Quo ferar? unde petam lapſis ſolatia rebus?
Anchora jam noſtram non tenet ulla ratem.
Viderit ipſe; ſacram quamvis inviſus ad aram
Confugiam: nullas ſubmovet ara manus.
Alloquor en abſens præſentia numina ſupplex
Si fas eſt homini cum Jove poſſe loqui.
Arbiter imperii, quo certum eſt ſoſpite cunctos
Auſoniæ curam gentis habere Deos.
O decus, o patriæ per te florebis imago.
Me vir non ipſo, quem regis, orbe minor.
Sic habites terras, & te deſideret æther!
Sic ad pacta tibi ſidera tardus eat.
Parce, precor, minimamque tuo de fulmine partem
Deme: ſatis penæ, quod ſuperabit, erit.
Ira quidem moderata tua eſt: vitamque dediſti:
Nec mihi jus civis: nec mihi nomen abeſt.
Nec mea conceſſa eſt aliis Fortuna: nec exul
Edicti verbis nominor ipſe tui.
Omniaque hæc timui quia me meruiſſe videbam,
Sed tua peccato lenior ira meo eſt.
Arva relegatum juſſiſti viſere Ponti,
Et Scythicum profuga ſcindere puppe fretum
Juſſus ad Euxini deformia littora veni.
Æquo-
Digitized by Google

Æquoris : hæc gelido terra ſub axe jacet.
Nec me tam cruciat nunquam ſine frigore cœlum,
Glebaque canenti ſemper obuſta gelu.
Neſciaque eſt vocis quod barbara lingua latinæ,
Grajaque quod Getico vincta loquela ſono eſt.
Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte
Vixque brevis tutum murus ab hoſte facit.
Pax tamen interdum eſt, pacis fiducia nunquam:
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma locus.
Hinc ego nunc muter, vel me Zanclæa Carybdis
Devoret, atque ſuis, ad Styga mittat aquis.
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ!
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
Quod petitur, pœna eſt, neq; enim miſer eſſe recuſo!
Sed precor, ut poſſim tutius eſſe miſer.

ELEGIA III.

ARGUMENTUM.

Queritur Ovidius quod quū Bacchi faſtū celebretur, ſibi una cum cæteris Poetis Romæ eſſe non liceat, ut ante ſolebat, miraturq; illum ſibi uni ex ejus cultoribus non opem tuliſſe; demum illum ſtudiiq; conſortes Poetas præcatur, ut a Cæſare reditum impetrent.

ILla dies hæc eſt, qua te celebrare Poetæ
[Si modo non fallunt tempora] Bacche, ſolent.
Feſtaque odoratis innectunt tempora ſertis:
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata ſinebant,
Non invisa tibi pars ego ſæpe fui.
Quem nunc ſuppoſitum ſtellis Erymantidos urſæ
Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem, vacuamque laboribus egi
In ſtudiis vitam, Pieridumque choro.
Nunc procul a patria Geticis circumſonor armis.
Multa prius pelago, multaque paſſus humo.
Sive mihi caſus; ſive hoc dedit ira Deorum.
Nubila naſcenti ſeu mihi Parca fuit:

Tu-

Tu tamene ſacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras ſuſtinuiſſe tuo.
An dominæ fati quidquid cecinere Sorores,
Omne ſub arbitrio deſinit eſſe Deum?
Ipſe quoq; æthereas meritis invectus es arces
Qua non exiguo facta labore via eſt.
Nec patria eſt habitata tibi: ſed ad uſque nivoſum
Stymona veniſti, Marticulamque Geten:
Perſidaque, & lato ſpatiantem flumine Gangem,
Et quaſcunque bibit diſcolor indus aquas
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito, bis cecinere tibi,
Me quoque, ſi fas eſt exemplis ire Deorum,
Ferrea ſors vitae, difficiliſque premit.
Illo nec levius cecidi, quem magna locutum
Reppulit a Thebis Juppiter igne ſuo.
Ut tamen audiſti percuſſum fulmine vatem,
Admonitu matris condoluiſſe potes.
Et potes aſpiciens circum, tua ſacra, Poetas,
Neſcio quis noſtri, dicere cultor abeſt.
Fer, bone Liber, opem: ſic altam degravet ulmum
Vitis, & incluſo plena ſit uva mero:
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus
Adſit, & attonito non taceare ſono.
Oſſa bipenniferi ſic ſint male preſſa Lycurgi:
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet.
Sic micet æternum, vicinaque ſidera vincat,
Conjugis in cælo Creſſa corona tuæ.
Huc ades, & caſus releves pulcherrime noſtros
Unum de numero me memor eſſe tuo.
Sunt Djs inter ſe commercia, flectere tenta
Cæſareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque conſortes ſtudii pia turba, Poetæ
Hæc eadem ſumpto quiſque rogate mero.
Atque aliquis veſtrum Naſonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula mixta ſuis.

Ad.

ıdmonituſque mei, cum circumſpexerit omnes,
Dicat: ubi eſt noſtro pars modo Naſo chori?
dque ita, ſi veſtrum merui candore favorem;
Nullaque judicio littera læſa meo eſt.
i veterum digne veneror cum ſcripta virorum,
Proxima non illis eſſe minora reor.
ic igitur dextro faciatis Apolline carmen;
Quod licet, inter vos nomen habere meum.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

Epiſtolam ab Euxino littore Romam veniſſe, oramq; laudare amici fidem, inducit Ovidius. Cum poſtremo precatur, ut ſe conſtanter tueatur.

Littore ab Euxino Naſonis epiſtola veni,
Laſſaque facta mari, laſſaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aſpice Romæ,
Heu quanto melior ſors tua ſorte mea.
Flens quoque me ſcripſit: nec qua ſignabar ad os eſt
Ante, ſed ad madidas gemma relata genas.
Triſtitiæ cauſam ſi quis cognoſcere quærit,
Oſtendi ſolem poſtulat ille ſibi.
Nec frondem in ſylvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore rapto
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Dj facerent utinam, talis ſtatus eſſet in illo,
Ut non triſtitiæ cauſa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet caſus patienter amaros:
More nec indomiti fræna recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi Numinis iram,
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.
Sæpe refert, eſt quanta Dei clementia; cujus
Se quoque in exemplis annumerare poteſt:
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis
Denique quod vivat, munus habere Dei.
Te tamen, ſi quid credis mihi ocarior illi

Omnibus in toto pectore ſemper habet.
Teque Menœtiaden, te qui comitatus Oreſten
Te vocat Ægiden, Eurialumque ſuum.
Nec patriam magis ille ſuam deſiderat, & qua
Plurima tum patria ſentit abeſſe ſibi.
Quam vultus, oculoſque tuos, o dulcior ill
Melle, quod in ceris Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens tempus reminiſcitur illu
Quod non præventum morte fuiſſe dolet.
Cumque alii fugerent ſubitæ contagia cladis
Nec vellent ictæ limen adire domus.
Te ſibi cum paucis meminit manſiſſe fidelem
Si paucos aliquis treſve, duoſque vocat.
Quamvis attonitus ſenſit tamen omnia, nec te
Se minus adverſis indoluiſſe ſatis.
Verba ſolet, vultumq; tuum, gemituſque referret
Et te flente ſuos emaduiſſe ſatis.
Quam ſibi præſtiteris, qua conſolatus amicum
Sis ope; ſolandus cum ſimul ipſe fores.
Pro quibus affirmat fore ſe, memoremq; piumque
Sive diem videat, ſive tegetur humo.
Per caput ipſe ſuum ſolitus jurare, tuumque;
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo.
Plena tot, ac tantis referetur gratia factis.
Nec ſinet ille tuos littus arare boves.
Fac modo conſtanter profugum tueare, quod ille:
Qui bene te novit, non rogat, ipſa togo.

ELE-

ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

Se ipſum hortatur ad celebrandum uxoris natalem, pro qua bene precatur, diemque laudat, qui eam elegantiſſimis moribus in lucem protulit: & quamvis digna eſſet fortuna, eam tamen hortatur, ut omnia æquo animo ferat: ſiquidem ejus virtus nonniſi in adverſis perſpici poſſit, Demum Deos precatur: ut ſi nolint ſibi parcere, ſaltem uxori innocenti ignoſcant.

ANnuus aſſuetum Dominæ natalis honorem
 Exigit: ite manus ad pia ſacra meæ,
Sic quondam feſtum Laertius egeat Heros
 Forſan in extremo conjugis orbe diem.
Lingua favens adſit noſtrorum oblita malorum;
 Quæ, puto didicit jam bona verba loqui.
Quæque ſemel toto veſtis mihi ſumitur anno,
 Sumatur fatis diſcolor alba meis.
Araque gramineo viridis de ceſpite fiat.
 Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura, puer, pingues facientia flammas.
 Quodque profuſum ſtridat in igne merum,
Optime natalis, quamvis procul abſumus, opto
 Candidus huc venias, diſſimiliſque meo.
Si quod & inſtabat Dominæ miſerabile vulnus,
 Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quaſſata procella eſt
 Quod ſupereſt, tutum per mare navis eat.
Illa domo, nataque ſua, patriaque fruatur,
 Erepta hæc uni ſit ſatis eſſe mihi.
Quatenus, & non eſt in caro conjuge felix,
 Pars vitæ triſti cætera turba vacet.
Vivat, ametque virum; quoniam ſic cogitur, abſe is,
 Conſumatque annos ſed diuturna ſuos.
Adjicerem & noſtros, ſed ne contagia fati,
 Corrumpant timeo, quos agit ipſa mei.

Nil homini certum eſt, fieri quis poſſe putaret.
Ut facerem in mediis hæc ego ſacra Getis?
Aſpice ut aura tumens ſummos e thure coortes
In partes Italas, & loca dextra ferat.
Senſus ineſt igitur nebulis, quas exigit ignis,
Conſilium fugiens cætera pæne meum.
Conſilio, commune ſacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu:
Ipſa ſic diſcors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Huc (memini) quondam fieri non poſſe loquebar,
Et me Battiades judice falſus erat;
Omnia nunc credjo: cum tu conſultus ab arcto
Terga vapor dederis, Auſoniamque petes.
Hæc igitur lux eſt quæſi non orta fuiſſet,
Nulla fuit miſero feſta videnda mihi.
Edidit hæc mores illis Heroibus æquos,
Queis erat Eetion, Icariuſque pater.
Nata pudicitia eſt, mores probitaſque, fideſque
At non ſunt iſta gaudia nata die.
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus impar,
Juſtaque de viduo pene querela toro.
Scilicet adverſis probitas exercita rebus
Triſti materiam tempore laudis habet:
Si nihil infeſti durus vidiſſet Ulyſſes,
Penelope felix, ſed ſine laude, foret.
Victor Echionias ſi vir penetraſſet in arces,
Forſitan Evadnen vix ſua noſſet humus.
Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas,
Laodamia nihil, cur referatur, erit.
Et tua, quod malles, pietas ignota maneret,
Implerent venti ſi mea vela ſui.
Dj tamen, & Cæſar, Djs acceſſura, ſed olim,
Æquarint Pylios cum tua fata dies.
Non mihi, qui pœnam fateor meruiſſe, ſed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELE-

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

Queritur ſe ab amico deſtitui, hortaturque illum, ut conſtanter in amicitia perſiſtat, quam primo coluerat.

TU quoque noſtrarum quondam fiducia rerũ,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras.
Tu quoque ſuſcepti curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito ponis onus?
Sarcina ſum fateor, quam ſi tu tempore duro
Depoſiturus eras, non ſubeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Ne fuge, neve tua ſit minor arte fides.
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deſeruerit levitas Automedontis equos?
Quem ſemel excepit, nunquid Podalirius ægro
Promiſſum medicæ non tulit artis opem?
Turpius ejicitur, quam non admititur hoſpes;
Quæ patuit, dextræ firma ſit ara meæ.
Nil, niſi me ſolum, primo tutatus es: at nunc
Me pariter ſerva, judiciumque tuum.
Si modo non aliqua eſt in me nova culpa, tuamque
Mutarunt ſubito crimina noſtra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis.
Quam tua delicto ſtringantur pectora noſtro,
Et videar merito vilior eſſe tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Ut mea ſit laudis mens quoque nota malis.
Finge tamen moram; quoties Agamemnone natum
Dixiſſe in Pyladen verba proterva putas?
Nec procul a vero eſt, quod vel pulſarit amicum:
Manſit in officiis non minus ille ſuis.
Hoc eſt cum miſeris ſolum commune beatis,
Ambobus tribui quod ſolet obſequium.
Cæditur, & cæcis, & quos prætexta verendos

Virgaque cum verbis imperioſa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes
Non habet in nobis ullius ira locum:
Elige noſtrorum minimum de parte laborum,
Iſto, quo quereris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celantur arundine foſſæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes.
Quam multæ gracili terrena ſub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta ſolent.
Tam me circumſtat denſorum turba malorum,
Crede mihi, vero eſt noſtra querela minor.
His, qui contentus non eſt, in littus arenas,
In ſegetem ſpicas, in mare fundat aquas.
Intempeſtivos igitur compeſce timores,
Vela nec in medio deſere noſtra mari.

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM.

Amico quærenti quid ageret in Scythia? reſpondit breviter Ovidius, ſe miſerum eſſe, poſtmodum Tomitanæ regionis incolarum mores deſcribit. Deinde dicit ſtudiis poeticis animum detineri, ac paſci, & ſe carminibus mala ſua oblivi ſci.

QUam legis, ex illa tibi venit epiſtola terra,
Latus ubi æquoreis Iſter aditur aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita ſalute,
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut ſemper, quid agam, cariſſime quæris:
Quamvis hoc vel me ſcire tacente potes:
Sum miſer; hæc brevis eſt noſtrorũ ſumma malorũ:
Quiſquis & offenſo Cæſare vivet, erit:
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis & inter
Quos habitem mores, diſcere cura tibi eſt?
Miſta ſit hæc quamvis inter Grajoſque Getaſque;
A male pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ major, Geticæque frequentia gentis
Per medias Getis itque reditque vias:
In

Digitized by Google

In quibus eſt nemo, qui non Coryton, & arcum,
Telaque vipereo lorida felle gerat:
Vox fera, trux vultus, veriſſima Martis imago
Non coma; non ulla barba reſecta manu.
Dextera non ſegnis fixo dare vulnera cultro:
Quem vinctum lateri barbarus omnis abeſt.
Vivit in his eheu tenerorum luſor amorum:
Hos vidit, hos vates audit, Amice, tuus.
Atque utinam vivas, & non moriaris in iſtis:
Abſit ab inviſis, & tamen umbra locis.
Carmina quod pleno ſaltari noſtra theatro,
Verſibus & plaudi ſcribis, Amice, meis.
Nil equidem feci, tu ſcis hoc ipſe, theatris;
Muſa nec in plauſus ambitioſa mea eſt.
Nec tamen ingratum eſt, quodcunque oblivia noſtri
Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læſiſſe recordor,
Carmina devoveo, Pieridaſque meas.
Cum bene devovi, nequeo tamen eſſe ſine illis.
Vulneribuſque meis tela cruenta ſequor.
Quæque modo Euboicis lacerata eſt fluctibus, audet
Graja Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen, ut laudar, vigilo curamque futuri
Nominis, utilius quod latuiſſet, ago.
Detineo ſtudiis animum, falloque dolores;
Experior curis, & dare verba meis.
Quid potius faciam deſertis ſolus in oris?
Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum ſpecto, locus eſt inamabilis, & quo
Eſſe nihil toto triſtius orbe poteſt.
Sive homines, vix ſunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi, ſævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges ſed cedit viribus æquum:
Victaque pugnacis jura ſub enſe jacent.
Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis:
Oraque ſunt longis horrida tecta comis.

In paucis extant Græcæ veſtigia linguæ,
Hæc quoque jam Getico barbara facta ſono eſt.
Unus in hoc non eſt populo, qui forte Latine
Quælibet e medio reddere verba queat.
Ipſe ego Romanus vates, ignoſcite Muſæ,
Sarmatico cogor plurima more loqui.
Et pudet, & fateor, jam deſuetudine longa
Vix ſubeunt ipſi verba latina mihi.
Nec dubito, quin ſint, & in hoc non pauca libello
Barbara, non hominis culpa, ſed iſta ſat eſt.
Ne tamen Auſoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta ſono:
Ipſe loquor mecum, deſuetaque verba detracto,
Et ſtudii repeto ſigna ſiniſtra mei.
Sic animum, tempuſque traho; meque ipſe reduco,
A contemplatu ſubmoveoque mali.
Carminibus quæro miſerarum oblivia rerum.
Præmia ſi ſtudio conſequar ipſa ſat eſt.

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM.

Inimicum ſibi inſultantem monet, ut memor fortunæ variæ minime lætetur ejus exilio, & ruina: quandoquidem poſſit accidere, ut in patriam redeat, illumque videat graviore aliqua cauſa fugatum.

NOn adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
Te quoque ſim, inferius quo nihil eſſe poteſt.
Quæ tibi res animos in me facit improbe? curve
Caſibus inſultas, quos potes eſſe pati:
Nec mala te reddunt mitem, placidumve jacenti
Noſtra, quibus poſſint illacrymare feræ?
Nec metuis dubio fortunæ ſtantis in orbe
Numen, & exoſæ verba ſuperba Deæ?
Exiget at dignas ultrix Rhamnuſia pœnas,
Impoſito calcas quid mea fata pede?
Vidi ego naufragum qui riſerat, æquore mergi:
Et, nunquam dixi, juſtior unda fuit.

Vi-

Vilia, qui quondam miſeris alimenta negarat,
Nunc mendicato paſcitur ille cibo.
Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa, tenaxque loco.
Sed modo læta manet, vultus modo ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.
Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus
Flammaque de ſtipula noſtra, breviſve fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente,
Non eſt placandi ſpes mihi nulla Dei.
Vel quia peccavi citra ſcelus, utque pudore
Non caret, invidia ſic mea culpa caret.
Vel quia nil ingens ad finem ſolis ab ortu
Illo cui paret mitius orbis habet.
Scilicet ut per vim non eſt ſuperabilis ulli,
Molle cor ad timidas ſic habet ille preces.
Exemploque Deum, quibus acceſſurus & ipſe eſt,
Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno ſoles, & nubila toto,
Invenies nitidum ſæpius iſſe diem.
Ergo, ne nimium noſtra lætere ruina:
Reſtitui quondam me quoque poſſe puta.
Poſſe puta fieri lenito, Principe, vultus
Ut videas media triſtis in urbe meos:
Utque ego te videam cauſa graviore fugatum,
Hæc ſunt a primis proxima vota meis.

ELEGIA IX.

ARGUMENTUM.

Laudat Amici fidem, fateturq; ejus beneficio ſe vitam ducere ſimulq; gratias agit. Poſtremo dicit ſe libenter ejus beneficia nota omnibus facturum fuiſſe, ſi ille ſuis ſe ſcriptis nominari pateretur.

O Tua ſi ſineres in noſtris nomina poni
Carminibus, poſitus quam mihi ſæpe fores!
Te canerem ſolum meriti memor, inque libellis
Creviſſet ſine te pagina nulla meis.

Quid tibi deberem tota ſciretur in urbe,
  Exul in amiſſa ſi tamen urbe legor.
Te præſens mitem noſſet, te ſerior ætas,
  Scripta vetuſtatem ſi modo noſtra ferent.
Nec tibi ceſſaret doctus bene dicere lector:
  Hic te ſervato vate maneret honor.
Cæſaris eſt primum munus, quod ducimus auras;
  Gratia poſt magnos eſt tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam, tu, quam dedit ille, tueris,
  Et facis accepto munere poſſe frui.
Cumque perhorruerit caſus pars maxima noſtros,
  Pars etiam crebi pertimuiſſe velit.
Naufragiumque meum tumulo ſpectarit ab alto,
  Nec dederit nanti per freta ſæva manum.
Seminecem Stygia revocaſti ſolus ab unda:
  Hoc quoq;quod memores poſſumus eſſe;tuum eſt.
Dj tibi ſe tribuant cum Cæſare ſemper amicos:
  Non potuit votum plenius eſſe meum.
Hæc meus argutis, ſi tu paterere, libellis,
  Poneret in multa luce videnda labor.
Se quoque nunc quamvis eſt juſſa quieſcere, quin te
  Nominet invitum, vix mea Muſa tenet.
Utque canem pavidæ nactum veſtigia cervæ
  Latrantem fruſtra copula dura tenet.
Utque fores nondum reſerati carceris acer
  Nunc pede nunc ipſa fronte laceſſit equus.
Sic mea lege data vincta atque incluſa Thaleja
  Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici,
  Parebo juſſis (parce timere) tuis.
At non parerem, ſi non meminiſſe putares:
  Hoc quod non prohibet vox tua, gratus ero.
Dumque [quod o breve ſit !] lumen ſolare videbo,
  Serviet officio ſpiritus iſte tuo.

ELE-

ELEGIA X.

ARGUMENTUM.

Tres annos ſe egiſſe Poeta ſcribit, eos tamen ſibi decem videri, idque loci aſperitate, & difficultatibus, quas deinde ſubjungit.

UT ſumus in Ponto; ter frigore conſtitit Iſter:
Facta eſt Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul eſſe, tot annis,
Dardana quot Grajo Troja ſub hoſte fuit.
Stare putes; adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis paſſibus annus iter.
Nec mihi ſolſtitium quidquam de noctibus aufert:
Efficit anguſtos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata eſt;
Cumque meis curis omnia longa facit.
Num peragunt ſolitos communia tempora motus:
Suntque magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
Et Scythici vere terra ſiniſtra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur,
Quæ ſibi non rapto vivere turpe putant.
Nil extra tutum eſt: tumulus defenditur ægre
Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minime credas, ut aves denſiſſimus hoſtis
Advolat; & prædam, vix bene viſus, agit:
Sæpe intra muros clauſis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Eſt igitur rarus, qui rus colere audeat: iſque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea paſtor junctis pice cantat avenis:
Proque lupo pavidæ bella verentur oves.
Vix ope caſtelli defendimur, & tamen intus
Miſta facit Grajis barbara turba metum.
Quippe ſimul nobis habitat diſcrimine nullo
Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet.
Quos ut non timeas, poſſis odiſſe videndo,

Pellibus, & longa tempora tecta coma.
Hos quoque, qui geniti Graja creduntur ab urbe,
Pro patrio cultu Perſica bracca tegit.
Exercent illi ſociæ commercia linguæ:
Per geſtum res eſt ſignificanda mihi.
Barbarus hic ego ſum, quia non intelligor ulli,
Et rident ſtolidi verba Latina Getæ.
Meque palam de me tuto male ſæpe loquuntur;
Forſitan objiciunt exiliumque mihi.
Utque ſit, in me aliquid, ſi quid dicentibus illis
Abnuerim quoties, annuerimque, putant.
Adde, quod injuſtum rigido jus dicitur enſe;
Dantur, & in medio vumera ſæpe foro.
O diram Lacheſim, quæ tam grave ſidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ.
Quod patriæ vultu, veſtroque caremus, Amici,
Quodque hic in Scythicis finibus eſſe queror:
Utraque pœna gravis: merui tamen urbe carere:
Non merui tali forſitan eſſe loco.
Quid loquor ah demens? ipſam quoq; perdere vitam
Cæſaris offenſo numine, dignus eram.

ELEGIA XI.

ARGUMENTUM.

Dolet Poeta uxorem ab inimico jurgiis laceſſitam, exuliſque uxorem appellatam: eamque hortatur, ut omnia patiatur quandoquidem Auguſtus ſe non exulem, ſed relegatum nominavit.

QUod te neſcio quis per jurgia dixerit eſſe
Exulis uxorem, littera quæſta tua eſt.
Indolui: non tam mea quod fortuna male audit,
Qui jam conſuevi fortiter eſſe miſer.
Quam cui cum minime vellem, ſim cauſa pudoris,
Teque rear noſtris erubuiſſe malis.
Perfer, & obdura: multo graviora tuliſti,
Cum me ſurripuit principis ira tibi.
Fallitur iſte tamen, quo judice nominor exul:
Mol-

Mollior eſt culpam pœna ſecuta meam.
Maxima pœna mihi eſt ipſum offendiſſe: priuſque
Veniſſet mallem funeris hora mihi.
Quaſſa tamen noſtra eſt, non merſa, nec obruta navis
Utque caret portu, ſic tamen extat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit,
Qui merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
Nil niſi me patriis juſſit abeſſe focis.
Utq; aliis, quorum numerum comprendere non eſt,
Cæſareum numen ſic mihi mite fuit.
Ipſe relegati, non exulis utitur in me
Nomine; tuta ſuo judice cauſa mea eſt.
Jure igitur laudes, Cæſar, pro parte virili
Carmina noſtra tuas qualiacunque canum.
Jure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
Teque velint ſine ſe comprecor eſſe Deum.
Optat idem populus; ſed ut in mare flumina vaſtum
Sic ſolet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

ARGUMENTUM.

Amico hortanti ut aliquid ſcriberet, reſpondet Poeta, cauſaſque aſſignat cur id ſibi facere non liceat Demum oſtendit ſe non poſſe teneri, quin ſemper aliquid componat, compoſita vero igni comburat.

SCribis ut oblectem ſtudio lacrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora noſtra ſitu.
Difficile eſt, quod, Amice mones, quia carmina lætũ
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Noſtra per adverſas agitur fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea triſtior eſſe poteſt.
Exigis: ut Priamus natorum funere plaudat,
Et Niobe feſtos ducat ut orba choros.
Luctibus, an ſtudio videor debere teneri,

Solus

Digitized by Google

Solus in extremos juſſus abire Getas?
Des licet hic valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuiſſe reo.
Fracta cadet tantæ ſapientia mole ruinæ;
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille ſenex dictus ſapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc caſu ſuſtinuiſſet opus.
Ut veniant patriæ, veniant oblivia noſtri;
Omnis, & amiſſi ſenſus abeſſe queat.
At timor; officio fungi vetat ipſe quieto:
Cinctus ab innumero me tenet hoſte locus.
Adde, quod ingenio longa rubigine læſum
Torpet, & eſt multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, aſſiduo ſi non renovetur aratro,
Nil, niſi cum ſpinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo ſteterit male curret, & inter
Carceribus miſſos ultimus ibit equos.
Vertitur in teneram cariem, rimiſque dehiſcit,
Si qua diu ſolitis cymba vacavit aquis.
Me quoque deſpero, fuerim cum parvus, & ante,
Illi, qui fueram, poſſe redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui magna vigoris abeſt.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoq; ſumpta tabella eſt,
Inque ſuos volui cogere verba pedes.
Carmina ſcripta mihi ſunt nulla, aut qualia cernis,
Digna ſui domini tempore, digna loco.
Denique non parvas animo dat gloria vires;
Et fæcunda facit pectora laudis amor.
Nominis, & famæ quondam fulgore trahebar
Dum tulit antennas aura ſecunda meas.
Non adeo eſt bene nunc, ut ſit mihi gloria curæ;
Si liceat, nulli cognitus eſſe velim.
An quia ceſſerunt primo bene carmina, ſuades
Scribere, ſucceſſus, ut ſequar ipſe meos?
Pace novem liceat veſtra dixiſſe, ſorores;

Vos

Vos eſtis noſtræ maxima cauſa fugæ.
Utque dedit juſtas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.
Nil mihi debuerat cum verſibus amplius eſſe:
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto, ſi demens ſtudium fatale retentem.
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaque ſignificent quid mea norit; adeſt.
Omnia barbariæ loca ſunt, vociſque ferinæ,
Omnia ſunt Getici plena timore ſoni.
Ipſe mihi videor jam dedidiciſſe Latine;
Nam didici Getice, Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, noſtra teneri
A componendo carmina Muſa poteſt.
Scribimus, & ſcriptos abſumimus igne libellos:
Exitus eſt ſtudii parva favilla mei.
Nec poſſum, & cupio non ullos ducere verſus,
Ponitur idcirco noſter in igne labor.
Nec, niſi pars caſu flammis erepta, dolove,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale Magiſtrum
Perdidit, in cineres ars mea verſa foret.

ELEGIA XIII.

ARGUMENTUM.

Amicum hortatur, ut quando quidem amoris multa olim, pignora ſibi dederit, nunc verbis, & literis ne parcat. Quod ſi emendarit, dicit nihil ab ejus amicitia amplius deſiderandum eſſe.

HAnc tuus e Getico mittit tibi Naſo ſalutem:
Mittere ſi quiſquam, quo caret ipſe poteſt.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet.
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed, quod immodico frigore læſit hyems,
Si tamen ipſe vales, aliqua nos parte valemus:
Quip-

Digitized by Google

Quippe mea eſt humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora camque
Per numeros omnes hoc tueare caput.
Quod tua me raro ſoletur epiſtola peccas.
Remque piam præſtas, & mihi verba negas.
Hoc precor emenda: quod ſi correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accuſem, fieri niſi poſſit, ut ad me
Littera non veniat, miſſa ſit illa tamen.
Dj faciant, ut ſit temeraria noſtra querela,
Teque putem falſo non meminiſſe mei.
Quod precor eſſe liquet, neque enim mutabile robur
Credere me fas eſt pectoris eſſe tui.
Cana prius gelido deſint abſinthia Ponto.
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quiſquam convincat amici:
Non ita ſunt fati ſtamina nigra mei.
Tu tamen, ut falſæ poſſis quoque tollere culpæ
Crimina; quod non, es ne videare, cave.
Utque ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora, ſermonem deficiente die.
Sic ferat, ac referat tacitas nunc littera voces;
Et peragant linguæ charta, manuſque vices.
Quod fore ne nimium videar diffidere, ſitque
Verſibus hoc paucis admonuiſſe ſatis.
Accipe, quo ſemper finitur epiſtola verbo.
Atque meis diſtent ut tua fata: Vale.

ELE-

Digitized by Google

ELEGIA XIV.

ARGUMENTUM.

In hac ultima Elegia uxori immortalitatem pollicetur Poeta, dicitq; multas fore, quæ quamvis eam miſeram eſſe exiſtimet, illi tamen invideant, & felicem appellent; ſimulq; oſtendit nihil a ſe majus præſtare potuiſſe. Quod cum ita ſit, eam hortatur, ut in fide permaneat, ne a quoquam jure accuſari queat: Exempliſque etiam probat, ejuſmodi fidem erga maritos nullo unquam ævo taceri ſolitam.

QUanta tibi dederint noſtri monumenta libelli
O mihi me conjux carior, ipſa vides.
Detrahat auctori multum fortuna licebit,
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, pariter mecum tua fama legetur:
Nec potes in mœſtos omnis abire rogos.
Cumque viri caſu poſſis miſeranda videri?
Invenies aliquas, quæ quod es, eſſe velint.
Quæ te, noſtrorum cum ſis in parte malorum,
Felicem dicant, invideantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dediſſem:
Nil feret ad Manes divitis umbra ſuos.
Perpetui fructum donavi nominis, idque,
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod & rerum ſola es tutela mearum;
Ad te non parvi venit honoris onus.
Quod nunquam vox eſt de te mea tuta, tuique
Judiciis debes eſſe ſuperba viri.
Quæ ne quis poſſit temeraria dicere, perſta;
Et pariter ſerva, meque, piamque fidem.
Nam tua, dum ſtetimus turpi ſine crimine manſit,
Et tanta probitas irreprehenſa fuit.
Par eadem noſtra nunc eſt ſibi facta ruina;
Conſpicuum virtus hic tua ponat opus,
Eſſe bonam facile eſt, ubi quod vetet eſſe remotū eſt
Et nihil officio nupta, quod obſtet, habet.

Cum

Cum Deus intonuit, non ſe ſubducere nimbo,
Id demum pietas, id ſocialis amor,
Rara quidem virtus, quam non fortuna gubernet,
Quæ maneat ſtabili, cum fugit illa, pede.
Si qua tamen pretii ſibi merces ipſa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adeſt.
Ut tempus numeres, per ſæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Aſpicis, ut longo maneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum Penelopæa fides.
Cernis, ut Admeti cantetur, ut Hectoris uxoej?
Auſaque in accenſos Iphias ire rogos.
Ut vivat fama conjux Phylaceja, cujus
Iliacam celeri vir pede preſſit humum?
At nece nil opus eſt pro me, ſed amore, fideque
Non ex difficili fama petenda tibi eſt.
Nec te credideris, quia non facis iſta, moneri,
Vela damus, quamvis remige navis eat.
Qui monet, ut facias, quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta ſuo.

PUB. OVIDII
NASONIS
DE PONTO
LIBER PRIMUS.
Epiſtola I. Ad Brutum.
ARGUMENTUM.

Ad Brutum Romanum ſcribens Ovidius e Tomitana urbe, & Pontica regione, ubi exulabat, a qua opus de Ponto appellavit, primo rogat, ut librum ſuum excipiat: deinde quid ibi contineatur, exponit.

NAſo Tomitanæ jam non novus incola terræ
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.

Si va-

Digitized by Google

Si vacat hoſpitio peregrinos. Brute, libellos
Excipe; dumque aliquo, quolibet adde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Nec ſuus hoc illis clauſerit auctor iter.
Ah quoties dixi! Certe nil turpe docetis:
Ite, patet caſtis verſibus ille locus.
Nec tamen accedunt; ſed ut aſpicis ipſe, latere
Sub lare privato tutius eſſe putant.
Quæris, ubi hos poſſis nullo componere læſo?
Qua ſteterant artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant, novitate roges fortaſſe ſub ipſa:
Accipe, quodcunque eſt: dummodo non ſit amor:
Invenies, quamvis non ſit miſerabilis index:
Non minus hoc illo triſte quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt; & epiſtola cui ſit
Non occultato nomine miſſa docet.
Nec vos hoc vultis, ſed non prohibere poteſtis;
Muſaque ad invitos officioſa venit.
Quidquid id eſt, adjunge meis: nihil impedit ortos
Exule, ſervatis legibus, urbe frui.
Quod metuas non eſt: Antonj ſcripta leguntur:
Doctus, & in promptu ſcrinia Brutus habet.
Nec me nominibus furioſus confero tantis:
Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
Denique Cæſareo, quod non deſiderat ipſe,
Non caret e noſtris ullus honore liber.
Si dubitas de me, laudes admitte Deorum,
Et carmen dempto nomine ſume meum.
Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ,
Proderit auctorem pacis habere nihil.
Cum foret Æneæ cervix ſubjecta parenti,
Dicitur ipſa viro flamma dediſſe viam.
Fert liber Æneaden, & non iter omne peribit?
At Patriæ pater hic; ipſius ille fuit.
Ecquis ita eſt audax ut limine cogat abire
Jactantem Pharia tinnula ſiſtra manu?

Ante

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
  Cum canit; exiguæ quis ſtipis æra neget.
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ:
  Unde tamen vivat, vaticinator habet.
Ipſa movent animos Superorum numina noſtros:
  Turpe nec eſt tali credulitate capi.
En ego pro ſiſtro, Phrygiique foramine buxi
  Gentis Juleæ nomina ſacra fero.
Vaticinor, moneoque, locum date ſacra ferenti
  Non mihi, ſed magno poſcitur ille Deo.
Nec quia, vel merui, vel ſenſi Principis iram,
  A nobis ipſum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ Numen violaſſe fatentem
  Iſidis, Iſiacos ante ſedere focos.
Alter ob huic ſimilem privatus lumine culpam,
  Clamabat media ſe meruiſſe via.
Talia cæleſtes fieri præconia gaudent;
  Ut ſua quid valeant Numina, teſte probent.
Sæpe levant pænas, ereptaque lumina reddunt,
  Cum bene peccati pœnituiſſe vident:
Pænitet, o, ſi quid miſerorum creditur ulli,
  Pœnitet, & facto torquur ipſe meo.
Cumque ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori:
  Eſtque pati pœnam, quam meruiſſe, minus.
Ut mihi Dj faveant, quibus eſt manifeſtior ipſe,
  Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certe, ne ſim cum venerit exul:
  Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
Non igitur mirum eſt, ſi mens mea tabida facta
  De nive manantis more liqueſcit aquæ.
Eſtur, ut occulta vitiata teredine navis;
  Æquoreos ſcopulos, ut cavat unda ſalis.
Roditur, ut ſcabra poſitum rubigine ferrum.
  Conditus ut tineæ carpitur ore liber.
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus,
  Fine quibus nullo conficiantur, habent.

Nec

Nec prius hi mentem ſtimuli, quam vita relinquent:
Quique dolet citius, quam dolor ipſe cadet.
Hoc mihi ſi Superi, quorum ſumus omnia, credent.
Forſitan exigua dignus habebor ope.
Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu:
Plus iſto, queri, ſi precor, oris ero.

Epiſtola II. Ad Maximum.

ARGUMENTUM.

In hac Epiſtola primo captat bene volentiam a Fabii perſona eum laudando. Deinde illum attentum reddit: cum docet ea, de quibus dicturus ſit: hoc eſt velle propria mala ingemiſcere & exponere, quæ multa eſſe narrat, hoſtium ſcilicet periculum, faciem loci dolorem ex his rebus maximum, adeo ut cupiat mutari in aliquam aliam formam. Colligit poſtremo, ſe clementiæ Cæſaris confidere, ut exilii locum mutare liceat: petitque a Maximo, ut id ſolum, nec aliud tentet.

MAxime, qui tanti menſuram nominis imples
Et geminas animi nobilitate genus.
Qui naſci ut poſſes, quamvis cecidere trecenti
Non omnes Fabios abſtulit una dies.
Forſitan hæc a quo mittatur epiſtola quæras.
Quique loquar tecum, certior eſſe velis.
Hei mihi! quid faciam? vereor, ne nomine lecto,
Durus, & adverſa cætera mente legas.
Viderit hæc ſi quis, tibi me ſcripſiſſe fateri
Audebo, & propriis ingemuiſſe malis.
Viderit, audebo tibi me ſcripſiſſe fateri,
Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui dignum pœna cum me graviore fuiſſe
Confitear; poſſum vix graviora pati.
Hoſtibus in mediis, interque pericula verſor;
Tamquam cum Patria pax ſit adempta mihi.
Qui mortis ſævo geminent ut vulnere cauſſas.
Omnia vipæreo ſpicula felle linunt.

His

Sed piger ad pænas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox:
Qui vicit ſemper, victis, ut parcere poſſet
Clauſit & æterna civica bella ſera.
Multa metu pœnæ; pœna qui pauca coercet,
Et jacit invita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator miſſus ad aures,
Ut propior patriæ ſit fuga noſtra roga.
Ille ego ſum, qui te colui, quem feſta ſolebat
Inter convivas menſa videre tuos.
Ille ego qui duxi veſtros Hymæneon ad ignes,
Et cecini fauſto carmina digna thoro:
Cujus te ſolitum memini laudare libellos,
Exceptis, domino qui nocuere ſuo.
Cui tua nonnunquam miranti ſcripta legebas:
Ille ego, de veſtra cui data nupta domo eſt.
Hanc probat, & primo dilectam ſemper ab ævo
Eſt inter comites Martia cenſa ſuas.
Inque ſuis habuit matertera Cæſaris ante:
Quarum judicio, ſi qua probata proba eſt.
Ipſa ſua melior fama laudantibus iſtis,
Claudia divina non eguiſſet ope.
Nos quoque præteritos ſine labe peregimus annos:
Proxima pars vitæ tranſilienda meæ eſt.
Sed de me ut ſileam conjuxmea ſarcina veſtra eſt,
Non potes hanc ſalva diſſimulare fide.
Confugit hæc ad vos, veſtraſque amplectitur aras:
Jure venit cultos ad ſibi quiſque Deos.
Flenſque rogat, precibus lenito Cæſare veſtris,
Buſta ſui fiant, ut propiora viri.

Epiſtola IV. Ad Rufinum.

ARGUMENTUM.

Ex Rufini litteris magnam ſe cepiſſe volupta tem, & ſpem, fatetur Poeta: nec tamen eas quamvis eloquentes: tantam vim habuiſſe docet ut dolorem potuerint amovere. Cauſam deinde aſ ſignat. Tum refellit eorum exempla, quos ipſe di xerat forti animo tuliſſe exilium, ea ratione quo illi tam longe a patria non exulaſſent. Fatetur ta men poſtremo ſi poſſet ejus animus leniri ipſiu præ cepta, & litteras elegantiſſimas id facturu fuiſſe, qua loco magni muneris ſe accepiſſe, dicit

HAnc tibi Naſo tuus mittit, Rufine, ſalutem
 Qui miſer eſt, ulli ſi ſuus eſſe poteſt:
Reddita confuſæ nuper ſolatia menti
 Auxilium noſtris ſpemque tulere malis.
Utque Machaoniis Pæantius artibus heros.
 Lenito medicam vulnere ſenſit opem:
Sic ego mente jacens, & acerbo ſaucius ictu
 Admonitu cæpi fortior eſſe tuo.
Et jam deficiens ſic ad tua verba revixi
 Ut ſolet infuſo vena redire mero.
Nec tamen exhibuit tantas facundia vires:
 Ut mea ſint dictis pectora ſana tuis.
Ut multum demas noſtro de pectore curæ,
 Non minus exhauſto, quod ſuperabit, erit
Tempore ducetur longo fortaſſe cicatrix:
 Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non eſt in medico ſemper, relevetur ut æger
 Interdum docta plus valet arte malum,
Cernis, ut e molli ſanguis pulmone remiſſu
 Ad Stygias certo limite ducat aquas.
Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas,
 Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
 Nec formidatis auxiliatur aquis.

Cura

Cura quoque interdum nulla eſt medicabilis arte:
Aut ſi ſit, longa eſt attenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
Sumptaque ſunt nobis pectoris arma tui;
Rurſus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt ſcripta, retexit opus.
Sive pium vis hoc, ſeu vis muliebre vocari,
Confiteor, miſero molle cor eſſe mihi,
Non dubia eſt Ithaci prudentia; ſed tamen optat
Fumum de patriis poſſe videre focis.
Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non, ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma, Scythico quid frigore pejus;
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene ſint clauſæ cavea Pandione, natæ
Nititur in ſylvas quæque redire ſuas.
Aſſuetos Tauri ſaltus, aſſueta Leones,
[Nec feritas illos impedit] antra petunt.
Tu tamen exilii morſus e pectore noſtro
Fomentis ſperas cedere poſſe tuis.
Effice vos ipſi ne tam mihi ſitis amandi,
Talibu, sut levius ſit caruiſſe malum.
At puto qua fueram genitus tellure carenti,
In tamen humano contigit eſſe loco.
Orbis in extremi jaceo deſertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas,
Non ſalices ripa, robora monte virent.
Neve fretum laudes terra magis: æquora ſemper
Ventorum rabie, ſolibus orba, tument.
Quocunque aſpicias, campi cultore carentes,
Vaſtaque, quæ nemo vindicet, arva jacent.
Hoſtis adeſt dextra levaque a parte timendus;
Vicinoque metu terret utrumque latus.
Altera Biſtonias pars eſt ſenſura ſagittas,
Altera Sarmatica ſpicula miſſa manu.

I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti caſum mente tulere, refer.
Et grave magnanimi robor mirare Rutili,
Non uſi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non pontus, & hoſtica tellus;
Smyrna minus nullo pene petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul eſſe Sinopeus:
Legit enim ſedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides, qui Perſica contudit armis,
Argolica primam ſenſit in Urbe fugam.
Pulſus Ariſtides patria, Lacedæmona fugit.
Inter quas dubium, quæ prior eſſet, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Theſſalicamque adiit hoſpes Achillis humum.
Exul ab Hæmonia Pirenida ceſſit ad undam,
Quo duce trabs Colchas ſacra cucurrit aquas.
Liquit Agenorides Sidonia mænia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adaſtrum Tyledus, Calydone fugatus;
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exulibus tellus ultima Tybur erat.
Perſequar ut cunctos, nulli datus omnibus ævis
Tam procul a patria eſt, horridiorve locus.
Quo magis ignoſcat ſapientia veſtra dolenti,
Qui facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior ſi poſſint noſtra coire
Vulnera, præceptis poſſe coire tuis.
Sed vereor, ne me fruſtra ſanare labores:
Nec juver admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia ſit major prudentia nobis,
Sed ſim, quam medico notior ipſe mihi.
Ut tamen hoc ita ſit, munus tua grande voluntas
Ad me pervenit, conſuliturque boni.

Epi-

Epiſtola V. Ad Uxorem.

ARGUMENTUM.

Ad uxorem ſcribens Poeta, canum ſe & languidum factum eſſe deſignat: Hujuſque rei cauſas duas eſſe colligit: Senectutem ſcilicet, & dolorem, quo aſſidue confieitur. Deinde facta collatione Jaſonis expeditionis, qui in ea loca pervenit, & ſui exilii, docet ſuum malum majus fuiſſe illius opere, & peregrinatione. Poſtremo optat, ut poſſit in patriam redire fruique dulciſſimæ conjugis amplexu, & colloquio, Cæſaribuſque ſacrificare.

JAm mihi deterior canis aſpergitur ætas,
 Jamque meos vultus ruga ſenilis arat.
Jam vigor, & quaſſo languent in corpore vires:
 Nec, juveni, luſus qui placuere, placent.
Nec ſi me ſubito videas, agnoſcere poſſis,
 Ætatis facta eſt tanta ruina meæ.
Confiteor facere hæc annos, ſed & altera cauſa eſt,
 Anxietas animi, continuuſque labor.
Nam mea per longos ſi quis mala digerat annos,
 Crede mihi, Pylio Neſtore major ero.
Cernis, ut in duris [& quid bove firmius?] arvis
 Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,
 Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus.
Occidet ad Circi ſi quis certamina ſemper,
 Non intermiſſis curſibus, ibit equus.
Firma ſit illa licet, ſolvetur in æquore navis,
 Quæ nunquam liquidis ſicca carebit aquis.
Me quoque debilitat ſeries immenſa laborum;
 Ante meum tempus cogit & eſſe ſenem.
Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis:
 Immodicus contra carpit utrumque labor.
Aſpice in has partes quod venerit Æſone natus
 Quam laudem ſera poſteritate ferat.
At labor illius noſtro leviorque minorque,

Forſitan audacter faciam, ſeu glorior Iſtrum
Ingenio nullum majus habere meo.
Hoc, ubi vivendum, ſatis eſt ſi conſequor arvo
Inter inhumanos eſſe poeta Getas.
Quid mihi diverſum fama contendere in orbem?
Quem fortuna dedit, Roma ſit ille locus;
Hoc mea contenta eſt infelix Muſa theatro.
Sic merui magni, ſic voluere Dei.
Nec reor hinc iſtuc noſtris iter eſſe libellis,
Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cœlo, quæque eſt procul urbe Quirini,
Aſpicit hirſutos cominus Urſa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas vix credere poſſim
Indicium ſtudii tranſiluiſſe mei.
Finge legi, quodque eſt mirabile, finge placere;
Auctorem certe res juvat iſta nihil.
Quid tibi, ſi calida poſitus laudere Syene:
Aut ubi Trapobanen Indica tingit aqua?
Altius ire libet? ſi te diſtantia longe
Plejadum laudet ſigna, quid inde feres?
Sed neque pervenio ſcriptis melioribus iſtuc,
Famaque cum domino fugit ab urbe ſuo.
Voſque quibus, perii, tunc cum mea fama ſepulta eſt,
Nunc quoque de noſtra morte tacere reor.

Digitized by Google

Epiſtola VII. Ad Græcinum.

ARGUMENTUM.

Ad Græcinum ſcribens, dolet Poeta eum non affuiſſe eo tempore quo ab Auguſto eſt relegatus, quem arbitratur magnum cepiſſe dolorem, cum primum rem omnẽ acceperit. Secundo eum rogat ut alloquio ſuo & ſaltem conſoletur; nec ſcire cupiat, quam ob cauſam exularit, ne recrudeſcant vulnera jam occluſa. Poſtmodum docet, non prorſus ſibi ademptam eſſe ſpem reditus. Fateturq; ſimul, in Cæſaris clementia plurimum ſe ſperare, quem ut ſibi reconcilietur, precatur. Demum dicit omnia impoſſibilia potius fieri poſſe, quam credere ſe a Græcino fido, & veteri amico poſſe deſtitui.

ECquid ut audiſti (nam te diverſa tenebat
  Terra) meos caſus, cor tibi triſte fuit?
Diſſimules, metuaſque, licet, Græcine fateri.
  [Si bene te novi] triſte fuiſſe liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis iſtos;
  Nec minimum ſtudiis diſſidet iſta tuis,
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt,
  Pectora molleſcunt, aſperitaſque fugit.
Nec quiſquam meliore fide complectitur illas,
  Qua ſinit officium, militiæque labor.
Certe ego cum primum potui ſentire, quid eſſem,
  (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu.)
Hanc quoque fortunam ſenſi, quod amicus abeſſes,
  Qui mihi præſidium grande futurus eras.
Tecum tunc aberant ægræ ſolatia mentis,
  Magnaque pars animi, conſiliique mei.
At nunc, quod ſupereſt, fer opẽ, precor eminus, unam,
  Alloquioque juva pectora noſtra tuo:
Quæ [non mendaci ſi quicquam credis, amico]
  Stulta magis dici, quam ſcelerata, decet.
Nec breve, nec tutum eſt, peccati quæ ſit origo
  Scribere: tractari vulnera noſtra timent.
Qualicunque modo mihi ſint ea facta, rogare
Deſi-

Digitized by Google

Deſine: non agites, ſi qua coire velis.
Quidquid ideſt, ut non facinus, ſic culpa vocandum eſt
Omnis an in magnos culpa Deos ſcelus eſt?
Spes igitur menti pœnæ, Græcine, levandæ
Non eſt ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cum fugerent ſceleratas numina terras,
In djs inviſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, ut vivat foſſor quoque compede vinctus:
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut videat cum terras, undique nullas
Naufragus, in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem ſolers medicorum cura reliquit;
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem:
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc Dea quam multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece.
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, injecta continuitque manu.
Quidque facis? lacrymis opus eſt non ſanguine, dixit;
Sæpe per has flecti Principis ira ſolet.
Quamvis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi ſit, Græcine, precare;
Confer & in votum tu quoque vera meum.
Inque Tomitana jaceam tumulatus arena,
Si te non nobis iſta vovere liquet.
Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas.
Quam male ſe præſtet veteri Græcinus amico,
Non ita ſunt fatis omnia verſa meis.

Digitized by Google

Epiſtola VIII. Ad Meſſalinum.

ARGUMENTUM.

E Ponto ad Meſſalinum hanc ſcribit epiſtolam Ovidius, docetq; ſimul ejus patris, fratriſq; amorem: loquitur deinde de pœna, qua eum affecit Auguſtus: cujus cauſa ſe ab eo minime rejicendum eſſe colligit. Oſtendit poſtremo, ſe officioſum ſemper fuiſſe in ejus domum.

Littera pro verbis tibi, Meſſaline, ſalutem,
 Quam legis, a ſævis attulit uſque Getis.
Indicat autorem locus? an, niſi nomine lecto,
 Hæc me Naſonem ſcribere verba latet?
Ecquis in extremo poſitus jacet orbe tuorum,
 Me tamen excepto, qui precor eſſe tuus?
Dj procul a cunctis, qui te venerantur, amantque
 Hujus notitiam gentis abeſſe velint.
Non ſatis eſt inter glaciem, Scythicaſque ſagittas
 Vivere, ſi vita eſt mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cœlum:
 Truxque Getes armis, grandine pulſet hyems.
Nos habeat regio nec pomis fœta, nec uvis,
 Et cujus nullum ceſſet ab hoſte latus.
Cætera ſit ſoſpes cultorum turba tuorum;
 In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
Me miſerum, ſi tu verbis offenderis iſtis:
 Noſque negas ulla parte fuiſſe tuos!
Idque ſit ut verum, mentito ignoſcere debes;
 Nil demit laudi gloria noſtra tuæ.
Quis ſe Cæſaribus notus non fingit amicum?
 Da veniam faſſo; tu mihi Cæſar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire; ſatiſq; eſt.
 Atria ſi nobis non potuiſſe negas.
Utque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
 Nempe ſalutaris, quam prius, ore minus.
Nec tuus eſt genitor nos inficiatus amicos,
 Hortator ſtudii, cauſaque, faxque mei.

Cui

Cui nos, & lacrymas, ſupremum in funere munus,
Et dedimus medio ſcripta canenda foro.
Adde, quod eſt frater tanto mihi junctus amore,
Quantus in Atridis Tyndaridiſque fuit.
Is me nec comitem, nec dedignatus amicum eſt?
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor:
Clauſa mihi potius tota ſit iſta domus:
Sed neque claudenda eſt; & nulla potentia vires
Præſtandi, ne quid peccet amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoque poſſe negari,
Sic facinus nemo neſcit abeſſe mihi.
Quod niſi delicti pars excuſabilis eſſet,
Parva relegari pœna futura fuit.
Ipſe ſed hoc vidit, qui providit omnia, Cæſar,
Stultitiam dici crimina poſſe mea.
Quaque ego permiſi, quaque eſt res paſſa, pepercit,
Uſus, & eſt modico fulminis igne ſui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit poſſe reverti,
Si ſua per veſtras victa ſit ira preces.
At graviter cecidi, quid enim mirabile, ſi quis
A Jove percuſſus non leve vulnus habet?
Ipſe ſuas, ut jam vires inhiberet Achilles,
Miſſa graves ictus Pelias haſta tulit.
Judicium nobis igitur cum vindicis adſit;
Non eſt, cur tua me janua noſſe neget.
Culta quidem (fateor) citra quam debuit illa eſt:
Sed fuit in fatis hoc quoque, credo, meis.
Nec tamen officium ſenſit magis altera noſtrum:
Hic illic veſtro ſub lare ſemper eram.
Quæque tua eſt pietas, ut te non excolat ipſum,
Jus aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid quod, ut emeritis referenda eſt gratia ſemper,
Sic eſt fortunæ promeruiſſe tuæ?
Quod ſi permittis nobis ſuadere, quid optes,
Ut des, quam reddas, plura, precare Deos.

Idque

Digitized by Google

Idque facis, quantumque licet meminiſſe, ſolebas
Officii cauſa pluribus eſſe dati.
Quolibet in numero me, Meſſaline, repone;
Sim modo pars veſtræ non aliena domus.
Et mala Naſonem, quoniam meruiſſe videtur,
Si non ferre doles, at meruiſſe dole.

Epiſtola IX. Ad Severum.

ARGUMENTUM.

Severo amico exponit ſe cinctum hoſtibus, in aſſiduis ſemper præliis verſari, miroque amicorum, conjugis, filiæ, & patriæ deſiderio teneri. Simul dolet, quod cum careat prædiolo, & hortis, arando, ſeminando curas imminuat. Colligit tamen præ hoſtium multitudine, quæ Tomitanam civitatem ſemper infeſtat, non poſſe id ſibi præſtari. Poſtremo lætatur, quod contra, in Severo ſint omnia ſecunda: monetque ut impetret locum aliquem magis propinquum dari ſibi ab Auguſto.

A Tibi dilecto miſſam Naſone ſalutem
Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
Neve roges quid agam; ſi perſequar omnia, flebis:
Summa ſatis noſtri ſit tibi nota mali.
Vivimus aſſiduis, expertes pacis, in armis,
Dira pharetrato bella movente Geta.
Deque tot expulſis ſum miles in exule ſolus,
Tuta (neque invideo) cætera turba latet.
Quoque magis noſtros venia dignare libellos.
Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus urbs, ripæ vicina binominis Iſtri,
Mænibus, & poſitu vix adeunda loci.
Caſpius Ægypſos, de ſe ſi creditur ipſis,
Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odryſiis inopino Marte peremptis
Cepit: & in Regem ſuſtulit arma Getes.
Ille memor magni generis, virtute, quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adeſt.

Nec

Digitized by Google

Nec prius abſceſſit, merita quam cęde nocentum
Se nimis ulciſcens, extitit ipſe nocens.
At tibi, Rex ævo detur fortiſſime noſtro,
Semper honorata ſceptra tenere manu:
Teq; quod, & præſtat (quid enim tibi plenius optē!)
Martia cum magno Cæſare Roma probet.
Sed memor unde abii, queror o jucunde ſodalis
Accedant noſtris ſæva quod arma malis.
Ut careo vobis Scythicas detruſus in oras,
Quatuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ,
Quærere Naſonem, quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiſcor amici,
Nunc mihi cum cara conjuge nata ſubit.
Eque modo rurſus pulchræ loca vertor ad urbis:
Cunctaque mens oculis pręvidet illa ſuis,
Nunc fora, nunc ædes nunc marmore recta theatra
Nunc ſubit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc campi pulchros ſpectantis in hortos,
Stagnaque, & Euripi, virgineuſque liquor.
At (puto) ſic urbis miſero eſt erepta voluptas,
Quolibet ut ſaltem rure frui liceat.
Non meus amiſſos animus deſiderat agros,
Ruraque Peligno conſpicienda ſolo:
Nec quos pomiferis poſitos in montibus hortos
Spectat Flaminiæ Claudia juncta viæ.
Quos ego neſcio cui colui, quibus ipſe ſolebam
Ad fata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, ſi vivunt, noſtra quoque conſita quædam,
Sed non & noſtra poma legenda manu.
Pro quibus amiſſis, utinam contingere poſſet
Hic ſaltem profugo gleba colenda mihi.
Ipſe ego, pendentes (licet modo) rupe capellas,
Ipſe velim baculo paſcere nixus oves:
Ipſe ego, ne ſolitis inſiſtant pectora curis;
Ducam ruricolas ſub juga panda boves.

Et

Scribere, delicias ne mala noſtra vocent.
Scilicet is ſtatus eſt, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam poſſit ut eſſe locus?
Delicias illi precor has contingere, ſi quis
Ne mihi ſit levior Cæſaris ira, timet.
Is quoque, qui gracilis cibus eſt in corpore, ſomnus
Non alit officio corpus inane ſuo.
Sed vigilo, vigilantque mei ſine fine dolores,
Quorum materiam dat locus ipſa mihi.
Vix igitur poſſis viſos agnoſcere vultus:
Quoque ierit quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles ſuccus mihi pervenit artus;
Membraque ſunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo,
Scis, mihi quam ſolæ pene bibantur aquæ,
Non epulis oneror, quarum ſi tangar amore,
Eſt tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas:
Non ſolet in mœſtos illa venire thoros.
Unda, locuſque nocent, & cauſa valentior iſtis
Anxietas animi, quæ mihi ſemper adeſt.
Hanc niſi tu pariter ſimili cum fratre levares,
Vix mens triſtitiæ noſtra tuliſſet onus.
Vos eſtis fragili tellus non dura phaſelo:
Quamque negant multi, vos mihi fertis opem:
Ferte, precor, ſemper, quia ſemper egebimus illa,
Cæſaris offenſum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter veſtros quiſque rogate Deos.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS DE PONTO

LIRER SECUNDUS.

Epiſtola I. Ad Germanicum Cæſarem.

ARGUMENTUM.

Tiberii Neronis Orationem, quam hic digniori nomine triumphum *appellat Poeta, ad ſe in Scythiam fama pertulerat, quam dicit ſibi magnam lætitiam attuliſſe: ejuſque formam deſcribens, Cæſaris clementiam laudat, qui cum hoſtibus in bello capitis vitam conceſſerit, ſperat quoque majorem in modum illum uſurum in ſe eadem clementia. Deinde Deos precatur, ut Tiberio longiorem vitam concedant.*

HUc quoque Cæſarei pervenit fama triumphi,
Languida quo feſſi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi:
Jam minus hic odio eſt, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulſa curarum nube ſerenum
Vidi: fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæſar,
Velle poteſt cuivis hæc tamen una dari.
Dj quoque ut a cunctis hilari pietate colantur,
Triſtitiam poni per ſua feſta jubent.
Denique, quod certus furor eſt audere fateri,
Hac ego lætitia, ſi vetet ipſe, fruar.
Jupiter utilibus quoties juvat imbribus agros,
Mixta tenax ſegeti creſcere lappa ſolet.
Nos quoque frugiferum ſentimus inutilis herbæ
Numen; & invita ſæpe juvamur ope.
Gaudia Cæſareæ mentis pro parte virili
Sunt mea: privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi, per quam ſpectata triumphi
Incluſo mediis eſt mihi pompa Getis.

In-

Indice te didici, nuper viſenda coiſſe
  Innumeras gentes ad Ducis ora ſui:
Quæque capit vaſtis immenſum mœnibus orbem,
  Hoſpitiis Romam vix habuiſſe locum.
Tu mihi narraſti, cum multis lucibus ante
  Fuderit aſſiduas nubilus Auſter aquas.
Numine cœleſti Solem fulſiſſe ſerenum,
  Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem cum magnæ vocis honore;
  Bellica laudatis dona dediſſe viris.
Claraque ſumpturum pictas inſignia veſtes,
  Thura prius ſanctis impoſuiſſe focis:
Juſtitiamque ſui caſtos placaſſe parentes,
  Illo quo templum pectore ſemper habet:
Quaque ierit, felix adjectum plauſibus omen,
  Saxaque roratis erubuiſſe roſis:
Protinus argento veros imitantia muros
  Barbara cum victis oppida lata viris:
Fulminaque in montes, & in altas proflua ſylvas.
  Armaque cum telis inſtrue juncta ſuis:
Deque triumphorum, quod ſol incenderat, auro,
  Aurea Romani tecta fuiſſe fori:
Totque tuliſſe Duces captivis addita collis
  Vincula, pene hoſtes quot ſatis eſſe fuit.
Maxima pars horum vitam, veniamque tulere,
  In quibus & belli ſumma, caputque fuit.
Cur ego poſſe negem minui mihi Cæſaris iram,
  Cum videam mites hoſtibus iſſe Deos?
Pertulit huc idem nobis, Germanice, rumor,
  Oppida ſub titulo nominis eſſe tui:
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
  Nec ſatis ingenio tuta fuiſſe loci.
Dj tibi dent annos a te nam cætera ſumes,
  Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eveniet: ſunt quædam oracula vatum;
  Nam Deus optanti proſpera ſigna dedit.

Te

Te quoque victorem Tarpejas ſcandere in arces
Læta coronatis Roma videbit equis.
Maturoſque Pater nati ſpectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit ante ſuis.
Jam nunc hæc a me, juvenum belloque, togaque
Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoq; carminibus referam fortaſſe triumphū
Sufficiat noſtris ſi modo vita malis;
Imbuero Scythicas ſi non prius ipſe ſagittas,
Abſtuleritque ferox hoc caput enſe Getas.
Quod ſi me ſalvo dabitur tua laurea templis,
Omnia bis dices vera fuiſſe mea.

Epiſtola II. Ad Meſſalinum.

ARGUMENTUM.

Meſſalinum rogat, ut eo quo ſolebat, vultu ſalutem accipiat, miſſam vel ab ipſo mari Euxino, ubi Poeta exulabat: Eumque monet, ut lecto ejus nomine, non dubitet etiam legere totam epiſtolam: quandoquidem non perpetravit tot ac tanta mala, ut ejus carmina non poſſint ab eo legi. Deinde eum artificioſe precatur, ut quum tempus ad id idoneum extet, ſibi Auguſtum reconciliet. Poſtremo monet, ut hoc tenet ea lege, ſi viderit ſibi minime nociturum.

ILle domus veſtræ primis venerator ab annis
Pulſus ad Euxini Naſo ſiniſtra freti.
Mittit ab indomitis hanc, Meſſaline, ſalutem,
Quam ſolitus præſens eſt tibi ferre, Getis.
Hei mihi, ſi lecto vultus tibi nomine non eſt
Qui fuit, & dubitas cætera perlegere!
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega;
Urbe licet veſtra verſibus eſſe meis.
Non ego concepi, ſi Pelion Oſſa tuliſſet,
Clara mea tangi ſidera poſſe manu.
Nec nos Enceladi dementia caſtra ſecuti,
In rerum dominos movimus arma Deos.

Nec

Nec quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
 Numina ſunt telis ulla petita meis.
Eſt mea culpa gravis, ſed quæ me perdere ſolum
 Auſa ſit, & nullum majus adorta nefas.
Nil niſi non ſapiens poſſum, timiduſque vocari:
 Hæc duo ſunt animi nomina vera mei.
Eſse quidem fateor, meritam poſt Cęſaris iram,
 Difficile precibus te quoque jure meis:
Quæque tua eſt pietas in totum nomen Juli,
 Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera ſæva mineris,
 Non tamen efficies, ut timeare mihi.
Puppis Achæmenidem Grajum Trojana recepit
 Profuit & Myſo Pelias haſta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram:
 Nec petere offenſi Numinis horret opem,
Dixerit hoc aliquis tutum non eſse, fatemur
 Sed non per placidas it mea navis aquas.
Tuta petant alii: fortuna miſerrima tuta eſt.
 Nam timor eventus deterioris abeſt.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
 Sæpe creat molles aſpera ſpina roſas.
Qui rapitur ſpumante ſalo, ſua brachia cautis
 Porrigit ad ſpinas, duraque ſaxa manus.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,
 Audet in humanos feſsa venire ſinus.
Nec ſe vicino dubitat committere tecto,
 Quæ fugit infeſtos territa cerva canes.
Da, precor, acceſsum lacrymis, mitiſſime, noſtris,
 Nec rigidam timidis vocibus obde forem:
Verbaq; noſtra favens Romana ad Numina perfer;
 Non tibi Tarpejo culta Tomante minus:
Mandatique mei legatus ſuſcipe cauſam,
 Nulla meo quamvis nomine cauſa bona eſt.
Jam prope depoſitus, certe jam frigidus æger,
 Servatus per te, ſi modo ſervet, ero.

Nunc

Nunc tua pro rebus nitatur gratia lapſis.
Principis æterni quam tibi præſtat amor.
Nunc tibi & eloquii nitor ille domeſticus adſit,
Quo poteras trepidis utilis eſſe reis.
Vivit enim in vobis facundi lingua parentis,
Et res hæredem repperit illa ſuum.
Hanc ego, non, ut me defendere tentet, adoro:
Non eſt confeſſi cauſa tuenda rei.
Num tamen excuſes erroris origine factum,
An nihil expediat tale monere, vide.
Vulneris id genus eſt, quod cum ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe putem.
Lingua, ſile, non eſt ultra narrabile quicquam:
Poſſe velim cineres obruere ipſe meos.
Sic igitur, quaſi me nullus deceperit error.
Verba face, ut vita, quam dedit ipſe, fruar.
Cumque ſerenus erit, vultuſque remiſerit illos,
Qui ſecum terras, imperiumque movent;
Exiguam ne me prædam ſinat eſſe Getarum,
Detque ſolum miſeræ mite, precare, fugæ.
Tempus adeſt aptum precibus; valet ille, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas:
Incolumis conjux ſua pulvinaria ſervat:
Promovet imperium filius Auſonium.
Præterit ipſe ſuos animo Germanicus annos.
Nec vigor eſt Druſi nobilitate minor.
Adde nurum, nepteſque pias, caroſque nepotes,
Cæteraque Auguſtæ membra valere domus.
Adde triumphatos modo Pæonas adde quieti
Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata eſt abjectis Illyris armis
Cæſareum famulo vertice ferre pedem.
Ipſe ſuper currum placido ſpectabilis ore,
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiſcum proles comitavit euntem,
Digna parente ſuo, nominibuſque datis.

Fratri-

Digitized by Google

Fratribus aſſimilis, quos proxima templa tenentes
  Divus ab excelſa Julius æde videt.
His Meſſalinus, quibus omnia cedere debent,
  Primum lætitiæ non negat eſſe locum.
Quidquid ab his ſupereſt, venit in certamen amoris:
  Hac hominum nulli parte ſecundus erit.
Hunc colit ante diem, per quem decreta merenti
  Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit ſpectare triumphos,
  Et ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæſaris ore videndi,
  Terraque pacis inops undaque vincta gelu.
Si tamen hæc audis, & vox mea pervenit iſtuc,
  Sit tua mutando gratia blanda loco.
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
  Si quid habet ſenſus umbra diſerta, petit.
Hoc petit, & frater, quamvis fortaſſe veretur,
  Servandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus rogat hoc, nec tu potes ipſe negare,
  Et nos in turbæ parte fuiſſe tuæ.
Ingenii certe, quo nos male ſenſimus uſos,
  Artibus exceptis, ſæpe probator eras.
Nec mea, ſi tantum peccata noviſſima demas,
  Eſſe poteſt domui vita pudenda tuæ.
Sic igitur veſtræ vigeant penetralia gentis,
  Curaque ſit Superis, Cæſaribuſque tui.
Mite, ſed iratum merito mihi Numen, adora,
  Eximor ut Schythici de feritate loci.
Difficile eſt fateor, ſed tendit in ardua virtus,
  Et talis meriti gratia major erit.
Nec tamen Ætnæus vaſto Polyphemus in antro
  Accipiet voces, Antiphateſve tuas.
Sed placidus, faciliſque parens, veniæque paratus,
  Et qui fulmineo ſæpe ſine igne tonet.
Qui cum triſte aliquid ſtatuit, ſit triſtis, & ipſe;
  Cuique fere pœnam ſumere pœna ſua eſt.

Digitized by Google

Victa tamen vitio eſt hujus clementia noſtro:
Venit & ad vires ira coacta ſuas.
Qui quoniam patria toto ſumus orbe remoti,
Non licet ante ipſos procubuiſſe Deos:
Quos colis, ad Superos perfer mandata ſacerdos;
Adde ſed & proprias ad mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, ſi non nocitura putabis;
Ignoſcas: timeo naufragus omne fretum.

Epiſtola II. Ad Maximum.

ARGUMENTUM.

Maximi fidem, & conſtantiam in rebus ſuis miſeris, & perditis laudat Poeta, qui non utilitate, ut vulgus ignobilè, ſed honeſtate, & virtute eos probat, quos ſemel amandos ſuſcepit; hortaturque illum, ut in fide perſtet, & ſibi quantum poteſt opem ferat.

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas
Nec ſinis ingenium nobilitate premi;
Culte mihi, quid enim ſtatus hic a funere differt
Supremum vitæ tempus adusque meæ;
Rem facis, afflictum non averſatus amicum,
Qua non eſt ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, ſed (ſi modo vera fatemur)
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior eſt quam, quid ſit honeſtum
Et cum fortuna ſtatque, caditque fides.
Nec facile invenies multis in millibus unum,
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui.
Ipſe decor recti, facti ſi præmia deſint,
Non movet, & gratis pœnitet eſſe probum.
Nil, niſi quod prodeſt, carum eſt : detrahe menti
Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Utile, ſollicitis computat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Proſtat, & in quæſtu pro meritrice ſedet.

Quo

Digitized by Google

Quo magis admiror non, ut torrentibus undis,
  Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, niſi cui fortuna ſecunda eſt:
  Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego non paucis quondam munitus amicis,
  Dum flavit velis aura ſecunda meis.
Ut fera nimboſo tumuerunt æquora vento,
  In mediis lacera nave relinquor aquis.
Cumque alii nolint etiam me noſſe videri,
  Vix duo projecto, treſve tuliſtis opem. ctor,
Quorum tu princeps: neque enim comes eſſe, ſed au-
  Nec petere exemplum, ſed dare dignus eras.
Te, nihil exacto, niſi nos peccaſſe fatentem,
  Sponte ſua probitas, officiumque juvant.
Judice te mercede caret, per ſeque petenda eſt
  Externis virtus incomitata bonis.
Turpes putas abigi, quia ſit miſerandus, amicum;
  Quodque ſit infelix, deſinere eſſe tuum.
Mitius eſt lapſo digitum ſupponere mento,
  Mergere quam liquidis ora natantis aquis.
Cerne quid Ænoi[illegible] poſt mortem præſtet amico,
  Inſtar & hanc vitam mortis habere puta
Pirithoum Theſeus Stygias comitavit ad undas:
  A Stygiis quantum mors mea diſtat aquis?
Audivit inſano juvenis Phocæus Oreſti:
  Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum,
  Ut facis, & lapſo, quam potes, affer opem.
Si bene te novi, ſi qui prius eſſe ſolebas
  Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui.
Quo fortuna magis ſævit, magis ipſe reſiſtis;
  Utque decet, ne te vicerit illa, caves.
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hoſtis;
  Sic eadem prodeſt cauſa, nocetque mihi.
Scilicet indignum, juvenis cariſſime, ducis
  Te fieri comitem ſtantis in orbe Deæ.

Firmus es, & quoniam non ſunt hæc qualia velles,
  Vela regis quaſſæ qualiacunque ratis:
Quæque ita concuſſa eſt, ut jam caſura putetur,
  Reſtat adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ita quidem primo fuerat tua juſta, nec ipſo
  Lenior, offenſus qui mihi jure fuit.
Quique dolor pectus tetigiſſet Cæſaris alti,
  Illum jurabas protinus eſse tuum.
Ut tamen audita eſt noſtræ tibi cladis origo,
  Diceris erratis ingemuiſse meis.
Tum tua me primum ſolari littera cœpit,
  Et læſum flecti ſpem dare poſse Deum.
Movit amicitiæ tum te conſtantia longæ,
  Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit;
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus,
  Quodque tibi in cunis oſcula prima dedi;
Quod, cũ veſtra domus teneris mihi ſemper ab annis
  Culta ſit, eſse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latiæ facundia linguæ,
  Quæ non inferior nobilitate fuit;
Primus ut auderem committere carmina famæ
  Impulit: ingenii dux fuit ille mei.
Nec, quo ſit primum nobis a tempore cultus,
  Contendo fratrem poſse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita ſum complexus, ut unus
  Quolibet in caſu gratia noſtra fores.
Ultima me tecum vidit, mœſtiſque cadentes
  Excepit lacrymas Ætalis Ilva genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuntius eſſet,
  Attulerat culpæ quem mala fama meæ.
Inter confeſſum medius, dubieque negantem
  Hærebam, pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam ſolvit aquaticus Auſter,
  Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, & quod mea carmina primi
  Erroris venia poſſe latere vides,

Reſpi-

Reſpicis antiquum lapſis in rebus amicum;
  Fomentiſque juvas vulnera noſtra tuis.
Pro quibus optandi ſi nobis copia fiat:
  Tam bene promerito commoda mille precor.
Sed ſi ſola mihi dentur tua vota, precabor,
  Ut tibi ſit ſalvo Cæſare ſalva parens.
Hæc ego, cum faceres altaria pinguia thure,
  Te ſolitum memini prima rogare Deos.

Epiſtola IV. Ad Atticum.

ARGUMENTUM.

Attico veterem amicitiam, ejuſque fructus ultro citroque jucundiores commemorat: quibus fretus dicit ſibi perſuadere, illum quamvis abſentem, adhuc in fide permanere: quod ut faciat, hortatur.

ACcipe colloquium gelido Naſonis ab Iſtro,
  Attice, judicio non dubitande meo.
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici.
  Deſerit an partes languida cura ſuas?
Non ira Dj triſtes mihi ſunt, ut credere poſſim;
  Faſque putem jam te non meminiſſe mei.
Ante meos oculos tua ſtat, tua ſemper imago eſt:
  Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor,
  Næc data jucundis tempora pauca jocis.
Sæpe citæ longis viſæ ſermonibus horæ,
  Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies.
Sæpe tuas factum venit modo carmen ad aures:
  Et nova judicio ſubdita Muſa tuo eſt.
Quod tu laudaras, populo placuiſſe putabam:
  Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Utque meus lima raſus liber eſſet amici,
  Non ſemel admonitu facta litura tuo eſt.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
  Nos via, nos ſanctis curva theatra locis.
Denique tantus amor nobis, cariſſime, ſemper,
  Quantus in Æacide, Neſtorideque fuit.

Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula Lethes,
  Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.
Longa dies citius brumali ſidere, noxque
  Tardior hiberna ſolſtitialis erit;
Nec Babylon æſtus, nec frigora Pontus habebit,
  Calthaque Pæſtanas vincet odore roſas;
Quam tibi noſtrarum veniant oblivia rerum:
  Non ita pars fati candida nulla mei eſt.
Ne tamen hæc dici poſſit fiducia mendax,
  Sultaque credulitas noſtra fuiſſe; cave.
Conſtantique fide veterem tutare ſodalem,
  Qua licet, & quantum non oneroſus ero.

Epiſtola V. Ad Salanum.

ARGUMENTUM.

Ad Salanum ſcribit, agitque illi gratias, quandoquidem tam moleſte tulerit relegationem ſuam, quamvis modico amicitiæ uſu illi junctus fuerit Dicitque ſibi gratum fuiſſe, carmina ſua a ſe laudata fuiſſe. Eum deinde rogat, ut ſi ad ejus aures liber de triumpho Germanici pervenerit, ejus tutelam ſuſcipiat. Poſtremo docet quandam eſſe conjunctionem ingeniorum.

Condita diſparibus numeris ego Naſo Salano
  Præpoſita miſi verba ſalute meo;
Quæ rata ſit cupio, rebuſque ut comprobet omen,
  Te precor a ſalvo poſſit, amice, legi.
Candor, in hoc ævo res intermortua pene.
  Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
Nam fuerim quamvis modico tibi junctus ab uſu,
  Diceris exiliis ingemuiſſe meis:
Miſſaque ab Euxino legeres cum carmina Ponto,
  Illa tuus juvit qualiacumque favor.
Optaſtique brevem fieri mihi Cæſaris iram,
  Quod tamen optari, ſi ſciat ipſe, ſinat.
Moribus iſta tuis tam mitia vota dediſti;
  Nec minus idcirco ſunt ea grata mihi.

Quo-

Quoque magis moveare malis, doctiſſime, noſtris,
Credibile eſt fieri conditione loci.
Vix hac invenies totum (mihi crede) per orbem,
Quæ minus Auguſta pace fruatur, humum.
Tu tamen hic ſtructos inter fera prælia verſus
Et legis, & lectos ore favente probas:
Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
Plaudis, & e rivo flumina magna facis.
Grata quidem ſunt hæc animo ſuffragia noſtro;
Vix ſibi cum miſeros poſſe placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
Materiæ gracili ſufficit ingenium.
Nuper, ut huc magni pervenit fama triumphi;
Auſus ſum tantæ ſumere molis onus.
Obruit audentem gravitas rerumque, nitorque,
Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes, erit officioſa voluntas:
Cætera materia debilitante jacent.
Qui ſi forte liber veſtras pervenit ad aures,
Tutelam mando ſentiat ille tuam.
Hæc tibi facturo, vel ſi non ipſe rogarem,
Accedat cumulus, gratia noſtra, levis.
Non ego laudandus, ſed ſunt tua pectora lacte,
Et non calcata candidiora nive.
Mirariſque alios, cum ſis mirabilis ipſe;
Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
Te juvenum Princeps, cui dat Germania nomen
Participem ſtudii Cæſar habere ſolet.
Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis:
Ingenio mores æquiparante, places.
Te dicente prius, fit protinus impetus illi:
Teque habet, elicias qui ſua verba tuis.
Cum tu deſiſti, mortaliaque ora quierunt,
Tectaque non longa conticuere mora;
Surgit Juleo juvenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis:

Dumque ſilens adſtat, ſtatus eſt, vultuſque diſerti,
 Spemque docens doctæ vocis amicus habet.
Mox,ubi pulſa mora eſt, atque os coeleſte ſolutum,
 Hoc Superos jures more ſolere loqui:
Atque, Hæc eſt, dicas, facundia Principe digna:
 Eloquio tantum nobilitatis ineſt.
Huic tu cum placeas, & vertice ſidera tangas,
 Scripta tamen profugi Vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua eſt concordia junctis,
 Et ſervat ſtudii foedera quiſque ſui.
Ruſticus agricolam, miles fera bella gerentem,
 Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Pieridum ſtudio, ſtudioſe, teneris,
 Ingenioque faves; ingenioſe, meo,
Diſtat onus noſtrum, ſed fontibus exit ab iſdem;
 Artis, & ingenuæ cultor uterque ſumus.
Thyrſus enim vobis, geſtata eſt laurea nobis;
 Sed tamen ambobus debet ineſſe calor.
Utque meis numeris tua dat facundia nervos;
 Sic venit a nobis in tua verba nitor.
Jure igitur ſtudio confinia carmina veſtro,
 Et commilitii ſacra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat, de quo cenſeris, amicus,
 Comprecor ad vitæ tempora ſumma tuæ:
Succedatque ſuis orbis moderator habenis:
 Quod mecum populi vota precantnr idem.

Epiſtola VI. Ad Græcinum.

ARGUMENTUM.

Ad Græcinum ſcribens Poeta, cum monet, ne crimen admiſſum culpet, quandoquidem præterita mutari non poſſunt. Illum poſtremo monet, ut malit ſibi lapſo opem aliquam ferre, ut facit, quam ea damnare, quæ potius excuſanda ſunt.

CArmina Græcinum, quem præſens voce ſolebat,
 Triſtis ab Euxinis Naſo ſalutat aquis.
Exulis hæc vox eſt, præbet mihi littera linguam,

Et,

Et, ſi non liceat ſcribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, ſtulti peccata ſodalis,
Et mala me meritis ferre minora doles.
Vera facis, ſed ſera, meæ convicia culpæ:
Aſpera confeſſo verba remitte reo.
Cum poteram recto tranſire Ceraunia velo,
Ut fera vitarem ſaxa, monendus eram.,
Nunc mihi naufragio quod prodeſt dicere facto,
Quam mea debuerit currere cymba viam?
Brachia da laſſo potius prendenda natanti;
Nec pigeat mento ſuppoſuiſſe manum.
Idque facis, faciaſque precor ſic mater, & uxor
Sic tibi ſint fratres, totaque ſalva domus,
Quodque ſoles animo ſemper, quod voce precari,
Omnia Cæſaribus ſic tua facta probes.
Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare tenaci:
Turpe laborantem deſeruiſſe ratem.
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere amicum
Et, niſi ſit felix, eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio, atq; Agamemnone nati:
Non hæc Ægidæ, Pirithoique fides.
Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas,
In quorum plauſus tota theatra ſonant.
Tu quoque, per durum ſervato tempus amico
Dignus es in tantis nomen habere viris,
Dignus es: & quoniam laude pietate mereris;
Non erit officii gratia ſurda tui.
Crede mihi, noſtrum ſi non mortale futurum eſt
Carmen, in ore frequens poſteritatis eris.
Fac modo permaneas lapſo, Græcine, fidelis,
Duret, & in longas impetus iſte moras.
Quæ tu cum præſtes, remo tamen utor in aura:
Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo.

Digitized by Google

Epiſtola VII. Ad Atticum.

ARGUMENTUM.

Ad Atticum ſcribens, primo eum ſalutat: Deinde percunctatur quid agat, & an eum amet: queriturque de fortuna; ac mala ſua breviter commemorat, & innumerabilia eſſe dicit. Poſtremo in tot, tantiſque malis ſolam ſibi ſpem relictam ſonlatio eſſe aſſerit: precaturque in fide priſtina permaneat, nec ſe amicum deſerat.

Esse ſalutatum te vult mea littera primum
A male pacatis, Attice, miſſa Getis.
Proxima ſubſequitur quid agas audire voluptas.
Et ſi, quicquid agas, ſit tibi cura mei.
Nec dubito, quin ſit: ſed me timor ipſe malorum
Sæpe ſupervacuos cogit habere metus.
Da veniam, quæſo, nimioque ignoſce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo.
Omnibus unca cibis æra ſubeſſe putat.
Sæpe canem viſum longe fugit agna, lupumque
Credit, & ipſa ſuam neſcia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque ſaucia tactũ,
Vanaque ſollicitis incitat umbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil, niſi triſte, meo.
Jam mihi fata liquet cœptos ſervantia curſus
Per ſibi conſuetas ſemper itura vias.
Obſervare Deos, ne quid mihi cedat amice,
Verbaque fortunæ vix puto poſſe dari.
Eſt illi curæ me perdere: quæque ſolebat
Eſſe levis: conſtans, & bene certa nocet.
Crede mihi, ſi ſum veri tibi cognitus oris,
Nec numerus noſtris caſibus eſſe poteſt;
Cinyphiæ ſegetis citius numerabit ariſtas?
Altaque quam multis floreat Hibla thymis:
Et quot aves motis nitantur in aerea pennis;

Quotque natent piſces æquore, certus eris;
Quam tibi noſtrorum ſtatuatur ſumma laborum,
Quos ego ſum terra, quos ego paſſus aqua.
Nulla Getis toto gens eſt truculentior orbe;
Sed tamen hi noſtris ingemuere malis.
Quæ tibi ſi memori coner perſcribere verſu,
Ilias eſt fati longa futura mei.
Non igitur vereor, quod te rear eſſe verendum,
Cujus amor nobis pignora mille dedit;
Sed quia res timida eſt omnis miſer, & quia longo
Tempore lætitiæ janua clauſa meæ,
Jam dolor in morem venit meus: utque caducis
Percuſſu crebro ſaxa cavantur aquis;
Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu,
Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis aſſiduo vomer tenuatur ab uſu,
Nec magis eſt cuivis Appia trita rotis;
Pectora quam mea ſunt ſerie calcata malorum:
Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis;
Infelix perii dotibus ipſe meis.
Vita prior vitio caret, & ſine labe peracta eſt;
Auxilii miſero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur ſæpe ſuorum;
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris aliquos præſentia rebus;
Obruit hoc abſens vaſta procella caput:
Quem non obrueret taciti quoque Cæſaris ira?
Addita ſunt pœnis aſpera verba meis.
Ut fuga temporibus levior; projectus in æquor
Arcturum ſubii, Plejadumque minas.
Sæpe ſolent hyemem placidam ſentire carinæ,
Non Ithacæ puppi ſævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala noſtra levare:
Ditata eſt ſpoliis perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca: triſtior iſta

Digitized by Google

Terra, ſub ambobus non jacet ulla polis.
Eſt aliquid patriis vicinum finibus eſſe:
Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
Præſtat, & exulibus pacem tua laurea, Cæſar:
Pontica finitimo terra ſub hoſte jacet.
Tempus in agrorum cultu conſumere dulce eſt,
Non patitur verti barbarus hoſtis humum.
Temperie cœli corpuſque, animuſque juvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora rigent.
Eſt in aqua dulci non invidioſa voluptas:
Æquoreo bibitur cum ſale mixta palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit;
Ille etiam vires corpus habere facit.
Suſtineas ut onus, nitendum vertice recto eſt;
At flecti nervos ſi patiare, cadet
Spes quoque, poſſe mora miteſcere Principis iram,
Vivere ne nolim, deficiamque facit.
Nec vos parva datis pauci ſolatia nobis,
Quorum ſpectata eſt per mala noſtra fides.
Cœpta tene quæſo; nec in æquore deſere navem,
Meque ſimul ſerva, judiciumque tuum.

Epiſtola VIII. Ad Cottam.

ARGUMENTUM.

Hanc epiſtolam ſcribit ad Cottam, eique gratias agit, quod ad ſe miſerit Auguſti Caſaris, Liviæ, ac etiam Tiberii imagines: quos, quoniam præſentes, & aliter videre non poterat, pro Diis venerabatur. Rogat deinde eos, ut ſibi mitius exilium concedant; nec patiantur eorum imagines, quas habet ſemper ſecum, eſſe in hoſtili, & inviſo loco.

REdditus eſt nobis Cæſar cum Cæſare nuper,
Quos mihi miſiſti, maxime Cotta, Deos.
Utque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
Eſt ibi Cæſaribus Livia juncta ſuis.
Argentum felix, omnique beatius auro,
Quod, fuerit pretium cum rude, Numen habet:

Non

Non mihi divitias dando, majora dediſſes,
Coelitibus miſſis noſtra ſub ora tribus.
Eſt aliquid ſpectare Deos, & adeſſe putare,
Et quaſi cum vero Numine poſſe loqui.
Quantum ad me, redii; nec me tenet ultima tellus;
Utque prius media ſoſpes in urbe moror.
Cæſareos video vultus, velut ante videbam;
Vix hujus voti ſpes fuit ulla mihi.
Vtque ſalutabam, Numen coeleſte ſaluto:
Quod reduci tribuas, nil, puto, majus habes.
Quid noſtris oculis niſi ſola Palatia deſunt?
Qui locus, ablato Cæſare, vilis erit.
Hunc ego cum ſpectem, videor mihi cernere Romã:
Nam faciem patriæ ſuſtinet ille ſuæ.
Fallor? an irati mihi ſunt in imagine vultus,
Torvaque neſcio quid forma minantis habet?
Parce, vir immenſo major virtutibus orbe,
Juſtaque vindictæ ſupprime fræna tuæ,
Parce puer, fæcit decus admirabile noſtri,
Terrarum dominum quem ſua cura facit.
Per patriæ numen, quod te tibi carius ipſo eſt;
Per nunquam ſurdos in tua vota Deos;
Perque thori ſociam, quæ par tibi ſola reperta eſt,
Et cui majeſtas non oneroſa tua eſt;
Perque tibi ſimilem virtutis imagine natum,
Moribus agnoſci, qui tuus eſſe, poteſt;
Perque tuos, vel avo dignos, vel patre nepotes,
Qui veniunt magno per tua juſſa gradu;
Parte leva minima, noſtras & contrahe poenas;
Daque locum, Scythico qui ſit ab hoſte procul.
Et tua (ſi fas eſt) a Cæſare proxima, Cæſar,
Numina ſint precibus non inimica meis.
Sic fera quam primum pavido Germania vultu
Ante triumphantes ſerva, feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
Vivant, & poſſis filius eſſe diu.

Tu

Tu quoque conveniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura ſupplicis aure preces.
Sic tibi vir ſoſpes, ſic ſint cum prole nepotes,
Cumque bonis nuribus quot peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Druſus
Pars fuerit partus ſola caduca tui.
Sic tibi mature fraterni funeris ultor
Purpureus niveis filius inſtet equis.
Annuite o timidis mitiſſima Numina votis:
Præſentes aliquid proſit habere Deos.
Cæſaris adventu tutus gladiator arena
Exit; & auxilium non leve vulnus habet.
Nos quoq; veſtra juvet quod,qua licet ora videmus,
Facta quod eſt Superis jam domus una tribus.
Felices illi, qui non ſimulacra, ſed ipſos.
Quique Deum coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
Quos dedit ars vultus, effigiemque colo.
Sic homines novere Deos, quos arduus æther
Occulit; & colitur pro Jove forma Jovis.
Denique quæ mecum eſt, & erit ſine fine, cavete,
Ne ſit in inviſo veſtra figura loco.
Nam caput e noſtra citius cervice recedet,
Et patiar foſſis lumen abire genis.
Quam caream vobis, o publica Numina, raptis,
Vos eritis noſtræ portus, & aura fugæ.
Vos ego complectar, Geticis ſi cingar ab armis;
Utque meas aquilas, veſtra ego ſigna ſequar.
Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor,
Aut ſpes exilii commodioris adeſt.
Nam minus, & minus eſt facies in imagine triſtis,
Viſaque ſunt dictis annuere ora meis.
Vera precor fiant timidæ præſagia mentis,
Juſtaque quamvis eſt, ſit minor ira Dei.

Epi-

Epiſtola IX. Ad Cotym.

A R G U M E N T U M.

Ad Cotym filium Cotii Regis Thraciæ hanc epiſtolam ſcribit, laudatque illum a generis origine: monetque regium, ac divinum eſſe miſeris ſuccurrere, & ſibi potiſſimum, ob ſtudia poeticę facultatis: ſiquidem, illa quaſi quoddam amicitiæ vinculum habent. Poſtremo eum rogat, ut oranti terra ſua bellicoſa, in qua exulabat, ſit ei fida, & amica.

REgia progenies, cui nobilitatis origo
 Nomen in Eumolpi pervenit uſque Cotys.
Fama loquax veſtras ſi jam pervenit ad aures,
 Me tibi finitimi parte jacere ſoli.
Supplici exaudi, juvenum mitiſſime, vocem;
 Quamque potes profugo (nam potes) affer opem.
Me fortuna tibi (de qua ne conquerar, hoc eſt)
 Tradidit, hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore noſtrum,
 Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia, crede mihi, res eſt, ſuccurrere lapſis;
 Convenit & tanto, quantus es ipſe, viro,
Fortunam decet hoc iſtam: quæ maxima cum ſit.
 Eſſe poteſt animo vix tamen æqua tuo.
Conſpicitur nunquam meliore potentia cauſſa,
 Quam quoties vanas non ſinit eſſe preces.
Hoc nitor iſte tui generis deſiderat: hoc eſt
 A Superis ortæ nobilitatis opus:
Hoc tibi & Eumolpus generis clariſſimus auctor,
 Et prior Eumolpo ſuadet Erichthonius.
Hoc tecum commune Deis, quod utrique rogati
 Supplicibus veſtris ferre ſoletis opem.
Numquid erit, quare ſolito dignemur honore
 Numina, ſi demas velle juvare Deos?
Jupiter oranti ſurdas ſi præbeat aures,
 Victima pro templo cur cadat icta Jovis?

Si pacem nullam pontus mihi præſtet eunti,
Irrita Neptuno cur ego thura feram?
Vana laborantis ſi fallat vota coloni,
Accipiat gravidæ cur ſuis exta Ceres?
Nec dabit intonſo jugulum caper hoſtia Baccho,
Muſta ſub inducto ſi pede nulla ſinant.
Cæſar ut imperii moderetur fræna precamur,
Tam bene quo patriæ conſulit ille ſuæ.
Utilitas igitur magnos homineſque Deoſque
Efficit, auxiliis quoque favente ſuis.
Tu quoque fac proſis intra tua caſtra jacenti.
O Coty, progenies digni parente tuo.
Conveniens homini eſt, hominem ſervare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphatem Læſtrygona devovet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Caſſandreus pater eſt, gentiſve Pheræ,
Quive repertorem torruit arte ſua;
Sed quam Marte ferox, & vinci neſcius armis,
Tam nunquam, facta pace cruoris amans.
Adde, quod ingenuas didiciſſe fideliter artes,
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.
Nec Regum quiſquam magis eſt inſtructus ab illis,
Mitibus aut ſtudiis tempora plura dedit.
Carmina teſtantur; quæ, ſi tua nomina demas,
Threicium juvenem compoſuiſſe negem.
Neve ſub hoc tractu vates foret unicus Orpheus,
Biſtonis ingenio terra ſuperba tuo eſt.
Utque tibi eſt animus, cum res ita poſtulat, arma
Sumere, & hoſtili tingere cæde manum;
Atque ut es excuſſo jaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi:
Tempora ſic data ſunt, ſtudiis ubi juſta paternis,
Atque tuis humeris forte quievit opus?
Ne tua marceſcant per inertes otio ſomnos,
Lucida Pieria tendis in aſtra via.

Hæc

Hæc quoque res aliquid tecum mihifœderis affert:
Ejuſdem ſacri cultor uterque ſumus.
Ad Vatem Vates orantia brachia tendo,
Terra ſit exiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Ponti littora veni,
Mixtave ſunt noſtra dira venena manu.
Nec mea ſubjecta convicta eſt gemma tabella,
Mendacem ceris impoſuiſſe notam.
Nec quicquam, quod lege vetet committere, feci;
Eſt tamen his gravior noxa fatenda mihi.
Neve roges quæ ſit, ſtultam conſcripſimus Artem
Innocuas nobis hæc vetat eſſe manus.
Et quid præterea peccatum quærere noli,
Ut pateat ſola culpa ſub Arte mea.
Quidquid id eſt, habui moderatam Principis iram,
Qui ſi natalem nil mihi dempſit humum.
Hac quoniam careo, tua nunc vicinia præſtet,
Inviſo poſſim tutus ut eſſe loco.

Epiſtola X. Ad Macrum.

ARGUMENTUM.

Ad Macrum Poetam ſcribens, multis indiciis oſtendit, debere eum eſſe memorem ſui, & priſtinæ amicitiæ: cujus fructus, & amoris ſigna ſi illi in mentem venerint, dicit ſe abſentem futurum illi tamquam præſentem ſemper ante oculos: quod ipſe quoque efficiat, impenſæ precatur Poeta.

ECquid ab impreſſæ cognoſcis imagine ceræ,
Hæc tibi Naſonem ſcribere verba, Macer?
Auctoriſque ſui ſi non eſt annulus index,
Cognitane eſt noſtra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi ſigna vetuſta tui?
Sis licet oblitus gemmæ pariterque, manuſque;
Exciderit tantum ne tibi cura mei:
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,

Vel

Vel mea quod conjux non aliena tibi eſt;
Vel ſtudiis, quibus es quam nos, ſapientius uſus:
Utque decet, nulla factus es Arte nocens.
Tu canis æterno quicquid reſtabat Homero,
Ne careant ſumma Troica bella manu.
Naſo parum prudens, Artem dum tractat amandi,
Doctrinæ pretium triſte magiſter habet.
Sunt tamen inter ſe communia ſacra Poetis,
Diverſum quamvis quiſque ſequamur iter.
Quorum te memorē [quanquā procul abſumus] eſſe
Suſpicor, & caſus velle levare meos.
Te duce magnificas Aſiæ perſpeximus urbes;
Trinacris eſt oculis te duce viſa meis.
Vidimus Ætnæa cœlum reſplendere flamma,
Suppoſitus monti quam vomit ore Gigas:
Ennæoſque lacus, & olentia ſtagna Palici,
Quaque ſuis Cyanen miſcet Anapus aquis (nem;
Nec procul hinc Nymphe, quę dum fugit Elidis am-
Tecta ſub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta eſt:
Heu quantum diſpar eſt locus ille Getis!
Et quota pars hæc ſunt rerum, quas vidimus ambo,
Te mihi jucundas efficiente vias!
Seu rate cæruleas picta ſulcavimus undas,
Eſſeda nos agili ſive tulere rota.
Sæpe brevis nobis vicibus via viſa loquendi eſt;
Pluraque, ſi numeres, verba fuere gradu.
Sæpe dies ſermone minor fuit; inque loquendo
Tarda per æſtivos defuit hora dies.
Et aliquid, caſus pariter timuiſſe marinos,
Junctaque ad æquoreos vota tuliſſe Deos:
Et modo res egiſſe ſimul; modo rurſus ab illis,
Quorum non pudeat, poſſe referre jocos.
Hæc tibi ſi ſubeant, hic ſim licet; omnibus annis
Ante tuos oculos, ut modo viſus, ero.
Ipſe quidem certe cum ſim ſub cardine mundi,
Qui

Qui ſemper liquidis altior extat aquis;
Te tamen intueor, quo ſolo pectore poſſum,
Et tecum gelido ſæpe ſub axe loquor.
Hic es, & ignoras, ſed ades celeberrimus abſens
Inque Getas media miſſus ab Urbe venis.
Redde vicem, & quoniam regio felicior iſta eſt,
Iſtic me memori pectore ſemper habe.

Epiſtola XI. Ad Rufum.

ARGUMENTUM.

Ad Rufum Fundanum uxoris ſuæ avunculum hanc epiſtolam ſcribit Poeta: cujus merita dicit ſe habere in memoria, quamvis ſit longiſſimo intervallo remotus. Demum Deos precatur, ut illi meritas gratias referant.

HOC tibi, Rufe, brevi properatũ tẽpore mittit
Naſo parum fauſtæ conditor Artis opus:
Ut quanquam longe toto ſumus orbe remoti,
Scire tamen poſſis non meminiſſe tui.
Nominis ante mei venient oblivia nobis,
Pectore quam pietas ſit tua pulſa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voto meritum lacrymas, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto ſicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœſtæ ſolatia mentis,
Cum pariter nobis illa, tibique dares;
Sponte quidem, per ſeque mea eſt laudabilis uxor;
Admonitu melior ſit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Caſtor fuit, Hector Juli,
Hoc ego te lætor conjugis eſſe meæ;
Quæ ne diſſimilis tibi ſit probitate laborat;
Seque tui vita ſanguinis eſſe probat.
Ergo quod fuerat ſtimulis factura ſine ullis,
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer, & ad palmæ per ſe curſurus honores
Si tamen horteris, fortius ibit equus.

Adde

Digitized by Google

Adde quod abſentis cura mandata fideli
 Perficis; & nullum ferre gravaris onus.
O referant grates, quoniam non poſſimus ipſi,
 Dj tibi: qui referent, ſi pia facta vident:
Sufficiatque diu corpus quoque moribus iſtis,
 Maxima Fundani gloria, Rufe, ſoli.

PUB. OVIDII NASONIS DE PONTO

LIBER TERTIUS.

Epiſtola I. Ad Conjugem.

ARGUMENTUM.

Hanc hujus libri primam epiſtolam ad uxorem mittit, cui Ponticæ regionis, ubi exulabat, incommoda narrat: quibus dicit debere illi minime mirum videri, ſi mitioris ſoli exilium petit; qua in re ipſa pro marito debet præ cæteris laborare, ſi vult bonæ uxoris officio fungi. Docet deinde id ſibi præſtari poſſe ſi ad Liviæ Auguſti uxoris præſidium confugerit: cujus clementiam, ac benignitatem exponit, ad quam rem peragendam eligendum eſſe tempus idoneum admonet; quo pacto autem id agendum, quidve petendum ſit, elegantiſſime colligit Poeta.

ÆQuor Jaſonio pulſatum remige primum,
 Quæq; nec hoſte fero; nec nive terra cares:
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naſo relinquam,
 In minus hoſtilem juſsus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum eſt ſemper in iſta?
 Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, ſi pax ulla eſt tibi, Pontica tellus,
 Finitimus rapido, quam terit hoſtis equo;
Pace tua dixiſſe velim, tu peſſima duro

Pars

Pars es in exilio, tu mala noſtra gravas.
Tu neque ver ſentis cinctum florente corona:
Tu neque meſſorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas.
Cuncta ſed immodicum tempora frigus habent:
Tu glacie freta vincta tenes, & in æquore piſcis
Incluſus tecta ſæpe natavit aqua.
Non tibi ſunt fontes, laticis niſi pene marini.
Qui potus dubium eſt ſiſtat, alatne ſitim.
Rara, nec hæc felix in apertis eminet arvis
Arbor; & in terra eſt altera forma maris.
Non avis obloquitur, ſylvis niſi ſi qua remotis
Æquoreas rauco gutture potet aquas.
Triſtia per vacuos horrent abſinthia campos,
Convenienſque ſuo meſſis amara loco eſt.
Adde metus, & quod murus pulſatur ab hoſte;
Tinctaque mortifera tabe ſagitta madet.
Quod procul hæc regio eſt, & ab omni devia curſu,
Nec pede quo quiſquam, nec rate tutus eat.
Non igitur mirum, finem quærentibus horum
Altera ſi nobis uſque rogatur humus.
Te magis eſt mirum non hæc evincere, conjux,
Inque meis lacrymas poſse tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc ſcilicet ipſum;
Invenies vere ſi reperire voles.
Velle parum eſt: cupias ut re potiaris, oportet,
Et faciat ſomnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos; quis enim mihi tam ſit iniquus,
Optet ut exilium pace carere meum?
Pectore te toto, cunctiſque incumbere nervis,
Et niti pro me nocte, dieque decet.
Utque juvent alii, tu debes vincere amicos;
Uxor, & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi impoſita eſt noſtris perſona libellis:
Conjugis exemplum diceris eſse bonæ,
Hinc cave degeneres; & ſint præconia noſtra
Vera

Vera vide, famæ quo tuearis opus.
Ut nihil ipſe querar, tacito me, fama queretur,
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Expoſuit memet populo fortuna videndum;
Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Notior eſt factus Capaneus de fulminis ictu:
Notus humo merſis Amphiaraus equis:
Si minus erraſset, notus minus eſset Ulyſses;
Magna Philoctetæ vulnere fama ſuo eſt.
Si locus eſt aliquis tanta inter nomina parvis;
Nos quoque conſpicuos noſtra ruina facit.
Nec te neſciri patitur mea pagina, qua non
Inferius Coa Battide nomen habes.
Quicquid ages igitur, ſcena ſpectabere magna:
Et pia non parvis teſtibus uxor eris:
Crede mihi, quoties laudaris carmine noſtro
Qui legit has laudes, an mereare, rogat.
Utque favere reor plures virtutibus iſtis,
Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quarum tu præſta, ne livor dicere poſſit;
Hæc eſt pro miſeri lenta ſalute viri.
Cumque ego deficiam, nec poſſim ducere currum;
Fac tu ſuſtineas debile ſola jugum.
Ad medicum ſpecto venis fugientibus æger:
Ultima pars animæ dum mihi reſtat, ades.
Quodque ego præſtarem, ſi te magis ipſe valerem;
Id mihi cum valeas fortius, ipſa refer.
Exigit hoc ſocialis amor, fœduſque maritum;
Moribus hoc conjux exigis ipſa tuis.
Hoc domui debes, de qua cenſeris, ut illam
Non minus officiis, quam probitate colas.
Cuncta licet facias, niſi eris laudabilis, uxor;
Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec ſumus indigni: nec, ſi vis vera fateri,
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
Nec

Nec te, ſi cupiat lædere, livor habet.
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum,
Pro noſtris ut ſis ambitioſa malis.
Ut minus infeſta jaceam tellure labora:
Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, ſed non tamen invidioſa roganti.
Utque ea non teneas, tuta repulſa tua eſt.
Nec mihi ſuccenſe, toties ſi carmine noſtro,
Quod facis ut facias, teque imitere, rogo,
Fortibus aſſuevit tubicen prodeſſe, ſuoque
Dux bene pugnantes incitas ore viros.
Nota tua eſt probitas, teſtataque tempus in omne,
Sic virtus etiam non probitate minor.
Nec tibi Amazonia eſt pro me ſumenda ſecuris,
Aut exciſa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum eſt, non ut mihi fiat amicum
Sed ſit ut iratrum, quam fuit ante, minus.
Gratia ſi nulla eſt, lacrymæ tibi gratia fiant;
Hac potes, aut nulla parte movere Deos.
Quæ tibi ne deſint, bene per mala noſtra cavetur,
Deque viro flendi copia dives adeſt:
Utque meæ res ſunt, omni (puto) tempore flebis:
Has fortuna tibi noſtra miniſtrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) eſſet,
Admeti conjux, quam ſequereris, erat.
Æmula Penelopes fieres, ſi fraude pudica
Inſtantes velles fallere nupta procos.
Si comes extincti manes ſequerere mariti,
Eſſet dux facti Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erit ponenda, volenti
Corpus in accenſos mittere forte rogos.
Nil opus eſt letho, nil Icariotide tela:
Cæſaris at conjux ore precanda tuo.
Quæ præſtat virtute ſua, ne priſca vetuſtas
Laude pudicitiæ ſæcula noſtra premat.
Quæ Veneris formam, mores Junonis habendo;

Sola

Sola eſt coeleſti digna reperta thoro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiave Æetæ voce movenda tua eſt;
Nec nurus Ægyſthi, nec ſæva Agamemnonis uxor,
Scyllaque, quæ Siculas inguine terret aquas;
Telegonive parens vertendis nata figuris;
Nexaque nodoſas angue Meduſa comas:
Foemina ſed Princeps: in qua fortuna videre
Se probat, & cæcæ crimine falſa tulit.
Qua nihil in terris, ad finem Solis ab ortu
Clarius, excepto Cæſare, mundus habet.
Eligito tempus captatum ſæpe roganti,
Exeat adverſa ne tua navis aqua.
Non ſemper ſacras reddunt oracula ſortes,
Ipſaque non omni tempore fana patent.
Cum ſtatus orbis erit, qualem nunc auguror eſse;
Et nullus populi contrahet ora dolor:
Cum domus Auguſti, Capitoli more colenda,
Læta [quod eſt, & ſit] plenaque pacis erit;
Tum tibi, Dj faciant, adeundi copia fiat,
Profectura aliquid tum tua verba putes.
Si quid aget majus, differ tua cœpta; caveque
Spem feſtinando præcipitare meam.
Nec rurſus jubeo, dum ſit vacuiſſima, quæras,
Corporis ad cultum vix vacat illa ſui.
Curia cum fuerit Patribus ſtipata verendis,
Per Patrum turbam tu quoque oportet eas.
Cum tibi contigerit vultum Junonis adire,
Fac ſis perſonæ, quam tueare, memor.
Nec factum defende meum [mala cauſa ſilenda eſt]
Nec niſi ſolicitæ ſint tua verba preces.
Tunc lacrymis demenda mora eſt; ſubmiſsaq; terræ
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tum pete nil aliud, niſi ſævo ut ab hoſte recedam:
Hoſtem fortunam ſit ſatis eſse mihi.
Plura quidem ſubeunt; ſed tu turbata timore
Hæc

Digitized by Google

Hæc quoque vix poteris voce tremente loqui.
Suſpicor hæc damno tibi non fore, ſentiet illa,
Te majeſtatem pertimuiſse ſuam.
Nec tua ſi fletu ſcindentur verba, nocebit:
Interdum lacrymæ pondera vocis habent,
Lux etiam facito cœptis bona talibus adſit,
Horaque conveniens, auſpiciumque favens.
Sed prius impoſito ſanctis altaribus igni,
Thura fer ad magnos, vinaque pura Deos.
E quibus ante omnes Auguſti numen adora,
Progeniemque piam, participemque thori.
Sint utinam mites ſolito tibi more, tuaſque
Non duris lacrymas vultibus aſpiciant.

Epiſtola II. Ad Cottam.

ARGUMENTUM.

Ad Cottam Romanum ſcribens ejus fidem laudat Poeta, quod cum eum amici in rebus adverſis deſeruerint, ipſe ſemper in amicitia firma opinione permanſerit; cujus merita dicit futura ſibi ſemper in memoria, quod vixerit, ac etiam poſt ejus mortem, ſi modo ejus ſcripta ad poſteros pervenerint.

QUam legis a nobis miſsam tibi, Cotta, ſalutem,
Miſsa ſit ut vere, perveniatque, precor.
Namque meis ſoſpes multum cruciatibus aufers,
Atque, ſit ut nobis pars bona ſalva, facis.
Cumque labent alii, jactataque tela relinquant,
Tu laceræ remanes anchora ſola rati:
Grata tua eſt igitur pietas: ignoſcimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fugæ.
Cum feriant unum, non unum fulmina terrent:
Junctaque percuſso turba pavere ſolet.
Cumque dedit paries venturæ ſigna ruinæ,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non e timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Me quoque amicorum nimio terrore metuque
Non odio quidam deſtituere mei.
Non illis pietas, non officioſa voluntas
Defuit: adverſo, extimuere Deos.
Utque magis cauti poſſunt, timidique vocari
Sic appellari non meruere mali.
At meus excuſat charos ita candor amicos;
Utque habent de me crimina nulla, facit.
Sint hi contenti venia, ſignentque licebit
Purgari factum me quoque teſte mali.
Pars eſtis, pauci, melior qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putatis opem.
Tunc igitur meriti morietur gloria veſtri,
Cum cinis, abſumpto corpore factus ero.
Fallor, & illa meæ ſuperabit tempora vitæ:
Si tamen a memori poſteritate legar.
Corpora debentur mœſtis exanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen, honoſque rogos
Occidit, & Theſeus, qui comitavit Oreſten,
Sed tamen in laudes vivit, uterque ſuas.
Vos etiam ſeri laudabunt ſæpe nepotes,
Claraque erit ſcriptis gloria veſtra meis.
Hic quoque Sauromathæ jam vos novere Getæqu
Et tales animos barbara turba probat.
Cumque ego de veſtra nuper de probitate referrer
(Nam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Forte ſenex quidam cœtu cum ſtaret in illo
Reddidit ad noſtros talia verba ſonos.
Nos quoque amicitiæ nomen bene novimus, hoſp
Quos procul a vobis ultimus orbis habet.
Eſt locus in Scythia, Tauros, dixere priore
Qui Getica longe non ita diſtat humo.
Hac ego ſum terra, patriæ nec penitet, ortu
Conſortem Phœbi gens colit illa Deam:
Templa manent hodie vaſtis innixa columni
Perque quater denos itur in illa gradus.

Fama

Fama refert illic ſignum coeleſte fuiſſet:
Quoque minus dubitet ſtat baſis orba Dea.
Araque, quæ fuerat natura candida ſaxi,
Decolor a fuſo tincta cruore rubet.
Fœmina ſacra facit tædæ non nota jugali,
Quæ ſuperat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrificii genus eſt (ſic inſtituere priores)
Advena virgineo cæſus, ut enſe cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora;
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas feciſſe per auras
Neſcit quam dicunt Iphigenian iter:
Quam levibus ventis ſub nube per æquora vectam
Creditur his Phœbe depoſuiſſe locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos,
Invita peragens triſtia ſacra manu.
Cum duo velifera juvenes venere carina,
Preſſeruntque ſuo littora noſtra pede.
Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Oreſtes,
Alter erat Pylades: nomina fama tenet.
Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
Evincti geminas ad ſua terga manus.
Sparſit aqua juvenes luſtrali Graja ſacerdos,
Ambiat ut fulvas inſula longa comas.
Dumque parat ſacrum, dum velat tempora vittis,
Dum tardæ caſus invenit uſque moræ;
Non ego crudelis, juvenes, ignoſcite, dixit,
Sacra ſuo facio barbariora loco.
Ritus is eſt gentis, qua vos tamen urbe venitis?
Quodve parum fauſta puppe petiſtis iter?
Dixit, & audito patriæ pia nomine virgo,
Conſortes urbis comperit eſſe ſuæ.
Alteruter votis, dixit, cadat hoſtia ſacris;
Ad patrias ſedes nuntius alter eat.
Ire jubet Pylades carum periturus Oreſten:
Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.

Digitized by Google

Extitit hoc unum, quod non convenerit illis;
Cætera pars concors, & ſine lite fuit.
Dum peragunt juvenes pulchri certamen amoris,
Ad fratrem ſcriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
(Humanos caſus aſpice) frater erat.
Nec mora, de templo rapiunt ſimulacra Dianæ;
Clamque per immenſas puppe feruntur aquas.
Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni.
In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
Fabula narrata eſt poſtquam vulgaris ab illo,
Laudarunt omnes facta, piamque fidem.
Scilicet hic etiam, qua nulla ferocior ora eſt.
Nomen amicitiæ barbara corda movet.
Quid facere Auſonia geniti debetis in urbe,
Cum tangant diros talia facta Getas?
Adde quod eſt animus ſemper tibi mitis, & altæ
Indicium mores nobilitatis habent.
Quos Voleſus patrii cognoſcat nominis auctor;
Quos Numa maternus non neget eſſe ſuos:
Adjectique probent genitiva agnomina Cottæ,
Si tu non eſſes, interitura domus.
Digne vir hac ſerie, lapſo ſuccurrere amico
Conveniens iſtis moribus eſſe puta.

Epiſtola III. Ad Maximum.

ARGUMENTUM.

Ad Fabium Maximum ſcribens, fingit ſibi in lecto cubanti ſe ſe obtuliſſe Cupidinem; Poetamque de illo quæſtum, ut quum ejus cauſa in exilium abjectus ſit, velit etiam efficere, ut Auguſtus placatus mitius exilium concedat. Poſtremo inducit etiam Cupidinem ad ea reſpondentem.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
O ſidus Fabiæ Maxime gentis, ades.
Dum tibi, quæ vidi, refero, ſeu corporis umbra,
Seu

Seu veri ſpecies, ſeu fuit ille ſopor.
Nox erat, & biſores intrabat luna feneſtras.
Menſe fere medio quanta nitere ſolet.
Publica me requies curarum ſomnus habebat,
Fuſaque erant toto languida membra thoro:
Cum ſubito pennis agitatus inhorruit aer,
Et ſonuit parvo mota feneſtra ſono.
Territus in cubitum relevo mea membra ſiniſtrum
Pulſus & e trepido pectore ſomnus abit.
Stabat Amor vultu, non quo prius eſſe ſolebat,
Sceptra tenens læva triſtis acerna manu:
Nec torquem collo, nec habens crinale capillis,
Nec bene compoſitas comptus, ut ante, comas.
Horrida pendebant molles ſuper ora capilli,
Et viſa eſt oculis horrida penna meis:
Qualis ut aeriæ tergo ſolet eſſe columbæ,
Tractatam multæ quam tetigere manus.
Hunc ſimul agnovi (neque enim mihi notior alter)
Talibus affata eſt libera lingua ſonis:
O puer exilii decepto cauſa magiſtro,
Quem fuit utilius non docuiſſe mihi,
Huc quoque veniſti, pax eſt ubi tempore nullo,
Et coit adſtrictis barbarus Iſter aquis?
Quæ tibi cauſa viæ, niſi uti mala noſtra videres?
Quæ ſunt, ſi neſcis invidioſa tibi.
Tu mihi dictaſti juvenilia carmina primus,
Appoſui ſenis te duce quinque pedes.
Nec me Mæonio conſurgere carmine, nec me
Dicere magnorum paſſus es acta ducum.
Forſitan exiguas, aliquas tamen arcus, & ignis
Ingenii vires comminuere mei.
Namque ego dum canto tua regna, tuæque parentis,
In nullum mea mens grande vacavit opus.
Nec ſatis hoc fuerat; ſtultus quoque carmina feci,
Artibus, ut poſſes non rudis eſſe meis.
Pro quibus exilium durum mihi reddita merce

Id quoque in extremis, & ſine pace locis.
An ton Chionides Eumolpus in Orphea talis;
In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achille talia cepit;
Pythagoræque ferunt non nocuiſſe Numam.
Nomina neu referam longum collecta per ævum,
Diſcipulo perii ſolus ab ipſe meo.
Dum damus arma tibi, dum te, laſcive, docemus;
Hæc te diſcipulo, dona, Magiſter habet.
Scis tamen, & liquido juratus dicere poſſes,
Non me legitimos ſolicitaſſe thoros.
Scripſimus hæc illis, quarum nec vitta pudicos
Attingit crines, nec ſtola longa pedes.
Dic, precor, ecquando didiciſti fallere nuptas,
Et facere incertum per mea juſsa genus.
An ſit ab his omnis rigide ſummota libellis,
Quam lex furtivos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodeſt, vetiti ſi lege ſevera
Credor adulterii compoſuiſſe notas.
At tu ſic habeas ferientes cuncta ſagittas;
Sic nunquam rapido lampades igne vacent.
Sic regat imperium, terraſque coerceat omnes;
Cæſar, ab Ænea eſt qui tibi fratre nepos.
Effice, ſit nobis non implacabilis ira;
Meque loco plecti commodiore velit.
Hæc ego viſus eram puero dixiſſe volucrie.
Hos viſus nobis ille dediſſe ſonos.
Per mea tela, faces, & per mea tela, ſagittas,
Per matrem juro, Cæſareumque caput.
Nil, niſi conceſſum nos te didiciſſe magiſtro;
Artibus, & nullum crimen ineſſe tuis.
Utque hoc, ſic utinam defendere cætera poſſes;
Scis aliud, quod te læſerit, eſſe magis.
Quidquid id eſt(neq; enim debet dolor ille referri)
Non potes a culpa dicere abeſſe tua.
Tu licet erroris ſub imagine crimen obumbres;
Non

Non gravior meritis judicis ira fuit.
Ut tamen aſpicerem, conſolarerque jacentem,
Lapſa per immenſas eſt mea penna vias,
Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante:
Phaſias eſt telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum poſt ſæcula longa reviſam,
Tu facis, o caſtris miles amice meis.
Pone metus igitur: miteſcet Cæſaris ira:
Et veniet votis mollior aura tuis.
Ne moram timeas, tempus, quod quærimus, inſtat,
Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet,
Dum gaudes patriæ magne Duciſque pater;
Dum tibi gratatur populus, totamque per urbem
Omnis odoratis ignibus ara calet.
Dum præbet faciles aditus venerabile templum,
Sperandum eſt noſtras poſſe valere preces.
Dixit: & aut ille eſt tenues dilapſus in auras,
Coeperunt ſenſus aut vigilare mei.
Si dubitem, faveas quin his, o Maxime, dictis,
Memnonio cygnos eſſe colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor;
Nec quod erat candens, fit terebinthus, ebur.
Conveniens animo genus eſt tibi: nobile namque
Pectus, & Herculeæ ſimplicitatis habes.
Livor, iners vitium, mores non exit in iſtos;
Utque latens ima vipera ſerpit humo,
Mens tua ſublimis ſupra geaus eminet ipſum;
Grandius ingenio nec tibi nomen ineſt.
Ergo alii noceant miſeris, optentque timeri,
Tinctaque mordaci ſpicula felle gerant.
At tua ſupplicibus domus eſt aſſueta juvandis;
In quorum numero me precor eſſe velis.

Digitized by Google

Epiſtola IV. Ad Rufinum.

ARGUMENTUM:

Tiberii orationem ſeut triumphum de Germania, vel potius de Illyrio, Romam mitens Poeta Rufino amico, & doctiſſimo viro commendat, excuſatque ſe multis rationibus, quod non ita eleganter materiam iſtam abſolvat, ut æquum fuerat. Poſtremo vertit ſermonem ad Liviam, Cæſaris matrem, vaticinaturque fore, ut brevi alterum etiam triumphum de Germania ipſa conſequatur.

HÆc tibi non vanam portantia verba ſalutem,
  Naſo Tomitana mittit ab urbe tuus:
Utque ſuo faveas mandat, Rufine, libello,
  In veſtras venit ſi tamen ille manus.
Eſt opus exiguum, veſtriſque paratibus impar;
  Quale tamen cunque eſt, ut tueare, rogo.
Firma valent per ſe, nullumq; Machaona quærunt:
  Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus eſt magnis placido lectore Poetis:
  Quemlibet invitum, difficilemque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
  Aut etiam nullum forſitan ante fuit.
Viribus infirmi, veſtro candore valemus,
  Quem mihi ſi demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea ſint propenſo nixa favore,
  Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
Spectatum Vates, alii ſcripſere triumphum,
  Eſt aliquid memori viſa notare manu.
Nos ea vix avidam vulgi captata per aurem
  Vidimus: atque oculi fama fuere mei
Scilicet affectu ſimiles, aut impetus idem
  Rebus ab auditis, conſpicuiſque venit,
Nec nitor argenti, quem vos vidiſtis, & auri,
  Quod mihi defuerit purpuraque illa, queror:
Sed loca, ſed gentes formatæ mille figuris
  Nutriſſent carmen, præliaque ipſa meum.

Et Regum vultus, certiſſima pignora mentis,
  Juviſſent aliqua forſitan illud opus.
Plauſibus ex ipſis populi, lætoque favore
  Ingenium quodvis incaluiſſe poteſt.
Tamque ego ſumpſiſſem tali clamore vigorem
  Quam rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora ſint nobis nivibus, glacieque licebit,
  Atque hoc, quem patior, frigidiora loco:
Illa Ducis facies in curru ſtantis eburno
  Excuteret frigus ſenſibus omne meis.
His ego defectus, dubiiſque auctoribus uſus,
  Ad veſtri venio jure favoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec ſunt mihi nota locorum
  Nomina: materiam non habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam Fama referre,
  Aut aliquis nobis ſcribere poſſet, erat?
Quo magis, o lector, debes ignoſcere, ſi quid
  Erratum eſt illic, præteritumve mihi.
Adde quod aſſiduas domini meditata querelas
  Ad lætum carmen vix mea verſa lyra eſt.
Vix bona poſt tanto quærenti verba ſubibant:
  Et gaudere aliquid, res mihi viſa nova eſt.
Utque reformidant inſuetum lumina Solem.
  Sic ad lætitiam mens mea ſegnis erat.
Eſt quoque cunctarum novitas gratiſſima rerum,
  Gratiaque officio, quod mora tardat, abeſt.
Cætera certatim de magno ſcripta triumpho
  Jampridem populi ſuſpicor ore legi.
Illa bibit lector ſitiens, mea pocula plenus:
  Illa recens pota eſt, noſtra reſpicit aqua.
Non ego ceſſavi, nec fecit inertia ſerum:
  Vltima me vaſti ſuſtinet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataq; carmina fiunt,
  Factaque eunt ad vos, annus abiſſe poteſt.
Nec minimum refert, intacta roſaria primuſq,
  An ſera carpas pene relicta manu,

Quid mirum, lectis exhauſto floribus horto,
Si duce non facta eſt digna corona ſuo?
Deprecor, hæc Vatum contra ſua carmina ne quis
Dicta putet: pro ſe Muſa locuta mea eſt.
Sunt mihi vobiſcum communia ſacra; Poetæ;
In veſtro miſeris ſi licet eſſe choro.
Magnaque pars animi mecum vixiſtis, amici,
Hac ego vos abſens nunc quoque parte colo.
Sint igitur veſtro mea commendata favori
Carmina, non poſſum pro quibus ipſe loqui.
Scripta placent a morte fere: quia lædere vivos
Livor, & inviſo carpere dente ſolet.
Si genus eſt mortis male vivere, terra moratur;
Et deſunt fatis ſola ſepulchra meis.
Denique opus noſtræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.
Hæc facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras:
Et placeat cæſo non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo,
Æneidos Vati grande fuiſſet onus.
Ferre etenim molles elegi tam vaſta triumphi
Pondera, diſparibus non potuere rotis,
Quo pede nunc utar, dubia eſt ſententia nobis;
Alter enim de te Rhene, triumphus adeſt.
Irrita virorum non ſunt præſagia vatum,
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui ſum ſummotus ad Iſtrum;
Non bene pacatis flumina pota Getis.
Iſta Dei vox eſt; Deus eſt in pectore noſtro:
Haec duce prædico vaticinorque Deo.
Quid ceſſas currum pompamque parare triumphis
Livia? dant nullas jam tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania projicit haſtas:
Jam pondus dices omen habere meum.

Crede,

Crede, brevique fides aderit, geminabit honorem
  Filius & junctis, ut prius ibit equis.
Prome, quod injicias humeris victoribus oſtrum:
  Ipſa poteſt ſolitum noſſe corona caput.
Scuta ſed & galeæ gemmis radientur & auro,
  Stentque ſuper victos trunca trophaæ viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
  Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immittat fracta ſub arundine crines
  Rhenus, & infectas ſanguine portet aquas.
Barbara jam capti poſcant inſignia Reges.
  Textaque fortuna divitiora ſua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
  Sæpe parata tibi, ſæpe paranda facit.
Dj, quorum monitu ſumus hæc ventura tocuti,
  Verba, precor, celeri noſtra probate fide.

Epiſtola V. Ad Cottam.

ARGUMENTUM.

Ad Maximum Cottam hanc epiſtolam mittit ad quem etiam ſuperius ſcripſerat: laudatque ejus Orationem, quam Romæ in foro judiciali habitam, legendam miſerat: precaturque, ut crebro ſtudii ſui hujuſmodi pignora mittat. Deinde dicit ſe abſentem illum tanquam præſentem intueri, viderique cum eo Romæ eſſe, tanquam in Cœlo: cum vero meminit ſe eſſe in Scythia, dicit videri ſe ad inferos reverti.

QUam legis, unde tibi mittatur epiſtola, quæris?
  Hinc, ubi cæruleis jungitur Iſter aquis.
Ut regio dicta eſt, ſuccurrere debet & auctor,
  Læſus ab ingenio Naſo Poeta ſuo.
Qui tibi, quam mallet præſens afferre, ſalutem,
  Mittit ab hirſutis, Maxime Cotta, Getis,
Legimus, o juvenis patrii non degener oris.
  Dicta tibi pleno verba diſerta foro.
Quæ quanquā lingua mihi ſunt properante per horas

Lecta ſatis multas, pauca fuiſſe queror.
Plura ſed hæc feci relegendo ſæpe: nec unquam
Hæc mihi, quam primo, grata fuere minus.
Cumque ſua toties nihil e dulcedine perdant,
Viribus illa ſuis non novitate placent.
Felices, quibus hæc ipſo cognoſcere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui.
Nam, quanquam ſapor eſt allata dulcis in unda,
Gratius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata ſumere lance juvat.
At niſi peccaſſem, niſi me mea Muſa fugaſſet,
Quod legi, tua vox eripuiſſet opus.
Utque fui ſolitus, ſediſſem forſitan unus
De centum judex in tua verba viris.
Major & impleſſet præcordia noſtra voluptas,
Dum traherer dictis, annueremque tuis.
Quem quoniam fatum, patria, vobiſque relictis,
Inter inhumanos maluit eſſe Getas:
Quod licet, ut videar tecum magis eſſe, legendo,
Sæpe, precor, ſtudii pignora mitte tui.
Exemploque meo, niſi dedignaris idipſum,
Utere, quod nobis rectius ipſe dares.
Namque ego, qui perii jampridem Maxime, vobis,
Ingenio nitor non periiſſe meo.
Redde vicem: nec rara tui monumenta laboris
Accipiant noſtræ grata futura manus.
Dic tamen, o juvenis ſtudiorum plene meorum.
Ecquid ab his ipſis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas factum modo carmen amicis,
Aut, quod ſæpe ſoles, exigis ut recitent?
Interdum queritur tua mens, oblita quid abſit?
Neſcio, quid certe ſenſit abeſſe tui.
Utque loqui multum de me præſente ſolebas,
Nunc quoque Naſonis nomen in ore tuo eſt:
Ipſe quidem Getico peream violatus ab arcu,

Et

(Et ſit perjuri, quam prope pœna vides.)
Te niſi momentis video pene omnibus abſens,
Gratia Dis, menti quolibet ire licet.
Hac ubi perveni, nulli cernendus, in urbem,
Sæpe loquor tecum, teque loquente fruor
Tunc mihi difficile eſt, quum ſit bene dicere quãq;
Candida judiciis illa ſit hora meis.
Tum me, ſi qua fides, cœleſti ſede receptum,
Cum fortunatis ſuſpicor eſſe Deis.
Rurſus ubi huc redii, cœlum, Superoſque relinquo,
A Styge non longe Pontica diſtat humus.
Unde ego ſi fato nitor prohibente reverti;
Spem ſine profectu, Maxime, tolle mihi.

Epiſtola VI. Ad Sodalem.

ARGUMENTUM.

Ad amicum quendam, qui nolebat a Poeta in ſcriptis ſuis propter Auguſtum nominari, hanc epiſtolam ſcribit, colligitque nihil timendum eſſe quandoquidem Cæſare nil ſit clementius: tamen pollicetur ſe non ulterius ejus nomen monumentis ſuis inſerturus. Poſtremo rogat ut quandoquidem tuto non poſſit ſe aperte amare: latenter ſaltem amicitiæ velit meminiſſe.

NAſo ſuo, poſuit nomen cui pene, ſodali
Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At ſi cauta parum ſcripſiſſet dextra, quis eſſes,
Forſitan officio parta querela foret.
Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, unus
Appellent ne te carmina noſtra rogas?
Quanta ſit in media clementia Cæſaris ira,
Si neſcis ex me, certior eſſe potes.
Huic ego, quam patior, nil poſſem demere pœnæ?
Si judex meriti cogerer eſſe mei.
Non vetat ille ſui quenquam meminiſſe ſodalis,
Nec prohibet tibi me ſcribere, teque mihi.
Nec ſcelus admittas, ſi conſoleris amicum,

Mol-

Mollibus & verbis aſpera fata leves.
Cur dum tuta times facis ut reverentia talis
Fiat in Auguſtos invidioſa Deos?
Fulminis afflatos interdum vivere telis
Vidimus, & refici non prohibente Jove.
Nec quia Neptunus navem lacerarat Ulyſſis,
Leuchoteæ nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miſeris cœleſtia numina parcunt;
Nec ſemper læſos, & ſine fine premunt.
Principe, nec noſtro Deus eſt moderatior ullus;
Juſtitia vires temperat ille ſuas.
Nuper eam Cæſar facto de marmore templo
Jampridem poſuit mentis in æde ſuæ.
Jupiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pati.
Obruerit cum tot ſævis Deus æquoris undis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cum pereant acie fortiſſima quæque, vel ipſo
Judice delectus Martis iniquus erit.
At ſi forte Uelis in nos inquirere, nemo eſt
Qui ſe, quod patitur, commeruiſſe neget.
Adde quod extinctos, vel aqua, vel Marte, vel igne,
Nulla poteſt iterum reſtituiſſe dies.
Reſtituit multos, aut pœnæ parte levavit,
Cæſar; & in multis me precor eſſe velit.
At tu, cum tali populus ſub principe ſimus,
Alloquio profugi credis ineſſe metum?
Forſitan hæc domino Buſiride jure timeres,
Aut ſolito clauſos urere in ære viros.
Deſine mitem animum vano infamare timore;
Sæva quid in placidis ſaxa vereris aquis?
Ipſe ego quod primo ſcripſi ſine nomine vobis,
Vix excuſari poſſe mihi videor.
Sed pavor attonito rationis ademerat uſum:
Ceſſerat omne novis conſiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,

Ter-

Terrebar titulo nominis ipſe mei.
Hactenus admonitus memori concede Poetæ,
Ponat ut in chartis nomina cara ſuis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus uſu
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iſte metus poſſit tibi rumpere ſomnos;
Non ultra, quam vis, officioſus ero.
Teque tegam, qui ſit, niſi cum permiſerit ipſe:
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu quoque quem poteras, vel aperte tutus amare
Si res eſt anceps iſta, latenter ama.

Epiſtola VII. Ad Amicos.

ARGUMENTUM.

Ad amicos è Ponto ſcribens Poeta, de eis queritur, quod ſuis precibus nullus jam finis imponatur, ſibique, cum antea variis epiſtolis ab iiſdem petierit, ut eorum opera aut reditus, aut mitius exilium ab Auguſto impetretur, dicit jam verba deeſſe, variandamque nunc eſſe materiam, ne illis moleſtus ſit, ac etiam uxori, quæ præ timore non audebat ſibi opem ferre. Ea autem omnia ſibi ferenda æquo animo proponit, quandoquidem majora etiam tulerit. Poſtremo in exilio ſibi moriendum eſſe colligit.

VErba mihi deſunt eadem tam ſæpe roganti,
Jamque pudet vanas fine carere preces.
Tædia conſilii fieri de carmine vobis.
Quidque petam cunctos edidiciſſe reor.
Noſtraque quid portet jam noſtris epiſtola, quamvis
Charta ſit a vinclis non labefacta ſuis.
Ergo mutetur ſcripti ſententia noſtri,
Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis ſperavi, ignoſcite, amici
Talia peccandi jam mihi finis erit.
Nec gravis uxori dicar, quæ ſcilicet in me
Quam proba, tam timida eſt, experienſque parum.

Hoc

Hoc quoque Naſo feres: etenim pejora tuliſti:
  Jam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum:
  Subtrahit & duro colla novella jugo:
Nos, quibus aſſuevit fatum crudeliter uti,
  Ad mala jampridem non ſimus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines; moriamur in illis:
  Parcaque ad extremum qua mea cœpit, eat.
Spem juvet amplecti, quæ non juvat irrita ſemper;
  Et fieri cupias ſi qua futura putes.
Proximus huic gradus eſt, bene deſperare ſalutem,
  Seque ſemel vera ſcire periſſe fide:
Curando fieri quædam majora videmus
  Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.
Mitius ille perit, ſubita qui mergitur unda,
  Quam ſua qui liquidis brachia laſſat aquis.
Cur ego concepi Scythicis me poſſe carere
  Finibus, & terra proſperiore frui?
Cur aliquid de me ſperavi lenius unquam?
  An fortuna mihi ſic mea nota fuit;
Torqueor en gravius, repetitaque forma locorum
  Exilium renovat triſte, recenſque facit.
Eſt tamen utilius ſtudium ceſſare meorum,
  Quam, quas admorint, non valuiſſe preces;
Magna quidem res eſt, quam non audetis amici:
  Sed ſi quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dummodo non vobis hoc Cæſaris ira negarit;
  Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

Epiſtola VIII. Ad Maximum.

ARGUMENTUM.

Ad Maximum Poeta pharetram cum ſagittis e Scythia mittens, oſtendit ſe nullum aliud munus habere, rogans eum ut id accipiat, & qualecunque boni conſulat.

QUæ tibi quærebam memorem teſtantia curam
  Dona Tomitanus mittere poſſet ager.

Dignus

Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
Sed te, cum donas, iſta juvare ſolent.
Nec tamen hæc loca ſunt ullo pretioſa metallo,
Hoſtis ab agricola vix ſinit illa fodi.
Purpura ſæpe tuos fulgens prætexit amictus:
Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Fœmina pro lana Cerealia munera frangit,
Suppoſitoque gravem vertice portat aquam,
Non hic pampineis amicitur vitibus ulmus.
Nulla premunt ramos pondere poma ſuo.
Triſtia deformes pariunt abſinthia campi,
Terraque de fructu quam ſit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione ſiniſtri,
Quod mea ſedulitas mittere poſſet, erat.
Clauſa tamen miſi Scythica tibi tela pharetra,
Hoſte precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos
Hæc viget in noſtris, Maxime, Muſa locis.
Quæ quanquam miſiſſe pudet, quia parva videntur,
Tu tamen hæc, quæſo, conſule miſſa boni.

Epiſtola IX. Ad Brutum.

ARGUMENTUM.

Ad Ovidium ſcripſerat Brutus, quendam carpere ejus carmina, quod in his nil aliud contineretur, quam querela locorum, in quibus exulabat, rogaretque ut frueretur propiore terra: Cui Poeta reſpondet, dicens in ſuis carminibus plura eſſe vitia: foreque bene ſi unum tantum vitium in eis deprehenderetur. Cur autem ea non emendet, cauſas aſſignat. Poſtremo reſpondens ad ea, quæ Brutus ſcripſerat rationem refert, quare idem ſæpius ſcripſerat.

QUod ſit in his eadem ſententia Brute, libellis,
Carmina, neſcio quem carpere noſtra refers.
Nil

Nil niſi me terra fruar ut propiore rogare;
 Et quam ſim denſo cinctus ab hoſte, queri
O quam de multis vitium reprehenditur unum,
 Hoc peccat ſolum ſi mea muſa bene eſt.
Ipſe ego librorum video delicta meorum:
 Cum ſua plus juſto carmina quiſque probet.
Auctor opus laudat; ſic forſitan Agrius olim
 Therſiten facie dixerit eſſe bona.
Judicium tamen hic noſtrum non decipit error;
 Nec, quidquid, genui protinus illud amo.
Cur igitur, ſi me videam delinquere, peccem,
 Et patiar ſcripto crimen ineſſe, rogas?
Non eadem ratio eſt, ſentire & demere morbos.
 Senſus ineſt cunctis, tollitur arte malum.
Sæpe aliquod verbum cupias mutare, relinquo;
 Judicium vires deſtituuntque meum.
Sæpe piger (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
 Corrigere, & longi ferre laboris onus.
Scribentem juvat ipſe favor, minuitque laborem;
 Cumque ſuo creſcens pectore fervet opus.
Corrigere, at res eſt tanto magis ardua, quanto
 Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit,
 Ut cupidi curſor fræna retentat equi.
Atque ita Dj mites minuant mihi Cæſaris iram,
 Oſſaque pacata noſtra tegantur humo;
Ut mihi conanti nonnunquam intendere curas,
 Fortunæ ſpecies obſtat acerba meæ.
Vixque mihi videor faciam, quod carmina, ſanus
 Inque feris curem corrigere ipſa Getis.
Nil tamen eſt ſcriptis magis excuſabile noſtris,
 Quam ſenſus cunctis pene quod unus ineſt.
Læta fere, lætus cecini, cano triſtia triſtis.
 Conveniens operi tempus utrumque ſuo eſt.
Quid, niſi de vitio ſcribam regionis amaræ?
 Utque loco moriar commodiore, precer?

Cum

Cum toties eadem dicam, vix audior ulli,
Verbaque profectu diſſimulata carent.
Et tamen hæc eadem cum ſint; non ſcribimus iſdem
Unaque per plures ars mea tentat opem.
An, ne bis ſenſum lector reperiret eundem,
Unus amicorum, Brute rogandus erat?
Non fuit hoc tanti; confeſſo ignoſcite docti.
Vilior eſt operis fama ſalute mea.
Denique materiæ, quam quis ſibi finxerit, ipſe
Arbitrio variat multa Poeta ſuo.
Muſa mea eſt index nimium quoque vera malorum;
Atque incorrupti pondera teſtis habet.
Non liber, ut fieret, ſed uti ſua cuique daretur
Littera, propoſitum curaque noſtra fuit.
Poſtmodo collectas utcunque ſine ordine, junxi:
Hoc opus electum ne mihi forte putes.
Da veniam ſcriptis, quorum non gloria nobis
Cauſa, ſed utilitas, officiumque fuit.

PUB. OVIDII
NASONIS
DE PONTO
LIBER QUARTUS.
Epiſtola I. Ad Sextum Pompejum.
ARGUMENTUM.

Ad Sextum Pompejum ſcribens Poeta, impium eſſe dicit, quod nuſquam illum in ſuis ſcriptis nominaverit: quandoquidem ejus erga ſe beneficia tanta ſint, ut nulli oblivioni tradi debeant. Poſtremo ſatetur ſe ſervatum eſſe ejus opera, ejuſque munere ſe vivere.

ACcipe, Pompei, deductum carmen ab illo,
Debitor eſt vitæ qui tibi, Sexte, ſuæ.
Qui ſeu non prohibes a me tua nomina poni,
Acce-

Digitized by Google

Accedet meritis hæc quoque ſumma tuis:
Sive trahis vultus, equidem peccaſſe fatebor;
Delicti tamen eſt cauſa probanda mei.
Non potuit mea mens, eſſet quin grata teneri:
Sit, precer, officio non gravis illa pio.
Oquoties ego ſum libris mihi viſus in iſtis
Impius, in nullo quod legerere loco.
Oquoties, aliis vellem cum ſcribere, nomen
Rettulit in ceras inſcia dextra tuum.
Ipſe mihi placuit mendis in talibus error;
Et vix invita eſt facta litura manu.
Viderit, ad ſummum dizi, licet ipſe queratur;
Ah pudet offenſam non meruiſſe prius.
Da mihi, ſi quid ea eſt, hebetantem pectora Lethen:
Oblitus potero non tamen eſſe tui.
Idque ſinas oro; nec faſtidita repellas
Verba: nec officio crimen ineſſe putes.
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis:
Sin minus, invito te quoque gratus ero.
Nunquam pigra fuit noſtris tua gratia rebus:
Nec mihi munificas arca negavit opes.
Nunc quoque nil ſubitis clementia territa fatis,
Auxilium vitæ fertque, refertque, meæ;
Unde, roges forſan, fiducia tanta futuri
Sit mihi: quod fecit, quiſque tuetur opus,
Ut Venus artificis labor eſt, & gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas;
Arcis ut Actææ vel eburna, vel ænea cuſtos
Bellica Phidiaca ſtat Dea facta manu:
Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum,
Ut ſimilis veræ vacca Mironis opus:
Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum,
Tutelæque feror munus, opuſque tuæ.

Epi-

Epiſtola II. Ad Severum.

ARGUMENTUM.

Ad Severum Poetam hanc epiſtolam ſcribit Ovidius, ſe multis rationibus excuſans, quod nondum ejus nomen ſuis ſcriptis celebrarit, quamvis tamen nunquam ceſſaverit ad eum epiſtolas ſoluta oratione ſcriptas mittere.

QUod legis, o Vates magnorum maxime Vatum,
Venit ab intonſis uſque, Severe, Getis.
Cujus adhuc nomen noſtros tacuiſſe libellos.
Si modo permittis dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris ceſſavit epiſtola nunquam
Ire per alternas officioſa vices.
Carmina ſola tibi memorem teſtantia curam.
Non data ſunt, quid enim, quæ facis ipſe, darem?
Quis mel Ariſtæo: quis Baccho vina Falerna,
Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona colentes
Uberius nulli provenit iſta ſeges.
Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere ſylvis
Hæc mihi cunctandi cauſa, Severe fuit.
Nec tamen ingenium nobis reſpondet, ut antei
Sed ſiccum ſterili vomere littus aro;
Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
Læſaque ſuppreſſo ſonte reſiſtit aqua.
Pectora ſic mea ſunt limo vitiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit.
Si quis in hac ipſum terra poſuiſſet Homerum,
Eſſet, crede mihi, factus & ille Getas.
Da veniam faſſo: ſtudiis quoque fræna remiſi,
Ducitur, & digitis littera rara meis.
Impetus ille ſacer qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis eſſe ſolebat, abeſt.
Vix venit ad partes, vix ſumptæ Muſa tabellæ
Imponit pigras pene coacta manus.
Parvaque; ne dicam, ſcribendi nulla voluptas,
Eſt

Eſt mihi: nec numeris nectere verba juvat:
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium noſtri res ſit ut iſta mali:
Sive quod in tenebris numeroſos ponere greſſus,
Quodque legas nulli, ſcribere carmen, idem eſt.
Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus,
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem, niſi flavis ſcripta Corallis?
Quaſque alias gentes, barbarus Iſter habet?
Sed quid ſolus agam? quaque infelicia perdam,
Otia materia, ſurripiamque diem?
Nam neque me vinum, nec me tenet alea fallax
Per quæ clam tacitum tempus abire ſolet.
Nec me, quod cuperem, ſi per fera bella liceret;
Oblectat cultu terra novata ſuo.
Quid niſi Pierides ſolatia frigida, reſtant,
Non bene de nobis quæ meruere Deæ?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons
Utiliter ſtudium, quod tibi cedit, ama.
Sacraque Muſarum merito cole, quodque legamus
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

Epiſtola III. Ad Amicum inſtabilem.

ARGUMENTUM.

Amicum ſuppreſſo nomine taxat, ejuſque perfidia, ac levitatem oſtendit; quod quum antea a teneris annis ſecum conjunctiſſime ſemper vixerit, tandem in adverſa ejus fortuna non modo eum deſerat, ſed etiam ſimulet ſe cognoſcere. Poſtremo illum monet, ut fortunæ variantis viciſſitudines, & levitatem ante oculos ponat.

COnquerar? an taceā? ponam ſine nomine crimē?
An notum qui ſis, omnibus eſſe velim?
Nomine non utar, ne commendere querela;
Quæraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc,

Nunc, quia contraxit vultum fortuna, recedit,
Auxilio poſtquam ſcis opus eſſe tuo.
Diſſimulas etiam, nec me vis noſſe videri,
Quiſque ſit, audito nomine, Naſo, rogas.
Ille ego ſum, quanquam non vis, audire, vetuſta
Pene puer puero junctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua ſeria noſſe ſolebam,
Qui tibi jucundis primus adeſſe jocis.
Ille ego convictor, denſoque domeſticus uſu,
Ille ego judiciis unica Muſa tuis.
Ille ego ſum, qui nunc an vivam, perfide, neſcis
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui nunquam carus, ſimulaſſe fateris,
Seu non fingebas, inveniere levis.
Eja age dic aliquam, quæ nam mutaverit, iram;
Nam niſi juſta tua eſt, juſta querela mea eſt.
Quod te nunc crimen ſimilem vetat eſſe priori?
An crimen coepi, quod miſer eſſe vocat?
Si mihi rebus opem nullam, factiſque ferebas
Veniſſet verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, ſed & inſultare jacenti
Te mihi, nec verbis parcere, fama refet.
Quid facis ah demens? cur ſi fortuna recedat.
Naufragio lacrymas eripis ipſe tuo?
Hæc Dea non ſtabili quam ſit levis orbe fatetur.
Quæ ſummum dubio ſub pede ſemper habet.
Quolibet eſt folio, & quavis incertior aura:
Par illi levitas, improbe, ſola tua eſt.
Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo;
Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.
Divitis audita eſt cui non opulentia Crœſi?
Nempe tamen vitam captus ab hoſte tulit.
Ille Syracuſia modo formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus? tamen ipſe rogavit
Summiſſa fugiens voce clientis opem.

Cui.

Cuique viro tutus terrarum paruit orbis.
Indigus effectus omnibus ipſe magis.
Ille Jugurthino clarus Cimbroque trriumpho,
Quo victrix toties Conſule Roma fuit;
In cœno Marius jacuit, cannaque paluſtri.
Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus;
Et certam præſens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum, ſiquis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu, ne feriare Getæ.
I, bibe, dixiſſem, purgantes pectora ſuccos;
Quicquid & in tota naſcitur Anticyra.
Sum tamen hæc paſſus: nec ſi mortalia poſſem,
Et ſummi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas; & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

Epiſtola IV. Ad Sextum Pompejum.

ARGUMENTUM.

Ad Sextum Pompejum ſcribens Poeta, nullam rent tam triſtem eſſe oſtendit, quæ non habet aliquando aliquid lætitiæ: quod ſibi contigiſſe oſtendit. Quam enim triſtis in littore Pontico ſpatiaretur, fama ei nuntiavit, Sextum Pompejum Conſulem deſignatum eſſe. Quam rem dicit maximam ſibi lætitiam attuliſſe. Poſtmodo dolet non poſſe, cum Magiſtratum inibit Pompejus, illi intereſſe. Poſtremo illum precatur, ut aliquando ſui recordetur.

NUlla dies adeo eſt Auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus ullus ita eſt, ut non ſit in illo
Mixta fere duris utilis herba rubis.
Nil adeo Fortuna gravis miſerabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculiſque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;

Qu

Qua tamen inveni vultum diffundere cauſam
  Poſſem, fortunæ nec meminiſſe meæ.
Nam mihi, cum ſalva triſtis ſpatiarer arena,
  Viſa eſt a tergo penna dediſſe ſonum.
Reſpicio: nec corpus erat, quod cernere poſſem:
  Verba tamen ſunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
  Fama per immenſas aere lapſa vias.
Conſule Pompejo, quo non tibi charior alter,
  Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit: & ut læto Pontum rumore replevit,
  Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
At mihi, dilapſis inter nova gaudia curis,
  Excidit aſperitas hujus iniqua loci.
Ergo ubi, Jane biceps, longum reſeraveris annum,
  Pulſus & a ſacro menſe December erit;
Purpura Pompejum ſummi velabit honoris,
  Ne titulis quicquam debeat ille ſuis.
Cernere jam videor rumpi penetralia turba;
  Et populum lædi deficiente loco.
Templaque Tarpejæ primum tibi ſedis adiri:
  Et fieri faciles in tua vota Deos.
Colla boves niveos certa: præbere ſecuri,
  Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Cumque Deos omnes tum quos impenſius æquos
  Eſſe tibi cupias, cum Jove Cæſar erit.
Curia te excipiet, Patreſque ex more vocati
  Intendent aures ad tua verba ſuas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore,
  Utque ſolet tuleris proſpera verba dies.
Egeris, & meritas Superis cum Cæſare grates
  Qui cauſam facies, cur ita ſæpe dabit;
Inde domum repetes toto comitante Senatu
  Officium populi vix capiente domo.
Me miſerum, turba, quod non ego cernor in illa
  Nec poſſunt iſtis lumina noſtra frui;

Quamlibet abſentem, qua poſſum mente videri
Aſpiciet vultus Conſulis illa ſui.
Di faciant aliquo ſubeat tibi tempore noſtrum
Nomen: & Heu dicas, quid miſer ille facit.
Hæc tua pertulerit ſi quis mihi verba fatebor
Protinus exilium mitius eſſe meum;

Epiſtola V. Ad eundem jam Conſulem.

ARGUMENTUM.

Alloquitur per Proſopopejam carmen ſuum Poeta, illudque Romam mittit ad Pompejum, ad quem etiam ſcripſit ſuperiorem epiſtolam, mandataque exponit, & perbelle fatetur primo ſe illi ſummopere devinctum declarans propter ejus beneficia fore ſemper illius mancipium; poſtremo precatur, ut ſe donatum vita ejus opera etiam ſervet præſentia.

I Te leves elegi, doctas ad Conſulis aures,
Verbaque honorato ferte legenda viro.
Longa via eſt, nec vos pedibus proceditis æquis
Tectaque brumali ſub nive terra latet.
Cum gelidam Thracem, & opertũ nubibus Hæmon
Et maris Jonii tranſieretis aquis.
Luce minus decima dominam venietis in urbem,
Ut feſtinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeja petatur.
Non eſt Auguſto junctior ulla foro.
Si quis, ut in populo, qui ſitis, & unde, requirat,
Nomina decepta quælibet aure ferat.
Ut ſit enim tutum, ſicut reor eſſe, fateri,
Verba minus certe ficta timoris habent.
Copia nec vobis ullo prohibente videndi
Conſulis, ut limen contigeritis, erit.
Aut reget ille ſuos dicendo jura Quirites:
Conſpicuum ſignis cum premet altus ebur.
Aut populi reditus poſitam componet ad haſtam,
Et minui magnæ non ſinet Urbis opes.
Aut ut erunt patres in Julia templa vocati,
De

De tanto dignis conſule rebus aget.
Aut feret Auguſto ſolitam natoque ſalutem;
Deque parum noto conſulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæſar Germanicus omne
Aut feret a magnis hunc colit ille Deis.
Cum tamen a turba rerum requieverit harum;
Ad vos manſuetas porriget ille manus.
Quidque parens ego veſter agam fortaſſe requiret:
Talia vos illi reddere verba velim:
Vivit adhuc, vitamque tibi dedere fatetur,
Quod prius a miti Cæſare munus habet.
Te ſibi cum fugeret, memori ſolet ore referre;
Barbariæ tutas exhibuiſſe vias.
Sanguine Biſtonium quod non tepefecerit enſem,
Effectum cura pectoris eſſe tui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuares opes.
Pro quibus ut meritis referatur, gratia jurat,
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius umbroſa carituros arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates.
Fluminaque in fontes curſu reditura ſupino,
Gratia quam meriti poſſit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, ſervet ſua dona rogate
Sic fuerit veſtræ cauſa peracta viæ.

Epiſtola VI. Ad Brutum.

ARGUMENTUM.

Ad Brutum Romanũ ſcribens, narrat ſe quinquenniũ egiſſe in Ponto, & cũ maxime reditũ ſperaret precibus Fabii Maximi, in quo ſpem habebat, eum periſſe docet. Fatetur tamen, Brutum nihilo inferiorem amore erga ſe eſſe. Poſtremo ejus amorem, & virtutes peculiares exponit; profiteturque nunquam ſe fore ingratum meritorum, quæ apud ſe ab amicis collata ſunt.

QUam legis, ex illis tibi venit epiſtola, Brute,
Naſonem nolles in quibus eſſe locis.

Sed quod tu nolles, voluit miſerabile fatum:
Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt:
Jam tempus luſtri tranſit in alterius.
Perſtat enim fortuna tenax, votiſque malignum
Opponit noſtris invidioſa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus Maxime gentis.
Numen ad Auguſtum ſupplice voce loqui.
Occidis ante preces cauſamque ego, Maxime, mortis
(Nec fueram tanti) me reor eſſe tuæ.
Jam timeo noſtram cuiquam mandare ſalutem:
Ipſum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Auguſtus deceptæ ignoſcere culpæ;
Spem noſtram, terras deſeruitque ſimul.
Quale tamen potui de cœlite, Brute, recenti
Veſtra procul poſitus carmen in ora dedi.
Quæ proſit pietas utinam mihi; ſitque malorum
Jam modus, & ſacræ mitior ira domus.
Te quoque idem, liquido poſſum jurare, precari,
O mihi non dubia cognite, Brute, fide.
Nam cum præſtiteris verum mihi ſemper amorem,
Hic tamen adverſo tempore crevit amor.
Quoque tuas pariter lacrymas, noſtraſque videret,
Paſſuros pœnam crederet eſſe duos.
Lenem te miſeris genuit natura, nec ulli
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit:
Ut qui, quid valeas, ignoret Marte forenſi,
Poſſe tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejuſdem eſt, quamvis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, ſontibus eſſe trucem.
Cum tibi ſuſcepta eſt legis vindicta ſeveræ,
Verba velut tinctum ſingula virus habent.
Hoſtibus eveniat, quam ſis violentus in armis,
Sentire, & linguæ tela ſubire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Iſtius ingenium corporis eſſe negent.

At

At ſi quem lædi fortuna cernis iniqua.
Mollior eſt animo fœmina nulla tuo.
Hoc ego præcipue ſenſi, cum magna meorum
Notitiam par eſt inficiata mei.
Immemor illorum, veſtri non immemor unquam,
Qui mala ſolliciti noſtra levatis, ero.
Et prius (heu nobis nimium conterminus) Iſter
In caput Euxino de mare vertet iter:
Utque Thyeſteæ redeant ſi tempora menſæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas,
Quam quiſquā veſtrum, qui me doluiſtis ademptum,
Arguat ingratum non meminiſſe ſui.

Epiſtola VII. Ad Veſtalem.

A R G U M E N T U M.

Ad Veſtalem ſcribens, cui ora Pontica regenda delata fuerat cum teſtem facit incommodorum, quæ ſunt in ea regione: poſt ejus virtutem laudat, quam pollicetur ſuo carmine teſtatam fore in omne tempus.

MIſſus es Euxinas quoniam, Veſtalis, ad oras,
Ut poſitis reddas jura ſub axe locis.
Aſpicis en præſens quali jaceamus in arvo,
Nec me teſtis eris falſa ſolere queri.
Accedet voci per te non irrita noſtræ.
Alpinis juvenis Regibus orte, fides.
Ipſe vides certe glacie concreſcere Pontum.
Ipſe vides gelido ſtantia vina gelu.
Ipſe vides, onerata ferox, ut ducat Jazyx,
Per medias Iſtri plauſtra bubulcus aqua.
Aſpicis & mitti ſub adunco toxica ferro,
Ex telum cauſas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum ſpectata fuiſſet,
Non etiam proprio cognita Marte tibi?
Tenditis ad primum per denſa pericula pilum;
Contigit ex merito qui tibi nuper honor.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,

Digitized by Google

Ipſa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Iſter; cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico ſanguine fecit aquam.
Non negat Ægypſos, quæ tu ſubeunte recepta
Senſit in ingenio nil opus eſſe loci:
Nam dubium poſito melius defenſa, manuve.
Urbs erat in ſummo nubibus æqua jugo.
Sithonio Regi ferus intercepærat illam
Hoſtis, & ereptas Victor habebat opes.
Donec fluminea devecta Vitellius unda
Intulit expoſito milite ſigna Getis.
At tibi progenies alti fortiſſima Dauni.
Venit in adverſos impetus ire viros.
Nec mora, conſpicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne poſſint facta latere, caves.
Ingentique gradua contre ferrumque locumque
Saxaque brumali grandine plura, ſubis.
Nec te miſſa ſuper jaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in caſſide pennis;
Parſque fere ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus.
Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
Dicitur Hectoreas ſuſtinuiſſe faces.
Ut propius ventum eſt, admotaque dextera dextræ
Reſque fero poſuit cominus enſe geri;
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quoſque, quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor acervos.
Impoſitoque Getas ſub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili?
Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes;
Ante citus quantum Pegaſus ibat ego.
Vincitur Ægypſos, teſtataque tempus in omne,
Sunt

Sunt tua Veſtalis carmina facta meo.

Epiſtola VIII. Ad Suillium.

ARGUMENTUM.

Mortuo Auguſto, hanc epiſtolam mittit Ovidius ad Suillium uxoris ſuæ generum, agitque ei gratias pro ejus epiſtola ad ſe ſcripta; quam etſi ſero perlata gratiſſima tamen fuiſſe dicit. Poſtmodum eum rogat ut germanicum juniorem ſibi reconciliet; polliceturque ſe in hujus rei gratiam non erecturum ei templa de marmore, ſed carmine complexurum ejus laudes, oſtenditque nihil eſſe poſſe Principibus aptius, quam carmine officioſum ſe præſtare; Tum nactus occaſionem Poeta carminis excellentia extollit precaturque, ut ſibi carmina proſint: & ſi non poſſit reditum in patriam obtinere, ſaltem. Ubi propinquius exilium, quo poſſit Cæſaris geſta intelligere, & carmine celebrare.

Littera ſera quidem, ſtudiis exculta Suilli,
  Huc tua pervenit, ſed mihi grata tamen.
Qua pia ſi poſſet Superos lenire rogando
  Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Ut jam nil præſtes, animi ſum factus amici
  Debitor & meritum; velle juvare, voco.
Impetus iſte tuus longum modo duret in ævum,
  Neve malis pietas ſit tua laſſa meis.
Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis
  Quæ ſemper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux eadem mihi filia pene eſt:
  Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi, ſi lectis vultum tu verſibus iſtis
  Ducis, & affinem te pudet eſſe meum;
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
  Præter fortunam, quæ mihi cæca fuit;
Seu genus excutias; Equites ab origine prima
  Uſque per innumeros inveniemur avos:

Sive velis mores, qui ſint inquirere noſtros:
Errorem miſero detrahe: labe carent.
Tu modo ſiquid agi ſperabis poſſe precando.
Quos colis; exora ſupplice voce Deos.
Di tibi ſunt, Cæſar juvenis: tua numina placa:
Hac certe nulla eſt notior ara tibi.
Non ſinit ille ſui vanas antiſtitis unquam
Eſſe preces; noſtris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua ſi nos ea juverit aura,
Obruta de mediis cymba reſurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis ſolemnia flammis;
Et quantum valeant Numina, teſtis ero.
Nec tibi de Pario ſtatuam, Germanice templum
Marmore: carpſit opes illa ruina meas.
Templa domus facient vobis urbeſque beatæ;
Naſo, ſuis opibus, carmine gratus erit.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro conceſſa verba ſalute damus.
Sed qui quam potuit, dat maxima; gratus abunde eſt,
Et finem pietas contigit illa ſuum,
Nec quæ de parva pauper Dis libat acerra,
Thura minus grandi quam data lance, valent.
Agnaque tam lactens, quem gramina paſta Faliſco
Victima Tarpejos inficit icta ſuos.
Nec tamen officio Vatum per carmina facto
Principibus res eſt aptior ulla viris.
Carmina veſtrarum peragunt præconia laudum
Neve ſit actorum fama caduca cavent.
Carmine ſit vivax virtus, experſque ſepulchri,
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.
Tabida conſumit ferrum lapidemque vetuſtas,
Nullaque res majus tempore robur habet.
Scripta ferunt annos; ſcriptis Agamemnona noſtris
Et quiſquis contra, vel ſimul arma tulit.
Quis Thebas, ſeptemque duces ſine carmine noſſet
Et quidquid poſt hæc, quidquid & ante fuit.

Dj

Digitized by Google

Dj quoque carminibus (ſi fas eſt dicere)fiunt?
Tantaque majeſtas ore canentis eget.
Sic Chaos, ex illa naturæ mole prioris,
Digeſtum partes ſcimus habere ſuas.
Sic affectantes coeleſtia regna Gigantes;
Ad Styga nubifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem ſuperatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Œchalia.
Et modo Cæſar, Avum, quem virtus addidit aſtris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur vivi; Germanice, noſtro
Reſtat in ingenio ſerviet omne tibi.
Nec potes officium Vatis contemnere Vates;
Judicio pretium res habet iſta tuo.
Quod niſi te nomen tantum ad majora vocaſſet,
Gloria Pieridum ſumma futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis:
Nec tamen ex toto deſerere illa potes.
Nam modo bella geris, numeris modo bella coerces,
Quodque aliis opus eſt, hoc tibi luſus erit.
Utque nec ad citharã, nec ad arcũ ſegnis Apollo eſt,
Sed venit ad ſacras nervus uterque manus:
Sic tibi, nec docti deſunt, nec Principis artes
Mixta ſed eſt animo cum Jove Muſa tuo:
Quæ quoniam nec nos unda ſubmovit ab illa,
Ungula Gorgonei quam cava fecit equi.
Proſit, opemque ferat communia ſacra tueri;
Atque iſdem ſtudiis ſuppoſuiſſe manum.
Littora pellitis nimium ſubjecta Corallis,
Ut tandem ſævos effugiamque Getas:
Clauſaque ſi miſero patria eſt, ut ponar in ullo.
Qui minus Auſonia diſtet ab urbe, loco:
Unde tuas poſſim laudes celebrare recenter,
Magnaque quam minima facta referre mora.
Tangat ut hoc votum cœleſtia, care Suilli,
Numina, pro ſocero pene precare tuo.

Epiſtola IX. Ad Græcinum.

ARGUMENTUM.

Factus certior Poeta, quod Græcinus Conſul dedignatus ſit dolet quod abſit, nec poſſit lætitiam conceptam coram exponere, fruique ſpectaculis; quare cum aliter nequeat, jubet hanc epiſtolam partes ſuam obire. Deinde eum rogat, ut pro ſe precetur, ac reditum impetret. Poſtremo dicit ſe non minus gaudere, quod illi in conſulatu ſucceſſurus ſit ejus frater; quos ambos precatur, ut ſibi opem ferant, exponens exilii ſui incommoda.

UNde licet, non unde juvat, Græcine, ſalutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naſo vadis;
Miſſaque Dj faciant auroram occurrat ad illam
Bis ſenos faſces quæ tibi prima dabit.
Ut quoniam ſine me tanges Capitolia Conſul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ.
In domini ſubeat partes & præſtet amici,
Officium juſſo littera noſtra die.
Atque ego ſi fatis eſſem melioribus ortus.
Et mea ſincero curreret axe rota;
Quo nunc noſtra manus perſcriptum fungitur, eſſet
Lingua ſalutandi munere functa tui.
Gratatuſque daret cum dulcibus oſcula verbis:
Nec minus ille meus, quam tuus eſſet honor.
Illa confiteor ſic eſſem luce ſuperbus,
Ut caperet faſtus vix domus ulla meos.
Cumque latus ſancti cinget tibi turba Senatus
Conſulis ante pedes ire viderer Eques.
Et quamquam cuperem ſemper tibi proximus eſſe,
Gauderem lateri non habuiſſe locum.
Nec querulus turba quamvis eliderer, eſſem;
Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
Proſpicerem gaudens quantus foret agminis ordo;
Denſaque quam longum turba teneret iter.
Quoque magis noſcas quam me vulgaria tangat
Spe-

Spectarem qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,
  Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.
At cum Tarpejas eſſes deductus in arces,
  Dum caderet juſſu victima ſacra tuo.
Me quoque ſecreto grates ſibi magnus agentem
  Audiſſet media, qui ſedet æde, Deus.
Thuraque mēte magis plena quam lance dediſſem
  Ter qnater imperii lætus honore tui.
Hic ego præſentes inter numerarer amicos:
  Mitia jus Urbis ſi modo fata darent.
Quæque mihi ſola capitur nunc mente voluptas,
  Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cælitibus viſum eſt, & forſitan æquis:
  Nam quid me pœna cauſa negata juvet?
Mente tamen quæ ſola loco non exulat, utar,
  Pretextam faſces aſpiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentem jura videbit:
  Et ſe ſecreti finget adeſſe tuis.
Nunc longi reditus haſtæ ſupponere luſtri
  Cernet & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
  Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc pro Cæſaribus Superis decernere grates;
  Albave opimorum colla ferire bovum.
Atque utinam cum jam fueris potiora precatus;
  Ut mihi placetur Numinis ira roges!
Surgat ad hanc vocem plana pius ignis ab ara;
  Detque bonum voto lucidus omen apex.
Interea qua parte licet, ne cuncta queramur.
  Hic quoque tu feſtum Conſule tempus agam.
Altera lætitiæ, nec cedens, cauſa priori
  Succeſſor tanti frater honoris; erit.
Nam tibi finitum ſummo, Græcine, Decembri
  Imperium Jani ſuſcipit ille die.
Quæque eſt in vobis pietas, alterna feretis

Digitized by Google

Gaudia tu fratris faſcibus ille tuis.
Sic tu bis fueris Conſul bis Conſul, & ille;
Inque domo bimus conſpicietur honor,
Qui quanquam eſt ingens, & nulllũ Martia ſummo
Altius imperium Conſule Roma videt.
Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem
Et majeſtatem res data dantis habet.
Judiciis igitur liceat Flaccoque, tibique
Talibus Auguſti tempus in omne frui.
Cum tamen a rerum cura propiore vacabit
Vota precor votis addite veſtra meis.
Et ſi quem dabit aura ſinum, jactare rudentes;
Exeat e Stygiis ut mea navis aquis.
Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus; & illo
Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.
Hic tenuit Muſas gentes in pace fideli:
Hic arcu fiſos terruit enſe Getas.
Hic raptam Trœzen celeri virtute recepit;
Infecitque fero ſanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cæli,
Et quam vicino terrear hoſte, roga;
Sintne litæ tenues ſerpentis felle ſagittæ
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore Pontus;
Et teneat glacies jugera multa freti.
Hæc ubi narrarit, quæ ſit mea fama, require;
Quoque modo peragam tempora dura, roga.
Non ſumus hic odio, nec ſcilicet eſſe meremur:
Nec cum fortuna mens quoque verſa mea eſt.
Illa quies animi eſt, quam tu laudare ſolebas,
Ille vetus ſolito perſtat in ore pudor.
Sic ego ſum longe, ſic hic, ubi barbarus hoſtis,
Ut fera plus valeant legibus arma, facit;
Rem queat ut nullam tot jam, Græcine, per annos
Fœmina de nobis, virve, puerve queri.
Hoc facit, ut miſero faveant, adſintque Tomitæ;
Hæc

Hæc quoniam tellus teſtificanda mihi eſt.
Ille me, quia velle vident diſcedere malunt:
Reſpectu cupiunt hic tamen eſſe ſui.
Nec mihi credideris: extant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes Publica cera facit.
Convenient miſeris hæc quanquam gloria non eſt,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea eſt: videt hoſpita terra,
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo:
Stant pariter natuſque pius, conjuxque ſacerdos,
Numina jam facto non leviora Deo.
Neu deſit pars ulla domus, ſtat uterque nepotum;
Hic aviæ lateri proximus, ille patris.
Hic ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties ſurgit ab orbe dies.
Tota licet quæras, hoc me non fingere dicet
Officii teſtis Pontica terra mei.
Pontica me tellus, quantis hac poſſumus ora.
Natalem ludis ſcit celebrare Dei.
Nec minus hoſpitibus pietas eſt cognita talis.
Miſis in has ſi quos longa Propontis aquas.
Is quoque quo fuerat lævus ſub Præſide Pontus.
Audierit frater forſitan iſta tuus.
Fortuna eſt impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec veſtris damus hæc oculis procul urbe remoti,
Contenti tacita ſed pietate ſumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæſaris aures;
Nil illum, toto quod ſit in orbe, latet.
Tu certe ſcis hæc, Superis ad ſcite, videſque
Cæſar, & eſt oculis ſubdita terra tuis.
Tu noſtras audis, inter convexa locatus
Sidera, ſollicito quas damus ore, preces.
Pervenient iſtuc & carmina forſitan illa,
Quæ de te miſi cælite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
Im-

Immerito nomen mite parentis habes.

Epiſtola X. Ad Albinovanum.

ARGUMENTUM.

Ad Pedonem Albinovanum amicum, & Poetam ſcribens Ovidius, tempus exprimit quo ipſe in Pontica ora vitam egerit inter Getas pellitos: malaque ſua, quæ commemorat, malis Ulyſſis majora eſſe colligit. Poſtremo illum rogat, ut fidem ſibi ſervet in adverſis: imiteturque Theſeum, cujus geſta ipſe carmine complectebatur.

Hic mihi Gimmerio bis tertia ducitur æſtas
  Littore, pellitos inter agenda Getas:
Ecquos tu ſilices, ecquod, cariſſime, ferrum
  Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
Gutta cavat lapidem, conſumitur annulus uſu;
  Et teritur preſſa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdet?
  Ceſſat duritia mors quoque victa mea,
Exemplum eſt animi nimium patientis Ulyſſes,
  Jactatus dubio per duo luſtra mari,
Tempora ſolliciti, ſed non tamen omnia, fati
  Pertulit: & placidæ ſæpe fuere moræ.
An grave ſex annis pulchram foviſſe Calypſo,
  Æquoreæque fuit concubuiſſe Deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere vento;
  Curvet ut impulſos utilis aura ſinus.
Nec bene cantantes labor eſt audire puellas:
  Nec deguſtanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, ſuccos
  Parte meæ vitæ, ſi modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem Leſtrigonis unquam
  Gentibus, obliqua quas obit Iſter aqua.
Nec vincet Ciclops ſævum feritate Phiacen,
  Qui quota terroris pars ſolet eſſe mei.
Scylla feris trunco cum latret ab inguine monſtris,
  Heniochæ nobis plus nocuere rates.

Nec

Nec potes infeſtis conferre Charybdin Achæis
Ter licet epotet, ter vomat illa fretum.
Qui quanquam dextra regione licentius errent
Securum latus hoc non tamen eſſe ſinunt.
Hic agri infrondes, hic ſpicula tincta venenis;
Hic freta vel pediti pervia reddit hyems:
Ut qua remus iter pulſis modo fecerat undis,
Siccus contempta nave viator erat.
Qui veniunt iſtinc, vix vos ea credere dicunt;
Quam miſer eſt, qui fert aſperiora fide!
Crede tamen: nec te cauſam neſcire ſinemus,
Horrida Sarmaticum cum mare durat hyems.
Proxima ſunt nobis plauſtri præbentia formam;
Et quæ præcipuum ſidera frigus habent.
Hic oritur Boreas, oræque domeſticus huic eſt;
Et ſumit vires a propiore loco.
At Notus, adverſo tepidus qui ſpirat ab axe,
Eſt procul: & rarus, languidiorque venit.
Adde, quod hic clauſo miſcentur flumina Ponto.
Vimque fretum multo perdit ab amne ſuam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peniuſq; Hiſpaniſq; Crateſq;
Influit, & crebro vortice tortus Halys.
Partheniuſque rapax, & volvens ſaxa Cynapes,
Labitur, & nullo tardior amne Tyras:
Et tu fœmineæ Thermodon cognite turmæ,
Et quondam Grajis, Phaſi, petite viris:
Cumque Boryſthenio liquidiſſimus Dyraſpes,
Et tacite peragens ſene Melanthus iter.
Quique duas terras, Aſiam, Cadmique ſororem
Separat, & curſus inter utramque facit:
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius ſe tibi, Nile, negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas;
Nec patitur vires æquor habere ſuas.
Quin etiam ſtagno ſimilis, pigræque paludi
Cæruleus vix eſt, diluiturque color.

In

Innatat unda freto dulcis, leviorque marina eſt,
Quæ proprium mixto de ſale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur ſint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juverit iſta modis;
Detinui, dicam, tempus, curaſque fefelli:
Hunc fructum præſens attulit hora mihi.
Abfuimus ſolito, dum ſcripſimus iſta, dolori,
In mediis nec nos ſenſimus eſſe Getis.
At tu non dubito, cum Theſea carmina laudes,
Materiæ titulos quin tueare tuæ:
Quemque feres, imitere virum: vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis eſſe fidem.
Qui quanquam eſt facis ingens, & conditur a te
Vir tanto, quanto debitur ora cani:
Eſt tamen ex illo nobis imitabile quiddam;
Inque fide Theſeus quilibet eſſe poteſt.
Non tibi ſunt hoſtes ferro, clavaque domandi,
Per quos vix ulli pervius Iſthmos erat,
Sed præſtandus amor res non oneroſa volenti.
Quis labor eſt puram non temeraſſe fidem?
Hæc tibi qui perſtas indeclinatus amico,
Non eſt quod lingua dicta querente putes.

Epi-

Digitized by Google

Epiſtola XI. Ad Gallionem.

ARGUMENTUM:

Factus certior Poeta Gallionis amici litteris de obitu uxoris, primo dicit ſe nefas ducere non celebrare illum ſuis carminibus; quandoquidem ille caſum ſuum lacrymis, & dolore ſemper proſecutus ſit, quos itidem dicit ſe feciſſe audita uxoris ejus morte. Deinde exponit minime audere eum conſolari, propterea, quod ipſe prudentior optime novit ea, quæ ſunt in eam rem ab auctoribus ſcripta: additque fore ut toto intervallo illo temporis, quo ejus litteras accepit; quoque ipſe ſuas ad eum mitteret, propter locorum diſtantiam, dolor ejus jam imminutus ſit. Tertiam etiam rationem ſubjungit, cur nolit ullo conſolationis genere uti, quod fortaſſe alia ducta uxore nova, hujuſmodi literæ intempeſtive accederent.

GAllio, crimen erit vix excuſabile nobis,
 Carmine te nomen non habuiſſe meo.
Tu quoque enim [memini] cœleſti cuſpide facta
 Foviſti lacrymis vulnera noſtra tuis.
Atque utinam rapti jactura læſus amici
 Senſiſſes ultra, quod quererere, nihil.
Non ita Djs placuit, qui te ſpoliare pudica
 Conjuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epiſtola venit:
 Lectaque cum lacrymis ſunt tua damna meis.
Sed neque ſolari prudentem ſtultior auſim,
 Verbaque doctorum nota referre tibi.
Finitumque tuum ſi non ratione, dolorem,
 Ipſa jampridem ſuſpicor eſſe mora.
Dum tua pervenit, dum littora noſtra recurrens
 Tot maria, & terras permeat; annus abit.
Temporis officium ſolatia dicere certi eſt,
 Dum dolor in curſu eſt, dum petit æger opem.
At cum longa dies ſedavit vulnera mentis.

In-

Intempeſtive qui fovet illa, novat.
Adde quod[atque utinam verum tibi venerit omen!]
Conjugio felix jam potes eſſe novo.

Epiſtola XII. Ad Tuticanum.

ARGUMENTUM.

Ad Tuticanum ſcribens Poeta, cauſam aſſignat cur nullam ejus mentionem fecerit in libris ſuis, deinde commemorat amicitiam, quæ ſibi cum illo fuit a puero ſemper arctiſſima. Poſtremo illum rogat, ut apud Principem tueatur partes ſuas.

QUo minus in noſtris ponaris, amice, libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Aſt ego non alium prius hoc dignarer honore;
Eſt aliquis noſtrum ſi modo carmen honos.
Lex pedis officio, naturaque nominis obſtat;
Quaque meos adeas, eſt via nulla, modos.
Nam pudet in geminos ita nomen ſcindere verſus
Deſinat ut prior hoc, incipiatque minor.
Et pudeat, ſi te, qua ſyllaba parte moratur,
Arctius appellem, Tuticanumque vocem.
Et potes inverſum Tuticani more venire,
Fiat ut e longa ſyllaba prima brevis.
Aut producatur, quæ nunc correptius exit,
Et ſit porrecta longa ſecunda mora.
His ego ſi vitiis auſim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hæc mihi cauſa fuit dilati nominis hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddes ager.
Teq; canam quacunq; nota: tibi carmina mittam
Pene mihi puero cognite pene puer.
Perq; tot annorum ſeriem quot habemus uterque,
Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxque, comeſq; fuiſti,
Cum regerem tenera fræna novella manu.
Sæpe ego correxi ſub te cenſore libellos,

Digitized by Google

Sæpe tibi admonitu facta litura meo eſt:
Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis,
Cum te Pierides perdocuere Deæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa,
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ niſi te moveant, duro tibi pectora ferro
Eſſe, vel invicto clauſa adamante putem:
Sed prius huic deſint & bellum, & frigora terræ,
Inviſus nobis, quæ duo Pontus habet.
Et tepidus Boreas, & ſit præfrigidus Auſter,
Et poſſit fatum mollius eſſe meum:
Quam tua ſint lapſo præcnrdia dura ſodali:
Hic cumulus noſtris abſit, abeſtque malis.
Tu modo per Superos, quorum certiſſimus ille eſt,
Quo tuus aſſidue Principe crevit honor,
Effice, conſtanti profugum pietate tuendo,
Ne ſperata meam deſerat aura ratem.
Quid mandem quæris? peream, niſi dicere vix eſt,
Si modo, qui perit, ille perire poteſt.
Nec quid agam invenio, nec quod nolimve, velimve
Nec ſatis utilitas eſt mea nota mihi.
Crede mihi, miſeros prudentia prima relinquit,
Et ſenſus cum te, conſiliumque fugit.
Ipſe precor, quæras qua ſim tibi parte juvandus,
Quove viam facias ad mea vota vado.

Digitized by Google

Epiſtola XIII. Ad Carum.

ARGUMENTUM.

Ad amicum nomine Carum, & Cæſarem præceptorem ſcribens, primo dicit eum poſſe intelligere ex chartæ colore, & carminis ſtructura, unde hæc epiſtola veniat; poſtea ſubdit ſe carmen etiam compoſuiſſe lingua Getica in laudem Augusti, Liviæ, & ejus liberorum. Poſtremo eum per amicitiam rogat, ut quum jam agatur ſextus annus, quo exulat velit procurare, ut ſaltem in locum faciliorem traducatur.

O Mihi non dubios inter memorande ſodales,
Qui, quod es, id vere, Care, vocaris ave.
Unde ſaluteris, color hic tibi proximus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt;
Non quia mirifica eſt, ſed quod non publica certe;
Qualis enim cumque eſt, non latet eſſe meam.
Ipſe quoq;, ut chartæ titulum de fronte revellas;
Quod ſit opus, videor dicere poſſe, tuum.
Quamlibet in multis poſitus noſcere libellis:
Perque obſervatas inveniere notas.
Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas
Novimus, atque illi, quem canis, eſſe pares.
Et mea Muſa poteſt proprio deprenſa colore,
Inſignis vitiis forſitan eſſe ſuis.
Tam mala Therſiten prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nireus conſpiciendus erat.
Nec te mirari, ſi ſunt vitioſa, decebit
Carmina, quæ faciam pene Poeta Getes:
Ah pudet! & ſcripſi Getico ſermone libellum;
Structaque ſunt noſtris barbara verba modis:
Et placui, gratare mihi, cœpique Poetæ
Inter inhumanos nomen habere Getas:
Materiam quæris? laudes de Cæſare dixi:
Adjuta eſt novitas numine noſtra Dei.
Nam patris Auguſti docui mortale fuiſſe

Cor-

Corpus, in ætherea Numens abiſſe domos:
Eſſe parem virtute patri, qui fræna rogatus
Sæpe recuſati ceperit imperii:
Eſſe pudicarum Veſtam te, Livia, matrum,
Ambiguum nato dignior, an ne viro:
Eſſe duos juvenes firma adjumenta parentis,
Qui dederint animi pignora certa ſui.
Hæc ubi non patria perlegi ſcripta Camœna,
Venit & ad digitos ultima charta meos;
Et caput, & plenas omnes movere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæſare; dixit,
Cæſaris imperio reſtituendus eras.
Ille quidem dixit: ſed me jam, Care, nivali
Sexta relegatum bruma ſub axe videt.
Carmina nil proſunt: nocuerunt carmina quondam:
Primaque tam miſeræ cauſa fuere fugæ.
At tu per ſtudii communia fœdera ſacri,
Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Germanicus hoſte catenis,
Materiam veſtris præbeat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune duorum;
Quos laus formandos eſt tibi magna datos.
Quanta poteſt præbe noſtræ momenta ſaluti;
Quæ niſi mutato nulla futura loco eſt.

Epi-

Digitized by Google

Epiſtola XIV. Ad Tuticanum.

ARGUMENTUM.

Ad eundem Tuticanum, ad quem ſuperius ſcripſerat hanc etiam epiſtolam mittit Poeta: dicitque ſe quemcunque locum, vel incommodiſſimum, magi optare, ubi exulet, quam Tomitanam Urbem Deinde ſe excuſat, quod non debent Tomitæ ia ægre ferre; ſiquidem locum, non homines vituperat. Poſtremo fatetur ſe ab eis affectum fuiſſe beneficiis.

HÆc tibi mittuntur, quem ſum modo carmine [queſtus
Non aptum numeris nomen habere meis
In quibus, excepto quod adhuc utcumque valemus,
Nil me præterea quod juvet, invenies.
Ipſa quoque eſt inviſa ſalus: ſuntque ultima vot
Quolibet ex iſtis ſcilicet ire locis.
Nulla mihi cura eſt, terra quam muter ut iſta,
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdi
Mittite, præſenti dum careamus humo.
Styx quoq; ſi quid ea eſt, bene commutabitur Iſtro
Siquid & inferius, quam Stiga, mundus habe
Gramina cultus ager, frigus minus odit hyrund
Proxima Marticolis quam loca Naſo Getis.
Talia ſuccenſet propter mihi verba Tomitæ,
Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo ego ceſſabo nunquam per carmina lædi?
Plectar & incauto ſemper ab ingenio?
Ergo ego ne ſcribam, digitos incidere cunctor
Telaque adhuc demens, quæ nocuere? ſequo
Ad veteres ſcopulos iterum divertor, & illas
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admiſi, nulla eſt mea culpa, Tomita
Quos ego, cum loca ſim veſtra peroſus, am
Quilibet excutiat noſtri monumenta laboris,
Littera de verbis eſt mea queſta nihil.

Fri-

Digitized by Google

Frigus, & incurſus omni de parte timendos.
Et quod pulſetur murus, ab hoſte, queror.
In loca, non homines, veriſſima crimina dixi,
Culpatis veſtrum vos quoque ſæpe ſolum.
Eſſet perpetuo ſua quam vitabilis Aſcra,
Auſa eſt Agricolæ Muſa docere ſenis.
At fuerat terra genitus, qui ſcripſit, in illa:
Intumuit Vati non tamen Aſcra ſuo.
Quis patriam ſolerte magis dilexit Ulyſſe?
Hoc tamen aſperitas indice nota loci eſt,
Non loca, ſed mores ſcriptis vexavit amaris
Scepſius Auſonius, actaque Roma rea eſt.
Falſa tamen paſſa eſt æqua convitia mente:
Obfuit auctori nec fera lingua ſuo.
At malus interpres populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina noſtra vocat.
Tam felix utinam, quam pectora candidus, eſſem,
Extat adhuc nemo ſaucius ore meo.
Adde, quod Illyrica ſi jam pice nigrior eſſem,
Non mordenda mihi turba fidelis eras.
Molliter a vobis mea ſors excepta, Tomitæ.
Tam mites Grajos indicat eſſe viros.
Gens mea Peligni, regioque domeſtica Sulmo,
Non potuit noſtris lenior eſſe malis.
Quem vix incolumi cuiquam, ſalvoque daretis.
Is datura vobis eſt mihi nuper honor.
Solus adhuc ego ſum veſtris immunis in oris,
Exceptis, ſi qui munera legis habent.
Tempora ſagrata mea ſunt velata corona,
Publicus invito quam favor impoſuit.
Quam grata eſt igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit una locum;
Tam mihi cara Tomis, patria quæ ſede fugatis
Tempus ad hoc nobis hoſpita fida manet.
Di modo feciſſent, placidæ ſpem poſſet habere
Pacis, & a gelido longius axe foret?

Epi-

Epiſtola XV. Ad Sextum Pompejum.

ARGUMENTUM.

Ad Sextum Pompejum ſcribens Poeta, profitetur ſe illi ante omnes debere, Cæſare tamen excepto, cui debes vitam. Deinde eum præcatur ut ab Imperatore, quem ſumma colit pietate, impetret ſibi mitius exilium: excuſatque ſe invitum hæc eadem ſæpius petere, ſed præ nimia, & immoderata cupidine ſe excuſandum eſſe.

SIquis adhuc uſquam noſtris non immemor extat
Quidve relegatus Naſo, requirit, agam;
Cæſaribus vitam, Sexto debere ſalutem
Me ſciat: a Superis hic mihi, primus erit.
Tempora nam miſeræ complectar ut omnia vitæ,
A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot ſunt, quot in horto fertilis arvi
Punica ſub lento cortice grana rubent:
Africa quot ſegetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sycion baccas, quot parit Hybla favos.
Confiteor: teſtere licet: ſignate Quirites:
Nil opus eſt legum viribus, ipſe loquor.
Inter opes, & me, rem parvam, pone paternas;
Pars ego ſum cenſus quantulacumque tui.
Quam tua Trinacria, regnataque terra Philippo,
Quam domus Auguſto continuata foro:
Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
Quæque relicta tibi, Sexte, vel empta tenes:
Tam tuus en ego ſum! cujus te munere triſti
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque utinam poſſis, & detur amicius arvum;
Remque tuam ponas in meliore loco!
Quod quoniam in Djs eſt tanta lenire precando
Numina, perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, vix eſt diſcernere, noſtri.
Sic argumentum majus, an auxilium.
Nec dubitans oro: ſed flumine ſæpe ſecundo

Auge-

Augetur remis curſus euntis aquæ.
Et pudet, & metuo ſemperque, eademque precari,
Ne ſubeant animo tædia juſta tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido eſt:
Da veniam vitio, mitis amice, meo.
Scribere ſæpe aliud cupiens, delabor eodem;
Ipſe locum per ſe littera noſtra rogat.
Seu tamen effectus habitura eſt gratia, ſeu me
Dura jubet gelido parca ſub axe mori.
Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet eſſe tuum.
Audiet, & cœlo poſita eſt quæcunque ſub ullo,
Tranſit noſtra feros ſi modo Muſa Getas.
Teque meæ cauſam, ſervatoremque ſalutis,
Meque tuum libra norit & ære minus.

Digitized by Google

Epiſtola XVI. Ad Invidum.

ARGUMENTUM.

Admonet in hac ultima epiſtola Poeta Invidum, ne carmen ſuum laceret, oſtendens ſe exulem eſſe, tanquam mortuum: affirmatque ſolere livorem paſci tantum in vivis, poſt cineres vero quieſcere, & hac ratione dicit eum debere non ulterius in carmen ſuum diſtringere invidiæ ſtimulos, ac dentes, cum ſint multi alii celebres Poetæ, quos enumerat: docetque eos poſſe commodis reprehendi.

INvide, quid laceras Naſonis carmina rapti?
Non ſolet ingeniis ſumma nocere dies.
Famaque poſt cineres major venit: & mihi nomen
Tunc quoque, cum vivis annumerarer, erat:
Cum foret & Marſus, magnique Rabirius oris;
Iliacuſque Macer, ſidereuſque Pedo:
Et qui Junonem læſiſſet in Hercule, Carus,
Junoni ſi jam non gener ille foret:
Quique dedit Latio carmen regale Severus,
Et cum ſubtili Priſcus uterque Numa:
Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes:
Et qui Penelopæ reſcribere juſſit Ulyſſes,
Errantem ſævo per duo luſtra mari:
Quique ſuam Trœzena, imperfectumque dierum
Deſeruit celeri morte Sabinus opus:
Ingeniique ſui dictus cognomine Largus,
Gallia qui Phrygium duxit in arva ſenem:
Quiq; canit domitam Camerinus ab Hectore Trojam
Quique ſua nomen Phyllide Thuſcus habet:
Velivolique maris Vates, cui credere poſſes
Carmina cæruleos compoſuiſſe Deos.
Quique acies Libycas, Romanaque prælia dixit,
Et Marius ſcripti dexter in omne genus:
Trinacriuſque ſuæ Perſeidos auctor, & auctor
Tantalidæ reducis, Tyndaridoſque Lupus:

Et

t qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
Pindaricæ fidicen tu quoque, Ruſe, lyræ:
Iuſaque Turrani tragicis innixa cothurnis;
Et tua cum ſocco Muſa, Meliſſe, levis:
:um Varus, Gracchuſq;darent fera dicta tyranni,
Callimachi Proculus molle teneret iter.
[ityrus antiquas & erat qui paſceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret:
Najadas a ſatyris caneret Fontanus amatas;
Clauderet imparibus verba Capella modis:
:umque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora eſt,carmina vulgus habet.
Eſſent & juvenes, quorum quod inedita cura eſt;
Appellandorum nil mihi juris adeſt?
Te tamen in turba, non auſim, Cotta, ſilere;
Pieridum lumen, præſidiumque fori.
Maternos Cottas cui, Meſſallaſque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere ſi fas eſt, claro mea nomine Muſa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo ſummotum patria proſcindere livor
Deſine, neu cineres ſparge, cruente, meos.
Omnia perdidimus: tantummodo vita relicta eſt,
Præbeat ut ſenſum, materiaſque malis.
Quid juvat extinctos ferrum demittere in artus?
Non habet in nobis jam nova plaga locum.

PUB. OVIDII NASONIS
LIBELLUS IN IBIN.
Ex Editione Andreæ Naugerii.
ARGUMENTUM.

Ibis Ovidii nomen maledictis ubique lacerabat, atque ipſum falſis criminationibus in invidiam, atque odium vocabat; tum ejus uxorem perpetuis flagitationibus ſollicitabat. Denique tanquam vulturius fortunis ejus inhians, quas naufragii ſui tabulas appellat ipſum ad extremam inopiam redigere conabatur. Et profitetur ſe Callimachum imitari, a quo Apollonius Rhodius, Ibidis nomine ornatus, & execrationibus devotus eſt. Salvagnius ſuſpicatur Higynum eſſe, quem Ovidius Ibin appellat, illum inquam, de quo Suetonius meminit lib. de claris Grammaticis: is autem eſt, cujus mythologici libri, omnium manibus triti, ſuperſunt.

TEmpus ad hoc, luſtris jam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit Muſæ carmen inerme meæ;
Nullaque, quæ poſſit, ſcriptis tot millibus exſtet
Littera Naſonis ſanguinolenta legi.
Nec quenquam noſtri, niſi nos læſere libelli
Artificis periit cum caput arte ſua,
Unus (& hoc ipſum eſt injuria magna) perennem
Candoris titulum non ſinit eſſe mei.
Quiſquis is eſt (nam nomen adhuc utcunque tacebo)
Cogit in aſſuetas ſumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus,
Non ſinit exilio deſtituiſſe ſuo.
Vulneraque immitis requiem quærentia vexat:
Jactat,

Digitized by Google

Jactat, & in toto verba canina foro.
Perpetuoque mihi ſociatam fœdere lecti
Non patitur miſeri funera flere viri.
Cumque ego quaſſa meæ conplectar membra carinæ
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat ſubitas extinguere flammas,
Is prædam medio raptor ab igne petit.
Nititur, ut profugæ deſioit alimenta ſenectæ,
Heu quanto noſtris dignior ipſe malis?
Dj melius! quorum longe mihi maximus ille eſt,
Qui noſtras inopes noluit eſſe vias.
Huic igitur meritas grates, ubicunque licebit,
Pro tam manſueto pectore ſemper agam.
Audiet hæc pontus: faciat quoque forſitan idem
Terra ſit ut propior teſtificanda mihi.
At tibi, calcaſti qui me, violente, jacentem,
Quemlibet, & miſero debitus hoſtis ero.
Deſinet eſſe prius contrarius ignibus humor.
Junctaque cum Luna lumina Solis erunt.
Parſque eadem cœli Zephyros emittet, & Euros,
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
Et nova fraterno veniet concordia fumo,
Quem vetus accenſa ſeparat ira pyra:
Et Ver Autumno, brumæ miſcebitur æſtas;
Atque eadem regio veſper, & ortus erunt.
Quam mihi ſit tecum, poſitis, quæ ſumpſimus, armis
Gratia, commiſſis, improbe, rupta tuis:
Quam dolor hic unquam ſpatio evaneſcere poſſit,
Leniat aut odium tempus, & hora meum.
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo, quæ ſolet eſſe lupis,
Prima quidem cœpto committam prælia verſu,
Non ſoleant quamvis hoc pede bella geri.
Utque petit primo plenum flaventis arenæ
Nondum calfacti velitis haſta ſolum:
Sic ego te ferro nondum jaculabor acuto;

Protinus inviſum nec petet aſta caput.
Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello
Teque brevi, qui ſis diſſimulare ſinam.
Poſtmodo ſi perges, in te mihi liber Jambus
Tincta Lycambæo ſanguine tela dabit.
Nunc quo Battiades inimicum devovet, Ibin
Hoc ego devoveo teque, tuoſque modo.
Utque ille, hiſtoriis involvam carmina cæcis,
Non ſoleam quamvis hoc genus ipſe ſequi.
Illius ambages imitatus in Ibide dicar
Oblitus moris, judiciique mei.
Et quoniam qui ſis, nondum quærentibus edo
Ibidis interea tu quoque nomen habe.
Utque mei verſus aliquantum noctis habebunt
Sic vitæ ſeries tota ſit atra tuæ.
Hæc tibi natali facit, Janique Kalendis
Non mentituro quilibet ore legat.
Dj maris, & terræ, quique his meliora teneti
Inter diverſos cum Jove regna polos;
Huc precor, huc veſtras omnes advertite mentes
Et ſinite optatis pondus ineſſe meis.
Ipſaque tu Tellus, ipſum cum fluctibus Æquor
Ipſe meas Æther accipe ſumme preces:
Sideraque, & radiis circumdata Solis imago,
Lunaque quæ nunquam, quo prius orbe micas.
Noxque tenebrarum ſpecie reverenda tuarum
Quæque ratum triplici pollice nectis opus:
Quique per infernas horrendo murmure valles
Imperjuratæ laberis amnis aquæ.
Quaſque ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcuras ante ſedere fores.
Vos quoque plebs Superum, Fauni, Satiriq; Lareſque
Fluminaque, & Nymphæ Semideumque genus.
Denique ab antiquo Divi, votereſque, novique,
In noſtrum cuncti tempus adeſte, Chao.
Carmina dum capiti maleſid o dira canuntur,

Et

Et peragunt partes ira, dolorque ſuas.
Annuite optatis omnes ex ordine noſtris:
Et pars ſit voti nulla caduca mei.
Quæque precor fiant: ut non mea dicta, ſed illa
Paſiphaes generi verba fuiſſe putet.
Quaſque ego tranſiero pœnas patiatur, & iſtas
Plenius ingenio ſit miſer ille meo,
Neve minus noceant fictum execrantia nomen
Vota, minus magnos commoveantve Deos.
Illum ego devoveo, quem mens intelligit Ibin;
Qui ſe ſcit factis hæc meruiſſe ſuis.
Nulla mora eſt in me: peragam rata vota Sacerdos:
Quiſquis ades, ſacris ore favete meis.
Quiſquis ades ſacris, lugubria dicite verba,
Et fletu madidis Ibin adite genis:
Omnibuſque malis, pedibuſque occurrite lævis,
Et nigræ veſtes corpora veſtra tegant.
Tu quoque, quid dubitas ferales ſumere vittas?
Jam ſtat (ut ipſe vides) funeris ara tui.
Pompa parata tibi eſt: votis mora triſtibus abſit:
Da jugulum cultris, hoſtia dira, meis.
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus, & aura ſuos.
Nec tibi Sol clarus, nec ſit tibi lucida Phœbe
Deſtituant oculos ſidera cuncta tuos.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aer,
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exul, inops erres, alienaque limina luſtres
Exiguumque petas ore tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore
Noxque die gravior ſit tibi, nocte dies.
Siſque miſer ſemper, nec ſis miſerabilis ulli:
Gaudeat adverſis fœmina, virque tuis.
Accedat lacrymis odium; dignuſque putare,
Qui mala cum tuleris plurima, plura feras.
Sitque [quod eſt rarum] ſolito defecta favore

Digitized by Google

Ærumnæ facies invidioſa tuæ.
Cauſaque non deſit, deſit tibi copia mortis:
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatuſque diu cruciatos ſpiritus artus
Deſerat, & longa torqueat ante mora.
Evenient: dedit ipſe mihi modo ſigna futuri
Phœbus: & a læva mœſta volavit avis.
Certe ego, quæ voveo, Superos motura putabo
Speque tuæ mortis, perfide ſemper alar.
Finiet illa dies, quæ te mihi ſubtrahet olim:
Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.
Et prius hanc animam, nimium tibi ſæpe petitam
Auferet illa dies, quæ mihi ſera venit;
Quam dolor hic unquam ſpatio evaneſcere poſſit,
Leniat aut odium tempus, & hora meum.
Pugnabunt jaculis dum Thraces, Jazyges arcu,
Dum tepidus Ganges, frigidus Iſter erit;
Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
Dum Tyberis flavas Thuſcus habebit aquas,
Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras,
Sæva ſed in manes manibus arma dabit.
Tunc quoque, cum vacuas fuero dilapſus in auras,
Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tunc quoque factorum veniam memor umbra tuorũ
Inſequar & vultus oſſea larva tuos.
Sive ego, quod nolim, longis conſunptus ab annis
Sive manu facta morte ſolutus ero.
Sive per immenſas jactabor naufragus undas;
Noſtraque longinquus viſcera piſcis edet:
Sive peregrinæ carpent mea membra volucres;
Sive meo tingent ſanguine roſtra lupi:
Sive aliquis dignatus erit ſupponere terræ,
Et dare plebejo corpus inane rogo:
Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,
Et tendam gelidas ultor in ora manus.
Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris

Excu-

Excutiam ſomnos, viſus adeſſe, tuos.
Denique quidquid agem, ante os, oculoſque volabo,
Et querar, & nulla ſede quietus eris.
Verbera torta dabunt ſonitum, nexæque colubris
Conſcia fumabunt ſemper ad ora faces.
His vivus furiis agitabere mortuus isdem:
Et brevior pœna vita futura tua eſt.
Nec tibi contigent funus, lacrymæque tuorum,
Indeploratum projiciere caput.
Carnificiſque manu, populo plaudente, traheris;
Infixuſque tuis oſſibus uncus erit.
Ipſæ te fugient, quæ carpunt omnia flammæ.
Reſpuet inviſum juſta cadaver humus.
Unguibus, & roſtro tardus trahet Ilia vultur;
Et ſcindent avidæ perfida corda canes.
Deque tuo fiet (licet iſta laude ſuperbus)
Inſatiabilibus corpora lixa lupis.
In loca ab Elyſiis diverſa fugabere campis;
Quaſque tenet ſedes noxia turba, coles.
Sisyphus eſt ille ſaxum volvenſque, petenſque;
Quique agitur rapidæ vinctus ab orbe rotæ:
Quæque gerunt humeris perituras Belides undas
Exulis Ægypti, turba cruenta, nurus.
Poma pater Pelopis præſentia quærit, & idem
Semper eget, liquidis ſemper abundat aquis;
Jugeribuſque novem qui ſummus diſtat ab imo,
Viſceraque aſſidue debita præbet avi:
Hic tibi de furiis ſcindet latus una flagello,
Ut ſceleris numeros confiteare tui.
Altera Tartariis ſectos dabit anguibus artus
Tertia fumantes incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuaſque
Æacus in pœnas igenioſus erit.
In te conſcribet veterum tormenta reorum;
Manibus antiquis cauſa quietis erit.
Syſiphe, cui tradas revolubile pondus habebis;

Verſabunt celeres nunc nova membra rotæ.
Hic erit, & ramos fruſtra qui captet, & undas:
Hic inconſumpto viſcere paſcet aves.
Nec mortis pœnas mors altera finiet hujus;
Horaque erit tantis ultima nulla malis.
Inde ego pauca canam; frondes ut ſi quis ab Ida,
Aut ſummam Lybico de mare carpat aquam.
Nam neque quot flores Sicula naſcuntur in Hybla,
Quotve ferat, dicam, terra Ciliſſa crocos:
Nec cum triſtis hyems Aquilonis inhorruit aliis,
Quam multa fiat grandine canus Athos;
Nec mala voce mea poterunt tua cuncta referri,
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi, væ miſero venient, taleſque ruinæ,
Ut cogi in lacrymas me quoque poſſe putem;
Illæ me lacrymæ facient ſine fine beatum:
Dulcior hic riſu, tunc mihi fletus erit.
Natus es infelix [ita Dj voluere] nec ulla
Commoda naſcenti ſtella, leviſve fuit.
Non Venus affulſit, non illa Jupiter hora:
Lunave non apto, Solve fuere loco.
Nec ſatis utiliter poſitos tibi præbuit ignes,
Quem peperit magno lucida Maja Jovi.
Te fera, nec quicquam placidum ſpondentia Martis
Sidera preſſerunt, falciferique ſenis.
Lux quoque natalis, ne quid, niſi triſte videres;
Turpis, & inductis nubibus atra fuit.
Hæc eſt, in Faſtis, cui dat gravis Allia nomen,
Quæque dies Ibin publica damna tulit.
Qui ſimul impuræ matris prolapſus ab alvo,
Cinyphiam fœdo corpore preſſit humum.
Sedit in adverſo nocturnus culmine bubo,
Funereoque graves edidit ore ſonos.
Protinus Eumenides lavere paluſtribus undis,
Qua cava de Stygiis fluxerat unda vadis:
Pectoraque unxerunt Erebeæ felle colubræ:

Ter-

Terque cruentatas increpuere manus:
Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino:
Hic primus pueri venit in ora cibus.
Perbibit inde ſuæ rabiem nutricis alumnus;
Latrat & in toto verba canina foro.
Membraque vinxerunt tinctis ferrugine pannis
A male deſerto quos rapuere rogo.
Et, ne non fultum nuda tellure jaceret,
Molle ſuper ſilices impoſuere caput.
Jamque receſſuræ viridi de ſtipite factas
Admorunt oculis uſque ſub ora faces.
Flebat, ut eſt infans fumis contactus amaris,
De tribus eſt cum ſic una locuta ſoror.
Tempus in immenſum lacrymas tibi movimus iſtas
Quæ ſemper cauſa ſufficiente cadant.
Dixerat, at Clotho juſſit promiſſa valere:
Nevit, & infauſta ſtamina pulſa manu.
Et ne longa ſuæ præſagia diceret horæ;
Fata canet Vates, qui tua, dixit, eris.
Ille ego ſum Vates, ex me tua vulnera diſces:
Dj modo dent vires in mea verba ſuas.
Carminibuſque meis accedant pondera rerum:
Quæ rata per luctus experiare tuos.
Neve ſine exemplis ævi cruciere prioris;
Sint tua Trojanis non leviora malis.
Quantaque clavigeri Pæantius Herculis hæres,
Tanta venenato vulnera cruore geras.
Nec levius doleas, quam qui bibit ubera cervæ:
Armatuſque tulit vulnus, inermis opem.
Quique ab equo præceps in Aleja decidit arva:
Exitio facies cui ſua pene fuit.
Id, quod Amyntorides, videas: trepidumq; miniſtro
Præſentes baculo luminis orbus iter.
Nec plus aſpicias, quam quem ſua filia rexit;
Expertus ſcelus eſt cujus uterque parens.
Qualis erat, poſtquam eſt judex de lite jocoſa,

 Sum-

Sumptus Apollinea clarus in arte ſenex.
Qualis & ille fuit, quo præcipiente, columba
Eſt data Palladiæ prævia duxque rati.
Quis, oculis caruit, per quos male viderat auram,
Inferias nato quos dedit orba parens.
Paſtor ut Ætneus, qui caſus ante futuros,
Telemus Eurimedes vaticinatus erat;
Ut duo Phineidæ, quibus idem lumen ademit,
Qui dedit; ut Thamyræ, Demodocique caput,
Sic aliquis tua membra ſecet. Saturnus ut illas
Subſecuit partes unde creatus erat.
Nec tibi ſit melior tumidis Neptunus in undis,
Quam cui ſunt ſubitæ frater, & uxor aves.
Solertique viro, laceræ quem fracta tenentem,
Membra ratis Sameles eſt miſerata ſoror:
Vel tua ne pœnæ genus hoc cognoverit unus,
Viſcera diverſis ſciſſa ferantur equis.
Vel quæ, qui redimi Romano turpe putavit,
A Duce Puniceo pertulit, ipſe feras.
Nec tibi ſubſidio ſit præſens Numen, ut illi,
Cui nihil Hercei profuit ara Jovis.
Utque dedit ſaltus e ſummo Theſſalus Oſſa;
Tu quoque ſaxoſo præcipitere jugo.
Aut veluti Euryali, qui ſceptrum cæpit ab illo,
Sint artus avid iſanguibus eſca tui.
Vel tua mutaret, ſicut Minoja fata,
Per caput infuſæ fervidus humor aquæ.
Utque parum mitis, ſed non impune Prometheus
Aerias volucres ſanguine fixus alas.
Aut velut Etrachides magno ter ab Hercule quintus
Cæſus in immenſum projiciare fretum.
Aut, ut Anynti aden, turpi dilectus amore
Oderit, & ſævo vulneret enſe puer.
Nec tibi fida magis miſceri pocula poſſint,
Quam qui cornigero de Jove natus erat.
Morte vel intereas capti ſuſpenſus Achæi,

Qui

Qui miſer aurifera teſte pependit aqua.
Aut, ut Achilleidæ cognato nomine clarum,
Opprimat hoſtili tegula jacta manu.
Nec tua, quam Pyrrhi, felicius oſſa quieſcant?
Sparſa per Ambracias quæ jacuere vias.
Nataque in Æacides, jaculis moriaris adactis,
Non licet hoc Cereri diſſimulare nefas.
Utque nepos dicti noſtro modo carmine regis,
Cantharidum ſuccos dante parente bibas.
Aut pia, te cæſo, dicatur adultera; ſicut
Qua cecinit Leucon vindice, dicta pia eſt.
Inque pyram tecum cariſſima pignora mittas,
Quem finem vitæ Sardanapalus habet.
Utque Jovis Libyci templum violare parentes,
Acta Noto vultus condat arena tuos.
Utque necatorum Dareii fraude ſecundi,
Sic tua ſubſidens devoret ora cinis.
Aut ut olifera quondam Sicyone fugato,
Sic frigus mortis cauſa, fameſque tuæ.
Aut ut Acarnites inſutus pelle juvenci
Turpiter ad dominum præda ferare tuum.
Inque tuo thalamo ritu jugulere Pheræi,
Qui datus eſt letho conjugis enſe ſuæ.
Quoſque putas fidos, ut Lariſſæus Alebas,
Vulnere non fidos experiare tuo.
Utque, Milon ſub quo cruciata eſt Piſa tyranno
Vivus in occultas excruciere manus.
Quæque in Adimantum Philaſia regna tenentem
Ab Jove venerunt, te quoque tela petant.
Aut ut Amaſtriacis quondam Lenæus ab oris,
Nudus Achillea deſtituaris humo.
Utque vel Eurydamas ter circum buſta Thraſilli.
Eſt Lariſſæis raptus ab hoſte rotis;
Vel qui, quæ fuerat tutatus mœnia ſæpe,
Corpore luſtravit non diuturna ſuo.
Utque novum paſſa eſt genus Hippomeneia pœnæ,?
Tra-

Tractus & Actea fertur adulter humo.
Sic ubi vita tuos inviſa reliquerit artus,
Ultores rapiant turpe cadaver equi.
Viſcera ſic aliquis ſcopulis tua figat, ut olim
Fixa ſub Euboico Graja fuere ſinu.
Utque ferox periit & fulmine, & æquore raptor
Sic te merſuras adjuvet ignis aquas.
Mens quoque ſic furiis vecor agitetur, ut illi,
Unum cui toto corpore vulnus erat.
Utque Dryantidæ Rhodopeia regna tenenti,
In gemino diſpar cui pede cultus erat.
Ut fuit Oetæo quondam, generoque draconum,
Tiſamenique patri, Gállithoeſque viro.
Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
Qua potuit Tydeus erubuiſſe nuru.
Quæque ſui Venerem junxit cum fratre mariti,
Locris in ancillæ diſſimulata necem.
Dj quoque tam faciant poſſis gaudere fideli
Conjuge, quam Talia Tyntarideſque gener.
Quæque parare tuis lethum patruelibus auſæ
Belides aſſidua colle premuntur aqua.
Cyblidos, & Canaces, ſicut facit ardeat igne,
Nec niſi per crimen, ſit tibi nota ſoror.
Filia, ſi fuerit, ſit quod Pelopeja Thyeſtæ,
Myrrha ſuo patri, Nyctimeneque ſuo.
Filia neve magis capiti ſit fida Parentis,
Quam tua, vel Pterela, vel tua Niſe fuit.
Infamemque locum ſceleris quæ nomine fecit,
Preſſit, & inductis membra paterna rotis.
Ut juvenes, pereas, projecta cadavera quorum,
Oraque Piſeæ ſuſtinuere fores.
Ut qui perfuſam miſerorum cæde procorum,
Ipſe ſuo melius ſanguine tinxit humum.
Proditor ut ſævi periit auriga tyranni,
Qui nova Myrtoæ nomina fecit aquæ.
Ut qui velocem fruſtra petiere puellam,

Dum

Dum facta eſt pomis tardior illa tribus.
Ut qui tecta novi formam celantia monſtri,
Intrarunt cæcæ non redeunda domus.
Ut quorum Æacides miſit violentus in altos,
Corpora dum ſenis altera ſena rogos.
Ut quos obſcuri victos ambagibus oris,
Legimus infandæ Sphinga dediſſe neci.
Ut qui Biſtoniæ templo cecidere Minervæ,
Propter quod facies nunc quoque verſa Deæ eſt.
Ut qui Threicii quondam præſepia regis
Fecerunt dapibus ſanguinolenta ſuis.
Therodamanteos ut qui ſenſere Leones.
Quique Thoanteæ Taurica ſacra Deæ.
Ut quos Scylla vorax, Scyllæque adverſa Caribdis
Dulichiæ pavidos eripuere rati.
Ut quos demiſit vaſtam Polyphemus in alvum:
Ut Læſtrygonias, qui ſubiere manus.
Ut quos dux Pænus merſit putealibus undis,
Et jacto canas pulvere fecit aquas.
Et velut Icaridos famulæ periere, procique,
Inque caput domini,qui dabat arma procis.
Ut jacet Aonio luctator ad hoſpite fuſus,
Qui [mirum] victor, cum cecidiſſet, erat.
Ut quos Antæi fortes preſſere lacerti,
Quoſque feræ morti Lemnia turba dedit.
Ut qui poſt longum ſacri monſtrator iniqui,
Elicuit pluvias victima cæſus aquas.
Frater ut Antæi, quo ſanguine debuit, aras
Tinxit, & exemplis occidit ipſe ſuis.
Ut quis terribiles pro gramen habentibus herbis,
Impius humano viſcere pavit equos.
Ut duo diverſis ſub eodem vindice cæſi
Temporibus, Neſſus, Dexamineque gener.
Ut pronepos, Saturne, tuus, quem reddere vitam
Ipſe Coronides vidit ab urbe ſua.
Ut Scynis, & Scyron, & cum Poliphemone natus,

Qui

Quique homo parte ſui, parte juvencus erat.
Quique trabes preſſas ab humo mittebat in auras,
Æquoris aſpiciciens hujus, & hujus aquas.
Quæque Ceres vidit læto pereuntia vultu.
Corpora Theſea Cercyonea manu.
Hæc tibi, quem precibus juſtis mea devovet ira,
Eveniant, aut his non leviora malis.
Qualis Achemenides Sicula deſertus in ora,
Troica cum vidit vela venire, fuit.
Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
Quique tenent pontem, quæ tibi pejor erit.
Filius, & Cereris fruſtra tibi ſemper ametur,
Deſtituatque tuas ſæpe petitus opes.
Utque per alternos unda labente recurſus,
Subtrahitur preſſo mollis arena pede:
Sic tua neſcio quæ ſemper fortuna liqueſcat:
Lapſaque per medias effluat uſque manus.
Utque pater ſolitæ varias mutare figuras,
Plenus in extincta conficiare fame.
Nec dapis humanæ tibi erunt faſtidia: quaque
Parte potes, Tydeus temporis hujus eris.
Atque aliquid facias, a veſpere Solis in ortus
Cur externati rurſus agantur equi.
Fœda Lycaoniæ repetes convivia menſæ,
Tentabiſque iterum fallere fraude Jovem.
Teque aliquis poſito tenent vim Numinis opto:
Tantalides tu ſis, Tereideſque puer.
Et tua ſic latos ſpargantur membra per agros,
Tanquam quæ patrias detinuere vias.
Ære Pirillæo veros imitere juvencos,
Ad formam tauri conveniente ſono.
Utque ferox Phalaris, lingua prius enſe refecta,
More bovis, Paphio clauſus in ære gemas.
Dumque redire voles ævi melioris in annos,
Ut vetus Admeti decipiare ſocer.
Atque eques in medii mereare voragine cœni,

Dum-

Digitized by Google

Dummodo ſint facti nomina nulla tui.
Atque utinam pereas, veluti de dentibus orti
Sidonia jactis Graja per arva manus.
Et quæ Pentheides fecit, fraterque Meduſæ,
Eveniant capiti vota ſiniſtra tuo.
Et quibus exiguo eſt volucris devota libello,
Corpora projecta quæ ſua purgat aqua.
Vulnera totque feras, quot dicitur ille tuliſſe,
Cujus ab inferiis cultor abeſſe ſolet.
Attonituſque ſeces, ut quos Cybeleia mater
Incitat ad Phrygios, vilia membra modos:
Deque viro fias, nec fœmina, nec vir, ut Attys;
Et quatias molli tympana rauca manu.
Idque pecus Magnæ ſubito vertare parentis;
Victor ut eſt celeri, victaque verſa pede.
Solaque Limone pœnam, ne ſenſerit illam,
Et tua dente fero viſcera carpat equus.
Aut, ut Caſſandri dominus, non mitior illo,
Saucius ingeſta contumuleris humo.
Aut ut Abantiades, aut ut Lyrneſius Heros,
Cæſus in æquoreas præcipiteris aquas.
Victima vel Phœbo ſacras macteris ad aras,
Quam tulit a ſævo Thendotus hoſte nomen.
Aut te devoveat certis Abdera diebus:
Saxaque devotum grandine plura petant.
Aut Jovis infeſti telo feriare trifulco,
Ut ſatus Hipponoo, Doſithoeſque pater,
Ut ſoror Autonoes: ut cui matertera Maja eſt,
Ut temere optatos qui male rexit equos.
Ut ferus Æolides, ut ſanguine natus eodem,
Quo genita eſt, liquidis quæ caret Arctos aquis.
Ut Macedo rapidis icta eſt cum conjuge flammis,
Sic precor ætherei vindicis igne cadas.
Prædave ſis illis, quibus eſt Latonia Delos,
Ante diem rapto non adeunda pedem.
Quique verecundæ ſpeculantem labra Dianæ,
Qui-

Quique Crotopiaden diripuere Linon.
Neve venenato levius feriaris ab angue,
Quam ſenis Oeagri, Calliopeſque nurus.
Quam puer Hypſipyles, quã qui cava primus acutæ
Cuſpide ſuſpecti robora fixit equi.
Neve gradus, adeas Elpenore cautius altos:
Vimque feras vini, quum tulit ille modo.
Tãq; cadas domitus, quã quiſquis ad arma vocantem
Juvit in humanum Thiodamanta Dryops.
Quam ferus ipſe ſuo periit mactatus in antro
Proditus incluſæ Cacus ab ore bovis.
Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
Euboicaſque ſuo ſanguine tinxit aquas.
Vel de præcipiti venias in Tartara ſaxo,
Ut qui Socraticum de nece legit opus.
Ut qui Theſeæ fallacia vela carinæ
Vidit: ut Iliaca miſſus ab arce puer.
Ut teneri nutrix, eadem matertera, Bacchi,
Ut cui cauſa necis ſerra reperta fuit.
Lydia ſe ſcopulis ut virgo miſit ab altis,
Dixerat inviſo quæ mala verba Deo.
Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
Sitque Paphageæ cauſa leæna necis.
Quique Lycurgiden laceravit, & arbore natum,
Idmonaque audacem, te quoque rumpat aper.
Iſque vel exanimis faciat tibi vulnus, ut illi,
Ora ſuper fixi quem cecidere ſuis.
Sive idem, ſimilis pinus quem morte peremit,
Phryx & venator ſis Berecynthiades.
Si tua contigerit Minoas puppis arenas,
Te Corcyreum Creſſia turba putet.
Lapſuramque domum ſubeas, ut ſanguis Alevæ
Stella Leoprepidæ cum fuit æqua viro.
Utque vel Evenus torrenti flumine merſus,
Nomina des rapidæ, vel Tyberinus, aquæ.
Aſtacidæque modo deciſa cadavere trunco,

Di-

Digna feris, homini ſic caput eſca tuum.
Quodque ferunt Broteam feciſſe cupidine mortis,
Des tua ſuccenſæ membra cremanda pyræ.
Incluſuſque necem cavea patiaris, ut ille
Non profecturæ conditor hiſtoriæ.
Utque repertori nocuit pugnacis Jambi,
Sic ſit in exitium lingua proterv ...um.
Utque parum ſtabili qui carmine læ... Athenas,
Inviſus pereas deficiente cibo.
Utque lyræ Vates fertur periiſſe ſeveræ,
Cauſa ſit exitii dextera læſa tui.
Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Oreſti,
Tu quoque de morſu virus habente cadas.
Sic tibi conjugii nox prima noviſſima vitæ,
Eupolis hoc periit, & nova nupta modo.
Utque cothurnatum cecidiſſe Lycophrona narrant,
Hereat in fibris fixa ſagitta tuis.
Aut lacer in ſylvis manibus ſpargere tuorum;
Sparſus ut eſt Thebis angue creatus avo.
Perque feros montes, tauro rapiente traharis,
Ut tracta eſt conjux imperioſa Ly.i.
Quodque ſuæ paſſa eſt felix invita ſorori,
Excidat ante pedes lingua reſecta tuos.
Conditor ut tardæ leſus cognomine Myrthæ
Orbis in innumeris inveniare locis.
Inque tuis opifex, vati, quod feris Achæo,
Noxia luminibus ſpicula condat apis.
Fixus & in duris carparis viſcera ſaxis;
Ut cui Pyrra ſui filia fratris erat.
Ut puer Arpagydes referat exempla Tyeſtæ,
Inque tui cæſus viſcera patris eas.
Trunca geras ſævo mutilatis partibus enſe,
Qualia Minuermi membra fuiſſe ferunt.
Utve Siracoſio præſcripta fauce Poetæ,
Sic animæ laqueo ſit via clauſa tuæ.
Nudave derepta pateant tua viſcera pelle;

Ut

Ut Phrygium cujus nomina flumen habet.
Saxificæ videas infelix ora Meduſæ,
　Cephenum multos quæ dedit una neci.
Potniaduum morſus ſubeas, ut Glavcus, equarum,
　Inque maris ſalias, Glavcus ut alter, aquas.
Utque duobus idem dictis modo nomen habenti
　Præforent animæ Gnoſia nulla viam.
Sollicitoque bibas, Acyti doctiſſimus olim
　Imperturbato quod bibit ore reus.
Nec tibi, ſi quid amas felicius Hæmone cedat,
　Utque ſua Macareus, ſic potiare tua.
Vel videas, quod jam cum flammæ cuncta tenerent,
　Hectoreus patria vidit ab arce puer.
Sanguine proba luas, ut avo genitore creatus,
　Per facinus ſoror eſt cui ſua facta parens.
Oſſibus inque tuis teli genus hæreat illud,
　Traditur Icarii quo cecidiſſe gener.
Utque loquax in equo eſt eliſus guttur acerno,
　Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
Aut ut Anaxarchus pila minuaris in ala,
　Jactaque pro ſolitis frugibus oſſa ſonent.
Utque Patrem Piſama, condat te Phœbus in ima
　Tartara, quod natæ fecerat ille ſuæ.
Inque tuos ea peſtis eat, quam dextra Chorebi
　Vicit opem miſeris Argoliciſque tulit.
Utque nepos Æthræ, Veneris moriturus ob iram
　Exul ab attonitis excutiaris aquas.
Propter opes nimias ut perdidit hoſpes alumnum
　Perdat ob exiguas te tuus hoſpes opes.
Utve ferunt fratres ſex cum Damſichthone cæſos,
　Interea totum ſic genus omne tuum.
Addidit ut fidicen miſeris ſua funera natis,
　Sic tibi ſint vitæ tædia juſſa tuæ.
Utque ſoror Pelopis, ſaxo dureris, oborto,
　Et læſus lingua Battus ab ipſa ſua.
Aera ſi miſſo vacuum jaculabere diſco,

Quo

Quo puer Oebalides, ictus ab orbe cadas.
i qua per alternos pulſabitur unda lacertos.
Omni Abydena ſit tibi pejor aqua.
omicus ut liquidis periit, dum nabat, in undis,
Et tua ſic Stygius ſtrangulis ora liquor.
ut ubi ventoſum ſuperaris naufragus æquor,
Contacta pereas, ut Palinurus, humo.
Jtque cothurnatum Vatem tutela Dianæ,
Dilaniet vigilum te quoque turba canum.
ut ut Trinacrii ſalias ſuper ora Gigantis,
Plurima qua flammas Sicanis Ætna vomit.
iripiantque tuos inſanis unguibus artus
Strymoniæ matres, Orpheos eſſe ratæ.
Jatus ut Althææ flammis abſentibus arſit,
Sic tuus ardeſcat ſtipitis igne rogus.
t nova Phaſiaca compreſſa eſt nupta corona.
Utque pater nuptæ, cumque parente domus:
t cruor Herculeos abiit diffuſus in artus,
Corpora peſtiferum ſic tua virus edat.
Qua ſua Pentheiden proles eſt ulta Lycurgum,
Hæc maneat teli te quoque plaga novi;
Jtque Milon, robur diducere fiſſile tentes;
Nec poſſis captas inde referre manus.
Iuneribuſque tuis lædaris, ut Icarus in quem
Intulit armatas ebria turba manus.
Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
Vincula per laques fac tibi guttur eant.
bſtructoque famem patiaris limine tecti,
Ut legem pœnæ cui dedit ipſa parens.
lius exemplo violes ſimulacra Dianæ,
Aulidis a portu, qui leve vertit iter.
aupliadæve modo ficto pro carmine pœnas
Morte luas; nec te non meruiſſe juves.
thalion vita ſpoliavit ut Iſidis hoſpes,
Quem memor a ſacris nunc quoque pellit Ion.
tque Melanthea tenebris a cæde latentem

F

[illegible] officio luminis orba parens.
Sic tua conjectis fodiantur pectora telis;
Sic precor auxiliis impediare tuis.
Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achil
Acta Phrygi timido eſt, nox tibi talis eat.
Ne tu quam Rheſus ſomno meliore fruaris,
Quam comiter Rheſo tum necis, ante viæ.
Ut quos cum Rutulo morti Rhamnente dederun
Impiger Hyrtacides, Hyrtacidæque comes,
Cliniadæve modo circumdatus ignibus atris
Membra feras Stygiæ ſemicremata rati.
Utve Remo mures auſo tranſire recentes,
Noxia ſint capiti ruſtica tela tuo.
Denique Sarmaticas inter Geticaſque ſagittas,
His precor ut vivas, & moriare locis.
Hæc tibi tantiſper ſubito ſint miſſa libello?
Immemores ne nos eſſe querare tui.
Pauca quidem, fateor; ſed Dj dent plura rogaris
Multiplicentque ſuo vota favore mea.
Poſtmodo plura leges, & nomen habentia verum
Et pede quo debent acria bella geri.

F I N I S.

HNG 28L3041

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google